Татарстан Республикасының Фәннәр Академиясе
Ш.Мәрҗани исемендәге Тарих институты
М.Г.Госманов ис. Алтын Урда тарихын өйрәнү үзәге
Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты
каршындагы Баш архив идарәсе
Кара диңгез Техник университеты (Трабзон, Төркия)

**«Язма Мирас.
Письменное Наследие.
Textual Heritage»** сериясе
1 нче чыгарылыш

Габделгаффар Кырыми

УМДӘТ ӘЛ-ӘХБАР

1 нче китап
Транскрипция, факсимиле

Казан – 2014

Академия наук Республики Татарстан
Институт истории им. Ш.Марджани
Центр исследований истории Золотой Орды им. М.А.Усманова
Главное архивное управление
при Кабинете Министров Республики Татарстан
Караденизский Технический университет (г.Трабзон, Турция)

Серия **«Язма Мирас.
Письменное Наследие.
Textual Heritage»**
Выпуск 1

Абдулгаффар Кырыми

УМДЕТ АЛ-АХБАР

Книга 1
Транскрипция, факсимиле

Казань – 2014

Academy of Sciences of the Tatarstan Republic
Sh.Marjani Institute of History
M.Usmanov Center for Research on the Golden Horde History
General Archival Department under
the Cabinet of Ministers of the Republic of Tatarstan
Black Sea Technical University (Trabzon, Turkey)

Series **«Yazma Miras.
Pis'mennoe Nasledie.
Textual Heritage»**
Volume 1

Abdulgaffar Qirimi

UMDET UL-AHBAR

Issue 1
Transcription, facsimile

Kazan – 2014

УДК 930.2
ББК 63.2
А 13

Серия «Язма Мирас. Письменное Наследие. Textual Heritage»

Выпуск 1

Издание осуществлено в рамках Государственной программы Республики Татарстан «Сохранение национальной идентичности татарского народа (2014–2016 годы)»

Научный редактор серии
д.и.н. *Р.С. Хакимов*

Координатор проекта
к.пед.н. *М.М. Гибатдинов*

Отв. редактор выпуска
к.и.н. *И.М. Миргалеев*

Абдулгаффар Кырыми. **Умдет ал-ахбар.** Книга 1: Транскрипция, факсимиле. *Серия «Язма Мирас. Письменное Наследие. Textual Heritage». Вып. 1* / Транскрипция Дерья Дерин Пашаоглу; отв. редактор И.М. Миргалеев. – Казань: Институт истории им. Ш.Марджани АН РТ, 2014. – 420 с.

ISBN 978-5-94981-181-8

© Дерья Дерин Пашаоглу, 2014
© Институт истории АН РТ, 2014

О серии «Язма Мирас. Письменное Наследие. Textual Heritage»

На протяжении многих лет коллектив Института истории им. Ш.Марджани Академии наук Республики Татарстан ведет активную исследовательскую работу по выявлению и изучению документов по истории и культуре татарского народа и Татарстана. Благодаря плодотворному сотрудничеству с отечественными и зарубежными коллегами удалось обнаружить большое количество неизвестных ранее архивных материалов и ввести их в научный оборот, что позволило не только по новому взглянуть на историю и культуру татарского народа, но и восполнить пробелы в понимании развития межкультурных контактов и коммуникации на просторах Евразии.

В то же время, актуальность этой деятельности обусловлена развитием новых исследовательских направлений Института истории им. Ш.Марджани АН РТ, связанных, в первую очередь, с объективным, основанным на солидном корпусе источников, разностороннем изучении генезиса тюрко-татарской государственности, татаро-булгарской цивилизации, Золотой Орды, средневековых татарских государств.

В этой связи, очень важным является поиск, выявление и анализ редких, недоступных ранее российскому читателю, документов, отложившихся в архивах и музеях Ватикана, Венеции, Генуи, Стамбула, Стокгольма, Берлина, других городов Европы. Тюркский мир всегда являлся важным фактором международной политики, социокультурных и экономических связей. Золотая Орда, например, вела масштабную торговлю, с ведущими средиземноморскими городами и государствами, она оказывала глобальное влияние на судьбы не только восточной Европы, но и формирующейся Османской империи. Богатые документальные свидетельства данных процессов, представленные в фондах европейских и турецких архивах, дают уникальную историческую картину, способствуя устранению еще существующих «белых пятен» прошлого татарского народа, народов Евразийского континента.

Очень важной является эта работа в свете актуального изучения историко-генетического, культурного и духовного единства

крымских татар и татар Поволжья и Приуралья, т.е. проблемы, которая сегодня вызывает научные дискуссии и требует фундаментального научного решения.

В целом, публикация зарубежных архивных документов крайне необходима для всестороннего исследования многочисленных татарских общин, разбросанных по всему миру. Знание реальной истории, свободной от фальсификаций, безусловно, окажет позитивное воздействие на сохранение ими национальной идентичности, языка и традиций, станет духовным стимулом национальной консолидации.

Начиная новую издательскую серию «**Язма Мирас. Письменное Наследие. Textual Heritage**», Институт истории им. Ш.Марджани АН РТ, решая сложный комплекс исследовательских задач, планирует ознакомить широкую читательскую аудиторию, научное сообщество России с письменными памятниками, делопроизводственной документацией, иными материалами средневековья и нового времени, бережно хранящимися в соответствующих мировых собраниях и коллекциях.

Рафаиль Хакимов
доктор исторических наук

ПРЕДИСЛОВИЕ

Автор предлагаемого сочинения Абдулгаффар Кырыми был государственным деятелем Крымского ханства XVIII века. Но он известен, прежде всего, как создатель обширного исторического труда «Умдет ал-ахбар». Несмотря на то, что это произведение получило признание еще при жизни автора, однако все еще нельзя сказать, что оно доступно широкому кругу специалистов. Те немногие исследователи, которым все же знакомо сочинение Кырыми, в основном пользуются сокращенным и переработанным изданием 1927 года на арабице известного турецкого историка Неджипа Асыма, который не только переработал данный труд, но и изме-

нил название сочинения, добавив в комментариях отрывки из других сочинений[1].

Кроме Неджипа Асыма среди тех ученых, кто использовал труд Абдулгаффара Кырыми, можно назвать такие имена, как Ф. Кёпрюлю, Ф. Бабингер, А.Е. Крымский, Х. Инальджик, Б. Шпулер, Б. Келльнер-Хайнкеле, Ю. Шамильоглу, Д. Де-Визе, И.В. Зайцев и др. Надеемся, что настоящее издание увеличит число исследователей этого важного исторического источника, заслуживающего более пристального критического анализа богатством сообщаемых им оригинальных сведений.

Мы начали готовить этот труд к публикации совместно с турецкой исследовательницей Дерья Дерин Пашаоглу, защитившей на его основе свою докторскую диссертацию. Транскрипция текста была перепроверена несколько раз, как с нашей стороны, так и самой Дерья Дерин Пашаоглу непосредственно перед изданием. Вот, наконец, мы можем предложить труд Абдулгаффара Кырыми вниманию широкой научной общественности.

Первая книга включает в себя транскрипцию и факсимиле сочинения. Вторая книга, которая сейчас готовится к печати, будет содержать перевод сочинения на русский язык в исполнении известного специалиста по крымским источникам Н. Сейтягъяева.

Несколько слов и о самой Дерья Дерин Пашаоглу. В 1999 году она закончила Анкарский университет, в 2009 году под научным руководством известного турецкого османиста профессора, доктора Абдуллаха Гюндогду защитила докторскую диссертацию. В настоящий момент Дерья Дерин Пашаоглу преподает в техническом университете Караденiз (г.Трабзон, Турция).

Я хотел бы поблагодарить госпожу Пашаоглу – за ее труд и за тесное сотрудничество с нами, а также моего друга профессора Абдуллаха Гюндогду, который всегда был на связи и всецело поддерживал издание этого важного сочинения в Казани.

Ильнур Миргалеев
кандидат исторических наук

[1] Подробнее см.: Пашаоглу Дерья Дерин. Сопоставление Умдет ал-ахбар с Умдет ат-таварих // Золотоордынская цивилизация. Выпуск 5 / Ред. издания И.М. Миргалеев. – Казань: ООО «Фолиант»; Институт истории им. Ш. Марджани АН РТ, 2012. – С. 38–44.

ВВЕДЕНИЕ

В данной работе, основанной на рукописном тексте исторического сочинения «Умдет ал-ахбар» крымского историка Абдулгаффара Кырыми, отражена история Крыма, общественное, политическое, культурное, экономическое и историко-географическое положение региона, а также дана информация о Чингиз-хане, Золотой Орде, Крымском ханстве, ханах-гиреидах и мурзах.

Рукописное произведение «Умдет ал-ахбар» (1161 г.х., 1748 г. по новому летоисчислению) историка Абдулгаффара Кырыми является частью турецкой традиции написания истории. Это первый рукописный труд по истории Крыма, основанный на местных источниках. В 1927 году Неджип Асым бей опубликовал одну часть произведения, однако текст был издан только на арабице. В произведении автор, начиная с Адама, дает детальную информацию об истории пророков, ислама, о тюрко-мусульманских государствах, о государствах Сельджуков и Османов, о Чингиз-хане и его потомках, о Золотой Орде, о Крымском ханстве и мурзах. Большая часть этой информации была найдена в источниках того времени, и автор, особенно в части, посвященной династии Чингиз-хана и истории Крыма, повествует об условиях и обстановке того периода на основе личных наблюдений и местных источников.

Об авторе

Подробная информация об авторе «Умдет ал-ахбар» дана в самом произведении. Автор оставлял на страницах пометки (например, с. 281-b, с. 282-a, с. 282-b, с. 283-a), где помещал важную информацию о своем роде, о времени и месте написания книги. Согласно этим пометкам, род автора восходил к беку Султану, являвшемуся сыном Мамай бека и Бисулу Хануш – дочери Джанибек-хана, род которого, в свою очередь, восходил к Джучи-хану.

Дом и имущество автора находились в деревне Сафа Конграт[2], построенной ал-Хадж Сафа беком, сыном Хыдай Берди бека, сыном бек Султана.

В 1123 году по хиджре (1711 год), когда Петр I двинулся в поход против Османского государства, богданский бек Кантемироглу вступил с ним в союз и, с целью доставить московскому войску продовольствие из Хотинской крепости, по Рашковской переправе перешел Турлы и подошел к реке Прут. В ответ на это почти 40-тысячное татарское войско во главе с Девлет Гирей-ханом выступило ему навстречу. Автор, будучи в рядах этого войска, в своем произведении подробно описывает сражение татарского войска с богданским беком.

Автор пишет, что он был на должности «кемер бенд» при севшем на трон в 1143 году по хиджре (1730–1731) Каплан Гирей-хане, около 1147 года (1734–1735) он отправился в хадж и вернулся оттуда в 1147 году (1739–1740). В 1149 году по хиджре (1736–1737) Фатих Гирей-хан сын Девлет Гирей-хан, будучи близким помощником своего дяди и одновременно духовного отца – Каплан Гирея, назначил Абдулгаффара Кырыми на должность секретаря дивана. Встретив вблизи Бабадага Менгли Гирей-хана, бывшего тогда на Родосе и после смещения Фатих Гирей-хана приглашенного на престол, автор кратко обрисовал ему общее положение дел в Крыму, рассказал о желаниях народа[3], и поэтому в последующем автор неслучайно занимал в ханстве такие важные должности, как церемониймейстер и советник. Позже, при взошедшем на престол в 1152 году (1739–1740) Селамет Гирей-хан ал-Хадж Селим Гирей-хане, когда Каплан Гирай-заде Селим Гирей получил должность калги, автор был назначен на должность шариатского главы и на протяжении года был кадием.

Абдулгаффар Кырыми оставался на должности кади и был приближенным севшего на престол в 1156 году (1743) Селим Гирей-хана. Однако в результате клеветы его завистников он был отправлен в ссылку в крепость Согуджак, где и написал данное произведение[4].

---

[2]Abdülgaffar Kırımî. Umdetü'l-Ahbâr. 1748. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Yazmalar Koleksiyonu, No:2331. s. 283-a/derkenar.

[3] Abdülgaffar Kırımî. Umdetü'l- Ahbâr, s. 313-a.

[4] Abdülgaffar Kırımî. Umdetü'l- Ahbâr, s. 283/derkenar.

О произведении

Книга находится в Стамбуле в библиотеке Сулеймания, в коллекции рукописей Эсад Эфенди под номером 2331. Настоящее название сочинения «Умдет ал-ахбар». Однако в 1927 году Неджип Асым бей[5], убрав ее вступительную часть, подготовил предисловие и различные дополнения к посвященной истории Крыма части книги и, назвав ее «Умдет ат-таварих», издал как приложение к журналу Турецкого Исторического Комитета. Под этим названием произведение и известно в научном мире.

Как в издании Неджип Асым бея, так и в библиографиях[6], которые его повторяли, датой написания труда отмечен 1157 год (1744), однако в оставленной самим автором заметке на листе 283-b указано, что он Селим Гирей бин Каплан Гиреем в 1156 году (1743–1744) был сослан в ссылку в крепость Согуджак и, будучи в ссылке написал данное произведение. Кроме того, в заметке на листе 2-а датой завершения указан «...раби'уль-эувэл 1161», что соответствует марту 1748 года[7].

Сочинение состоит из нескольких частей. В них представлена информация о всемирной истории, начиная с Адама, история пророков, начиная с пророка Нух (Ноя), история сельджуков и османов. Затем дана информация о Чингиз-хане и его потомках, о Золотой Орде и Крымском ханстве, о ханах Гиреидах и мурзах. Однако в части книги, посвященной Чингиз-хану, автор пишет, что целью создания книги была история не Чингиз-хана, а Крымских ханов, но так как они происходили из его рода, то автору пришлось затронуть и его историю. Кроме того, на л. 257-b/16 автор подчеркивает, что его целью было осветить «События и поколения в царствование Джучи-хана и его сыновей».

Рукопись книги написана в стиле *талик кырмасы* и состоит из 329 листов, в 23 строки каждый, однако к концу книги их количе-

---

[5] Abdülgaffar Kırımî. Umdetü't-Tevarih. Necip Asım Bey neşri. Türk Tarihi Encümeni Mecmuası Eki, 1927.

[6] Hakan Kırımlı. Kırım Bibliyografyası. Ankara, 1986. s. 9; Bursalı Mehmed Tâhir. Osmanlılar Zamanında Yetişen Kırım Müellifleri. Hazırlayan: Mehmet Sarı. Ankara, 1990. s. 33.

[7] Благодарим Н.Сейтягъяева за помощь в окончательном определении даты создания сочинения.

ство увеличивается до 27. На первой странице помещено выражение «сахиб-и бэз'у'л-китаб» и имеется печать Абдулгаффара Кырыми. Со второй страницы начинается оглавление в шесть страниц, пронумерованное римскими цифрами. На стороне «а» следующей после оглавления страницы стоит та же печать без подписи, а на стороне «б» начинается введение.

Введение состоит из трех непронумерованных страниц. После введения страницы нумеруются арабскими цифрами. Стоящие рядом с арабскими современные цифры, которые, как мы предполагаем, были поставлены позже в библиотеке, начинаются с введения и поэтому идут на три цифры впереди. Однако в промежутке между пронумерованными арабскими цифрами листами 315-b и 320-b (в современной нумерации с листа 317-b) отсутствуют пять страниц[8]. Издавший в 1927 году одну часть книги Неджип Асым бей так же указал на это. Пропуск в арабской нумерации наводит на мысль, что эти пять страниц были утеряны еще до того, как книга попала в библиотеку.

Опасаясь того, что этот недостаток в арабских цифрах может привести к путанице, при анализе произведения мы использовали современную нумерацию страниц. Согласно оглавлению, эти пять страниц содержат информацию о времени Селим Гирей-хана и Аслан Гирей-хана. Повествование обрывается на последних годах правления Селамет Гирей-хана бин ал-Хадж Селим Гирей-хана, который стал ханом в 1152 году по хиджре, и этот «пробел» продолжается до времен написания произведения – до 1161 года (1748), поэтому не освещена тема Гиреидов, а на л. 320-b (в современной нумерации л. 318-a) повествование уже начинается с Ширин беев и мурз. Как указывается в пометке на л. 283-a, эти пять страниц содержат отрезок времени, исторически включающий в себя тот период, когда автор был кадием у Селим Гирей-хан Каплан Гирей-хана и когда в 1156 году (1743–1744) престол перешел в руки Селим Гирей-хан бин Каплан Гирея, а автор был отправлен

[8] Согласно оригинальной арабской нумерации, начиная с листа 316 отсутствуют 5 страниц (316, 317, 318, 319, 320), текст продолжается с 321 страницы. Мы придерживались современной нумерации, которая проставлена в библиотеке Сулеймания, где после 317 начинается сразу 318 страница.

в ссылку, где и написал это произведение. Поскольку в данный период автор занимал управленческую должность и был близок к династии эта прореха в повествовании содержала очень важную информацию о политической картине того времени. Поэтому потеря пяти страниц является большой потерей для науки. Надеемся, что в будущем удастся обнаружить более полный список рукописи.

На последних двух страницах книги помещены вопросы и ответы, содержащие наставления Безри Джехри, везир-и мушири Нушин Девран бин Кубатшаха.

Названия частей книги и темы написаны красным. Подчеркиванием отмечены важные темы, имена деятелей и географические названия мест. Забытые слова и предложения вписаны между строк или в начале строк, кроме того, на пустых местах страниц помещены пояснения, касающиеся тех или иных важных лиц, событий и географических мест. Даты (по хиджре) в книге, как правило, даны прописью, однако порой они повторяются между строк, и по большей части используется тюркский календарь двенадцатилетнего животного цикла, где каждому году соответствует свое животное.

На свободные места в произведении в виде пометок помещены развернутые пояснения, даны дополнительные сведения, а порой пояснение того или иного события продолжается и на следующих страницах. Мы помещали каждую пометку в то же место, что и в оригинале.

В целом произведение написано простым языком. Значения слов, которые могли бы быть незнакомы читателю, автор писал между строк или в самом предложении; стихи, имена собственные, названия географических мест, иностранные или малоиспользуемые слова написаны со всеми огласовками, так, чтобы не было проблем при чтении и произношении. Произведение богато пословицами, фразеологизмами, остроумными выражениями и стихами, в нем дается и информация о происхождении некоторых из них. Произведение нуждается в языковом и литературном исследовании. Вместе с тем примечательно, что автор, говоря о событиях в рамках повествовательной манеры того времени, анализировал их посредством аятов и хадисов.

Эта книга, являющаяся частью османско-турецкой традиции написания истории, представляет собой первое рукописное произведение по истории Крыма, созданное на основе местных источни-

ков. Использование при написании книги всемирно известных и важных источников, наличие сносок для каждой цитаты, в особенности наличие цитат из недоступного сегодня Тарих-и Дост Султана Озбеки увеличивает ценность этого произведения.

В начале каждой части указаны источники. Так, в начале части о Чингиз-хане автор подчеркивал, что взятую из источников информацию он «проверял, расходящиеся в сведениях источники исследовал»[9]. Мы, в свою очередь, для облегчения работы сделали список использованной автором литературы, указав, на какой странице встречается упоминание того или иного источника.

Список трудов, использованных Абдулгаффаром Кырыми

1. Ahmed Han Özbekî'nin tahrir ettikleri (s.259-a/18)
2. Baba Ali Beğ'in Tarihi (s.266-b/5)
3. Ceride-i Şeyh Ali El-Yezîdi (s.243-a/6)
4. Cihangüşa-yı Cengîzî (s.274-b/21)
5. Cihannüma (s.249-a/8) (s.278-a/8) (s.â -a/derkenar)
6. El-hâc Cantemür Beğ'den rivayetler (s.283-a/derkenar)
7. El-hâc Murtaza Mirza'dan rivayetler (s.283-a/derkenar)
8. Hacı Tarhanlı El-hâc Niyaz müverrihi (s.259-b/18)
9. Hayreddinzade Muhammed Şîrînî'nin Risale-i Muhtırası (s.243-a/11)
10. Hıtay Kabilesinin serdefteri olan meşhur Seyyid Ali nakli (s.275-b/9)
11. İlbars Han'ın Harezm Tarihi (s.264-b/16)
12. Ali Efendi. Künhü'l-Ahbâr (s.279-b/7)
13. Nefhatü'l-Üns (s.247-a/9)
14. Ravzatü'l-Matar (s.279-a/derkenar)
15. Ravzatü's-Safa (s.243-a/5) (s.243-b/16) (s.257-b/17)
16. Tarih-i Apuşka (s.243-a/5) (s.245-a/22) (s.257-b/17)
17. Tarih-i Dost Sultan Özbekî (s.243-a/6) (s.245-b/13) (s.257-b/17) (s.260-b/7) (s.266-a/18) (s.271-b/8) (s.274-b/22)
18. Tarih-i Hindyabi (s.243-a/7)
19. Tarih-i Kutlu Boğa (s.243-a/5) (s.257-b/18) (s.257-b/17)

[9] Abdülgaffar Kırımî. Umdetü'l-Ahbâr, s.243-a.

20. Tarih-i Mirhond (s.243-a/5) (s.257-b/17)
21. Tarih-i Zübde (s.273-b/18)
22. Tevarih-i Özbekîyan (s.264-a/1)
23. Zafername-i Timur (s.267-a/22) (s.270-a/12) (s.270-b/14)
24. Zübde-i Hazret-i Beyzavî (s.243-a/6)

Предлагаемый труд охватывает последние 86 листов сочинения. Надеемся, что с изданием этой работы для специалистов по истории Золотой Орды и татарских ханств откроется доступ к новым материалам, которые помогут в более детальном исследовании тех или иных тем.

Текст предваряется написанным красными чернилами содержанием сочинения, которое называется «Фихрис-и китаб-ы умдет ал-ахбар». Все примечания автора указаны согласно оригиналу в круглых скобках ( ), наши исправления – в квадратных скобках [ ]. Имена и слова, которые автор выделил красным мы приняли за заглавие и поэтому написали их заглавными буквами.

Хочу выразить глубокую благодарность своему научному руководителю профессору, доктору Абдуллаху Гюндогду, который на каждом этапе написания работы помогал мне, всегда подбадривал и поддерживал. Также хочу выразить огромную благодарность Ильнуру Миргалееву, который помог в подготовке рукописи к изданию и вложил большой труд в дело издания этого сочинения.

Дерья Дерин Пашаоглу

FİHRİS-İ KİTÂB-I UMDETÜ'L-AHBAR

Varak 1-b

El-miftah hilkat-i dünya beyanındadır 1
El-mukaddemetu Adem a.s. beyanındadır 6
Nuh a.s. 6
Ahval-i İvec bin İnak 6
Evlad-ı Nuh beyanındadır 8
Musa a.s. 10
Samuel a.s. 12
Davud a.s. 12
Süleyman a.s. 12
Yunus a.s. 13
İşâyâ a.s. 13
Bahtü'n-Nasr a.s. 14
Ermiyâ a.s. 14
İsa a.s. 15
Yahya a.s. 15
Ümmet-i Nasara 17
İbtida-i ömrü dünya 19
Selâtin-i Pişdâdîyan 21
Keyümers 21
Huşeng 22
Tahmurs 22
Cemşid 22
Zahhak 23
Efridûn 24
Menüçehr 24
Nüdezer 24
Afrasyab 24
Nerviyn 24
Gerşâsıf 25
ikinci fasl-ı kıyanıyandır 25
Keykubad 25
Keykavus 25
Keyhüsrev 25
Tarasıf 27
Keştasıf 27
Behmen 28
Dârâb 28
Dârâ 28
İskender 29
Mülûk-ı tavaif 29
Eşk bin dârâ 29
Diğer Eşk 30
Şabur 30
Behram 30
Nevsi 30

Varak 2-a

Firuz 30
Pelâş 30
Hüsrev 30
Pelâşân 30
Erdivan Şah 30
Fırka-i sâniye Erdivan 30
Hüsrev 30
Pelaş 30
Gudzer 30
Veled-i Gudzer 30
Gudzer 30
Erdivan 30
Faslı Sâsâniyan 30
Erdeşir 30
Şabur 31
Hürmüzd 31
Behram 31
Behram 31
Nedsi 31
Hürmüzd 31
Şabur 32
Behram 32
Yezdigerd 32

Diğer Yezdigerd 33
Behramgur 33
Yezdigerd 34
Hürmüzd 34
Firuz 34
Pelaş 34
Kubat 35
Anuşirvan 35
Hürmüzd 36
Hüsrevperviz 37
Şîreviyye 38
Erdeşir 38
Turan raht 38
Ezremî raht 38
Yezdigerd 38
Eimme-i Arap 39
Mülük-ü Habeş 40
Mülük-ü Hicaz 42
Mülük-ü Küng 42
Azâf-ı Arap 43
Mülük-ü Yunan 46
Kayserler 46
Mülük-ü Mısır 47
Ümmet-i Süryan 48
Ümmet-i Kıbtiye 48
Ümmet-i Faris 48
Ümmet-i Yunan 48
Ümmet-i Yahud 49
Ümmet-i Hind 50
Ümmet-i Sind 50
Ümmet-i Sudan 50
Ümmet-i Çin 51
Ümmet-i Ken'an 51
Varak 2-b
Ümmet-i Berber 51
Ümmet-i Ad 51
Ümmet-i Amalika 52
İbtidai şerh-i Resulullah 52
Hicret-i Nebî'ullah 57
Gazve-i Bedr 58
Gazve-i beni Kaynukâ' 59
Gazve-i Sevik 59
Gazve-i Uhud 60
Gazve-i beni'n-nasr 61
Gazve-i Zatü'r-Rikka' 61
Gazve-i Hendek 61
Gazve-i Zîkared 62
Gazve-i beni el-Mustalik 62
Gazve-i Hudeybiye 63
Gazve-i Hayber 64
Gazve-i Mute 65
Feth-i Mekkeyi Mükerreme 65
Gazve-i Huneyn 66
Gazve-i Tebuk 67
Gazve-i Rum 69
Hılye-i Nebîyyullah 70
Nesebi şerif-i Resulullah 70
İmam-ı Nebî'ullah 71
Ümmet-i Nebî'ullah 71
Zevcât-ı Nebî'ullah 71
Evlâd-ı Nebî'ullah 72
Resulün rıza'en pederi 72
Resulün rıza'en kardeşi 73
Resulün hüddâmı 73
Nebî'ullah'ın kavilleri 73
Ve cariyeleri 73
Ve katipleri 73
Ve silahları 73
Ve atları beyanındadır 73
Ve katırları 74
Ve himârları 74
Ve hecin develeri 74
Ve nesl develeri 74
Ve levazım beytleri 74
Aşere-i Mübeşşere 74
Tabakat-ı Sahabe-i Güzin 76
Hilâfet-i Ebubekr 78
Hilâfet-i 'Ömer r.a. 78

Hilâfet-i ‘Osman r.a. 82
Hilâfet-i Ali r.a. 83
Hilâfet-i Hasan r.a. 87
Varak 3-a
Emâret-i Muaviye r.a. 87
Emâret-i Yezid-i Pelid 89
Emâret-i Muaviye bin Yezid 91
Hilâfet-i ibn Zübeyr r.a. 91
Emâret-i Abdülmelik 91
Emâret-i Velid 94
Emâret-i Süleyman 95
Emâret-i ‘Ömer bin Abdülaziz 96
Emâret-i Yezid bin Abdülmelik 97
Emâret-i Hişam 97
Emâret-i Velid 97
Emâret-i Yezid 98
Emâret-i Mervan 99
Devletü’l-Abbas 99
Hilafet-i Seffah 99
Hilafet-i Mansur 100
Menâkıbn-ı A’zâm 101
Hilafet-i Mehdi 104
Hilafet-i Hâdi 105
Hilafet-i Harun 105
Hilafet-i Muhammed Emin 107
Hilafet-i Me’mun 110
Hilafet-i Mu’tasım 113
Hilafet-i Vâsık 113
Hilafet-i Mütevekkil 114
Hilafet-i Mustansır 115
Hilafet-i Mu’tezz 116
Hilafet-i Muhtedî 116
Hilafet-i Mu’temîd 117
Hilafet-i Mu’tezid 119
Hilafet-i Muktefî 119
Hilafet-i Muktedir 119
Hilafet-i Kâhir 120
Hilafet-i Râzi 120
Hilafet-i Muktefi 120
Hilafet-i Müstekfî 120
Hilafet-i Muti’ 120
Hilafet-i Tâ’i 120
Hilafet-i Kâdir 120
Hilafet-i Kâim 120
Hilafet-i Muktedî 120
Hilafet-i Mustazhir 120
Hilafet-i Musterşid 120
Hilafet-i Râşid 121
Hilafet-i Muktefi 121
Hilafet-i Müstencid 121
Hilafet-i Müstezî 121
Hilafetü’n-nasır 121
Varak 3-b
Hilafet-i Mustansır 121
Hilâfet-i Musta’sım 121
Saltanat-ı beni Leys 123
‘Ömer ubn Leys 123
Tahir bin ‘Ömer 123
Saltanat-ı Samâniyan 123
Ahmed bin İsmail 123
Sultan Nasr 124
Sultan Nuh 124
Sultan Abdülmelik 124
Sultan Mansur 124
Sultan Nuh 124
Sultan Mansur 125
Sultan Abdülmelik 125
Saltanat-ı Gazneviyan 125
Emir Sebük Tekin 125
Emir İsmail 125
Sultan Mahmud Gaznevi 125
Sultan Mes’ud 128
Sultan Mehmed (Muhammed) 128
Sultan Mevdud 128
Sultan Mes’ud 128
Sultan Ali 128
Sultan Abdü’r-Reşid 128

Sultan Ferruhzâd 128
Sultan İbrahim 128
Sultan Mes'ud 128
Sultan Arslanşah 129
Sultan Behramşah 129
Sultan Hüsrev Şah 129
Saltanat-ı Selçukiyan 129
Sultan Tuğrul 130
Sultan Alparslan 130
Sultan Melikşah 131
Sultan Berkyaruk 133
Sultan Muhammed 134
Sultan Sencer 135
Sultan Mahmud 135
Sultan Tuğrul 135
Sultan Mes'ud 136
Sultan Melikşah 136
Sultan Muhammed 136
Sultan Süleymanşah 136
Sultan Arslan 136
Sultan Tuğrul 136
Şube-i sâniye-i Selçukiyye 138
Sultan Kavurd 138
İranşah 138
Arslanşah 138
-Muhammed Sultan-
Varak 4-a
Muhammed Sultan 138
Tuğrul 138
Şube-i salise-i Selçukiyye 138
Gıyaseddi 138
Kılıçarslan 138
Keykavus 139
Keyhüsrev 139
Süleymanşah 139
Keyhüsrev 139
Mesud 139
Saltanat-ı Harezmşahiyan 139
Harezmşah Muhammed 140
Harezmşah Atsız 140
Harezmşah İlarslan 140
Derkenarda
Sultanşah 140
Sultan Tekiş 141
Kubbeddin 141
Rükneddin 143
Gıyaseddin 143
Sultan Celâleddin 143
Saltanat-ı Atabekiyan-ı Salguri 144
Aksungur 144
Nureddin Şehid 144
Melik Salih 144
Seyfeddin 144
Sultan Mesud 144
Arslanşah 144
Melik Salih-i sâni 144
Şube-i sâni-i Atabekiyyan 145
Atabek Sungur 145
Atabek Zengi 145
Atabek Tekle 145
Atabek Tuğrul 145
Atabek Sa'd 145
Atabek Ebubekir 145
Atabek Sa'd 145
Atabek Muhammed Şah 145
Atabek Selçukşah 145
Atabek Ebeş Hatun 145
Saltanat-ı Karahıtay 145
Burak Hacib 145
Kutbeddin 146
Secâ'addin 146
Celâleddin 146
Muzaffereddin 146
Kutbeddin 147
Saltanat-ı Guriyân 147
Sultan Hasan 147
Seyfeddin 147

Gıyaseddin 147
Şehâbeddin 148
Sultan Mahmud 148
Saltanat-ı Luristan-ı Büyük 149
Nasîreddin Muhammed 149
Atabek Hezarsef 150
Atabek Tekle 150
Atabek Şemseddin 150
Atabek Yusufşah 150
Atabek Afrasyâb 151
Varak 4-b
Atabek Nasreddin 151
Atabek Yusufşah 151
Saltanat-ı Luristan-ı Küçük 151
Atabek Şücâaddin 151
Atabek Seyfüddin 152
Atabek Şerefüddin 152
Atabek 'İzzeddin 152
Atabek Hüsameddin 152
Atabek Bedreddin 152
Atabek Taceddin 152
Atabek Meliküddin ve 'İzzeddin 152
Atabek Cemleddin 152
Atabek Emir 152
Atabek Samsameddin 152
Atabek 'İzzeddin 152
Atabek Devlet Hatun 152
Saltanat-ı Büveyh ki Deylemîlerdir 153
'İmâdü'd-devle 153
Merkenü'd-devle 153
Magrü'd-devle 153
Adûdü'd-devle 153
Müeyyidü'd-devle 153
Fahrü'd-devle 153
İzzü'd-devle 153
Samsamü'd-devle 153
Mecidü'd-devle 153
Saltanat-ı Tolun-ı Mısrıyye 153
Ebu ebu'l-Ceyş 153
Ebu'l-Asâkir 154
Ebu Musa 154
Ebu'l-Muganim Şeyban 154
Saltanat-ı Ahşîdiyye 154
Sultan ebu'l-Cûd 154
Sultan ebu'l-Mesk 154
Ebu'l-Fadis 154
Selâtin-i Eyyubiyye 154
Selâtin-i Etrak 154
Selâtin- Çerakise 155
Selâtin-i Anadolu Germiyan, Saruhan ve Hamid ve Teke ve Karaman ve Zulkadr ve Fazl-Ahmed ve Aydın ve Menteşe ve İzmir ve Sivas ve Şâhân-ı Kızılbaş 158
Avganiyan (öganiyan) 158
Selâtin-i Akkoyunlu 162
Selâtin-i Karakoyunlu 162
Timurlenk 162
Saltanat-ı Âl-i 'Osman 164
Sultan 'Osman 166
Sultan Orhan 167
Sultan Murad 170
Sultan Yıldırım 173
Sultan Mehmed 187
Sultan Murad 194
Fatih Sultan Mehmed Gazi 205
Sultan Bayezid–ı Veli 217
Sultan Selim 218
Sultan Süleyman 223
Sultan Selim-i Sani 227
Sultan Murad 228
Sultan Mehmed 229
Sultan Ahmed 229
Sultan Mustafa-i Ma'rûf 229
Sultan 'Osman 229

Tekrar Sultan Mustafa 230
Sultan Murad 230
Sultan İbrahim 231
Sultan Mehmed Rabi' 232
Sultan Süleyman 237
Sultan Ahmed 237
Sultan Mustafa 237
Sultan Ahmed 238
Sultan Mustafa 239
Saltanat-ı Sahib Çingîzkıran 241
Ögetay Han 246
Kubilay Han 246
Hülagü Han 247
Abakay Han 247
Ahmed Han 247
Argun Han 248
Geyhatu Han 249
Baydu Han 249
Gazan Han 250
Oncaytu Han 251
Ebu Sa'id Bahadır Han 252
Mülûk-ı Çağatay-ı Çingîzîyye 255
Saltanat-ı Cuçi Han 255
Sayun Han 256
Berke Han 258
Tuda Mengü Han 258
Mengü Temür Han 259
Tokdâğâ Han 259
Özbek Han 260
Canıbek Han 262
Berdibek Han 262
Hazar (Hızır) Han 263
Kanugay Han 263
Tuğlu Temür Han 264
Rus Han 264
Toktamış Han 267
Celâleddin Han
Cebbâr Berdi Han 268
Temür Kutluk Han 268
Şâdi Beg Han 268
Kebek Han 271
Çakra (Çağra) Han 271
Derviş Han 271
Muhammed Han 272
Edigü Evladı 273
Gıyaseddin Han 274
Barak Han 274
Küçük Muhammed Han 275
Baş Temür Oğlan 276
Devlet Berdi Han 276
Seyyid Ahmed Han 276
Melik Hacı Giray Han 277
Mengli Giray Han 277
Sa'adet Giray Han 277
Sahip Giray Han 277
Devlet Giray Han 281
Muhammed Giray Han 282
İslâm Giray Han 282
Gazi Giray Han 282
Selâmet Giray Han 284
Canbek Giray Han 284
Muhammed Giray Han 284
İnâyet Giray Han 285
Bahadır Giray Han 286
Muhammed Giray Han 286
İslâm Giray Han 286
Yine Muhammed Giray Han 286
Adil Giray Han 286
Selim Giray Han 287
Murad Giray Han 287
Hacı Giray Han 288
Yine Selim Giray Han 288
Sa'adet Giray Han 288
Safâ Giray Han 288
Yine Selim Giray Han 288
Devlet Giray Han 289
Yine El-hâc Selim Giray Han 291
Gazi Giray Han 292

Kaplan Giray Han 292
Yine Devlet Giray Han 294
İsveç Ahvali 300
Yine Kaplan Giray Han 300
Kara Devlet Giray Han 301
Sa'adet Giray Han 301
Mengli Giray Han 303
Yine Kaplan Giray Han 305
Feth Giray Han 309
Mengli Giray Han 311
Selâmet Giray Han 314
Selim Giray Han 316
Arslan Giray Han 317
Şîrîn Beğleri ve Mirzaları 321
Edigü Beğ ve Evladı Bayanıdır 325

s. 243-a

1. BAB-I ÇİNGÎZ HAN SAHİB-İ ÜNVAN VE EVLADINDAN OLAN HANÂN-I
2. zî- ŞÂN BEYANINDADIR Hâtır-ı rezânet müzâhir sahibü'l-easirede zâhirdir ibtidâ-yı zuhur Âl-i
3. 'Osman ve nesl-i pâk-ı selâtin-i zîşân-ı 'Osmaniyân tahrîr olunduğu babında anların silsile-i seniyyeleri tâ hazret-i
4. Nuh-ı nebiyullahdan berü kimlerdir tastîr olunmuş idi pes imdi Çingîz cihan-güşânın dahî nesli dahî esahh
5. rivayet sahib-i dirayet üzere Tarih-i Mîrhond ve Ravzatü's-safâ ve Apuşka ve Kutlu Boğa
6. ve Tarih-i Dost Sultan Özbekî ve Zübde-i Hazret-i Beyzavî ve Cerîde-i Şeyh Ali el-Yezidî ve Tarih-i
7. Hindyâbi denilen tevârih-i mutavveleden ittifakları olan kelâmları takrîr ve tahkîk ve ihtilâfları
8. olan sözleri tedkîk ve tevfîk olunarak işbu ceride-i hazinede alâ-sebil-i icmâl telfîk olundu
9. maksûd-ı bizzât olan hanân-ı Kırım ahvalinde tarih-i müdevvin olmadığı ma'lûm-ı enamdır lakin ba'zı
10. hanların ahlâk-ı pesendîdeleri ve ba'zılarının hısâl-ı nadideleri icmâlen ve tafsilen ba'zı aklâm-ı
11. zül-efhâm ile mestûr ba-husus Hayreddinzade Muhammed Şîrînî'nin Risâle-i Muhtasırasında zabt-ı
12. sâl ve şühûr ba'zı vekâi'-i mezkûr olmağla işbu mezkûratdan esahhı intihab olunub tanzîm-i
13. silk-i sutûr kılındı ma'lûm ola ki âdem-i sâni olan Hazret-i Nuh necîyyullahın üç oğlu

14. ki Sâm ve Hâm ve Yafes'dir cemî'-i dünyada olan benî adem bunların zürriyyeti idüğü nass-ı Kur'an ile sabittir
15. Sâm cemî'-i enbiya ve evliya ve sa'ir sahib-i milel olan müslîm ve yehûd ve nasaranın babasıdır ve Hâm ise
16. Cemî'-i Karalar vilâyetinin sükkânının babasıdır ve Yafes Türk ve Tatar ki bunlara Mecûc dirler ve dahî
17. şöhret-i cihan olan Yecüc'ün babası idiğü ale'l-ihtilâf sabitdir pes Hazret-i Yafes canib-i
18. şark ve şimalde tavattun idüb evladı türedi kendi beynlerinde hükûmet idenleri kimlerdir
19. anları bildirelim Yafes oğlu Türk'dür ki sahib-i hükûmetdir ve anın oğlu Alanca Handır ve bunun
20. dahî Moğol ve Tatar ta'bîr olunur iki oğlu olub cemî'-i memâlikine hükûmet itdiler ve Tatar oymağından
21. sekiz nefer han saltanat-ı zümre-i Tatarânda olmuşlardır mesela Tatar ve Alanca Han ve Bukay Han
22. ve Bulanca Han ve İsli Han ve Atsız Han ve Baydu Han ve Sevinç Hanlar ki bunlardır
23. ve Moğol taifesi dokuz neferdir ki haliya Tatar beyninde dokuz adede i'tibâr itdikleri işbu sebebdendir dimişler

s. 243-b

1. imdi evlad-ı Yafes Moğol ve Tatar ta'bîr itdikleri ve Türk dedikleri işbu vechden ötürüdür ve Moğoldan
2. dört oğul oldu Karahan Oğuzhan Gürhan Orhan dimekle meşhurlardır Karahan
3. babasından sonra cülûs itdi ki Karakum nâm mahall anâ Aktak ve Karatak dirler anda yaylar ve kışlar idi
4. işbu Karahan her din ve milletden hariç bî-din olmağla biraderi olan Oğuzhan mü'mîn-i
5. muvahhid olduğuçün bunu katl idüb tahtına cülûs itmiştir cemî'-i memâliki zabt ve vaz'-ı kanun ile
6. Sayram Ertalas'dan tâ Buhara'ya gelinceye değin teshîr eyledi ve altmış yedi sene saltanat idüb
7. uruğ ve kabâil-i Tatardan nâmdâr olan Uygur ve Kanglı ve Kıpçak ve Karluk ve Kalaç ve Kılıç nâm
8. kabilelerin lakablarını işbu Oğuzhan vaz' itmiştir inşallah mahallîyle sebebi beyan olunur Oğuzhan'dan

9. altı oğlu olub isimlerine Ay ve Gün ve Yıldız ve Köçek ve Tak ve Tengiz dirleridi
10. hikâyet olunur ki bunlar birgün avda şikârda gezerken bir yay ve üç ok bulub babalarına hediyye
11. götürürler babası dahî yayı Ay Gün Yıdız'a ihsan ider ve anlar dahî pâreleyüb teberrikân beynlerinde taksim iderler
12. ol sebebden bunların uruğlarına Bozok didiler ve üç oku dahî diğer üç oğluna virmeğle
13. bunlara üç ok didiler hâlâ ma'rufdurlar ve askerinin sağ kolunu Bozok'a ve sol kolunu Üç
14. oka tefvîz eyledi ve Bozoklulardan yirmi dört kabile-i kebire zuhura geldi Maveraünnehir
15. ve ikim-i Horasan ve sa'ir bilâd-ı celîlü'ş-şânda neşv-ü nemâ ve i'tilâ buldular Selçukîler ve Çingîzîler bunlar-
16. dan zuhur itdiğini Ravzatü's-Safâ tahrîr ider Oğuz'dan sonra Ay Han ve Yıldız Han nevbete ile
17. padişah oldular bunlardan sonra Yıldız'ın oğlu Mengli padişah oldu ba'de Tengiz ve ba'de İlhan bin Yıldız
18. han oldu ki imtidâd-ı zaman ile işbu nesl bin yıla karîb saltanat itmişler mezkur İlhan padişah
19. iken nesl-i Efridun'dan olan Turbin Efridun bunların mülküne tama' idüb ceng-i'azîm itdiklerinde
20. İlhan ol ma'rekede katl olundukda oğlu Kıyat Han firar idüb Ergenekon nâm sahraya
21. düşüb mahall-i mezbur ki azîm dağlar etrafını ihata itmiş kudretden hisar u üstüvâr gibi olmağla
22. anda tavattun idüb mürûr-ı eyyamla nesilleri çoğaldı ve Mengli'nin oğlu Yıldız'ı ser-leşker idüb
23. ve bunun Çuyine Bânu nâm bir kızını yine işbu nesilden olan Alan Kuvan Biyim Hatun-ı bilâ-zevcin batın-ı vâhidden _üç_

s. 244-a

1. üç oğul doğurub Katagan ve Salçut ve Buduncar deyü ad virdiler Kadı Beyzavi rivayeti
2. üzere mezkure Alan Kovan Biyîm zevcî fevt oldukdan sonra kendüye beraber hem-ser zevc bulmakdan
3. imtinâ' ve nehvet ve tekebbürü üzere dul yürüyüb padişahane gezerken bir gice hanesinden taşraya

4. tebevvül içün çıkar ve ba'de-zeman gelür ve dir ki âsmânda olan Ay temam leyle-i bedr de olmağla
5. ancak bana zevceliğe Ay layık olduğundan ötürü Ay'a tezevvic itdim deyü haber virdikde etbâ' ve ensâb
6. dahî sahrâ-nişînân olan bi-îz'ân olub ve ucb ve iddi'alarında dahî buna muâdil benî adem
7. bulunmayağında şübheleri olmadığından nâşî kelâmını tasdîk iderler ve müddet-i hamlî münkaziye olucak bir karından
8. mezkur üç oğlu doğurur Katagan ve Salçut re'isü'l-kabile olmuş ve haliyâ mevcut olan Katagan
9. ve Salçut andandır ve han ordası olmak üzere mezkure Çuyine'yi Buduncar Han tezevvüc
10. ider ve Âl-i Abbasın zuhûrunda han-ı Türkistan Buduncar idi dirler Buduncar oğlu Kaydu Han
11. anın oğlu Bukay Han anın oğlu Baysungur Han anın oğlu Tümne Han anın oğlu
12. Kabul Han anın oğlu Karcavlu Han anın oğlu Bartan Han anın oğlu Besugay
13. Bahadır Han anın oğlu Temüçîn Bahadır Han ki lakabı Çingîz'dir Moğol lisanında şehin-şâh ma'nasınadır
14. iş bu mahalle gelince zikr olunan hanlar umumen Tataristan Moğolistana müstakilen padişah olmayub
15. birer mikdar mahalli zabt u hükûmet-i hanîyeyi icrâ' ve rabt iderlerimiş ki mülûk-ı tevâif gibidir amma
16. Temüçîn Han külliyyet üzere kahr u teshîr idüb cümleden eşca' ve akul olan Kerayit Hanı'nı
17. ve ba'de tâ Tangut Hanı'nı kahr ve vilâyetleri zabt itdikde Moğollar buna ba'del-yevm sen Çîngîzsin
18. dimişler ve haliyâ ism olub alem beyninde ancak Çingîz Han dirler hicret-i nebeviyeden beşyüz altmış iki sene
19. mürûrunda Besugay [Yesugay] Bahadır fevt olmuşdur babasından Çingîz on üç yaşında kalub yirmi beş
20. yıl zelîl ü ser-gerdan ve ba'zılar cünûnı vardır deyü ana iltifat üzere nökeran olmazlarımış
21. çünki takdîr-i Rabb-ı kadîr anın sahib kıran olmasına tealluk itmiş olmağla han-ı celilü'ş-şân
22. olmuşdur ÇİNGÎZ beş yüz kırk dokuzda doñuz yılı doğmuşdur bir muçel geçdikde yine doñuz yılı yetim kaldı

23. ve dördüncü muçel de ya'ni kırk dokuz yaşında müstakilen padişah oldu altıncı muçel de ya'ni yetmiş üç

s. 244-b

1. fevt oldu ki yirmi dört sene istiklâlen padişah olmuşdur evâil halinde herkes bunu tahkir
2. iderleridi lakin ol vaktin hanlarının büyüğü olan Kerayit Çağatan hanı olan Ötek Han idi
3. nev'an ana istinâd ve beynlerinde ittihad varidi sâbıkan zikr olunan Katagan ve Salçut kabileleri
4. Buduncar'ın kardaşları olmağla ve Besugay [Yesugay] Bahadır'ın sa'ir oğulları ki lisan-i Moğol'da
5. anlara Kuyan beğleri ta'bir iderler anlar dahî Çingîz'e hased idüb tahkîr iderleridi Ötek Han
6. birle ittifak idüb onları kahr eyledi ve ba'dehu Nayman hanı olan Tâyânk Han dahî uluğ
7. han idi anıda kahr ve ilini teshir eyledi ve ba'de Hıtay hanı Altan Han ekser uruğ-ı
8. Moğol'un hanı ve hanlar beyninde hayli kudret sahibi zî-şân idi var kuvvetini yazuya götürüb
9. anın üzerine yürüdü mutavvilâtda tafsîl olunduğu üzere muharebât kesireleri vâki' oldı
10. akıbet anı dahî kahr eyledi ve memleketi Hıtay'dan çokluk memleketi zabt eyledi ve bundan beş yıl
11. sonra Tangut üzerine varub çokluk muharebeden sonra akıbet musahhir eyledi yine hatırında
12. cây-gîr idi ki Hıtay üzerine vara ve tamamen zabt eyleye mukeddema kahr u katl eylediği Nayman Hanı
13. Tayank Han'ın oğlu Küçlük Han babasının fevtinden sonra Uluğ Türkistan'a varub
14. çokluk Moğol askeri peyda' itdi ve Türkistan hanı olan Kesûr Han ile ittifak itdi
15. Çingîz Hıtay üzerine azîmet esnasında uğraşdılar mislü mesbuk olmayan vech üzere kıtal
16. vâki' olub akıbet bi-avn-i hüdâ cümlesini kahr ve istisâl eyledi hasıl altıyüz üç tarihinde
17. bunları kahr idüb umumen sahra-nişînleri ve cümle Moğolistan'ı ve Milk-i Turan'ı ve Hıtay ve Hotan ve Çin

18. ve Maçin'i ve Deşt-i Hazar'ı ki umumen Kalmuk'dur ve Saksin ve Bulgar ve Rus ve Alan ve Kırgız ve Kara
19. Kalpak bi'l-cümle taht-ı hükûmetine alub Çingîz han olmuştur amma ol vakitde mülûk-ı İslâmiyye'den
20. sultanü's-selâtîn olan Harezmşâhîlerden Sultan Muhammed Harezmşah padişah-ı sahib-i
21. sipah olmağla Çingîz anınla muhabbet ve dostâne ülfet ideridi ki tüccar varışa ve gelişe
22. ve refâhiyet-i mûlk-i devletleri alışa ve virişe Sultan Muhammed tarafından vilâyet-i Enzâr'da vâlî olan
23. İnalçuk ki Moğol lisanında ana Gâbir Han dirleridi ve sultanın hali idi ya'ni validesinin biraderi _idi_

s. 245-a
1. idi tama'-ı ham ile tüccar-ı Çingîz'e hilâf-ı vâki' casusluk töhmetini isnâd idüb cümlesini katl ve emval-i
2. bi-nihayelerin ahz itdiği haberi Çingîz'e vasıl oldukda yine acele itmeyüb İnalçuk-ı mezkuru katl idüb
3. kemâ-kân beynlerine ülfet umûrunu müstahkem eylemek babında rica tarikıyla bir ilçi idüb irsal eyledi amma
4. Sultan Muhammed gurur-ı civânî ve tekebbür sahibkıranı ile gelen ilçi'-i katl ve bâkilerini kat'-ı enf ü izn birle avdete
5. ruhsat ve izin virdi çünkü ahval bu güne zuhur itdiyse Çingîz-i gazap-engiz tehavvür delirâne
6. üzere sitîz idüb altı yüz on altıda kasd-ı Harezm ve İran idüb etrafı viran iderek
7. yürüdü ve Enzar'a vusûlünde İnalçuk-ı mezkurı ba'del muharebe ahz ü tedmîr ve vilâyeti zabt ve teshîr eyledi
8. ve bundan sonra bir mikdar asker-i cerrar-ı Tatar-ı mûrşümârı oğullarından Ögetay Han ve Tulî Han ma'iyyetiyle
9. Kürel ve Başkurd ve Bulgar ve Deşt-i Kıpçak ve Rus ve Çerkes vilâyetlerine ve aksâ-yı şimal olan
10. arz-ı tesvin ki ana karakolluk ta'bir iderler ol yerlere ve aksâ-yı cenubda olan Habeş'e varıncaya değin
11. irsal ve tesyîr ve ekserini tahrîb ve ba'zısını teshîr eyledi ve memleket-i Hıtay'dan bakiyye kalan memleketlerini
12. bi'l-cümle zabt eyledi ve ba'de oğlu Tulî Han'ın oğlu Hülagü Han'ı serdâr idüb Bağdat ve Diyâr-

13. bekr ve Musul ve Şam ve anın etrafını umumen İran-ı zemini zabt ve teshîr idüb sâbıkan beyan olunduğu
14. üzere halka'-i Abbasîyye'nin ahiri olan Musta'sım billâh vezîri olan ibnü'l- Alkami hilesi ile huzur-ı
15. Hülagü'ye gelüb cümle akraba ve etbâ'ıyla helâk oldu işbu Çingîz Han ki vahdâniyet-i bâri-teala
16. bilmeyen ateş-perest kâfir bir sirişt iken cenâb-ı mâlikü'l-mülûk ve hâlikü'l-ahrâr ve'l-memlûk ve râzıkü'l-
17. ağniya' ve's-saflûk-ı kemal-i keremden herkesin ahvalini irade'i kadîmesi üzere tanzîm ve kimesneye istidrâc'en
18. dünyada takdîm idüb ve tathîr-i zünûb-ı ibâd içün böyle kudret virüb bir zalimi taslit ider ve ana
19. dahî olacak cezâ-yı amelini hâşâ ihmal itmez lakin vakt-i ahire ve yahud rûz-ı cezaya imhâl ider Çingîz
20. dahî şark'en ve garb'en âlime musallat olduğu min ind'ullahü'l-hikmetin olduğu nümâyândır ve her vilâyeti (zabt) ittikçe padişah
21. ve Beğ olanlarının hüsnâ' kızı var ise alur hatun ider ve sa'irlerinden olanı ümm-i veled olmak üzere istilâd
22. itmek 'âdeti olmağla beşyüz mikdar hatun almışdır deyü Tarih-i Apuşka tahrîr ider cümle havâtînden
23. efdal ve akdem olanı Kongrat Noyan Bahadırın kızı Börte Kuçin Biyim'dir dirler işbu hatundan

s. 245-b

1. dört oğlu oldu ki büyüğüne Cuçi Han dirler ve dahî Ögetay ve Çağatay ve Tuli nâm hanlardır
2. ve beş aded kızı dahî işbu hatundandır dirler Çingîz Merkit Han'ı ile cenge gittikde işbu Börte Kuçin
3. nâm hatunı maan götürmüş idi ve Cuçi Han'a hamile imiş bi-emr-i Hudâ işbu cengde Çingîz tarafı
4. münhezim olmağla merkum Börte Kuçin dahî esir olmuş olmağla Merkit Han'ı Ötek Han
5. hatun-ı merkumu ri'ayet ve ikram ile saklamış zira Ötek Han ile Çingîz'in pederi olan
6. Besugay Bahadır gayet dost imişler Çingîz'i dahî oğlum makamınadır dimiş imiş çünkü mezkure
7. hatun Çingîz'e hatun olmağla Ötek Han dahî Çingîz'in serkeşliğine nazar itmeyüb hukuk-ı kadime

8. ri'ayeten gelini mesâbesinde nazar etmiş ola ba'de-zaman Çingîz Ötek Han ile sulh idüb Celâyir
9. kabilesinden Sebbay nâm bahadırı Merkit'e irsal ve hatununu ricâ' ittikde Merkit Ötek Han dahî
10. ilçiye ve hatuna çokluk in'am idüb irsal ider hatun dahî esnâ-yı tarîkta vaz'-ı haml ider
11. çünki ol mahalde beşik bulunmaz biz-zarûrî bir mikdar unu hamır ider ve Cuçi'nin bedenini hıfz
12. içün hamır içine vaz' ider ve eteğine koyub babasına selâmet getürür lisan-ı Moğolda hamır içinde
13. yatmak ma'nasına Cuçi dirler ve ba'de ana isim dahî olmuş kalmış deyü Tarih-i Dost Sultan
14. yazar ve ikinci oğlu Çağatay'dır ve üçüncü oğlu Tuli Han'dır ve ana Türedi Han dahî dirler ve bâki-i
15. Edigü Noyan'dır ve Tuli dahî lakapdır ki Moğol u lisanda gayet mücelli aynaya Tuli dirler bu dahî gayet
16. güzel yiğit olmağla Tuli dimişler ve Ögetay Han dördüncü oğuldur ve hem dahî veliahdıdır
17. işbu zikr olunan dört aded şehzadeler cümle evladından âkıl ve reşid olub umumen kabâil-i Tatar
18. ve Moğol bunları isterler Ulus Beğleri dahî nüsûhet-i fermanları olmağla umumen memâlik-i mahrûsasını iş bu
19. dört oğluna taksim ider her birine bir Ulus ta'bîr ider ve an-asl yasa-yı Çingîz'de cümle memleketi
20. dört sınıf idüb zabt iderimiş ve her bir sınıfa bir külük ta'bîr iderimiş pes işbu tertîb
21. üzere büyük oğlu Cuçi Han'a kendünün neşv ü nemâsı olan Karakum ve Uluğ Orda Uluğ
22. Yurt dahî ta'bîr ider anı ve umumen Deşt-i Kıpçak sükkânı olan göçer halkı ve zümre–i Moğol'dan olan
23. Hazar kavmini virüb han-ı müstakil idüb suyurgal ya'ni ihsan itdi ve Çağatay Han'a umumen Türkistan _vilâyetini_

s. 246-a

1. vilâyetini virdi ki cümle Turan ve Hıtay ve Hotan'dır Özbek lisanında Amu Deryası ta'bîr olunan Seyhun
2. suyunun başında tâ Kumuk Deryasına ulaştığı mahalline değin olan vilâyetleri suyurgal ve müstakil

3. han eyledi Ögetay Han'ı veliahd ve cümlenin üzerine şehinşâh idüb a'na kaân ta'bir
4. itdirdi ve Tulî Han'ı gayet sever olmağla cümle seferlerinde ma'iyet itdirirmiş ve haza'in ve cevâhire
5. müte'allık olan emvâl-i şahanesini ana temlîk ve umumen İran'a nâmzed eylemişdir evlâd-ı Tuli'den Hülagü
6. ve Mengü Kaân ve Kuymay ve Abakay Kâân ve Arık Boğa Kaân ve sa'ir evladı dahî inşallah
7. mahallinde zikr olunur Çingîz'in mezkure Börte Kuçîn Hatun'dan olan beş kızının büyüğü Kuçi Bike (matlab Çingîz'in kızlarıdır)
8. nâm hatundur ki bunu ibtidaen Önk Han'ın oğluna nâmzâd itmiş iken ba'de müyesser olmayub
9. beynlerinde adavet ü kıtale mübâderet olmağla ol kızı İkrat Hanı'nın oğlu Gün Boğa'ya virüb
10. damadı ma'nasına küregen dimişlerdir ikinci kızına Çeçgan Bigim dirleridi anı Oyrat İlinden
11. Turalcı küregene virmişdir üçüncü kızının adı Tumalun Bigim'dir anı Kongrat kabilesi beği olan
12. asl ismi Küregen nâm küregene virmişdir ve dördüncü kızının adına Elyatun Bigim'dir anı Al-Kutun
13. nâm kabile sahibi olan Tacer-keran küregene virmişdir ki asl Besugay Bahadır neslinden olan
14. Kuyan ta'bir olunur beğlerden idi ve beşinci kızına Turalı Bigim dirleridi anı sâbıkü'l-beyan Önk Han
15. oğluna virmişdir işbu küregenlerin ya'ni damadların hikâyetleri çokdur mahalliyle münâsebet ile irad
16. olunur ve Çingîz'in ikinci mu'tebere hatunu Merkît ilinden Tayrav Suyun'nun kızı ve ismine dahî
17. Kulan Bigim dirleridi ve bundan Külgân nâm bir oğlu doğmuştur ve üçüncü hatununa Suyugan
18. ilinden yine Suyugan Hatun Bigim dirler bundan dahî bir oğlu doğdu ve tıfil iken fevt oldu
19. dördüncü hatununu Hıtay padişahı'nı kahr idüb almışdır ki anın kızıdır ve adına Kökçi Bigim dirler
20. gayet ile çirkin imiş amma pederi padişah-ı azîmü'l-kadir olmağla cümleye tekaddüm iderimiş
21. bundan evladı yokdur ve beşinci hatununa adına Yeksulu Bigim dirler Yesugan Sanlı Tamar denilen

22. kabile beğinin kızıdır işbu beş hatundan mâadâ' hatunları çokdur lakin mu'tebereleri bunlardır dirler
23. hikâyet olunurki Çingîz Han inzâr-ı teshîrden sonra etrafa asker gönderüb kendüsü Buhara ve Semerkand'a

s. 246-b
1. meks idüb Seviday Bahadır ile Tagaçar Bahadır'ı Horasan ve Irak yolundan Harezmşah (işbu Tagaçar Bahadır Barlas dedikleri kabileden olub Çingîz-i küregen ya'ni damad olmuşdur meşhur-ı afâk olan Timurlenk Bahadır'ın ceddidir işbu vechden ötürü Ulus-ı Barlas Timur'a ita'at ve anı serdarlığa kabul ve ri'âyet iderleridi akıbet tedriciyle padişah ve belki şehinşâh olmuşdur Timur cihan-güşâ didiler) hasılı
2. Sultan Muhammed'i istîsâl idüb cümle memâlikini zabt içün irsal ve kendüsü dahî ol havâli-i ceste
3. ceste teshîr itdi ancak Harezm ortada tınâbı kesilmiş çadır misüllü kalmış idi pes mukaddem irsal
4. eylediği çerinin akabinden oğullarından Çağatay ve Ögetay hanları umumen sağ kol askeriyle tesyîr
5. eyledi ve bunlar dahî Harezm ya'ni Hive'ye yakîn geldikde bir mikdar pejmürdece asker intihab idüb
6. Hive etrafına çapulu itdirdiler ve kendüleri pusu yollu durdular Sultan Muhammed'in Ashar Bey nâmında
7. gayet şecî' bir biraderi olub anı kal'adan askerinin yarar atlusu ile ihraç ve merkum çapulu
8. karşulatdı ise gelen Moğollar kaçarak ceng iderek tâbâğ-ı Harem ta'bir olunan mevzi'-i dil-gûşâya
9. değin kovdular ol hînde asker-i Moğol göl misal bunları ortaya alub bi'l-cümle katl ü istîsâl
10. itdiler ve dahî bakîyesini kırarak ve kovarak kal'a ya idhal itdiler ve gelüb şehri muhasara
11. itdiler neft yağı ile memlû olan şişeler ile kal'ayı ateşe doldurdular beş ay tamamen hisâr
12. idüb gayetü'l-gaye harb ü kıtal itdiler ve çokluk askerleri telef oldu bu aralıkda iki şehzade
13. beyninde ba'zı husûmunda açılık dahî peydâ oldukda biz-zarûrî Çingîz'e arzuhal gönderdiler Çingîz ise
14. Tebriz'e ve Belh'e ve Tabran'a varub müddet müddet dilîrâne cengler ve yürüyüşler ile anları zabt itdiği

15. esnada oğullarından resül ve arzuhal gelüb vusûl buldu bunların işlerinden âzürde-i hatır
16. olub Tuli nâm oğlunu serdâr ve ağacaları üzerine başbuğ olmaklığı iş'âr iderek
17. bir mikdar asker ile te'cilen irsal eyledi amma Tuli Han âkıl u dânâlık ile müşar-ı bi-l-benân olmağla
18. geldi ama Cuçi ve Çağatay Hanlara rû-yı dil göstererek arz-ı u'budiyet ve tertîb-i harb-i kıtalde
19. a'lâ- tarîkü'l-meşveret işâret idüb rüstem-âne revişler ve dilîr-âne yürüyüşler olub yedi gün
20. mürûrunda kal' ayı zabt itdiler her ne kadar mal var ise yağma ve ehl-i san' at olanları kendü memleketine
21. iclâ' ve nisâ' ve sibyanını sebî' ve esir idüb ba'de bakiyye kalan ümmet-i Muhammedî beyne'l-Moğol kısmet
22. idüb her bir adama yirmişer müslüman isabet itdi pes fermanü'l-nühûset ünvan birle ol kadar nüfus-ı
23. zekiyyeyi ân-ı vâhidde katl ü istîsâl itdiler rahmetu'l-llahi aleyhim ecma'in menküldür ki Moğol askeri altmış _binden_

s. 247-a

1. binden ziyade melâ'în olub her ferde yirmişer müslim isabet ittiği halde ne kadar adam şehît olduğu kıyas
2. oluna Devlet-i Harezmşâhîler reşk-âver mihr ü mâh olan handan iken harap oldu ve gitti hazret-i
3. Necmeddin el-Kübra-i r.h Harezm'de mütemekkin olub Çingîz Han gerçi kâfir-i bi-imân idi amma zümre-i mecûsdan
4. olmağla ehl-i kitabdan olmayub her dine iltifat ederimiş şeyh-i müşârün-ileyhin âvâze-i kerâmeti şark ve garba
5. güneş gibi pertev-endaz ve lûle-i pervaz olmağla Çingîz dahî mahsusan haber göndermiş ki ol diyardan hicret ile
6. asker-i cerrârım vardık da belki ziyan irişe dimiş şeyh cevab itmiş ki yetmiş yıldan berü işbu diyarda nân
7. u ni'met yiyüb ma'bûd-ı bil-hakk'a ibadet iderim haliyâ anlara isabet idicek nekebâtdan tahlîs-giriban içün çıkub
8. gitmek mürüvet değildir kazâyullah yerin bulur dimiş mervîdir ki sebeb-i zevâl-i Devlet-i Harezmşâhîyan
9. hususundan sûrî ve ma'nevi iki vech Nefhâtü'l-Üns'de tahrîr olunmuştur ki biz dahî beyan idelim sûriyyesi

10. budur ki mukaddema zikr olunduğu üzere hâll-i sultan olan İnalcuk bed-fi'âlin tüccar-ı müslimîn ve bazargân-ı müste'minine
11. itdiği hilâf-ı şer'î ve kanun olan zulm ü nehûset tevâ'imdir ve ma'nevîsi budur ki şeyh Mecdeddin el-Bağdadî
12. r.h. Şeyh Necmettin el-mezkûr canibinden me'zunen Harezm'de va'z u tezkîr hizmetinde iken Sultan Muhammed'in hüsnâ'-i
13. rûzgârdan olan taze vâlidesi şeyhden el-alub bi'at ve her daim meclis-i va'zına mübaderet iderlerimiş
14. hussâd-ı münafıkînin ba'zıları Sultanın bir vakt-ı sekerin'de ana dirler ki valide sultan şeyhten bi'at
15. itdiğinden mâ'ada akd-ı nikâha dahîl olmuşdur dediklerinde gurur-ı civanı ve seker-i bi-emanı hasebiyle bilâ-fikr
16. şeyhi tutdurur ve Seyhun'a atdırır gark olur gider işbu ahval Şeyh Necmeddin Kübra'ya ma'lum olucak gayet
17. mütekeddir ve müteellim olub seccade-i niyaza başını kor ve ağlar ve intikam-ı Mecdeddin içün mücidd olur iş bu
18. esnada Sultan Muhammed dahî nâdim ve pişman olub perişan-ı hal bir eline tabak dolusu altun ve üzerine kefen ve kılıç
19. koyub gelür ve saff-ı ni'al de baş açık durub ağlar ve dir ki efendim bir hatâdır oldu eğer diyet
20. gerek ise işte altun ve kısas lazım ise işte kılıç dir şeyh dir ki kaza-i mübrem ok atıldı yerin
21. buldu senin mülkün ve cümlenin mülkî-i başı ve bizim dahî canımız gitmek üzeredir deyücek Sultan nevmîd olur
22. gider ve Harezm'den çıkar firar ider amma kimse bilmez ba'de şeyh altı yüzden ziyade mürîtlerini cem' ider ve havas-ı
23. mürîdinden olan Sa'adeddin El-Hamevi ve Refiyüddin Ali Lala gibilere dirler ki herkes vilâyetlerinize giren şirkden

s. 247-b

1. kahrullahî ateşi alevlenib geliyor tâ magribe değin ihrâk itmek ihtimali vardır dedikte ashabı dirler ki def'i
2. içün dua idin dedikde mübrem kazadır muallak kabilinden değildir deyü cevab virür ve dirler ki bizimle gidesiz
3. dediklerinde yok işbu vilâyetde rütbe-i şehadeti ihraz iderim dir ve ashabının bir miktarı Horasan'a gider
4. kalanları ile müheyyâ olub anlara kavlü'l-bismillah ve nekâtil fî-sebilullah deyü tenbîh idüb hücreye girer

5. hırkasınu giyüb iki koynunu taş ile doldurur ve bir süngü taşra çıkub küffâr-ı Moğol ile savaş
6. iderek cümle taşları temam ider ve ba'de süngü ile çalışır ba'de bir ok gelür sine-i bî-kînesine
7. uğrar ve yıkılır ol esnada bir Moğolun perçemini tutarak yıkılmış ve şehîd olmuş ba'del-mevt
8. kâfirin perçemini elinden kurtaramazlar tâ saçı keserler hazret-i Mevlâna ki Molla Hüdavendigâr buna
9. işâret ve şeyhe intisabını iş'ar iderek mesnevisinde buyurur NAZIM mâ ez ân-ı muhteşemânim ki
10. sâgar girend * ne ez ân-ı Mogolistân ki ber lagar girend * be-yeki deste mey-i hâlis-i îmân nûşend * be-yeki
11. deste-i diğer perçem-i kâfir girend * hâlâ sû-i kelâm Çingîz hasaret encâm tavşan yılı altı yüz on
12. beş tarihinde Türkistan'a azîmet idüb işbu esnada altı sene meyanında Turan ve İran'ı tamamen
13. teshîri ki tavuk yılında altı yüz yirmi birde olmuşdur ba'de ordalarında istirahat ideriken
14. mâ'ruz- zikr Nugut'un isyanını işidüb tekraren varub bihadd muharebe birle teshîr eyledi ve gelüb
15. cem'iyet-i'azîm itdi ki lisan-ı Moğolda ana kuraltay dirler işbu divânında in'âmât-ı
16. kesire icrâ' idüb kendüye dokuz payelü beyaz tûğ-ı sahib kıranıyı ihdas eyledi ve Çingîz
17. lakabını icrâ' eyledi ki şehinşâh dimekdir altı yüz yirmi üçde sıçan yılı idi Taynak illerin
18. zabt eyledi ve meçin yılı ordasında sakin oldu ahvâl ü etvâr-ı Çingîzî 'ale't- tafsîl
19. işbu cerîde'-i muhtasırada beyan itmek lazım değildir zira her devlet sahibi olan mülûkın tevârih-i
20. mutavvelelerinde tafsîl olunmuşdur bizim muradımız haliya Kırım Hanları olan hanların nesebi ve ahval-i hasebi
21. olmağla ihtisâr idelim Çingîz Han validesinden velâdeti beş yüz kırk dokuz 549
22. Zilka'desinin yirmisinde tevellid itmişdir birkaç eyyâm perişân-hal gezdi velâdeti olan dokuz
23. yılından sonra kırk seneye karîb avarelik de olub ba'de kendü uruğu olan Taraklı-kıyat _kabilesi_

s. 248-a

1. kabilesi kuvvet bulup tedrîc ile re'is-i kabâ'il-i Moğol olan misl Kereit Çağatay ve Merkit
2. ve Tangut ve Uygur ve Nayman ve Hıtay ve sa'ir uruğ-ı ulus şecâ'at-i nümâ ile
3. kıtâl iderek cümlesini kabza-i teshîrine getürdü beş yüz doksan dokuz cemaziyel ahirinin yirmi
4. sekizinde kurulta-yı azîm idüb cümle mülûk-i Moğol min ba'de Çingîz'sin deyü serfürû itdiler
5. ve dokuz payelü beyaz tuğ şehinşâhıyı haymesi önüne nasb itdi ki Moğol beyninde dokuz
6. adede i'tibar olunmanın sebebi mukaddema beyan olunmuşdur hem dahî dokuz aded padişah sahib-i iktidârı
7. kahr u teshîr eyledüğüne işaret içün ola ve umumen Türkistan vilâyetini ve Kaşgar ve Fergana ve Maverâ-
8. ünnehir ve Hıtay ve Hotan'ı altı yüz on yedi tarihine değin teshîr eylemişdir yirmi beş yıl istiklâlen
9. saltanatı olub yine velâdeti olan doñuz yılı yetmiş üç muçelinde altı yüz yirmi beşde mürd oldu
10. vilâyet-i mazbutası bir tarafı Hindistan ve Arabistan ve bâ-husus Bağdad-ı darü's-selâm
11. ve umumen İran ve Turan ve Çin Maçîn ve Hıtay ve Hotan alel-husus vilâyet-i Deşt-i Kıpçak'da
12. olan sahrü'ş-şayân ki hadd ü hasrı ancak hâlık-ı âlem olan Allah'ın ilm-i şerîfine mevkuldür işbu
13. memâlık-i vesîa dört aded mu'teber oğlana taksim eyledi ki sâbıkan beyan olunmuşdur umumen İran
14. ve Irak-ı Arab ve Irak-ı Acem'i Hülagü Han bin Tuli Han bin Çingîz'e kendi hayatında suyurgal eyledi
15. Hülagü'nün pederi olan Tuli Han'ı nöker-i hazinedar yollu kendü yanından ayırmaz idi ve Ögeday
16. Han'ı kaân idüb kendü tahtgâhı olan Karakum uluğ yurtda ve Buhara'da şehinşâh
17. eyledi ve Çağatay Han'a umumen Turan'ı tâ Hıtây'a varınca suyurgal eyledi ve büyük oğlu
18. Cuçi Han'a umumen Göçerevlü Hanlığı'nı ya'ni Deşt-i Kıpçağı virüb leşker-i'azîm ile gönderdi ve at

19. yemi içün arpalık deyü umumen Harezm vilâyeti ya'ni meşhur olan Hive vilâyeti'ni suyurgal
20. itdi Ögetay Han ve evladını keyfiyeti ki Çingîz'in veliahdıdır babası vasiyyeti üzere taht-ı
21. Çingîz üzere cülûs idüb bezl ü'itâda ser-âmed-i yektâ olmağla babasından rencide-i hâtır
22. olanların kalbi yaralarına merhem ihsan idüb her kişi rahat oldular sa'ir biraderlerinin
23. makarr-ı hükûmetlerine dahl itmedi lakin anlara melik-il mülûk olub be-hasbü'l-iktizâ' hükûmet icrâ'

s. 248-b
1. ve lâzım oldukda celb-i asker ve istihdam ideridi vilâyet-i İran'a Tuli tarafından ve ba'de Hülagü kıbelinden
2. vâliler irsal olundukça Ögetay Kaân'dan izinsiz itmezleridi tâ Hülagü istiklâlen isbat-ı râyât-ı hanı
3. idinceye değin böyle idi 626 da hükûmet serîrine cülûs idûb on dört sene
4. padişah oldu tarih-i nebevî altı yüz kırkda fevt oldu sebeb-i mevt kesret-i şurb-ı hamrdan ölmüşdür
5. KÜYîK HAN bin Ögetay Kaân altıyüz kırkda 640 cülûs itdi pederi tarzında sehî
6. bahşende idi ve bir sene saltanat idüb fevt oldu ise şehzadeler beyninde ihtilâf
7. ve ihtilâl vâki oldu akıbet ümerâ-i Moğol kurultay itdiler ol asırda Mengü Kaân bin
8. Tuli Han mihter-i kabile ve sinnen ekber bulunup gerçi evlad-ı Ögetay'dan değil idi amma def'-i fitne içün
9. rütbe'-i kaânlığı ana mütesellim itdiler ammizadesi olan Küyîk Han'dan altı sene sonra cülûs
10. eyledi 647senesi olur ba'de-zeman Küyîk Han'ın evladı mülk-i mevrûsumuzdur deyü nizâ'a
11. kalkdılar ve Mengü Kaân cümlesini kahr u def' idüb kaân rütbesinde karar buldu ba'de nesl-i
12. Tuli kaân oldular pes Mengü Kaân kendü biraderi olan Hülagü'yü ve Kubilây Han'ı şarka ve garba
13. cihangirlik içün salgab gönderdi anlar dahî vücûhla mâlik-i memâlîk oldular işbu arada Uygur

14. Han'ı olan İdikurt [İdikut] dedikleri kâfir müslümanlar cum'a namazında iken askeriyle koyulup katl-i'am
15. eylemek üzere tedbirini meyânelerinden bir kâfir Tatar İslâm gelüb haber virmekle Mengü Kaân
16. dahî mu'cize-i habibullah berekâtında İslâm'a meyl ve ehl-i İslâmı himayet ider olmağla ana ihbar itdiler
17. ol dahî derhal İdikurt dedikleri kâfiri ahz ve ol sa'atde katl itdi bunun saltanatı
18. esnasında altıyüz elli 650 tarihinde Azerbeycan ikliminde zelzele'-i'azîme olub çokluk binalar
19. harab ve ahalisi telef oldu yine işbu tarihinde Mengü Kaân biraderi Arık Boğa Han'ı kâimmakâm
20. idüb kendüsü asker-i bisyar ile Çin üzerine gidüb külliyet üzere serkeşleri râm itdi
21. ol-vilâyetin ufûnet hevası te'sîr idüb altıyüz elli yedi Muharrem'inde hastalanub kırk sekiz sene
22. ve dokuz gün ömür sürüb ve dokuz yıl saltanat idüb fevt oldu KAPLAY HAN bin Tuli Han
23. kaân oldu amma biraderi Arık Boğa bununla nizâ' ve çok muherebeleri oldu akıbet Kubilay Han -müstakil-

s. 249-a

1. müstakil kaân olub münâzi' olan biraderlerini def' itdi altı yüz atmış üç 663 de seksen üç
2. yaşında fevt oldu vakt-i saltanatında Hıtay tahtgâhı olan şehr-i Han Balık'da sakin olur idi
3. bundan sonra Hanbalık'da bunun nabîresi ki Timur bin Çemkîm bin Kaplay kaân oldu ba'de ammizadesi
4. Enze bin Paklay bin Kaplay kaân oldu ve müslüman olub cümle memleketi ehl-i İslâm itdi ba'dehu
5. Kaysan bin Sermelâ bin Çemkim bin Kaplay kaân oldu amma nasâra dinini kabul itdi ba'de
6. bunun nabiresi Tunaytu kaân olub yine İslâm dinini ihtiyar itdi haliyâ dahî vilâyet-i
7. Hıtay'da kaân olanlar işbu nesilden olub ve diyânet hususunda her millete rağbetden hâlî
8. olmadığını ve lakin din-i İslâm ziyade rağbet itdiklerini Cihannümâ'da sa'ir tevârih-i mu'teberde

9. yazarlar HÜLAGÜ HAN bin Tuli Han mukaddema beyan olduğu üzere birader-i ekberi olan
10. Mengü Kaân yarlığ birle diyar-ı İran üzerine yürüyüb halife-i Abbasî'nin ahiri olan Musta'sım
11. billah cümle akrabasıyla altıyüz elli altı safer ayında katl idüb ba'de melâhide-i İsmâîliyye selâtini
12. üzerine varub Alamut Kal'asını ve cemi'-i diyârını tahrîb ve zabt idüb kâr-ı melâhide'l-Muhammedullah
13. mahv eyledi ve Sutan-ı Mısır olan Sultan Kutuz ile Hülagü ser-askeri olan Kuyan beğlerinden İmirza
14. Ketboğa ceng idüb ab-ı hevâ-i Arabistan sebebiyle münhezimen avdet itdi ve Ketboğa dahî fevt
15. oldu altı yüz atmış üç 663 Rebiü'l-ahir'inde fevt olub oğlu Abakay Han ammisi
16. Kaplay Han yarlığı ile cülûs-ı taht-ı İran eyledi ABAKAY HAN bin Hülagü Han bin Tuli
17. Han altı yüz atmış üç ramazanında cülûs itmiştir Cuçi oğlu Berke Han ile muharebe itmeğe
18. biraderi Alişmet Han'ı irsal idüb Berke'nin ser-askeri olan Nogay ile muharebe
19. idüb milket-i İran'dan anları tarh eyledi ve vilâyet-i Deşt'e sürdü cengleri altmış dört
20. saferinde olmuştur ve ba'de Berke Han'ın kendüsü bizzât İran'a yürüyüb nehirler sahilinde
21. meks idüb nehr-i ubûr idemedi zarûrî olub Tiflis canibine azîmet itdi ve yolda
22. kulunç marazından vefat itdi müslüman olduğundan gayr-i sahib-i keramet veliullah idi dirler
23. İnşallah evlad-ı Cuçi beyanında zikr olunur ba'de leşkeri Berke tefrikân oldu ekserini Abakay tarafına

s. 249-b

1. götürüb ilhak itdiler altı yüz yetmiş Rebiü'l-ahirinde iftihar-ı Al-i Tulî ve belki ser-defter-i cümle Çingîziyân olan
2. padişah-ı âdil ve şehinşah-ı bi-mu'adil âlim ve âmil ve gazi ve selâtinin mümtaz ve serfirazı olan Gazan
3. Han bin Abakay Han vücûda gelmiştir altıyüz yetmiş dörtte Sultan-ı Mısır ve Şam olan Sultan

4. Bundukdar sahib-i iktidar vilâyet-i Rum'da Çingîzîler hükûmetinde olan vilâyetlere gelüb Abakay canibinden
5. vâli olan ve ser-asker olan Tukudan Mirza ile ceng-i azîm idüb mirza-yı merkum katl olunmağla
6. asker-i Moğol perakende oldular ol vakitde Rum padişahı olan Al-i Selçuk'dan şu'be-i sâliseden Sultan
7. Alâaddin-i evvel idi Çingîzîler galebesi oldukda biz-zarûrî anlara ta'biyyet ve bi'at idüb niyâbet-i Sultan
8. İdi pes işbu şikest-i asker vukû'unu ve Sultan-ı Mısır'ın Rum'a gelmesini Abakay Han Selçukîlere isnad
9. ve anlara töhmet eyledi ol sebebden Sultan Aleddinî Alâdağ dedikleri mahalde katl itdirdi ki tarih-i
10. Nebevi altıyüz yetmiş altıda idi 676 ve ba'de büyük asker tertîb idüb Münge Temür dedikleri oğlunu
11. Şam üzerine Bundukdar üzerine irsal eyledi varub Hımıs şehrinin üzerinde ceng itdiler nusret yine
12. Mısır ve Şam canibine olub Münge Temür münhezimen Bağdad'a Abakay Han'a vardı ba'de Abakay bizzât azîmeti
13. tasmîm itdi amma mevsim azîmet-i asker vakti olmadığından biz-zarûrî Sudan üzerine gitti ve Tus
14. civarına vardıkda altıyüz seksen zilhiccesinde müddet-i saltanatı on yedi sene ve üç ay idi vezîri
15. Hoca Şemseddin sahib-i divan idi pederinin dahî vezîri idi gayet müdebbir ve âkil ve kâmil
16. ve sâlim-i fâzıl idi aher saltanata karîb vaktinde Abakay bunun üzerine Mecdeddin Yezdî'yi havale idüb
17. hayli rencide itmiş idi işbu sebebden müfsîdler Hoca Şemseddin'i Abakay'a siâyet idüb hurûc fikri
18. vardır deyü habs itdirdiler altı yüz seksen bir 681 Muharrem'inde Abakay'ın erşed ebnâ'sından olan şehzade
19. Münge Temür vefat itdi AHMED HAN bin Hülagü Han biraderinden sonra tahta cülûs itdi
20. amma Argun Han bin Abakay Han münâza'aya düşdü âhîrü'l-emr beynlerinde sulh birle Ahmed Han istiklâl
21. buldu vezâreti yine Hoca Şemseddin sahîb-i divana virdi vezîr dahî husumet-i sâbıka üzere Mecdeddin'i
22. katl murad eyleyüb akıbet Nevşehir sahrasında ferman-ı Ahmedi ile katl eyledi ba'de-zeman Argun Han

23. Ahmed Han'a isyan eyledi ve hayli şehzadeler Argun ile ittifak itdiler Kongurtay Mirza'yı Ahmet Han -işbu-

s. 250-a

1. işbu sebebden ötürü katl eyledi altı yüz seksen ikide 682 Ahmed Han kendü damadı olan Ali İnak
2. dedikleri beği Argun Han ile ceng itmeğe irsal eyledi altı yüz seksen üç Saferinde 683 Kazvin
3. civanında muharebeleri olub Argun galip oldu ve andan dönüb Horasan iklimine gitti
4. ba'de Ahmed Han asker-i firâvân tertîb idüb yine Argun üzerine gitdi asker şehr-i Damgan'a
5. vardıkda şehri yağma itdiler ve halkını katl itdiler Argun Han dahî Kelât Kal'asına girüb
6. tahassun itdi amma ekser ümerâsı Ahmed Han'a gitdiler ba'de Ahmed Han damadı Ali İnak Mirza'yı
7. irsal idüb Argun'a istimâlet ve ahd ü yemîn birle mutâvaat itdirdi ve huzur-ı Ahmed Han'a
8. getürdü lakin Ali İnak ba'zı mukarribleri ile ittifak idüb Ahmed Han'a Argun Han'ı katl eylemek
9. babından hafiyyeten ziyade ibrâm itdiler amma Ahmed Han ısga' itmedi ancak Argun'u habs eyledi ve anların
10. kelâmını redd itdi işbu esnada Argun Han'ın hevâdârları ittifak itdiler habshane'i basub
11. Argun'u ihrac itdiler ve Ahmed Han ile Ali İnak üzerine şebîhûn idüb Ali İnak'ı
12. katl itdiler ve Ahmed Han münhezimen firar itdi ümerâ-i Argun'dan Polad Temür Mirza ardına düşdi
13. tâ Kazvin hududunda yetişüb tutub Argun'a getürdüler ise Argun dahî şer'-i şerîfe
14. havale idüb mukaddema Ahmed Han Kongurtay Mirza'yı nâ-hakk katl itdiği ecilden anın
15. varisleri şer'an kısas itdiler müddet-i saltanat-ı Ahmed Han iki yıl ve iki ay oldu ve ol
16. senelerde sahib-i divan Şemseddin Hoca biraderi Hoca Alâe'ddin izâmın hâkim-i Bağdad
17. iken vefat eyledi ARGUN HAN bin Abakay Han bin Hülagü Han ammisinden sonra cülûs

18. eyledi vezâretini Hoca Fahreddin Kazvinî'ye ve emâretini emîrü'l-ümerâ Boğa Çîksân'a virdi
19. vezîr-i sâbık Hoca Şemseddin sahib-i divanî sâbıkan Abakay Han'a zehir yedirdi töhmetiyle
20. katl eyledi cedd'ine ve pederine ve ammisine yirmi dokuz sene vezâret itmiş vücûd-ı kâmil iken şehîd itdi
21. Nevşehir kurbundan vâkî' oldu ki altı yüz seksen üç de Şa'ban ayında idi şu'ara-i nâdire-dan
22. işbu beyti mersiyye dediler ŞİİR* çu Şemseddin ez takdîr-i İzed * şehadet-yâft der-sahra-yı Nev-şehr*
23. be kasd-ı sâhib-i divan-ı Mehmed *ki destûr-ı Memalik bud der dehr * pes ez du sal ve du mah du hefte*

s. 250-b
1. çeşid-i u hem zi-devrân-ı şerbet-i kahr *tû der dünyi meşev bedrâ muamil *ki dâred
2. der-terazu nûş bâ zehr *bundan sonra Hoca Harun bin Hoca Şemseddin sahib-i
3. divanı dahî altı yüz seksen beş cemaziyelahiresinde yarlığ-ı hanî ile şehîd itdiler ba'de
4. vezîr-i merkûm Hoca Fahreddin müstevfî vezâretden azl olunub hükm-i yarlığı hanî birle vilâyet-i
5. Anadolu Karamanı'nda olan Selçukîler üzerine mu'tad üzere hükûmet ve nezâret içün
6. irsal olundu ve İran-ı zemîn tahtının vezâreti Hoca Celaleddin Semenânî'ye ihsan
7. olundu sâbıkü'l-beyan emirü'l-ümerâ nasb olunan Boğa Çîksân gurur-ı devlet ve huşûnet
8. tab'iat üzere Argun Han'a rencide-i hatırlık peyda idüb muhalefete mübaderet ve şehzade
9. Çeşkâb bin Çomkar bin Hülagü'ye meyl itdi ve çokluk ümerâyı kendüye tâbî' eyledi amma
10. şehzade Çeşkâb Argun Han ile muhabbet üzere olmağla kendü nefsinden anı tercih
11. idüb işbu hususu hakkıyen ana bildirdi Argun Han dahî hüsn-i tedbîr ile altıyüz seksen
12. yedi 687 Zilhicce'sinde Boğa Çîksân'ı cümle uruğuyla katl ü istîsâl eyledi ba'de

13. Argun Han işbu hususları veziri Celaleddin Semenânî'nin ma'rifetiyle oldu töhmetiyle anı
14. vezâretden azl idüb ve Boğa Çîksân'ın sâbıkan kendüye olan hayr-hahlığı hâtırasıyla
15. Siyah kûh ya'ni Kara Dağ dedikleri mahalde vezîr-i merkûmu dahî katl idüb altıyüz seksen sekiz
16. 688 Receb'inde Hoca Sa'adü'd-devlet'i vezîr eyledi vezîr-i müşîr dahî su'î dil-pezîr iderek serkeş
17. olanları kahr iderek zabt-ı memâlik ve emvâl-i mîrîye mâlik oldu amma ekser askeri tâ'ifesi
18. ana husumet itdiler işbu esnada vilâyet-i Deşt'de evlad-ı Cuçi'den olan Nogay Han ya'ni Sayın
19. Han tarafından Bölektay Mirza büyük asker ile İran'a yürüdü Argun Han Tagâçar Mirza'yı
20. ser-asker idüb anlara karşu irsal eyledi ve bunun ardundan Çoban Mirza dedikleri nâmdarı
21. dahî irsal eyledi altıyüz seksen sekiz Rebiü'l-ahir'inde iki asker-i bişûmâr cenge ahenk u iştiâb
22. itdiler Çoban Mirza henüz nevcivan olub ceng ve muharebeye ibtidaen şurû'l vakti idi amma
23. gayet dilîrane cengler itdi ve asker-i Sayın Han münhezim olmasına bâ'is müstakil oldu dirler -ba'de-

s. 251-a

1. ba'de Argun han mahsûlât-ı memâlik ve irad ve masârif-i devlet ne mikdardır anı isti'lâm idüb
2. vezîr Sa'adü'd-devlet'den istihbâr idicek vezîr-i sâbık Hoca Fahreddin Semenânî dahî vilâyet-i
3. Rum'dan asker ile imdada gelüb işbu vakitde meclisde hazır idi vezîr Sa'adü'd-devlet cevab-ı
4. hesâb sadrında ihtimam iderek beyan eyledi amma vezîr-i sâbık mu'âraza iderek hayli zahmet
5. virdi Sa'adü'd-devlet rencide-i dil olmuş idi pes ol kîn ile vezîr-i sâbıkı izale kaydında
6. oldu lakin Argun Han'dan icâzet alınmaz idi pes Hoca Fahreddin mansıbı olan diyar-ı Rum'a
7. avdet itdi vezîr-i Sa'adü'd-devlet bi-eyyi-halîn Argun Han'a anı gammaz iderek bir vakt-ı sarhoşlukda

8. icâzet alub ardından adam irsâl itdi altıyüz seksen dokuz 689 Ramazanında İran hududunda
9. ardından irişüb şehîd itdiler işbu esnada Argun Han dahî hastalandı ve hastalığı imtidâd bulub
10. me'yûs olduklarında Tagaçar Mirza ve Munçuktal Mirza ve Kuhıstanlu Toğan Mirza ve sa'ir ümerâ ittifak ile
11. altıyüz doksan 690 Safer'inde vezîri katl itdiler ve azîm fitneler peydâ' oldu ve dahî Argun
12. Han vefat itdi ve Secas Dağı'nda defn olundu müddet-i saltanatı yedi senedir ve zamanında nâ-hakk
13. yere vüzerâdan Vecihiddin Zengi bin Hoca İzzeddin Tahir Cüveynî gibi vücûd-ı kâmil yarlığ ile
14. katı olunmuştur ki beynü'n-nâs çokluk hanlardan müreccah idi dirler anın tarih-i şehâdet-i mersiyesinde
15. hezârân eş'âr sadır olmuşdur lakin eşheri budur NAZIM * vecîh devlet ü dîn ân ferişte-i
16. hûy ki bud * be-asl-i Tâhir ve der fazl ü mekrümet be-kemâl * be sâl-i şeş-sad ve heftâd ve penc ez
17. hicret * güzeşte pist zi-Zil'ka'de vakt-i zevâl * şehîd geşt be-rûz-i se şenbih der Arran
18. zi-geşt-i çarh-ı hasîs ve zemâne-i muhtâl * helâk zerre-i 'akl i'tibâr bes est * her ân kesi
19. ki der u garre şud be câh ve be-mâl * Revân-i pâkeş ber-ehl-i huld serv-er bâd * ki buved surûr-ü zemâne
20. zi-ehl-i bi-istiklâl * KEYHATU Han bin Abakay Han bin Hülagü Han bin Tuli Han
21. bin Çingîz Han biraderinden sonra cülûs idüb emirü'l-ümerâlık ve ser-askerliği İlkan bin Şîktûr
22. Mirza'ya virüb Anadolu'ya Selçukîlere irsal eyledi ve vezâretini Hoca Sadreddin Hâlidi'ye ihsan
23. eyledi işbu han-ı zî-şân ve vezîr-i âlişân ikisi sahâ' ve keremde müşar'ün bil-benân idiler altı yüz doksan bir 691

s. 251-b

1. Atabek Afrasyap mukaddema Argun Han hastalığında olan fitnelerde Luristan hâkimi bulunub bu dahî
2. fitne-i azîmi ikâz itmiş ol sebebden kendüye ye's ve havf gelüb Luristan'dan hurûc idüb

3. İsfehân'ı dahî zabtına idhal eyledi amma Keyhatu Han asker-i bişûmâr gönderüb akıbet anları
4. kahr itdi lakin Atabek ele girmedi tâ Gazan Han asrına değin Afrasyab hayatda idi Gazan
5. Han anı bir takrîb ile katl idüb anın mansıbını biraderi Nasreddin Ahmed'e ihsan itmişdir ba'de
6. Keyhatu Han Toğan Karasgani dedikleri Mirza'yı ahz idüb vakt-ı Argun'da itdiği fesad
7. sebebiyle kısasen katl itdi pes han-ı maâlî ünvan vezîr-i alîşân bezl-i atâdâ ifrâd u sâbık
8. emsal ve akran olmağla mahsul-i vilâyet bunların sefâhatlerine vefâ itmediği içün hilâf-ı kanun
9. ba'zı ber'at ihdasına mübaşeret itdiler ise azîm fitneler zuhur eyledi işbu fitne meyanında
10. Baydu Han bin Taragay bin Hülagü Han hurûc itdi ise ekser ümerâ Keyhatu'nun sefîh-âne hareketinden
11. rencide-i hâtır olmaları hasebiyle Baydu tarafına meyl itdiler ol vakitde vâlî-i Bağdad olan Muhammed Sekurcu
12. Mirza tertîb-i asker babında yarlığ-ı hanî ile ağniyadan olan tüccardan cem-i mâl ve ahz-ı müsadere
13. ihtimam idüb Celaleddin Destcerdânî dedikleri kimseyi ta'yîn eyledi amma ahali-i Bağdad'dan olan
14. ekâbir bi'l-cümle Azerbaycan canibine firar itdiler güya Bağdad bi-cân kaldı Keyhatu bi-eyyi-halîn
15. tertîb-i cüyûş idüb mirzaları mâ'iyetiyle Baydu Han ile cenge irsal eyledi amma cümle ümerâ
16. varub Baydu'ya bi'at itdiler fakat Ak Boğa Mirza ile Tıynâk Mirza kalub mehma-emken
17. cenge ikdâm itdiler ve münhezim oldular işbu esnada Keyhatu Han Togaçar Mirza'nın kînî sebebiyle
18. vezîri olan Hoca Sadreddin'i katl murad itdikde ol dahî Baydu tarafına firaren gitdiyse nâçâr
19. kalub Keyhatu firar itdi Silvar semtine gideriken anı bulub tutub Baydu'ya getürdüler altıyüz
20. doksan dört 694 Safer'inde katl eyledi müddet-i saltanatı dört senedir BAYDU HAN
21. bin Taragay Han bin Hülagü ammizadesinden sonra müstakillen cülûs-ı serîr eyledi ve vezâreti

22. Hoca Cemaleddin Destcerdânî'ye ihsan eyledi Gazan Han ma'iyetinde olan Nevruz Mirza ve vezîr-i
23. Keyhatu olan Hoca Sadreddin sa'iyle Baydu ümerâsı dahî Gazan'a meyl idüb Baydu Han ile azîm -muharebeleri-

s. 252-a
1. muharebeleri olıcak akıbetü'l-aher rmuslihûn tavassut idüb Irak-ı Arab ve Diyarbekr ve Azerbeycân ve İran
2. ve Ermenistan ve Gürcistan ve Anadolu Baydu Han'a ve Irak-ı Acem ve İklim-i Faris ve Horasan
3. ve Şebânkâre ve Huzistan ve Luristan Gazan Han'a olmak üzere akd-ı sulh ve ahd-ı mîsâk
4. itdiler ba'de-zeman Baydu Han nakz-ı ahd idüb Gazan'a kasd idicek Gazan dahî Horasan'a
5. varub asker tertîb eyledi ve Nevruz Mirza'yı ser-asker idüb Baydu'ya gönderdi Baydu dahî Togacar
6. Mirza'yı ser-asker idüb gönderdikde ol dahî Gazan'a mütâbaat eyledi naçar Baydu firar idüb
7. Nahçivan'a gideriken tutub getürdüler altı yüz doksan dört 694 zilkadesinde Tebriz'de işini
8. bitürdiler müddet-i saltanatı ancak sekiz ider GAZAN HAN bin Abakay Han bin Hülagü Han
9. pederinin ammizadesinden sonra tarih-i mezburda cülûs eyledi ve Nevruz Mirza'yı emirü'l-ümerâlık ile
10. kendü niyabetini dahî istiklâlen ihsan idüb ikisi dahî müslim-i sahîhü'l-ayâr ve sahib-i iktidar olub
11. revâc-ı din-i Muhammediye ye sa'î bî-dirîğ itdiler gerçi işbu nesl vakt-i Hülagü'den berü ehl-i İslâm vilâyeti
12. içinde neşv ü nemâ bulub an-asıl millet-i müstakileleri olmadığı hasebiyle müslim ve pâk-ı nihâd idiler lakin
13. yine yasa-yı Çingîzi terk itmezleridi amma han-ı Gazan diyânet-i takvada azîmü'ş-şân olub
14. asâr-ı küffârı bil-külliyye mahv itmeğe sa'y eyledi ne kadar kilîsa ve puthane ve künişt varise yıkdı cevâmi'
15. ve mesâcid ve medâris ve hângâh yaptırdı ve Emir Togacar'ı Anadolu'ya irsal eyledi ve şehzadelerden
16. Pûsuge ve Arslan ikisi ittifak idüb Gazan Han'a muhalafet itdiler Nevruz Mirza varub

17. şehr-i Rumî civarında anlar ile ceng itdi ve münhezim olduysa Çoban Mirza'yı tekrar irsal idüb
18. varub altıyüz doksan beş 695 de Beylekan ordasında anlarla ceng idüb şehzade
19. Arslan'ı katl eyledi pes işbu iki şehzadenin fitnesi Rum'a giden Tagaçar Mirza'dan olmak
20. üzere ittihâm olunmağla birkaç eyyam faysal virildikten sonra Gazan Han Harmancı ta'bîr olunur
21. beği cümle cemââtiyle Anadolu'ya irsal itdi ve anda mevcud olan mirzalara dahî kat'i yarlığlar tahrîr
22. olunub Tagaçar'ı dergâh-ı Gazan'a götürmeleri ferman olundu ve ba'de zemân Harmancılardan dahî
23. hilâf sadır olmağla Kutluğşah Mirza'yı asker ile Anadolu'ya irsal ve cümle muhâlifini itâ'at

s. 252-b
1. isâl eyledi ve yine işbu senede Gazan Han vezâretini Hoca Sadreddin Ahmed Hâlidî'ye ihsan
2. eyleyüb Cemaleddin Destcerdânî kahren yasa-yı Çingîziye ihzâr itdiler ba'de-zeman vezîr olan
3. Hoca Sadreddin Ahmed Hâlidî Gazan Han'a Nevruz Mirza hakkında Sultan-ı Mısır ile hafiyye
4. ittifakları vardır diyar-ı İran'a ıtmâ' itmişdir deyü inhâ' ve arz eyledi işbu sebebden ötürü
5. Nevruz'un biraderleri Ölgezi Küregen ve Hacı Mirza'yı ve birkaç oğlunu Bağdad yolunda
6. şehîd itdiler ve Kutluğşah Mirza'yı aher asker ile Nevruz üzerine ceng içün gönderdi ol
7. dahî altı yüz doksan altı 696 Zilhicce'sinde Herat şehrinde ceng-i azîm itdiler akıbetü'l-aher
8. Sultan Fahreddin Gert imdadıyla Nevruz'u ahz u şehîd itdiler bundan sonra vezîr Sadred-
9. din Ahmed Hâlidî nezaretinde sabit u mütemekkin oldu çünki işbu iş Nevruz gibi zat-ı
10. kerîme sadır olduysa ümerâdan Baltu ve Sülamîş ve Gertay ve Akbay altı yüz doksan sekiz 698
11. senesinde vilâyet-i Rum'da muhalefeti ikdam itdiler han-ı 'ulûvvü'ş-şân Çoban Mirza ile

12. Suyunbay Mirza'yı asker-girân ile anlara ta'yin eyledi ba'de-muharebe anları kahr ü tedmîr
13. itdiler ve işbu esnada kadı-yı Semenâni olan Mevlana Rükneddin ve Seyyîd Kudbeddin Şîrâzî
14. Hoca Muiniddin Gancı ki kazîü'l-kuzât idi ve kâtib-i divan elğ-ı ittifak birle
15. vezârete muhalefet itmeye mübaderet itdiler ise yediyüz 700 tarihinde Gazan Han yasa-yı hakânî
16. üzere ihzâr ve Hoca Nizameddin Yahya bin Hoca Vecihiddin Zengî dahî anlara muvâfakat
17. ve vüzerâya muhalefet itmekle yedi yüz iki 702 muharreminde anı şehîd itdiler Gazan Han üç
18. nevbet vilâyet-i Mısır'a asker irsal eyledi ol ki karada biz-zât kendüleri azîmet eyleyüb
19. altı yüz doksan dokuz Rebiü'l-evvel'inde Şam hududunda ceng-i azîm idüb İrânîler gâlib
20. Şâmîler mağlub oldu ve ikinci kerede beylerden serasker ile asker irsal itdi Şam hududuna
21. varub hayli meks itdiler amma cânib-i Mısır'dan bir fert gelmedi tehî avdet itdiler ve üçüncü kerede
22. yine asker-i firâvân ile ser-asker irsal olundu kemâkan hudud u ceng-i firâvân olub
23. Sultan-ı Mısır olan Melikü'n-Nâsır galîb ve İrâniler mağlub oldu Çoban Mirza işbu ma'rekede _gayet_

s. 253-a

1. gayet dilîrâne hareket ve rüstemâne savletler idüb münhezim olan askerin halas yâb olmasına
2. ihtimam ve ceddi temam eyledi pes işbu inhizam-ı askerden Gazan Han'ın derunu nâr-ı gayret ile
3. ihrak olub ne çare ideceğini bilmez iken Keyhâtu hanzade şehzade Alafranın
4. bir mikdar eşhâs-ı ümerâyı kendüye tâbi' kılub Gazan Han'a kast itmek üzere olduğunu
5. bildikde şehzade-i Horasan'a nefy ve etbâ'ını kahr u tedmîr eyleyüb kendüsü gayret ü kasâvet
6. ile hastalanub yedi yüz üç 703 Şevval'inin onunda şehr-i Kazvin hududunda vefat

7. itdi yaşı otuzda ve müddet-i saltanatı sekiz sene ve dokuz ay olmuşdur Tebriz'e götürüb
8. şahane günbed-i âli içinde defn olundu Moğol padişahlarının bundan gayri eşkâle defn
9. olunduğu yokdur asr-ı Gazan Han nâdirü'l-asr olan evan idi hakk budur ki kendisi
10. dahî sahib-i asr olanlardan dünyaya gelenlerin iyüsiydü haliyâ divan-ı padişahîde isti'mâl
11. olunan hisab hanî vaz' eser-i gâzânîdir ONCAYTU Sultan Muhammed Hüdabende
12. bin Argun Han Abakay Han bin Hülagü Han bin Tuli Han bin Çingîz Han İklim-i Horosan'da
13. iken biraderinin vefatı haberi geldi ise sâbıkan Gazan Han Horasan'a nef'-i iclas
14. iden şehzade Alafranın Horasan'da iken bunun dimağında sevda-yı saltanat
15. vardır deyü anı ve ümerâ-i ulusun mu'teberlerinden vâli-i Horasan olan Urgutak
16. Beğ'i dahî katl eyleyüb yedi yüz üç Zilhicce'sinde 703 dârü's-saltanatı
17. olan Tebriz'e gelüb cülûs itdi ve yedi yüz dört 704 Zilkade'sinde
18. sekizinci çeharşenbe gicesinde ferzend-i dilbend sultan şehzade-i cihan Ebu Said
19. alîşân velâdet bâ-sâadeti vâkî' olub güya ki rüz-ı îd said oldu yedi yüz
20. beş 705'de Seyyid Taceddin Gûrserih? ki mukaddema vâli-i Horasan iken maktûl
21. olan Urgutak Beğ'in vekili ve nâibi idi sultanın kendi atabeği ya'ni
22. atalığı olan Sevinç Beğ'i vüzerâ ile ihtilâlleri hasebiyle katl olundular ve işbu
23. senede Maveraünnehir'den ulus-ı Çağatay'dan hayli mirzalar ve ümerâ Mısır ve Şam'dan

s. 253-b

1. hayli ümerâ-i benâm gelüb rikâb-ı müstetâb Sultan Oncaytu'-yı âlîcâb'da kâmyâb
2. olub îl u abd dahîl olduklarında her birleri ri'âyet olunub vezâ'if-i avâtıf-ı
3. sultaniye ye nâil oldular yedi yüz altı zilhiccesinde Sultan Oncaytu Gilan üzerine sefer

4. idüb azîm harb ü kıtal olunub ol bilâd kabza'-i teshîre girdi işbu cengde
5. sâbıkü'l-beyan olan ümerâ-i ulusın nâmdârı Kutluğşah Mirza-yı zî-şân cengde
6. maktûl ü vâki' oldu ve yine işbu senede Yasavul Beğini vâlî-i Horasan idüb çerâğ
7. eyledi Oncaytu Sultan Muhammed Hüdabende'nin tab'-ı şahanesi binâ-i şehir ve kılâ' ve ta'mîr-i
8. bilad ve bikâ' mail olmağla cümle ümerâsı dahî en-nas'alâ sülûki mülûkühüm mazmûnı üzere
9. ol tarîka sülûk itmişleridi pes sultan maâlî-nişân vakt-i seyîrde himmet-i mülûk-âne ile
10. ile Irak-ı Acem ikliminde şehr-i cihan olan Sultaniyye şehrini binâ' idüb pây-taht
11. eyledi ve vilâyeti Kürdistan'da Gûh-ı Pîstûn zeylinde Sultan Abâd Câbcemal nâm şehr-i bî-misâl
12. inşâ' eyledi ve iklîm-i Mugan'da sahil-i derya'da Oncaytu Sultan Abâd nâm şehri bünyâd eyledi
13. ve yedi yüz sekiz 708 Rebiü'l-evvel'inde sultanın Bânu-yı Saray olan harem-i muharremeleri ki
14. Ilduzmış Hatun dirleridi vefat eyledi ve işbu senede şehr-i hümmanın sahibi olan
15. Sultan Aksungur ve Haleb sahibi olan Emir Efrem gelüb itâ'at idüb
16. ri'âyet olundular ve herbirine birer vilâyet emâretini suyurgal inâyet buyurdular
17. yedi yüz on 710 tarihinde ab-ı rûy vüzerâ olan Hoca Reşidüddin ile Hoca
18. Saadeddin meyanına husûmet ve muhâlefet düşüb işbu hususda hatır-ı sultan Hoca
19. Saadeddin'e mütegayyir olub yedi yüz on bir 711 Şevval'inde Hoca Saadeddin'i ve anın
20. ve ana tâbi' ve nüvvâbından olan Nasreddin Yahya'yı ve Hoca Zeynüddin Nasırî'yi ve Şehabü'd-
21. din Mübarekşah'ı ve Davudşah Kerîm'i yasa-yı Çingîzî'ye ihzâr ve katl itdirdi işbu
22. hususda dinilen tarih ve mersiyelerdendir NAZIM Şenbih 'aşr-ı evvel ez Şevvâl-i geşte munsarif
23. refte ez târih-i hicrî ve zâlü ve yâ ü elif * der muhavvel şüd be fermân-ı hüdavend-i Cihan * bedr ömr _hoca_

s. 254-a

1. Hoca Saadeddin Muhammed Münhasif ve işbu senenin zilhiccesinde evlad-ı Hazret-i Ali radı Allahu
2. anh'dan olan Seyyîd Hoca Taceddin ki ehl-i şî'a'nın muktedasıdır ya'ni Hazret-i Ali sevenlerin
3. ve tafzîl idenlerin re'isidir oğluyla ve etbâ'ıyla bile Hoca Saadeddin'e refîkdir deyü töhmet
4. idüb katl itdiler ve Seyyîd İmâdeddin Semenânî'ye mil çekdiler lakin nûr-ı basarı bil-küllî zâil
5. olmadı ve vezâreti Hoca Saâdeddin Alişâh'a suyurgal itdi Sultan Oncaytu
6. yedi yüz on iki 712 Şevval'inde Şam üzerinde sefer idüb Rahbe dedikleri şehre
7. vardıkdan anı darb-ı dest ile zabt idüb ba'de Sultan-ı Mısır ile sulh itdiler işbu esnada
8. Horasan'da şehzade Kübek ve Beysur ikisi maan muhâlefet idüb hayli yerleri tahrîb itdiler
9. ki bunlar nesl-i Çağatay selâtîninden olub Turan'dan gelmişleridi pes Oncaytu Sultan
10. dahî intikâm kasdıyla asker-i firâvân tertîb idüb Ali Kuşçu Mirza'yı serasker idüb Maverâ-
11. ünnehir'e irsal eyledi Amu Deryası ki Ceyhun Irmağıdır İran ile Turan'ın hudududur anı
12. ubûr idüb Maverâünnehir'den çokluk yerleri tahrîb itdiler bundan sonra Oncaytu Sultan
13. kendü oğlu şehzade Ebu Said'e iklim-i Horasan'ı hass virüb Sevinç Mirza'yı atabek idüb
14. emîrü'l-ümerâsını dahî anlara mukayyet itdirdi ve işbu senede Maverâünnehir'de şehzade
15. Beysur ile sultan-ı asrı olan Kipal ceng itdiler şehzade Beysur kazak çıkub İran'a firar
16. gelüb Oncaytu Sultan'a dahîl oldu ise iltifat-ı azîme mazhar oldu ve ahd nâme dahî
17. suyurgal eyledi ve ba'de Sultan Kipal asker-i Turan ile Beysu[r] üzerine yürüdü çünkü İranîler
18. buna yardım ittiler Sultan Kipal münhezim oldu yedi yüz on beş 715 vüzerâdan olan

19. Hoca Reşidüddin ile Hoca Taceddin Alîşah münazâ'ya düşdüler ise Sultan Oncaytu
20. beynlerin fasl idüb her birine rütbe'i muayyen gösterüb ıslâh eyledi yedi yüz on altı 716
21. senesinde Sultan Oncaytu Sultanîye şehrinde vefat eyledi müddet-i saltanatı on iki sene
22. ve dokuz ay ve müddet-i ömri kırk sene idi ve tarih-i vefatı budur NAZIM

s. 254-b
1. ez heft-sad u şâniz deh çû neh mâh be-güzeşt * ez gâh u külâh u sürûrî-i şah be-güzeşt
2. be gezeşt ü cihân-ı bî-vefâ-ra be güzeşt * âgâh zi-hâl-i havîş ü nagâh be-güzeşt
3. SULTAN EBU SA'İD Bahadır Han bin Oncaytu Sultan Muhammed Hüdabende bin Argun
4. Han bin Abakay Han bin Hülagü Han bin Tuli Han bin Çingîz Han çünki pederi vefatı
5. kendü hassı olan Horasan'da buna vasıl oldu atalığı olan Sevinç Mirza bunu alub
6. Irak'a azîmet itdi bunlar gidicek sâbıkan Turan'dan gelen şehzade Beysur Bayavûd Mirza'yla
7. ittifak idüb vâlî-i Horasan olan Yasavul Beğ'i katl itdiler ve Horasan'ı tagallüben zabt
8. itdiler bunların işbu işleri atalık Sevinç Mirza ile muvâzaa tarîkı ile olduğundan
9. ötürü atalık mukayyed olmadı pes Sultan Ebu Said şehzadeyi Sultanî'ye getürüb vasiyyet-i
10. pederi üzere tahta iclas eyledi ki yedi yüz on yedi Safer'i idi 717 ve yaşı on
11. ikide olub tıfıl-ı sagîr olmağla emîrü'l- ümerâ olan Çoban Mirza zî-şân azîm-i
12. din ve devlet ve istirahat-ı reaya ve berâyaya kudret eyledi hakk budur ki zeman-ı
13. Oncaytu Sultan'dan dahî ziyade refâhiyete sebeb oldu Tokmak nâm Mirza ki Sultan
14. Oncaytu'nun inaklarından ya'ni mukarreblerinden idi Sultan Oncaytu'nun hatunlarının

15. ser-hânedanı olan Kutluğşah Hatun ile bunu müttehem itdiler ve ahz u habs olub
16. akıbetü'l-aher müsadere ve ahz-ı emval ve hazâin idüb ıtlâk itdiler ve ba'de Ebu Said
17. Han'ın niyabetini dahî virdiler işbu esnada emîr-i kebîr olan Es Kutluk Mirza'yı asker
18. ile Horasan'a irsâl eylediler ki şehzade Beysur'u def' u ref' eyleye ol dahî hüsn-i tedbîr ile
19. şehzadeyi itâ'at itdirdi işbu meyanede beynü'l-vüzerâ muhâlefet olub ricâl-i
20. devlet iki sınıf oldular bir sınıf Hoca Reşîdüddin ile yekdil olub Hoca Taceddin
21. Alişâh def'ine mübâderet itdiler amma Hoca Reşîdüddin ihtiyar ve ehl-i insâf olmağla anın
22. izâlesini münasib görmedi lakin birkaç eyyam mürûrunda Hoca Taceddin ricâli fırsat bulub _hoca_

s. 255-a

1. Hoca Reşîdüddin'i vezâretten azl itdirdiler ve Tebriz'e gönderüb kendü halinde inzivâda ölmesini
2. ferman itdirdiler işbu esnada Çoban Mirza şikâr tarıkıyla Azerbaycan vilâyetine gitdi ve ol semtde
3. münzevi olan Hoca Reşîdüddin'i da'vet ve ana ri'âyet ve istimâlet idüb kemâ-kân
4. dergah-ı Ebu Said'e götürmeği inhâ' eyledi pes Reşîdüddin Emir Çoban'dan girüye kalub
5. sonraca varmak üzere karar virildiğini Hoca Taceddin ve sayîr ümerâ-i sipah istimâ'
6. itdiler ise ne hal ittiler ise de Çoban'ın akreb-i mütevellikatını mâl-ı firâvân ile elde idüb
7. Çoban'ın dahî himayetini Reşîdüddin'den selb idüb ve yarlığ-ı hanî dahî alub karşu
8. gönderüb yedi yüz on sekiz 718 Cemaziyelevvel'inde Hazar-râh dedikleri mevzî'de Kurı Dere
9. mahalde gelüb anı şehîd itdiler r.h. ve işbu senenin Şa'ban'ının on üçünde Es Kutluğ
10. Mirza Horasan işini itmam idüb gelürken eceliyle vefat itdi işbu senenin şitasında

11. Ramazan ayında fitne ve fesad ile meşhur olan Hacı Zenbur Mirza Çoban Mirza'yı def'
12. itmek babında envâ-i fesad ve fitneye revaç virüb Ali İnak Mirza'nın oğlu Karmış
13. Mirza ve sayîr ümerâdan ekser kimseler dahî Çoban'a hased üzere olmaları hasebiyle Hacı Zenbur'a
14. muvâfakat ve Zenbur gibi başına üşdüler zîrâ mukaddemâ zeman-ı Oncaytu'da Deşt hanı olan
15. Özbek Han diyar-ı İran'a gelüb Seyhun'u ubûr idemeyüb avdet itdiğinde Oncaytu Sultan
16. asker ile mukabeleye vardığında işbu Karmış Mirza ve etbâ'ı asker-i sultanî ye yetişemedilerdi
17. Emir Çoban bunların hayatını sultana arz idüb sultan dahî müteneffir olmuş idi işbu
18. seferden avdetde Çoban Mirza sultandan ayrılub bî-hasbe'l-iktizâ' Gürcistan'a gitdiğini
19. Karmış-ı mezkur işidüb şebîhûn kasdıyla bir mikdar hazele ile Çoban ordusuna yürüdüğünü
20. Çoban haber alub tebdîl-i mekan itmiş idi merkumlar gice ile ordu-yı Çoban'ı basdıklarında Çoban
21. bulunmadı amma emvâlini talan itdiler Tokmak Mirza ve sayîr etbâ'ını ahz itdiler ve Çoban
22. bahr-ı Hazar ya'ni Kumuk Denizi semtine firaren giderken Karmışlar ardından irişüb azîm ceng oldu
23. gerek Çoban ve gerek oğlu Hasan Mirza rüstemâne ceng itdiler amma asker-i a'dâ' kesret üzere olmağla

s. 255-b
1. Çoban Mirza firaren çıkdı gitdi Karmış Mirza dahî biraderini ardından ta'kîb itdirdi
2. amma ana yetişemedi Çoban Mirza Tebrîz hududuna irişdikde anda olan Taceddin Alîşah bir mikdar
3. adamla anı istikbâl idüb anı selâmet ile tahlîs ve dergah-ı sultana Sultaniye şehrine
4. isal eyledi ve Diyarbekr'de vâlî olan Ebrençîn Mirza Karmış Mirza ile ikisi dahî
5. an-aslın Kereyit Çağatan kabilesinden olub uruğdaş olmağla birbirine iânet

6. hususunda ihtimam iderleridi ikisi yekdil olub yanında mevcûd asker-i Moğol-gûl ile yürüyüb
7. Nahçivan üzerine yürüdüler ve çok tahrîb itdiler ve andan dahî tahtgâh-ı Sultaniye'ye azm
8. itdiler ki işbu mugalatalardan Ebu Said Han perişan ola ve sebeb-i husûmet olan
9. Çoban Mirza'yı redd ü tarh ider ümîd iderleridi amma Sultan Ebu Said Han celâdet
10. nişân gayret-i şahâne üzere Taceddin Alîşâh ile müşavere ve ittifak idüb
11. tertîb-i asker ile bağı olan Karmış ve Ebrençîn üzerine yürüdü ve her bar merkumlara da'vet-i
12. itâ'at ve terk-i gışvetlerin işâ'ta iderek yürüyüb Zincana dedikleri nehir üzerinde
13. mukâbele ve mukâtele itdiler Ebu Said Han gerçi henüz hadd-i bulûğa irmiş taze civan idi
14. amma cübbe u cevşen ile ahen-pûş olub şecâat-i Çingîzîye'ye derkâr ve gayret-i mülûka
15. izhâr idüb biz-zât cenge ahenk eyledi ve asker taifesi çünki işbu hareket ve gayreti
16. gördüler ise yer yerinden gulûğ ve hücûm itdiler ve düşmanların kahr u tedmîr idüb mansûr ve muzaffer
17. oldular ise han-ı nev-civan'a Ebu Said Bahadır Han deyü lakab virdiler işbu senede terfi'-i
18. şan Çoban içün hemşiresi olan Satı Bigim binti Oncaytu Hanı tezvîc idüb
19. anı küregen-i maâlî ünvan itdi yedi yüz yirmi ikide 722 Çoban Mirzazade Temürtaş
20. Mirza hâkim-i Anadolu iken ba'zı müfsidlerin tahrîki ile isyâna cesaret itmiş olmağla Çoban
21. biz-zât varub bâ'is-i fitne olanları katl ve oğlunu itâ'at ile dergah-ı hanîye
22. getürdü han dahî ihsan-ı firâvân idüb kemâ-kân mansıb-ı Rum ya'ni Anadolu'ya kâmrân
23. eyledi yediyüz yirmi dörtde 724 Hoca Taceddin Avcan şehrinde ecelinden vefat itdi -vüzerâ'-

s. 256-a

1. vüzerâ'-i selâtin-i Moğol'da bundan gayri ferâsetle fevt olan vezîr yoktur dirler ba'de vezâret-i
2. müteveffa müşar'ünleyhin büyük oğlu Emir Muhammed'e suyurgal olundu amma halife nâmında olan
3. küçük biraderi buna münâzaa idüb rical-i devlet dahî iki taraf olmağla çokluk fetret
4. ve hasâret oldu ise akıbet Çoban Mirza ma'rifetiyle def'-i dağdağa olunmak ma'nasına
5. nüvvâb-ı Çoban'dan olan Nasreddin Adil Nesevi'ye vezâret suyurgal oldu ana Sayın
6. vezîr deyü lakab virdiler ki lisan-ı Moğolda iyü ma'nasınadır lakin vezîr-i merkum emr-i vezâret de
7. bigane nev'an câhil olmağla halk-ı âlem zahmet çeker oldular işbu esnada Çoban
8. Mirza kendü hassı olan vilâyet-i Gürcistan'dan tertîb-i asker idüb sâbık Deşt hanı
9. Özbek Han'ın İran'a itdiği hasâret mukabelesinde Demür Kapu Derbendi'nden geçüb diyar
10. u Deştden çokluk yerleri tahrîb ve avdet eyledi Sayın vezîrin her emirde noksan
11. üzere olduğunu ve Dımaşk Mirza bin Çoban ve sayîr ümerâ-i zî-şân huzur-ı Çoban'a i'lâm
12. itdiler ve her bar han-ı zî-şâna gammazlık ider deyü sû-i halini bildirdiklerinde Çoban
13. arzıyla anı vezâretden azl idüb Çoban ile bile Horasan'a gönderdi işbu
14. vakitde emîrü'l-ümerâlık ve vezâret ikisi dahî Emîr Dımaşk elinde kaldı Çoban Horasan'a
15. vusûlünde büyük oğlu Mirza Hasan'ı serasker idüb vilâyet-i Zabilistan ve Kablistan'a irsal
16. idüb valisi olan Terme Şîrîn ile muharebe sipariş itdi varıcak Terme Şîrîn firâr
17. itdiyse ol asker vilâyet-i merkuma târâc ve yağma ve hasâret itdiğinden Gazne'de medfûn
18. olan Sultan-ı mücahidîn şehinşâh kerâmet-penah fi'l-alemîn olan sultan
19. Mahmud bin Sebüktigin Gaznevi rahmetu'l-llahi aleyhin türbe-i pâk ve merkad-ı tabnâkadan olan evkâf-ı

20. mâlîn ne kadar zinetleri var ise yağma itdiler hatta kabîr-i şerîfini açub tahkîr itdi dirler ve ne kadar
21. mushaflar var ise parelemişler la-cürm işbu hândân-ı Çoban'dan hakk-ı subhâne u teala nez'-i devlete
22. eylemek irade'-i ilahî ola işbu güne ef'âl-i kabîha icrâ' itdiler ise Allahu teala kalb-i Ebu Said
23. Han'dan muhabbet-i Çoban'ı ref' itdi ve ana hussâddan olan ümerâ fırsat buldular Tugay Timur Beğ

s. 256-b
1- ve Taştemür Beğ ki noyanlardan ya'ni nesl-i Çingîz'den idiler anlar kemâl-i mertebe tedmîr-i Çoban'da sâ'-î belîğ
2- ve envâ'ı kabâhat isnâdıyla cedd-i bidırığ ittiler ve mülk-i Horasan niyabetinden Çoban'ı kahr u itâb
3- ile yasa-yı hâniye ihzar içün müekked ve müşeyyed yarlığ-ı beliğ irsal ve eğer imtinâ' ve tereddüd
4- iderise başını kesmek üzere ferman olundu ve bu tarafda emirü'l-ümerâ ve vezîr-i hükûmet peyma olan
5- ve Dımaşk Hoca ibni Çoban ahz u müsadere ve katl olunub başı Sultaniye şehri kapısında
6- asıldı Çoban sahib-i izan işbu hareket-i muvahhişeden teneffür idüb vezîr-i sâbık
7- vezîr-i Sayın kendüye hain olmasını istimâ' ve oğlu Dımaşk'ın katl olunmasında bununda sun'î
8- olduğunu bilüb anı katl eyledi ve büyük oğlu Hasan Mirza tedbîr itdiki Horasan'da olan
9- Ümerâ-i Ebu Said'i katl eyledi mülûk-ı Çağatay'a istinâd idüb Horasan ve Kirman ve Fars'ı
10- anlardan vekâlete zabt iderler amma Çoban sahib-i iman ve iz'an işbu hususu münasib görmeyüb
11- mücerred garaz-ı nefs ve tahlis-i giriban içün veliyyü'n-ni'am-ı kadîm olan handan-ı azîme bu tarz hareket
12- layık değildir mukadderü'l-hay ise hak zahir olur ve münâfıkların nifakı aşikâre olur ve eğer takdîr-i
13- rabb-ı kadîr bizlerin mahv olmamıza taalluk itmiş ise büyük cürm ile ahirete gitmeyalım dedi ve bulduğu
14- askerini tertîb idüb Sultan Ebu Said Han ile mükâleme içün Irak'a azîmet ve her hususu arz

15- ve i'lâm itmeğe müsâra'at eyledi bu taraftan Ebu Said Han dahî asker-i bişûmar ile karşuladı
16- serhadd-i Kazvîn'e vusûlünde Emir Çoban dahî bir konak mabeyni olan İbrahim Abâd nâm karye civarında kondu
17- çünkü kemâl-i devlet Çoban zevale irmesi takdir-i Yezdân imiş ma'iyetinde olan ümerâ-i zî-şân cânib-i hana
18- firar u gürîzân oldu ise bi'z-zarûrî Emîr Çoban etbâ'ıyla ilgar ile firar ve her menzilde etbâ' ve nisvân
19- ve hazâ'ini kalarak ancak on yedi kişi ile Gûrîlerden olan Melik Giyaseddin Gert cenâbına dahîl düşdü
20- ol dahî kabul suretiyle eman ve tekrîm-i şân iderek akıbet yedi yüz yirmi sekiz 728 Muharrem'inde oğlu Cellad
21- Han'a katl itdirüb zulm itdi ve vâli-i Anadolu olan Emir Temürtaş bin Çoban dahî firaren Sultan-ı
22- Mısır olan Nasır Berkuk'a ilticâ' itmiş iken ol dahî gadr idüb başını kesüb Ebu Said Han'a gönderdi
23- Emir Hasan bin Çoban kendü oğlu olan Taliş Mirza'yı alub Deşt padişahı Özbek Han'a iltica itti _gayet_

s. 257-a
1. gayet ikram olundu ba'de zemân asker-i Deşt ile vilâyet-i Çerkes cengine gidüb rüstemâne ceng
2. itdikde zahm-i mühlik irişüb akıbet andan vefat itdi ve az müddet içinde oğlu Taliş
3. dahî eceli ile vefat itdi ve Gürcistan vâlisi olan şeyh Mahmud Mirza bin Çoban
4. dahî Ebu Said Han tarafından katl olundu "küllü-şey-i memalik alâ veche inn'Allahu ve inna ileyhe râci'un
5. dünya-yı fânide bekâ yokdur takdîr-i ezeli böyle câri imiş ki Emir Çoban bir hândân-ı celilü'ş-
6. şân iken eben an ceddin devlet-i nesl-i Tuli'de hizmet dirinesi sebkat idüb ba-husus
7. Ebu Said Han'ın evâil-i cülûsunda olan vakt-ı sagîrinde himâyet-i devlet ve sâdıkâne hizmet
8. idüb hak budur ki emîr-i hulûs-ı masîr ve emanet ve diyanet zât-ı pâkende çây-gîr idi amma
9. lâ-vefâ'-i lâ-mülûk mazmûnunca akıbet zulm ve gadr ile mükâfat ve kelimât-ı münâfıkıne iltifat

10. iderek yâr-ı sâdıkını isâl-i zulm birle ilka hayf-ı derekât itdi amma ahiret aleminde ilm'-
11. ullah vasıl-ı derecat cennât-ı alîyat olduğu hâlık-ı mümkünât olan Allah zü'l-celâl rahmetinden
12. me'mûldür pes işbu saltanât-ı şu'be-i Çingîzîye olan evlad-ı Tuli Han'dan Ebu Said Bahadır Han'a
13. gelinceye değin kaân ve melik-i Hülagü olan 'âlişânlar olub bundan sonra devletleri tenezzüle
14. yüz tuttu Ebu Said'den sonra nizamları mülûk-ı tevâif gibi oldular ba'de Musa Han ve Muhammed Han
15. ve Satı Han ve Süleymanşah Han nâm hanlar birbirlerine münâzaa birle hanlık serîrinde oldular
16. amma devletlerinde revnak ve istirahat kalmadı akıbet zîr-i hükûmetlerinde olan mülûk-ı za'ifeden
17. ilhanîler ve Al-i muzaffer ve Anadolu'da olan Karamanîler ve Âl-i 'Osman zuhûru memalik-i mevruselerin
18. ellerinden alarak bunlar mahv oldu gitdi el-melikü'l-Allah el-vâhidü'l-kahhâr MÜLÛK-I ÇAĞATAY BİN Çingîz
19. mukaddema beyan olunduğu üzere taksim ve ta'yin-i Çingîz üzere Çağatay Han'a vilâyet-i Maveraünnehir
20. ve vilâyet-i Uygur ve Kaşgar ve Hotan isabet idüb taht-ı Maveraünnehir olan Buhara ve Semerkand'da
21. hükûmet eyledi rütbe-i kaânı ya'ni şehinşahı Ögetay Han'da olub ve ba'de oğlu Küyük Han'a
22. intikal idüb kendü binâları olan vilâyet-i Hıtay'da ki şehr-i Hanbalık'da sakin oldular ba'de kaân
23. olmak babında ihtilal olmağla akıbet ittifak-ı ümerâ ile Tuli neslinden olan Mengü Kaân bin

Derkenar: iklim-i Maveraünnehir tahtgâh-ı Buhara ve Semerkand'dır selefde küffâr-ı Etrak elinde iken Said bin hazret-i 'Osman r.d. hazret-i Muaviye asrında ser-asker olub varub Buhara'yı feth ve Semerkand'a zafer bulmadı Yezid bin Muaviye asrında Müslim bin Ziyad varub feth eyledi amma yine tekrar isyan itdiler ise Velid bin Abdülmelik asrında Kuteybe bin Müslim bi ehl varub tekrar feth eyledi Beni Ümeyye Devletinde niçe valiler elinde oldu ba'de Al-i Abbas Devletinde Ebu Müslim Horasan'ı rey-i ile valiler nasb olundu Me'mun halife oldukda Al-i Saman'e ihsan eyledi iki yüz dört senesinde Al-i Saman saltanat iderek dokuz nefer mülûk yüz

doksan bir sene hükûmet itdiler nitekim şâ'ir-i devletleri olan Ansarî nazm itmişdir nüh ten buvzî Al-i Saman meşhur keşti be-emaret Horasan bunlar dahî üç yüz doksan beşde münkariz oldular ba'de Gaznevîler ve ba'de Selçukîler hükmünde iken Harezmşahîlerden Alaaddin Muhammed Horasan'a müstevli olub

s. 257-b

1. Tuli Han bin Çingîz Han kaân rütbesini ihraz eyledi ba'de nesl-i Tuli'den kaânîlik rütbesi gitmedi
2. Ögeday taht-ı Hıtay'da kaânlık rütbesiyle kâm-rân oldular ve ilelan öyledir ve nesl-i Çağatay diyar-ı
3. Maveraünnehir ya'ni Turan'da sultan-ı zî-şân dirler Çağatay fevtinden sonra ferman-ı Ögetay Kaân ile taht-ı
4. Buhara'ya cülûs eyleyen Kara Hülagü bin Ma-mekân bin Çağatay'dır ve asr-ı Küyük Kaân bin Ögetay'da azl olunub
5. Çağatay bin Mengü Han han nasb olundu ve tekrar bu dahî azl olunub yine Kara Hülagü han olmuşdur
6. bundan sonra bunun oğlu Mübarekşah cülûs eyledi amma sabî olmağla validesi müdebbire-i mülkî olub
7. Apuşka Han bin Böri bin Mâ-mekan bin Çağatay Han tahtı andan nez' idüb kendüsü
8. cülûs itdi ba'de İlgü Han bin Bayundur bin Çağatay hurûc idüb İlgü'yü katl eyledi amma
9. Kubilay Kaân râzı olmayub yine Mübarekşah bin Kara Hülagü padişah oldu amma Barak bin
10. Beysûr bin Kara Hülagü bin Ma-mekan bin Çağatay bununla iştirak suretinde iken hüsn-i tedbîr ile kendisi
11. istiklâl bulmuşdur ve Mübarekşâh'ı silahdar-ı hanî eyledi ba'de Nigitay bin Beysûr padişah oldu
12. ve ba'de Boğa Timur bin Kadamay bin Sahban bin Böri bin Mâmekan bin Çağatay padişah oldu
13. bundan sonra Barak'ın iki oğlu alel-münavebete padişah oldular ba'de Barak'ın Düpâsire nâm oğlunun
14. oğlu İsenboğa padişah oldu ba'de bunun biraderi Keypal padişah oldu ba'de birader-i diğeri
15. İlçîkday padişah olub ba'de devletlerinde tezelzül vâki' olmağla Timur Küregen tarafından müdahale

16. olundu pes imdi maksûd-ı bizzât olan Cuçi Han ve sa'ir evladının saltanatı ve meyânelerinde
17. olan ahvali ve nesilleri nice olmuştur Tarih-i Ravzatü's-Safâ ve Mîr-hond ve Tarih-i Dost Sultan
18. Özbekî ve Tarih-i Apuşka ve Tarih-i Kutlu Boğa ve sa'ir tevârih sıhhat-i intihâ'dan intihâb olunmuştur (işbu Apuşka Han câmi' ve müellif-i tarih-i Çingîzî'dir ki beynü'l- tevârih Özbekler beyninde mu'teberdir ve bir dahî Tarih-i Dost Sultan'dır ki biz dahî anlardan çok nakil tahrîr itmişizidir)
19. eğerçi hadis-i şerif-i nebevi kezibü'n-nesâbün deyü iddiayı neseb idenleri kizb u dürûga müntemidir
20. lakin mehmâ-emken takayyüd olunub sıhhati olmak üzere tahmin olanı tahrîr olunduki mâ'lâ ya'lemu küllü lâ-yutrek
21. küllühu dimişlerdir ve Allah el-muvaffık CUÇİ HAN bin Çingîz Han çünki Çingîz cihangir memâlik-i
22. marusesini dört ulus ta'bîri ile dört bahş idüb dört oğluna taksim itdikde vilâyet-i Deşt-i
23. Kıpçak ve Sahra-yı Hazar ve Harezm ve Saksin ve Bulgar ve Çerkes ve sa'ir bilâd-ı zamîme suyurgal olunduğu beyan

Olunmuşdu

Derkanar: olub Al-Abbas'ın hutbesini Horasan ve Maveraünnehir'den kat' eyledi altı yüz on altıda Uluğ Yurt Han'ı Çingîz zuhûr idüb Harezmşah mülûkünü kahr eyledi ve Buhara'yı üç gün muhasara eyledi elli bin asker kapanmışlaridi takat getürmediler ve reh ile çıkdılar amma Çingîz-i gaddar umumen katl-i'am eyledi fakat bir kimse salıvirdiler ol dahî Horasan'a varub ahvali bildirdi altı yüz on yedi muharreminde dördüncü günü bu vak'a zuhûr Buhara ve kilâb ve kedilere değin kırmışlar ve andan Semerkand'a varub anlar dahî ve reh itmiş iken laine Buhara gibi itdi ve şehirleri yakub yıkdı altıyüz yirmi bir tarihine değin altı yıl içinde Türkistan ve İran ve Turan'da Çingîz'in katl-i'amı fırkayı beni adem münkatl olmağa karîb olmuşdur yirmi birde avdet idüb evladı kaim-makamı oldu

s. 258-a

1. olunmuşudu pes Cuçi Han'a azîm-i asker yoldaş ve rehber kılub vilâyet-i Deşt ve Derya-yı İdil
2. semtlerinde olan göçer halka selgab ya'ni azîmet itdirüb dimekdir gönderdi bu dahî oğulları olan Sayın ve İçen ve Şîban

3. ve Berke nâm şehzadeleri ile ve sa'ir odalıkdan doğma oğlan ta'bir olunur oğulları ile azm-i
4. Deşt idüb evvela yurd-ı kadîmleri olan Aladağ ve Kerdağ ve Uluğorda ve Uluğyurt
5. denilen Karakum dedikleri mahalle giderken dağları meyanından maral geyik dedikleri uzun kuyruklu geyik
6. müşk geyiklerinin bir nev'idir anlara rast gelüb herkes ok-yaya yapışub atmak kaydında oldular
7. Cuçi Han dahî at koşub ok atariken hataen at yıkılub bu dahî tekerlenüb culin
8. ta'bîr olunur murdar iliği kesilüb fevt oldu bundan sonra Sayın Han ve İçen Han ikisi bir
9. valideden idiler ki valideleri Turalı Han kızıdır İçen Han yaşı büyük olmağla ana biat itmek
10. murad itdiler amma Sayın Han babasının nâz-perver oğlu olub lisan-ı Moğol'da ana irge oğul
11. ta'bir iderler İçen dedi ki karındaşım gerçi ben sinnen senden büyüğüm lakin sen babamızın irgesisin ben Han
12. olursam şayet sen vaz'ı vakâr-ı hanîye tahhammül itmezsin belki beynimizde adâvet olur senin hatırını
13. hanlığa değişmem sen han ol ki ben tahammül iderim dedi amma Sayın dedi ki büyüğüm ve efendimsin ne mümkündür
14. ben sana takaddüm idem deyü kıyl ü kâl çok oldu akıbet cedleri olan Çingîz cihân-güşa
15. hayatta olmağla ana gittiler ve arz u hal itdiler ise nabirelerinin (ya'ni oğlunun oğlu dimekdir) birbirlerine olan muhabbetlerinden hazz itdi
16. ve oğlu Cuçi içün biraz ağladı pes bunlara ikrâm idüb ferman itdi ki kanun-ı Moğol
17. üzere padişah otağı ma'nasına üç nabîresine üç örke ya'ni otağ nasb itdirdi ki eşikerin zînet
18. içün atebe-i Sayın örkesine altun safha ve atebe-i İçen Han'a gümüş safha ve atebe-i Şîban Han'a
19. pûlad safha itdirdi ol vakitde Berke Han sabî-i sagîr idi ve bunlara nasihat idüb birbirlerine daima
20. muhabbet ve ittifâk üzere olmaları babında 'âdet-i Moğol üzere işaret içün terkeşini getürüb biraz
21. ok çıkardı ibtidâen bir ok çıkarub İçen'e bunu kırmasını teklif itdikde ol dahî kırdı ba'de

22. birer ikişer ok zamm iderek hayli olunca anı kıramadı ise dedi ki sizlerin misaliniz böyledir yalınız
23. olsanız düşmanınız sizi helâk ider amma ittifâk üzere olsanız kaviyyü'l-mahâll olursuz ve düşman zafer bulmazdır

Derkenar:ya'ni Çağatay nâm oğlu durub sekiz yüz altı tarihinde Timur zuhûrunda münkarız oldular ebnâ-i Çağatay'dan yirmi dokuz nefer han oldular ahiri Mahmud Han'dır anı Timur katl eyledi ve Timur ise yedi yüz otuz altı şa'banında zuhûr idüb âlem-i feth ve tahrîb itdiği kendü faslında tahrîr olunmuşdur evladından Mirza Babür'e gelince yirmi bir nefer padişah Maveraünnehir'de sultan-ı zî-şândır dokuz yüz on yediye değin hükûmet itmiş iken Şîban bin Cuçi bin Çingîz evladından Şeybek Han Özbek askeriyle gelüb Horasan ve Maveraünnehir'i Mirza Babür'den alub Ak Hind'e kaçırdı ol dahî Hind'i zabt idüb haliyâ sultan-ı Hind olan Mahmudşâh ol neslidir Şeybek Han altıncı batında Şîban Han'a ulaşır ba'de Şeybek Han Şah İsmail-i Safevî ile ceng idüb Özbekler Kızılbaşları kahr itdiler akıbet Şeybek gafil iken anı basub Şah İsmail katl eylemişdir dokuz yüz on altıdadır ba'de Horasan Şah eline düşüb Maveraünnehir Şeybek'in biraderi Öçgüncü Han'da kaldı ba'de Abdullah Bahadır Han ve Abdülmü'min Han ve İskender Han ve dahî neçe hanlar hükûmet itdiler haliyâ anların elindedir

s. 258-b
1. deyü naziresini gösterüb anlara tenbih ve tavsiye idüb ba'de ümerâsıyla müşavere idüb sağ kol ile vilâyet-i
2. İdil ve ol sahra-yı vâsi'de mevcud olan kabail ve aşâir-i Tatar ve Moğol ve Başkurt ve Saksîn ve Alatir
3. ve Mukşi ve Kazak bi'l-cümle bunların hanlığını Sayın Han'a virdi ve sol kol ile Sir Deryası semtlerinde olan
4. halkın hanlığını İçen Han'a tapşurdu ve Şîban Han'ı Sayın ma'iyetine ferman itdi ve odalıkdan mütevellid
5. olan Cuçi'nin on yedi oğlanını yine Sayın yanına zamm idüb tarîka-i Moğol üzere zaysanlık ya'ni
6. emir-i kebirlik rütbesinde istihdamını sipariş idüb ibn-i sagîr olan Berke hacer terbiyesine tapşurdı ise bunlar
7. dahî memâlik–i ma'murelerine azîmet itdiler Sayın Han, han İdil Deryası sevahiline gelicek tertîb-i asker

8. idüb Moskov vilâyetine çapul hizmetiyle biraderi Şîban Han'ı mukaddem irsal itdi Moskovlu dahî azîmet-i
9. Moğol ve Tatar'dan haberdar olıcak tertîb-i tabur-ı mevfûr idüb serhaddine çıkdı pes Şîban şecâ'at-i
10. ünvan iki konağı bir iderek şitâbân ve Tatar tarîkasınca bâd-ı sarsar gibi vüzan olub tabur-ı Moskovlu
11. henüz Tatar'ın vusûlünden bi-haberler iken vakt-i sehere karîb şebihûn itdiler eman virmeyüb perakende ve perişan
12. ve ciğerlerin hûn itdiler ve Moskov Dükası olan la'ini esîr-i der-zincîr ve cümle hazâin ve mühimmâtını zabt-ı teshîr
13. itdiler Şîban sadakat peyman yağma kıran olan Tatar'ın elinde bir habbe kaldırmayub cümlesini bir yere cem' itdi
14. birader-i ekberi olan Sayın Han-ı âlîşân geldik de huzuruna pîşkeş çıkdı ise hizmeti hayyîr kabulde vâkıa olub
15. suyurgali inâyete mazhar oldu ve alınan emvâlin mecmû'unu tansîf idüb nısfını Şîban'a ihsan eyledi
16. ol dahî askerine suyurgal itdi ba'de vilâyet-i Moskov içine dahîl oldular ve cümlesini mukâtaaya kesüb
17. yazlık ve kışlık virmek ve umumuna zahire irişdirmek ve dahî firâvân-ı cizye eda' itmek üzere Düka'yı ıtlak
18. ve ahd ü misâk itdiler ve ba'de SAYIN HAN İdil Deryası sahilinde taht-ı hanî olmak üzere Saray nâmında
19. bir şehr-i azîm bünyâdına ferman eyledi işbu mabeynde İçen Han Sîr Deryasında sevahiline varıcak askeri
20. taifesi gulüvv-i hücûm idüb anı katl itdikleri haber Sayın Han'a vasıl olıcak azîm-i matem idüb
21. ba'de tertîb-i asker ile üzerlerine yürüdükde karşu durmayub ser- kârde olanları firar itdi bâki cümlesini
22. göçürüb İdil üzerine getürüb her bir kabileye koşun idüb ra'iyet yollu dağıtdı ba'de on yedi
23. oğlan ki Cuçi'den kalan zaysan beğleridir anlara kifayet mikdarı il ve nöker ta'yîn idüb birer yurd _gösterdi_

s. 259-a

1. gösterdi ve birader-i âlî kadr-i Şîban'nın evladını anlardan ziyade riâyet ve il ve nökerini kesret üzere
2. inayet idüb rahat yurdlar ta'yin eyledi ve Şîban Han'ı terfi'-i şân hususunda müşavere itdiler

3. akıbet kararları böyle oldu ki bir mikdar asker-i cerrâr virüb her kangı vilâyeti feth iderise kendinin ola pes
4. otuz bin nâmdâr asker virüb Taraklı-kiyat kabilesinin noyan beğlerinden ya'ni nesl-i Besugay'dan [Yesugay]
5. olan Buraltay Beği ma'iyetine atalık idüb selgab-ı Kırım vilâyetine gönderdi vilâyet-i Kırım'da her sınıf
6. kavm-i müteferrik olub ancak ekseri Cenova Keferesi ve Tatardan bir mikdar As nâm halk dahî var idi
7. işbu asker Mangup nâm kal'aya hücûm itdiler amma kal'a-i mezkûre gayet metin ve sarp dağlar üzerinde
8. olmağla fethi müyesser olmadıysa hileye sülûk itdiler ferman itdi ki ne kadar asker varise ikişer üzengüsünü
9. ellerine alub birbirine urmağa başladılar bir avaza-i hevl-nâk peyda oldu ki işidenler mütehayyir oldular işbu
10. dağdağayı tamamen buraya değin kesmediler ve cengden feragat itdiler kal'a keferesi işbu avaza-i teraneyi birkaç
11. gün istimâ ve burc-ı bâzusunu hıfz ve hırasetde tekasül üzere oldular işbu tarz iğfal itdikten sonra
12. sa'ir asker ise avazaların kesmeyüp dört beş bin dilaver cengaver yiğitler ittihab idüb
13. Buraltay Beği başbuğ nasb itdi nısfü'l-leylde hafiyeten yürüdüler küffâr-ı As şaşub câ-yı menâs
14. bulmadılar kal'a feth olundu dirler pes taht-ı Kırım'da bir yıl sakin oldu amma anı beğenmeyüb andan olan
15. Boğdan üzerine varub anı zabt itdi ve ba'de Kürel üzerine yürüdü ki Lehlü vilâyetidir anınla kaç
16. vakt harb ü kıtal iderek akıbet kabza-i teshîrine alub taht-gâh itdi ve el-yevm vilâyet-i Lehlü'de
17. olan Koronno dedikleri soy ([ya'ni-nesl]) ki kanunları üzere kral olurlar nesl-i Şîban'dan olduğunu Şeyh
18. Ahmed Han Özbekî tafsilân tahrîr itmişdir nesl-i Şîban olan Koronno Boyarlarından krallık rütbesi
19. nez' olunub çâsâr-ı Nemçe ile Çar-ı Moskov iki ittifak idüb vilâyet-i Saksonya Dükası
20. olan Nal-kıran'ı Leh'e kral itdiler ve el-yevm Nal-kıranzade kraldır BA'DE imdi Sayın Han-ı
21. zî-şân şehr-i Saray'da han-ı âlîşân olub cümleni kabza-i teshîrine aldıkdan sonra on sekiz

22. yıl hanlığından sonra ecel peymanesini içdi Sarıtak ve Toğan nâm iki şehzadesi kaldı
23. amma Sarıtak dahî der-akab fevt oldu ve Toğan ise tıfıl-ı sagîr olmağla ümerâ-i nâm-dâr

s. 259-b
1. müşavereleri bunda karar itdi ki zümre'-i kaân olan evlâd-ı Tuli'den Hülagü'ye ihbar ve Ulus-ı Cuçi
2. güya sahibsizdir deyü 'âdet-i Moğol ve resmince iş'ar ve kınsız kılınç ile yakasız gömlek irsal itdiler Hülagü
3. dahî ammizadeleri ülkesini zabt içün asker-i firâvân ve tarîk-i Şirvan'dan revan eyledi imdi
4. sâbıkü'l-beyan olan babasından tıfıl kalan Berke şehzade bin Cuçi Han avn-ı hûda ile fıtrat-ı
5. İslâmiyet üzere olub her nerede bir Muhammedî kimse görürise anınla ülfet ve ayîn-i mecus-ı Tatardan nefret
6. ideridi akıbet kendü akrabası ve ülke ümerâsı bunu nazardan ıskat vurur idüb mecnundur deyü mehcûr
7. itmeleri hasebiyle bu dahî vilâyet-i Sığânak tarafına hicret idüb şeyhü'l-'âlem ve mukteda-yı muhterem hazret-i
8. Şeyh Seyfeddin el-Harezmî cenâbına varub inabet ve tahsil-i 'ulûm ve mâ'arife-i mübâderet itmişdi lütf-ı
9. hakk ile şeyh-i ba-istihkâk ve sahîb-i keramet-i mutlak olmuşıdı ve asker-i Moğol ise bunun vücûdunu
10. adem mesabesinde görüb ve belki hayatını dahî bilmezleridi işbu esnada İdil padişahının fevt
11. olduğu ve Hülagü tarafına arz olunduğu şüyû' bulduysa şeyh müşarüleyh hazretleri Berke Han'a hitab
12. itdi ki ey ferzend-i ercmend taht-ı ecdadın mahlûl ve senin vusûlüne mevkuldür deyücek hazret-i han-ı
13. zanuvi şeyhe yüz sürüb dedi ki efendim iki cihan devleti senin âsitâne-i saadetindedir İbrahim Edhem tek (ya'ni gibi dimekdir)
14. terk-i taht ve tâc idüb iftihar ve ibtihac iderim dedi ve ağladı ve şeyh dedi ki yok elbette gidersin
15. inşallahu tealâ nice dürlû hikmet-i ilahîyye ve mu'cizât-ı Muhammedîyet zuhûruna sebeb olursun deyü tenbih itdi
16. Buhara'dan tedarik görüb azîmet-i Deşt-i Kıpçak ve taht-ı İdil eyledi hazret-i şeyh dahî teşyî' iderek

17. tâ Karakol dedikleri mahalle değin geldi ol yere değin Berke Han rikab şeyh'de piyade yürüdü dirler
18. ba'de şeyh avdet idüb ve bedreka-i himmet ve kerâmetini refîk idüb avdet itdi Hacı Tarhanlı El-hâc Niyaz
19. dedikleri müverrih rivayet iderki hazret-i han sekiz kişi ile yürüyüb Harezm'e ve ba'de Saraycığa geldi
20. ve kendünün Berke Han bin Cuçi Han olduğunu izhar itdi yanına ümerâ ve sa'ir asker geldiler amma
21. Hülagü'ye gönderdikleri haberden ötürü mütehayyir oldular işbu esnada asker-i Hülagü'nün Şirvan yolundan
22. yürüyüb geldiği haberi alındı ise hekes dembeste kalub Berke Han'dan rû-gerdan olmağa rağbet
23. itdiler Berke Han bunlara dedi ki hakk din-i Muhammed ve tarîk-i Ahmed'dir inşallah mu'cizât-ı habibullah ve karâmet-i _şeyh_

s. 260-a
1. şeyh sadakat penah bizler asker-i Hülagü'ye gâlib olur ve helâk iderüz deyü ba'zı harık-ı 'âdet olan
2. kerâmeti izhâr itdi deyü merdîdir ezcümle bir tolga ve yahud kalgad kubbesi üzerine eşik ta'bir
3. olunur cism-i müdevveri ve yahud şey-i aher müdevveri ism-i hüdâyı yâd ve ruhanîyyeti habibullahdan
4. istimdâd idüb bırakdıkda hilâf-ı akl vech üzere cism-i sakîl müdevver kubbe-i tolgada karar ider
5. işbu harici tarz harık-ı 'âdet işi asker-i Moğol'a göstermesi ve sa'ir havârıkdan keff eylediği
6. bunlar yaban halkı olub sa'ir mezayâdan bi-bühre oldukları hasebiyle küllemü'n-nas bi-kadr ukulehüm
7. hadis-i şerifi mefhumuyla amel olmuş ola çünkü kavm-i Tatar ve Moğol dalâlet şi'âr han-ı
8. keramet medardan işbu güne kerameti gördülerse kalbleri dahî efendizadeleri tarafına meyl
9. eyleyüb bi-takdîr-i rab-ı kadir nur-ı iman derunlarında dirahşân u lemeân idüb ekseri şeref-i İslâm
10. ile müşerref oldular ba'de Berke Han letâfet-i beyan bi'z-zât Bahr-i Şirvan dedikleri Hazar Deryası
11. semtine azîmet idüb deryayı mezkurdan çıkan Maçaklar dedikleri küçük suların başlarından sıyırarak

12. Kırk Maçak dedikleri mahalde Kumlubin Tepe dedikleri yerlerden geçüb Babü'l-Ebvân Derbendi'nden gelen
13. yolları kesdirerek asker-i Hülagü'yü istikbal itdi ve ol mevzî'de meşhur-ı cihan olan bir azîm tepe vardır
14. Han ol tepeye çıkdı ba'de zemân asker-i Hülagü'nün tozu ve avazı dağdağası peyda' oldu amma bir asker-i
15. bişûmârdır ki haddi sınırı görünmezidi ümerâ ve asker-i Berke Han işbu kesret ve heybeti görücek havf
16. ve dehşete düşdüklerin han-ı zî-şân nazar-ı ferâset ile em'an idicek bunlara dediki sizler işbu mahalde
17. meks idün ben yalınız varur ve ol askeri imdad ve himmet-i ruhanîyet-i ricâlullah ile bozarım eğer
18. dediğim gibi olmazısa sizlerde gelirsiz ve eğer bana zarar olursa sizler mesâfe-i ba'ideden Saray-ı Deşt'e
19. firar ider ve gidersiz deyü kavl ü karar idüb askere mukabil olub ism-i azîm-i hüdâyı yâd ve mu'cize-i
20. hazret-i Muhammed Mustafa'dan istimdâd ve ruhanîyet-i pîr-i rûşen zamîr Şeyh Seyfeddin'i imdad ider kılıcını kınından
21. çıkarub asker-i düşmanın üç semtine işaret idicek asker içine bir velvele ü şiddet üzere gulgule düşüb
22. cümle hayme ve hâr-gâh u yât ve yirakların bıragub can kaygısı ile firar itdiler ise asker-i Berke Han
23. görüb bozgun askeri ta'kîb itdiler ganâim-i kesire ve üsârâ-yı mütekâsire'i iğtinam itdiler işbu

s. 260-b

1. hikayet ehl-i İslâm ve ve'd-dirayet olanlar katında ba'id değildir Özbek halkı beyninde gayet meşhur ve mütevâtırdır
2. gerçe za'f kılub sahibleri hikâyât-ı vahiyedendir dirler isede kerâmet-i evliyaya münker olmayanlara göre
3. caizdir ba'de asker-i Hülagü'den esir düşenlerden sebeb-i inhizamları su'al olundukda dirler ki gerçe tepe
4. üzerinde yalınız bir adam gördik amma iki tarafında olan asker-i heybet eserinin haddi ve hesabı yoğıdı
5. kaçanki ol şahıs bizlere kılıç saldı ise asker-i melâik şamarı dahî üzerimize boşandı ve artık bizlere
6. can kabusu düşdü deyü haber virdiler Hülagü'nün kendüsü bizzât işbu askerde telef oldu dirler

7. amma hazret-i Dost Sultan tarih-i mu'teberinin takrîri üzere Hülagü askerde yoğıdı oğlu
8. serasker idi ba'de askerinin telef olduğu haberi ana dağ-ı derun olub hastalanub sebeb-i helâkı
9. olmuşdur deyü yazar BERKE HAN çünkü mansûr ve muzaffer taht-ı Sara-yı Sayın Han'da karar itdi cümle
10. tavâif-i Moğol ve Tatar'ı İslâma götürdü ale'l-ihtilâf on altı yıl han-ı alî-şân olub vefat
11. itdi amma kendüde nesli yoğıdı TUDA MENGİ HAN mukaddema beyan olundu idi ki Toğan bin Sayın
12. Han babasından sagîr kaldı ba'de Toğan dahî fevt olub Münge Temür ve Tuda Mengi nâm iki oğlu
13. Kaldıydı Münge Temür dahî sagîr bulundu Tuda Mengi gerçe kemâle gelmiş idi lakin hadd cünûna karib ma'tûh
14. idi ümerâ-i Deşt biz-zarûri ana bi'at idüb han kotardılar ya'ni iclâs itdiler işbu han
15. divanının ahvâl-i perişanı gayet çok söylenür lakin tevârihde mastûr olan bir iki hareketini beyan
16. idelim hikâyet ol vakitde padişah-ı Maveraünnehir olan mülûk-ı Çağatay'dan Mâmekân handan
17. tebrik-i taht içün ve dahî bunun cünûnı vak'amıdır ola deyü tecessüs içün ilçi gelmiş ümerâ müşavere
18. iderler ki işbu divane kelimât-ı nâ-sezâya ağaz ider cümle devlete âr gelür ve beynü'l-mülûk ayb olur deyü
19. ilçi huzurunda üç dürlü kelâmdan gayri bir dürlü kelâm tasaddi itmemek üzere tenbîh iderler ve ol
20. dahî tenbîhi kabul ider amma beğler yine kanaat itmez taht altına bir kimse sokarlar ve bir pare ip ucunu
21. hanın ayağı parmağına bağlarlar ve bir ucunu ol kimseye virürler kaçanki han perişan söze başlar ise
22. aşağıdan ipi çekesin han dahî hatırına gele ve sükût eyleye dirler ve işbu tertîbi iderler ba'de ilçiyi
23. getürür hana buluşdururlar han dahî ibtidaen han karındaşının selâmetini ve ba'de memleketinin refâhıyetini ve ba'de _düşmandan_

s. 261-a

1. düşmandan emniyyetini su'al idüb padişahane tavr u hareket tenbih-i ümerâ üzere etmâm-ı kelâm

2. itmiş iken sabr itmeyüb halt itmeğe mübaşeret itdi ve dediki sizin vilâyetinizde sıçan ya'ni fare olurmu
3. dedikde ilçi beğ dahî belî hanım vardır dedi amma taht altında yatan adam ipi çekdi ve han dahî ilçiye
4. dediki ilçi beğ senden soramçalım ya'ni su'al idicek şeylerim çoğıdı amma tarta turadır dedi
5. ya'ni çekiyorlar dedi derhal beğler divandan kalkdılar ve ilçiyi muayyen konağına götürüb ikram
6. itdiler ve birkaç günden sonra 'âdetleri üzere ihsan idüb vilâyetine avdet itdirdiler vilâyete
7. vardıkda han-ı Turan olan Sultan Mâmekân ilçiden Deşt Hanı'nın keyfiyyetini su'al itdikde
8. kendüden itdiği su'alleri söyledi ve aklına tarzına istihsan itdiler lakin sıçan hususunu su'al
9. itdiği hususunda kîl ü kâl itdiler her ne ise sıçan bir muzırr hayvandır andan dahî emniyyeti su'al itmesi
10. caiz ola dediler amma tarta turalar yoksa su'alim çoğıdı dediğine sebeb bulamadılar ancak
11. televvün-i tab' ve hiffet ve aklına haml itdiler han-ı merkûm eğerçe ma'tûhlardan ve belki mecnunlardan iken
12. iyülerin sözünü kabul iderimiş kendü bilmediğine göre bilenler anı doğru yoldan saptırmamışlar mesel-i
13. meşhurdur ki bir kimseye bed dua olunsa kendin bilme ve bilenlerin sözünü dahî dinleme dirler hasıl-ı kelâm
14. han-ı mezbur akıl u rüşdden mehcûr iken ukalâ' sözünden çıkmazımış on sekiz sene İdil tahtında han-ı
15. maâli ünvan olub adâsını kahr iderimiş hezârân-ı hikâyat ki anın cünûnı hakkında emsal ve meşhur
16. ve mütevâtirü'l-ahvaldir lakin ihtisar eyledi ki MÜNGE TEMÜR HAN işbu esnada biraderi olan Münge Temür
17. han-ı taze civan yetişüb tahta liyakatı oldukda Duda Mengi Han mecnun isede insaf ider ve beğlere
18. dir ki bunca zamandır zahmetimi çekersiz insaf oldu karındaşımı han nasb idersiz deyü kendü
19. irâdetiyle mün'azil olıcak 'âdet-i Moğol üzere Münge Temür bin Toğan Han'ı iclas itdirdiler
20. adl u dâd ile ta'mîr-i bilâd ve tekrîm-i ibâd eyledi gayet iyü han idi dirler hatta ana Külîk deyü

21. lakab virdiler ki sakin ve sabır ma'nasınadır Münge Temür Kûlîk Han dirleridi on üç sene
22. adalet ve merhamet üzere padişah olub iki oğlunu terk ve kendü fevt oldu oğullarına
23. Toktağa Han ve Tuğrul Han dirleridi pederinden sonra TOKTAĞA HAN han oldu

Derkenar: işbu Tuda Mengi Han'ın bir hikâye-i cünûnı dahî budur ki bir vakitde büyük asker ile Moskov diyarına atlanub tâ Özü suyuna değin tahrîb idüb ganimet-i azîme muvaffak olmuşlar ba'de devim asker avdet idüb İdil semtine azîmet esnasında bunun cünûnı hareketi ider inâd ider yüzü üzere düşer yatur ve kimse yanına varamaz akıbet birkaç taze rev oğlanlara avrat libasını giydirirler uzakdan han gözüne gösterirler derhal han ayak üzerine kalkub beğleri da'vet ider ve dir ki işbu avratlar gibi bizde dahî varıdı deyü söyleyecek dirler ki efendimizde dahî a'lâları mevcûddur dirler ve acilen binüb ilgâr iderler ve giderek İdil'i geçerler Puskuncak nâm mahalle vardıkda anda bir (bir) dağ olub tamamen bir güne dek atlu adam anı terk idemezimiş han-ı mecnûn dağa kahr u itâb idüb bizden girüye niçün kalmazsın deyü bir iki ok atar amma dağ duraklamaz pes buna incinüb atdan iner var sen git deyü ol mahalde yatar askeri halkı muzdarb olurlar amma ne işlesinler çare bulmazlar akıbet bir

s. 261-b
1. ve zümre-i hanân-ı Moğol'da nâdirü'l-mesel olan han-ı azîmü'ş-şândır dirler cûd-i sehâda bi-hemtâ
2. ve hergün ammeye mezbûl olan sümat-ı şilan şahanesi bi-bahâ olub ekser halde olan ziyafet-i
3. kâfirânesinde koyun ve sığır ve at ve sa'ir hayvanâtdan mâ'ada kaban ta'bîr olunur erkek hınzırdan
4. doksan kaban lahmı mevcud olurumuş deyü kefere Moğol anı medh iderler han-ı merkûmdan ve biraderi
5. Tuğrul'dan kaç hanzadeler vücuda gelmiş iken Hıtay Hanı kızından olan İl Bisyâr [İlbars] nâm
6. oğlunu veli-ahd idüb kendünden sonra ana hanlık mesnedinden ötürü zahmet virürler deyü cümle
7. ebnasını ve akrabasını katl ider akıbet kendü dahî pîr-i nâtüvân olur ve veliahd olan oğlu

8. dahî kendinden mukaddem fevt olur işbu hususda gayet pişman ve daima halvetinde figan iderimiş
9. neslinin inkırazı kendüye dâg-ı derûn oldukda ma'ruz-zikr biraderi Tuğrul Han'ın hatunu olan
10. selâtîn-i Çağatay kızlarından gelin Beyâlin nâm Bigimi biraderini katlden sonra birkaç sene mürûrunda
11. tezvic itmiş imiş hatun-ı mezkûr âkıle ve edibe olmağla Toktağa Han bunu cümleye tercih
12. ider ve her bar bunun ordasında olurımış Toktağa'nın saltanatından yetmiş yıl geçüb yaşı dahî
13. doksana geldikde itdiği kâr-ı nâ-hemvârına nâdim olub ağlayarak hatta hastalanmış çünki han
14. işbu güne pişmandır gelin Beyâlin anı tamamen bildikden sonra bir gün dediki ay efendim töre ya'ni han
15. sizden izinsiz mukaddema bir küstahlığım sadır olmuş idi cürmümü afvınız olursa söyleyeyim Toktağa
16. ne asl sözdür cürm isede afvdır deyücek gelin Beyâlin dedi ki ol vakit ki biraderiniz Tuğrul
17. katl olundu ben anın za'if cariyesiydim vakt-i mevtinde hamile kaldım ba'de erkek oğul tevellid
18. itdi adını Özbek koyub birkaç hayır-hâhım ile sizden havfen anı Çerkes vilâyetinde Kabartay
19. nâm mahalde İnal Beğ dedikleri kimseye irsal itmişimdir el-yevm sıhhatde ve yaşı on dörtdedir ferman
20. iderseniz getirirler deyücek güya Toktağa Han'a hayat bağışladı ve sıçrayub kalkdı
21. Kıyat ümerâsının serdefteri ve Noyan Karaçan'ın mehteri olan İstay Beğ ile Secût Kabile-
22. sinden Alatay Beğ'i iki bin yarar atlı asker ile Kabartay Çerkesi'ne Özbek şehzadeyi irsal
23. eyledi anlar dahî varub ta'zîm ile şehzadeyi getürmekde amma bu tarafda Toktağa Han fevt olur _atalığı_

Derkenar: bir İnak çorası gice ile varır hana gizlice dirki ol edebsiz dağ şimdi uyumuşdur ses çıkarmayub kaçalım ol uyur kalur deyücek aklına hoş gelür gerçek söylersin tez at getürin bunlar dahî bir çapkun getürürler ana biner sabahına değin ilgarlar dağ dahî girüye kalur görünmez han hazretleri

hoş-hal hanesine gelüb çorasının re'yini gayet tahsîn iderek çokluk suyurgal inayet itmişdir dirler

s. 262-a

1. atalığı olan Bâcâr Tokboğa dedikleri beğ Uygur dedikleri aşiretden ve kabilesi kesret
2. ve kuvvetde olmağın hanlığa meyl ider ittifak-ı kabile-yi ru'esâsı ile taht-ı haniye cülûs ider
3. ancak nesl-i Sayın Han'dan bir oğlan var anıda bertaraf ideriz ümidiyle tahtgâh-ı han olan
4. sarayı ve cümle hazâini zabt idüb hanın hatunlarını bile alur hatta Özbeğin validesi
5. olan gelin Beyâlin'i bile tezvic ider bu tarafdan Kıyat İstay ve Secût Alatay Beğler hazret-i
6. Noyan ya'ni şehzade Özbeği alub il karağısına ya'ni kenarına yetişdiler ve işitdiler ki iş başka
7. olmuş Bâcâr Tokboğa dedikleri kafir taht-ı hanıyı zabt itmiş müşavere itdiler ki buna bundan
8. ezhar adavet itmek sebeb-i hasaret olırdır çaresi budur ki ana itâ'at ve mülâyemet suretini
9. gösterelim han tahta vasıl oldukda bir çare idelüm deyü ilerü adam gönderdiler ve dedilerki çünki
10. cenâbınız tahta cülûs itmişsiz kutlu mübarek olsun nesl-i Sayın Han'dan kalan ancak işbu Özbek'dir
11. götürür elinize teslim ideriz isterseniz han idersiz gerekse yoğ idersiz bizler işbu sebebden ötürü
12. terk-i han-mân itmeyüz deyü gönderirler kaçanki Tokboğa işbu haber-i meserret eseri istimâ' ider memnun olur
13. ve hakîmâne cevab gönderirki benim hanlığım ancak kaim-makamlıkdır efendizadem geldikde taht anlara mevrûsdur
14. benim ne haddimdir dir amma derunundan Noyan Özbeği katle himmet ider işbu haber İstay Beğ'e vusûlünde bunlar
15. hoş hal olurlar ve göçerler Tokboğa'nın işbu hile işinden haberdar olan Konrat kabilesinden
16. Sanguysin nâm bir bahadır-ı nâm-dâr handan-ı Çingîze hayr-hah sadakat şiar işbu hileyi bunlara
17. iş'ar eylemek niyetiyle yılkı araşdırmak bahanesiyle eline korık ta'bîr olunur ağacı alur bunlara

18. karşu tecahülane yürür Özbek Noyan gelürken merkum Sanguysin hilâf-ı ‘âdet-i Tatar üzere
19. aktâ atının önünden geçer Tatar tarikasınca Türkmanı türkî yollu yırlayarak çû tigil taki çe tigil
20. ya’ni ‘âdet-i Moğol üzere ma’tem içün Toktağa Han ordasında nüzûlüne lafz-ı çû’sızlardan sadır
21. olıcak ba’de ne söylersiz işiniz tamamdır dimeğe işaret ider ‘âdet-i Moğol ve Tatar böyle idi ki bir büyük
22. kimse fevt oldukda akraba ve müte’allikatı ta’ziye içün geldikde kapu önünde üç kere çu çu çu dirler ve ağlarlar
23. imiş pes Tokboğa kavm-i kabilesiyle böyle ittifak iderler ki Özbek Noyan çu’ya gelüb çu deyü bir kere

s. 262-b
1. söyledikde ikinciye kaldırmayub anı katl ve refîkalarını perişan itmek üzere karar virmişler imiş işbu
2. güne tedariklerini merkum Sanguysin Bahadır işrâb itmek ma’nâsına remz itdiğini İstay Beğ şübhe
3. itmekle tenhaya alub mahvü’l- vâkı’a Sanguysin’den isti’lâm ider ve gelüb Özbeğe ve sa’ir rüfekâya
4. i’lâm ider müşavere ve ittifak iderki ordaya varub ibtidâ’i nüzûllarında bir kere çu lafzını deyüb
5. ve içerüye dühûl iderler ve cümlesi Tokboğa’ya hücûm ideler ve işbu fikr üzere yürüyüb varırlar
6. ve orda etrafını Tokboğa’nın kavm-i kabilesi pür silah ihâta itmişler güya Özbek Han’a alay
7. itmişler ola pes bunlar dahî başlarını açub bir kere çu deyücek ordaya ol saat dahîl
8. olurlar Tokboğa mel’un taht-ı hanı üzere yatur iken kaddini doğrultmazsızın gulüvv iderler
9. ve katl idüb başını keserler Alatay Beğ ve buyda ta’bîr olunur büyük bıçağa başı sancup taşraya
10. çıkarır kara kişi han olmak bundan kesilsün dir ve herkes espim olur kalırlar ba’de iki
11. emîr-i mu’teber ‘âdet-i Çingîz üzere hanı beyaz keçe üzerine oturdurlar ve kaldırub tahta iclas
12. iderler ve umumen kabâil gelür fevc fevc biât ider ve işbu halet-i tarih hicretin yedi yüz seksen

13. senesi meçin yılı vaki' olmuş dirler ba'de Özbek Han ma'ru'z-zikr beğlere ikrâm murad ider
14. sâbıkan beyan olunmuş idi ki Cuçi Han'ın odalıkdan olan oğlan ta'bir olunur şehzadelere
15. ve Şîban Han'ın nebirelerine Sayın Han vasiyyet-i pederi üzere iller ve nökerler virüb birer makam
16. ta'yin itmiş idi anları çarlab ya'ni da'vet idüb getürdü ve hitab itdiki sizler ne şekil
17. ata oğlusızki kara kişi taht hali bulub han ola ve ana rıza viresiz imdi sizler kara kişiye boyun
18. eğdiniz ise sizleri bi'l-cümle İstay Beğ'e koşun virdim deyü cümlesini İstay'a esir mesabesinde ri'âyetden
19. idüb teslim itdi İstay Beğ akıl-ı dânâ idi aralarından nesl-i Şîban Han'ı intihab idüb
20. ellerindeki nökerlerinden Birlâk ve Karluk nâm iki bavlu ilini alub ve kendülerine dahîl itmeyüb
21. kemâkân olan mekanlarına gönderdi ve bâki oğlanları koşun tarzında zabt itdi Özbek Han
22. padişah-ı azîmü'ş-şân oldu ve ba'de zemân şeref-i İslâm ile müşerref oldu ki sebebi budur mukaddema beyan
23. olunmuşudu Berke Han aleyhü'r-rahmet umumen Moğolistan'ı müslüman itmiş idi anın vefatından sonra ayîn-i _ateşperest_

s. 263-a

1. ateşperestliği icrâ' ve mecûs-ı mürted olmuşlar idi ol vakitde bulunan evliya'ullahın kibârından
2. dört aded azîz-i bi't-temizin kalb-i pür nurlarına ilham-ı ilâhi olunur ki İdil Hanını ve Ulus-ı Cuçi olan
3. Deşt-i Kıpçak ahalisini din-i Muhammedî'ye da'vet ideler pes dört kimse şüd-i rahîl idüb tahtgah-ı
4. Saray'a gelürler işbu azîzlerin büyükleri Hazret-i Ali evladından sâdât-ı sahihü'n-nesebden olan ma'rûf-ı
5. alem Es-seyyîd Yahya hazretlerinin ceddi olan Şeyh Mecidüddin Şirvanî imiş ve birisi dahî Muhammed bin Ebubekr
6. Es-Sıddîk evladından olan baba Toklas Şeyh Necibüddin ve birisi dahî Muhammed hanefiyye-i uluvviyyeden
7. Şeyh Ahmed ve birisi dahî Şeyh Hasan Gürgani imiş dirler baba Toklas müşarünleyh Edigü Beğ'in cedd-i a'lâsıdır

8. işbu şeyhler divan-ı hanînın taşrasında duran kurların ya'ni cemaatin haricinde otururlar ve murakabe
9. ve dua üzere olurlar ol vakitde Moğol kavmi ayîn-i batıl manî suretger mezhebinde olub
10. ateşi ma'bud bilürler ve ateşgedelerden gelen ve zuhûr iden şeytan aleyh-il-la'nenin savtını istimâ'
11. idüp ve ol sâdânın mefhumı üzere bunlara istidrâcen niçe niçe harık-ı 'âdet olan ahval vâki'
12. olmağla ateşi ma'bud bilürler ve ismine Dalaylaba ta'bir iderlerimiş ve işbu mezheb-i batılı tervîc
13. içün mancı ta'bir olunur şeyhleri olub ve ol asırda şeyhü'l-şüyûh olan lâinleri Özbek Han
14. yanında mu'teber ve zânû-be-zânû oturub han anın emri altında imiş ve sihir ile envâ'-ı tahayyülât izhar
15. ider olub hatta han meclis-ı hass idüb askerat envâ'ını ihzâr idicek çapçak nâm kaba
16. korlar ve andan çağaratı nâm tarafa dökülür ve tustugan nâm kadehe kendiliğinden dolar ve hanın
17. eline ve sa'irlere kendüliğinden gelir imiş bunun gibi niçe hayâlât-ı batıla şeyh-i la'inlerinin sihr ü istidrâcı
18. imiş pes zikr olunan azîzler daireden haricde tevcih üzere zikr'ullah ve tasliye-i habibu'llaha
19. mübaşeret idicek ve kal câ'il-halk ve zehik el-batıl anü'l-batıl kan zehukan ayet-i kerimesi mantûkı
20. üzere sihirler batıl olur Özbek Han şeyhlerinden sebeb su'al itdikde dirlerki galiba işbu askerde
21. Muhammedî dedikleri azgun taifeden adam vardır anların şûmluğundandır deyücek ferman ider adamlar ta'yîn
22. olunub araşdırarak haric-i askerde başka suretde işbu azîzleri bulurlar ve götürürler han su'al
23. iderki kimsiz anlar dirlerki din-i hak olan din-i Muhammedî eshabından olan müslümanlarız ve seni din-i hakka da'vet

s. 263-b

1. içün geldik deyücek sehhârlar dediler ki bunları insan makamına add idüb mukâleme eylemek ca'iz değilir heman
2. bunları katl idüb maglatalarını def' eylemek lazımdır dediler amma han-ı hidayet nişan acele itmeyüb

3. dediki padişahlar hiçbir canibe meyl itmek olmaz ve her işin sıhhatini bildikden sonra taraf-ı aher mahv
4. eylemek lazıme-i devlet ve muceb-i adaletdir bunlar ile mübahase iderek kangınız galebe olur ise ben ol
5. tarafa râgıb olurum deyücek iki tarafdan kîl ü kâl çoğaldı ise han dediki âlemde ateşden
6. kavî bir şey olmazdır bizler anınçün anı ma'bûd ittihaz itmişizdir ve da'vanızda sâdık iseniz ateşe
7. girin da'vanızı ol fasl ider anın gücü yetmeyen kimsenin dini hakdır dedi ise şeyh Muhammedîler dediler ki
8. din uğrunda Hazret-i İbrahim Halilullah gibi ateşe gireriz Hazret-i Habîbullah'a Allahu-te'ala her bir peygamberin
9. mu'cizesini virmişdir inşallahu-te'ala mu'cizât-ı fahr-ı kâ'inât berekâtında ateş berd-i selâm olur dediler pes
10. iki furın yapdırdılar herbirini suksukul dedikleri harareti galebe olan ağaç ile kızdırdılar
11. temam olıcak ibtidâen hanın şeyhini hah-na-hah furına ilka' itdiler derhal can-ı cehenneme isâl
12. eyledi ba'de şeylerden sahibü'l-himmet ve nail-i kerâmet Hazret-i Baba Toklas mütevekkilâ ale'l-hayyü'l-kayyum ol
13. ateş-i nemrud-ı mevsûme Halilullah gibi dahîl oldu amma kurb-ı civar-ı hâlıkü'l-mümkünât vasıl oldu
14. hürmet-i habîbullahda bir kılına hata' gelmeyüb ol makamı kurb-ı ilahiyede münacata başladı takvâ u din-i
15. İslâm galebe-i amelü'l-İslâm hayr-encam babında dergâh-ı bi-niyazdan niyaz itdi amma han ve asker hidayet
16. encam-ı avaze-i azîzi furundan istimâ' iderler ve kendüye görmeğe şitâb iderler idi ba'de zemân furun
17. kapusunu açdılar şeyh-i azîz kıbleye müteveccihen hamamda derr-töker gibi arak-rîz olub dâi ideridi ve dediki
18. niçün acele itdiniz henüz arz-u hacâtım netice-i münacatım tamam olmadıydı amma ne çare takdir-i rabb-ı
19. kadir bu kadar imiş işbu kavm-i Moğol ve Tatar'dan bir mikdar kavm İslâmdan bî-behre kalmak gerek dedi
20. ve nefsü'l-emrde Turgavut ta'bir olunan Tatar'dan Kalmak dedikleri taife müslüman olmayub kaldı
21. pes şeyh-i mu'teber ve mürşid-i sâfâ perver furundan çıkdı Özbek Han ulüvvü'ş-şân ve sa'ir ümerâ ve sipahiyan-ı

22. zî-şân bi'l-cümle din-i İslâm şerefiyle müşerref oldular ve ol şeyhler bunlara tâlim-i ahkâm-ı diniyye iderek şarken garben
23. Tataristan'ı irşad itdiler Es-Seyyîd Yahya-yı Şirvanî evladı haliya mevcuddur Baba Toklas evladı beğlik tarîkına _sülûk_

s. 264-a
1. sülûk itdi Edigü Beğ dedikleri şeci' nâmdâr anın nesli idü ki kavl-i sahih ve tavârih-i Özbekiyanda
2. tasrîhdir işbu İslâm ehli olan Tatar'a Özbek Halkı dimesine bâis işbu sebebdendir dimişlerdir
3. han-ı merkum yirmi sene saltanat idüb merhum oldu rahmetu'l-llahi aleyh CANIBEK BİN ÖZBEK HAN
4. pes pederi merhum olıcak erike-i hanî üzere yarlığı bir Canıbek Han cülûs idüb adil
5. ve dâr-ı şeri'at ve tarikat-ı Muhammediyye üzere ittihad ve istinad idüb azîmü'ş-şân ve müşarün-bi'l-benân
6. oldu uruğ-ı Cuçi Han'ın ab-ı rûyı ve nîk-hû'yı olub ismi şerîfini Sultan Mahmud Canıbek
7. dediler asr-ı saadeti ulemâ' u meşâyih'in şarka ve garba vürûd idüb melcâ' ve menâsi olmuşdur hatta
8. Mevlana Allame-i sâni Hazret-i Saadeddin Taftazanî gibi alim ve âmil-i kâmil te'lifâtının ekserinin
9. dibacesini anın nâm-ı nâmîsi ile müveşşah itmişdir yarlığ-ı beliği bir dedikleri ferman-ı şer'-i şerîf
10. fermanı üzere mübteni olub bir kimsenin hatırasıçün tebeddül ve tezelzel kabul itmez hakem hazret-i 'Ömerü'l-Faruk
11. gibi muhkem u mübrem idi dirler hükm ü ferman-ı celilü'ş-şân mülûk-ı zeman üzerine nüfûz ider olub
12. hatta hikâyet olunur ki ol asırda sultan memleketi Şirvan olan Tebriz hâkimi Melik Eşref
13. dedikleri bi-devlet-i tarîk-ı zendeka ve ilhad üzere fâsıdü'l-akide olmağla kendünün bir hasnâ kızına
14. taaşşuk idüb bir kimse kendü yetişdirdiği dirahtın meyvasından ibtidaen kendisi ekl itmez ise ne hasıl
15. itmiş olur deyü kızını tezvic ittiğine ulemâ'-i asrı rıza virmezler amma ısgâ' itmez pes ulemâ'-i şeri'at
16. pirâ'e arzu-hal idüb muhzır yazarlar ve ulemâ'dan bir kimsenin eline virüb İdil'de Saray şehrine dergâh-ı Canıbek

17. Sultan Mahmud'a gönderirler han-ı adalet nişan salavat zahir-i cemâ'at ile eda itdiği vakitde mescidde-
18. ler iken muhzır-ı ulemâ'-i Şirvan'ı teslim iderler pes han-ı kerem nişan mescidden çıkmaz nehy'il-münker eylemek
19. üzerimize farzdır deyü üç gün içinde tertîb-i asker-i zafer-rehber idüb Tebriz'e yürür Melik Eşref
20. dedikleri nakızü'l-lakab mel'unu ahz u katl idüb diyar-i Şirvan'dan çirk-ab zındıka'i mahv ider
21. ve vâli-i müslim nasb idüb tahtgâhına avdet ider ve mervidir ki hanın işbu seferi vakt-i hasad
22. ve zeman-ı tereke ü harman iken Tatar askeri gibi perişan askerden bir ferd reayadan birisinin bir baş buğdayına
23. bile zarar itmemiş dirler yasak ve tenbih-i şehinşâhı böyle imiş dirler işbu vech üzere otuz yıl

s. 264-b

1. saltanat idüb civâr-ı rahmet-i rahmana vasıl oldu BERDİBEK BİN CANIBEK HAN pederinden sonra bunu
2. tahta iclâs itdiler eğerçe mütedeyyin idi amma akl u rüşdi az olmağla Kanlı dedikleri kabile beğlerinden Tulî Bay
3. nâm kimse atalığı idi anın sözünden dışarı hareket itmez idi işbu Tulî Bay'ın Samarığ nâm bahadır
4. oğlu var idi amma yaramaz bed-baht olub daima karakçılık ya'ni turîdilik ider olmağla Canıbek
5. han-ı adil anı şer'an hadd'en katl itmiş idi pes işbu Tulî Bay ol kinini derûnunda tutub nesl-i
6. Canıbek'den intikam almak fikriyle beslemesi han olıcak ana nasihat yollu fazahat idüb işbu
7. biraderlerin olan selâtîn ki her birisi senin tahtına heves iderler galiba elinden alırlar anları birer bahane ile katl
8. ve istisal eyle ahirinde birisini alıkorsun senden sonra han olur deyü iğfal idüb ol gâfile cümle
9. akrabasını ve evladını katl itdirdi ve veliahdı olan oğlu dahî eceliyle fevt oldu pes umumen
10. Özbek Halkına perişanlık geldikde Kıyat İstay Beğ'in biraderzadesi Mamay Beğ sağ kol dediklerini
11. göçürüb Kırım civarında olan nehr-i Özü'den çıkan sulardan Aral ve Samar ve Yılkı suyu ve taraf-ı

12. garbda olan Enkîl ve Ongul nâm mahallerde tâ Turla Nehri sevahiline varıncaya değin yaylayub
13. ve kışladılar ve Boğdan ve Eflak ve Macar ve tâ İspanya'ya varınca bâc ve harac aldılar Moskov hele kendü
14. mahsus reayalarıdır ve yine İstay oğlu Çer Kutlu oğlu Deniz Boğa Beğ umumen sol kol dediklerini
15. alub Sîr Deryası semtine gitdi Berdibek Han ancak han içkisi ile Saray yurdunda oturdu
16. İl-Bars Han Harezm tarihinde böyle tahrîr ider ki müddet-i saltanatı Berdibek'den dört sene geçdi ana kükîn
17. kırgân kutan han deyü lakab virdiler ve tarih-i mezkûrda hastalandı ve vefat itdi ise tahta
18. cülûs itmeğe nesl-i Sayın Han'dan kimse kalmadı ise sâbıkü'l-beyan Şîban Han bin Cuçi neslinden olan
19. şehzadeler Sayın Han ta'yîn itdiği ve ba'de Kıyat İstay Beğ gönderdiği yurdlarında sakin idi
20. Özbek Han'ın zevcesi ve Canıbek Han'ın validesi olan Tayduğlı Bigim hayatda olmağla anı
21. umerâ' hanlanmak istediler ve ol dedi ki şer'an ve kanunen taht han-ı Şîban neslinindir deyü Ak Göl
22. dedikleri mahalde sakin olan Mengtây oğlu Hızır oğlan nâm şehzade'i getürdüb iclâs eyledi İMDİ
23. DENİZ BOĞA HİKAYETİ imdi mezkûr Deniz Boğa Beğ Sîr boyunda sağ kol içinde olurıdı ve hanın hastalığını herbar _yokladırıdı_

s. 265-a

1. yokladırıdı ve mukaddema beyan olunduydu ki Cuçi Han'ın oğlan tesmiye olunan evladı Sayın
2. Han birer yurd virüb sakin olurlar iken Özbek Han anlara Tokboğa hususunda incinüb Kıyat
3. İstay Beğ'e koşîn idüb virdikden berü İstay oğulları anları kul mesabesinde kullanırlaridi ancak
4. nevbet-i Deniz Boğa bin Çer Kutlu bin İstay geldikde işbu Deniz Boğa edebsiz ve mehametsiz kişi olmağla anlara
5. ziyade zahmet ve ihanet ider olub hatta pederi olan Çer Kutlu'ya bir muazzam türbe bina itdirmek murad idüb
6. bir nâm u şân ve kendüye vâkâr olsun ma'nasına cümle nesl-i oğlanı getürüb arkaları ile kireç ve taş

7. getürtdürüridi ve kendüsü müskirât kısmından bal içmeğe meclis kurub orda içende musahibleri ile oturur
8. ve oğlanlar taşra dururlar ve kaçanki beğin eline kadeh gele sazendeler utek nâm gûyîlerin ağaza ider olub
9. beğe mahsus nağme olmağla oğlanlar taşrada kalpakların ellerine alur baş açık dururlarıdi mervidir ki
10. bir gice şiddet-i şitada meclis teranesi olub utek gûyî ya'ni beğ namesi sazdan istimâ' olundukda
11. bunlar başlarını açdılar amma beğ ayağı elinde çokluk tutmuş ve saz dinmemiş hatta Hüseyin oğlan nâm
12. derd-mendin kulağı sovukdan üşüyüb düşmüş olmağla ana Çotak Hüseyin dirlerimiş el-kıssa işbu
13. vech üzere azabda imişler pes Berdibek Han ki müslüman ismi Sultan Muhammed'dir hastalandığı haberi beğe gice gündüz
14. geliriken bir gün seherî beğ yine meclis-i işret tertîb itmiş sazlar teranede ve kûyînde ve hanendeler
15. ağazada nevâ ve İsfahan ve Nişabur'dan haberler virürler ve bu silkden dahî yengâh rûgâh segâh
16. temettu' iderleriken sabahdan berü donunı ters kiğen ve atını terke busandırgan ya'ni kurd kürkünü
17. aksine giyüb ve bindiği atı gark-ı ark olub bir kişi gelür ve beğ yanına girer ve sazlar ve ağazalar sükût
18. üzere olur birazdan yine ağazeye demsaz olurlar bir vakitden sonra oğlanların mu'teberlerinden Kara Nogay
19. nâm oğlanı beğ tarafından da'vet ve anınla halvet olurlar ve sazları yine terk olunur bir vakitden sonra
20. yine başlarlar pes taşradaki oğlanlar işbu hareketlerden mütehayyir olurlar ve hisse-mend olasmazlar içlerinde
21. iki oğlan varimiş hayli âkîllerden imiş birisine Buğra Hoca Ahmed oğlan ve birisine dahî Saygısını
22. Ertak Sipahi oğlan dirlerimiş Buğra Ahmed dir ki işbu hareketlerden benim zannım budur ki han vefat itmişdir
23. tahta sahib yoktur imdi Şîban neslinden mukaddem bizim neslimizden birini beğ han ider ve dahî hükûmet elinde

s. 265-b

1. elinde olur amma bizleri bi'l-cümle katl ider ki Kara Nogay Han'a zahmet virmesün ma'nasına dedi sa'ir oğlanlar

2. anın ferasetine bi'l-cümle razı idiler ve mücerribleri idi dediler ki ne yapalım pes Buğra Ahmed dedi ki Kara Nogay
3. Beğ yanından geç atlanur bizler dahî anınla bile gidelim tenhada tutub kayd-bende çekelim eğer doğru
4. söyleyüb bizimle ittifakı olurısa anı hanlanalım ve olmaz ise katl idelim deyü ahd ü peymân itdiler
5. akşamdan sonra Kara Nogay oğlan çıkub atlandı bunlar dahî bile bindiler hayli gitdiler yol
6. ayrılub çağda çalav ta'bir olunur çengal ile çeküb anı yıkdılar ve mahkumı bağlayub hançer boğazına
7. kodılar Kara Nogay dedi ki Allah'dan korkmazmısız ve ammizadeler değilmiyüz beni niçün katl idersüz dedikde bunlar dediler ki
8. işin evvelinden ahirine değin ahvale vâkıfsın doğru söyle ve bizimle ittifak eyle seni cümlemiz han
9. nasb idüb sonra kul oluruz yok dirsen katl iderüz deyücek ibtidâen inkâr itdi amma bunlar
10. dikkat idicek biraz kerem oldu ve Buğra Hoca Ahmed ve Saygısa Kop Sipahi zan u ferasetlerini takrîr
11. idicek ayni zuhûr itmekle ikrâr eyledi ve bunlar ile ahd ü peyman eyledi ve dediki sabahdan beğ beni
12. da'vet idecekdir ba'de sizleri da'vet idecekdir ve sizleri katl idecekdir imdi ben mukaddem varırım sizler
13. gelüb içerüye girdiğiniz saat ben beği basarım sizler aher akrabasını sağlayasız deyüb ayrılışdılar
14. sabah olucak Kara Nogay da'vet ile gitdi ve bunları dahî da'vet itdiler ve bunlarda gizlice silah
15. ile varub içerü giricek Kara Nogay oğlan Beği derhal altına aldı ve bunlar dahî kalanların katl
16. idüb herkes dağılub firar itdiler ise Kara Nogay'ı beyaz keçe üzerine koyub han itdiler
17. KARA NOGAY HAN pes ahval böyle olub Kara Nogay Sîr Deryası boyunda umumen sol kol
18. içinde han oldu bu tarafdan Tayduğlı Bigim Hızır oğlanı getürüb han nasb eyledi ve dilber-i
19. yiğit olmağla Tayduğlu ne kadar fertute kârî isede kayınımdır beni alur zevcesi olurum deyü ümid
20. itdi ve ana Özbek handan yadigar kalan altun atebelü terme evi örke saldı amma Hızır'ın

21. atalığı olan Nayman kabilesinden Kutlu Boğa Beğ rıza virmedi ve tezvic itdirmedi ol terme evi
22. Hızır Han nökerlerine pareleyüb suyurgal eyledi ise Tayduğlı dedi ki büyüklerden kalan yadigardır
23. niçün böyle idersün deyü beğler ile ittifak idüb Hızır'ı azl ve mekanına iclâ itdi ve dahî Pazarcı _oğlan_

s. 266-a
1. oğlan nâm-ı hakîr ki kara kişi mesabesinde imiş anı getürdi taht-hanî üzere iclâs eyledi ve ümerâ-i nâmdâr
2. dan olan Secût Ali Beğ dedikleri sahib-i iktidar han-ı mansûbuma itâ'at itmez ola deyü katl
3. itdikde Ali oğlu Hasan Beğ'de dayısı olan Konrat Kanunday oğlu Ak Hüseyin Beğ ki Harezm valisi
4. idi anın yanına kazak çıkub gitdi varub ana iltica ve niyaz ve rica itdi ve Tayduğlı'nun itdiği
5. kabahatleri birer birer beyan iderek sâbıkü'z-zikr Hızır Han'a varub anı tahrîk itmesini iltimas itdi ise
6. Ak Hüseyin Beğ dahî Ak Göl'de olan Hızır Han'a vardı ve Tayduğlı'ı tedmîr eylemek hususunu irâe
7. idicek Hızır Han'ın canına minnet olub pes Ak Hüseyin Beğ Harezm askerini aldı Hızır Han
8. kendüye tâbi' asker ile Tayduğlı Bigim ile Bazarcı Han üzerine yürüdüler İdil sarayında muharebe
9. olub akıbet Bazarcı firar itdi ve Tayduğlı Bigim'i tutub bir kuyme arabasına koyub ana
10. iki üç tutulmamış ve binilmemiş kure aygır atı koşub dere ve tepe içine salıverdiler ise atlar
11. anı dağa ve taşa çarparak pare pare itdiler pes Hızır Han tahtına geçüb ikinci nevbet han
12. oldu hanlığından bir buçuk yıl geçdikde pars yılı idi Burut dedikleri bir yaramaz oğlu var
13. idi babasını katl idüb yerine han oldu "beşşîrü'l-katl bi'l-katl" hadîsi mefhumunca üç ay geçdikde
14. anı dahî katl itdiler ve taht-gah olan şehr-i Saray harab olub halk perakende oldu ekser halk
15. Kırım canibine giden Kıyat Mamay Beğ bin Alaç Beğ yanında olan sağ kol askerine gidüb mülhak oldular

16. KARA NOGAY Han sâbıkü'z-zikr Boğa Beğ'i katl itdikden sonra Sîr boyundan sol kol askeri içinde
17. üç yıl han olub vefat itdi ba'de anın küçük karındaşı ~~URUS~~ TUĞLU TEMÜR HAN cülûs
18. itdi amma şevket u kudreti terakki bulub Hazret-i Dost Sultan tarihci mantûkı üzere işbu han-ı
19. azîmü'ş-şân olub hükûmeti hattı mülûk-ı Çağatay ülkelerine değin Buhara ve Semerkand ve Uluğ Orda
20. Karakum vilâyetlerine değin hükûmet eylemiş dirler bunun dahî müddet-i saltanatı yedi yıl olıcak fevt
21. olub yine ammizadelerinden Bâdîk oğlanzade meşhur olan Urus Han cülûs itdi
22. URUS HAN çünkü Urus Han memâlik-i mezkurda han-ı azîmü'ş-şân oldu ammisi
23. oğulları olan Toyhoca oğlan oğlu Toktamış oğlan ve Kutlu Timur oğlan perişan-ı hal dergah-ı

s. 266-b

1. Urus Han'da şettetü'l-ahval gizleridi Urus Han ise Tukmuş oğlanda celâdet u vücûhla
2. saltanata liyakat olduğunu görüb kendü saltanatına bundan rahne isabet ider havfından derununda
3. bunu kahr u katl eylemek husus-ı muzmer idi işbu esnada bi-hasbe'l-iktiza mülûk-ı Çağatay canibine
4. ilçi göndermek murad itdi şehr-i Ejder Han Daruga Bigi olan Kıtay Kabilesinden olmak üzere
5. meşhur-ı afâk olan Baba Ali Beğ cem' itdiği tarihinde hazret-i Gazi Sultan Şîbani'den rivayet
6. olmak üzere nakl ider ki Urus Han ümerâsından Kengaş Koygan beğzade Dervişek Mirza'yı
7. Mülûk-ı Çağatay'a ilçi göndermiş anınla kabail ru'esasından birkaç dilaver yiğitleri hem-râh itmiş imiş
8. ol cümleden Çumuç tamgalı As kabilesinden şu'be olan Şîrîn dedikleri kabile an-asl Toktamış
9. oğlanın baba ve dedelerinden kalma mahsus nöker illerinin birisidir Şîrîn kabilesinin ağniyadan
10. nâm-dâr olan Danıngı Bay nâm kimsenin âkıl ve şecî' Rektemür nâm oğlunu dahî Dervişek Mirza'ya

11. refîk eylemiş bunlar diyar-ı Maveraünnehir'e varub Çağatay selâtini ile görüşüb itmâm-ı hıdmet
12. ile avdet idinceye değin yedi sekiz ay mürûr itmiş pes merkum ilçiler avdet idüb gelürleriken
13. Urus Han ordası dahî kışa karîb olmağla Sîr Deryası sahiline inmiş idüğünü istimâ'
14. idüb nehr-i mezkuru sıyırarak gelürleriken bir tugay içinde büyük kamışlık arasında bir yalıncak
15. kişinin yatduğu ancak Rektemür'ün gözüne rast gelür amma kimseye bildirmez biraz gitdikden sonra Mirzaya
16. dirki han ordası yukarıda imiş benim evim aşağıda kalmış sahibü'l-hıdmete cenabınızsız
17. bizler hizmetkârız han huzuruna varmak bizlere göre iktizalı değil eğer icazetiniz olurısa avdet
18. ideyüm deyücek ilçi Mirza hoş görür ve hizmetinden teşekkür iderek biraz suyurgal ider ve avdet
19. itdirir pes Rektemür mahall-i merkuma gelür ve görür ki bir uryân ve mecrûh kimse yatur hayatından ancak ramak
20. kalmış buna nidâ ider ki kimsin birkaç kereye değin cevab virmez akıbet sen kimsin deyü bundan
21. istikşâf ider Rektemür dir ki ben Şîrîn Danıngı Bay oğlu Rektemür'üm vilâyet-i Turan'dan ilçi
22. ile gelürüm deyücek Toktamış oğlan kendüyü i'lân ider ben sizin mahsus töreniz Toktamış oğlanım
23. bilürsin ki Urus Han bana yaman fikirde idi dört gün mukaddem vakt-ı seherde ordamı basdı _ben dahî_

s. 267-a

1. ben dahî urışarak taşra çıkdım gördüm ki kesret üzeredirler biz-zarûrî kendimi Sîr Deryası'na atdım
2. üzerime ok yağdırdılar işbu cerahatlerim su içinde oldu hele ne hal ise yüzerek işbu tarafa
3. çıkdım anlar beni suya gark oldu dimek gereklerdir lakin cerahatden ve üç dört günden berü aç
4. ve sovukdan la-ilaç kaldım Allah er-rahmanü'r-rahim seni bana irişdirdi bâkisini sen bilürsün
5. dedikde Rektemür dedi ki elhamdülillah şemm-i elhamdülillah benim himmet-u gayretimin iktizası üzere sencileyin bir atazadeye

6. bir musibet-i azîm isabet itse de ben dahî mal'en ve bedenen ve ruhen ana hizmet itsem mukadder olub ol
7. bir murad oldukda ben dahî çerağ-ı hass olsam deyü dergâh-ı bârîden niyaz iderdim ol ma'mulüm zuhûr
8. itdi ben ve cümle urûğum muzmahill oluncaya değin senin yoluna çalışırım Allah kâdir ve kayyumdur eğer
9. muradına nâil olur isek beni feramuş itmeyesin dedikde Toktamış dahî dört kitab ve yüz suhûf
10. evveli Adem ve ahiri Muhammed Mustafa olan hâtem-i cemî'-i enbiyayı yâd ve bâ-husus ism-i bâri te'alaya kasem idüb
11. kendü ve evlad-ı evladları eli aherü'l-inkıraz vücûhla mer'î ve devletlerine müşterek olmak üzere ahd
12. ü misak eylediyse Rektemür arkasından kürkünü çıkarub anı muhkem sardı ve bir mikdar zahire getürüb
13. önüne koyub kendüsü kabilesine gitdi ve söz anlarlarıyla hafiyyeten müzakere eyledi akıbetü'l-emr bunu alub
14. sahib kıranlık tarikasına sülûk iden Emir Timurlenk cihangire götürmeği münasib gördüler ise bir mikdar
15. tedarik ve rahat çapkun atlar peyda idüb getürdü ve Toktamış'ı alub canib-i Timurlenk'e firar itdiler
16. Timur ise henüz Buhara ve Semerkand'ı mülûk-ı Çağatay'dan alub vilâyet-i Turan'ı teshîr ideridi pes Toktamış
17. huzur-ı Timur'a varub arzuhal idicek anı kabul idüb ta'zîm ve tekrîmde mübalağa itdi ve üstad
18. cerrahlar getürüb yaraların iyi itdirdi ba'de bunu kaldırub ayîn-i Çingîzî üzere Uluğ
19. orda Karakum'da han eyledi ve kendüsü avdet itdi ise Urus Han azîmü'ş-şân Ulus-ı
20. Cuçi'yi zabt idüb kâm-rân olmağla nazarında nice Timurlar mûr mesabesinde mağrur olub işbu
21. haberden âgâh olucak asker-i bî-şümâr ile oğlu olan Kutlu Timur Noyan'ı gönderüb yine Toktamış'ı ber-rah
22. eyledi hülasa-i kelâm Zafername-i Timur'da tahrîr olunduğu üzere üç kerre Toktamış'ı Karakum'da iclâs
23. itdi amma Urus Han tarafından yine tard olunurdu akıbet Timur asker-i mevfûr ile Urus Han

s. 267-b

1. üzerine yürüdü Urus Han dahî var kuvveti ile istikbal itdi Kamışlı Cayık suyunun kırağısında
2. muharebeleri oldu ve iki tarafdan bisyâr dilaverler hâk-ı helâke düşdü birbirlerine zafer bulamayub avdet itdiler
3. ise Timur vilâyât-ı azîm'e teshîr içün diyar-ı ahere gitmek iktiza itdi ahval-i vilâyet-i Deşt-i Kıpçağı vakt-ı
4. ahere te'hîr itdi ba'de Toktamış Han yanında mevcud olan kazakdaşları ile her-bar gelür Urus Han
5. vilâyetinden yılkı sürer götürür ve işbu minval üzere yürüriken bu tarafdan Urus Han işbu sebebden
6. ötürü Toktamış'ın mahsus nökeri olan dört kıt'a kabiledir-Şîrîn ve Bârın ve Argın ve Kıpçak
7. dirler anlara atale-i zulm ve gurur ve hayf itmeğe başlandı bunlar dahî naçar olub Toktamış tarafına adam
8. gönderdiler ve ahvallerin arz idüb bizleri birçare idüb halas itmez isen rûz-ı mahşerde bizim
9. günahımız sizin üzerinize olur deyü bildirdiklerinde Toktamış dahî haber gönderdi ki baharın iller yaylaya göçdükde sizler
10. gerüden göçesiz ben varur sizleri alur kaçarım dedi bunlar dahî il ardından göçdiler havalar ıscak olıcak
11. herkes birer su kenarında cel dedikleri iplere bîtâl bağlayub kımız sağub işrete meşgul oldular
12. ise ma'ruz-zikr dört kesek olanlar Kîlgân nâm su kenarına nüzûl itmişleridi ol vakitde Toktamış
13. gelüb birer telâken arabasına ikişer üçer at koşub kısa ayaklı olan hayvanatı bıragub yılkı makulesini
14. alub İdil Deryası canibine firar itdiler üçüncü gün oldukda Rus Han tarafına haber varıcak derhal
15. mevcut olan üç dört bin atlu ile akablarından atlanub koğun eyledi amma havalar ıscak
16. ve at semüz bulunub çok at kaldı akıbet üçyüz mikdarı atlu ile han akablarından yetşdi
17. bunların karavulları han askerinin gubârını gördüler ise bunlar dahî dört beş yüz kişi girüye yasav
18. kaldılar ve müşavere itdiler ki han askeri çoklukdur elbette gelür tolgaşurlar galiba bizler telef oluruz

19. bari birer oğlumuz halas olsunlar deyü Toktamış'ın on üç yaşında Celâleddin nâm oğlunu ve Rektemür'ün
20. Yahşi Hoca nâm oğlunu ve sa'ir ru'esanın dahî birer oğlunu intihâb itdiler yarar atlara bindirüb
21. yol ağası koşub kendilerinden haricde gidesiz han ile ceng itdiğimizde eğer bizler galib olur isek
22. gelür kavuşulursuz ve eğer mağlub olur isek sizler doğru Kırım canibine Kıyat Mamay Beğ iline gidesiz
23. deyü tenbih itdiler ve yürüdüler ve han dahî müşavere itdiler ki askerimiz az kaldı lakin gice karanlığında _varub_

s. 268-a
1. varub sataşalım azlığımız bilemezler deyü yürüdüler gice yarısında irişüb tolgaşmağa ya'ni ceng itmeğe
2. başladılar işbu ceng esnasında Rektemür'ün atına ok değüb yıkıldı ve Toktamış firar itdi
3. Rektemür bülend sâdâ ile çağırdı ki ey namerd Toktamış ahd ü peyman itdiğin böylemiydi dediği sesini
4. haricinde giden oğlanlardan Yahşi Hoca babasının sâdâsını bilüb Celâleddin'e dediki benim
5. babam yıkılmış ve senin baban firar itmiş ba'de'l-yevm bizler nereye gider ve rahat buluruz heman düşman
6. üzerine çapalım deyü Tatar 'âdeti üzere sûran tartub ya'ni çağırub bir uğurdan
7. at saldılar ve han askerine el irişdirdiler ise pusuda askeri varmuş deyü havf
8. idüb han askeri bozuldu ve han'a âlet-i harb isabet idüb fevt oldu lakin
9. Toktamış ve Rektemür han'ın fevtini bilmediler biraz nefes alub yine yollarına doğru firaren kaçdılar gitdiler
10. ve Kukaday Yasbuğa nâm mahalde evlad-ı Şîban Han'dan olan İlgân oğlanzade Kanbay
11. Oğlan kendü mahsus halkı ve nökeri meyanında hanlık rütbesiyle vâli olub hayli maldâr ve amma
12. hayli mütekebbir ve mağrur-ı bed-girdâr idi hükûmet ideridi ve ammizadeleri dahî ma'iyyetinde olurlaridi
13. pes bunlar firar iderek ol mevzi'e gelüb Kanbây Han'a mülakat itdi ve kendüsü Toyhoca

14. oğlan oğlu idüğünü ve karabetini bildirdi amma mağrur-ı mezkur kemal-i gururdan Toktamış'ı hiç saymadı
15. selâtin makamında yer göstermeyüb beğlerin makamında olan tenkel dedikleri makamı gösterdi
16. bunlar garîb ve misafir olmağla NAZIM merd-i hâb-alûd-râ her seng bâlîn mîşeved
17. mazmununca oturdular ve birkaç eyyamdan sonra arzuhal itdiği ilden avare çıkan garib karındaşım
18. Kıyat Mamay Beğ dedikleri kara kişi iken umumen sağ kol halkımızı alub Kırım canibinde oturur
19. siz asker virseniz biz ser-asker olub varub avn u inayet hüda ile ol halkı zabt ider
20. isek siz azîmü'l-kadr padişah olursuz ve bizler dahî atlu ve tonlu olub hizmetinizi ider
21. idik dediklerinde ibtidâen meyl ider gibi olub ba'de himmetsizlik itdi ve redd ile cevab virdi
22. bunlar dahî me'yusen İdil tarafına gider oldular ba'de Kanbây'ın ammizadelerinden olan ve meşhur
23. Yadigar Han'ın üçüncü atası olan Arab oğlan bunları da'vet idüb ordasına devşirdi

s. 268-b

1. ve birkaç gün konukluk merasimini icra' idüb dedi ki işbu büyük kardaşımız Kanbây cümlemize zâbitdir
2. andan geçüb asker tertîb itmek elimden gelmez lakin kendü malıma hükm iderüm deyü cümle yılkısını bunların huzuruna
3. getürdü lazım atlar cümlesi sizlere mebzuldür dedi bunlar dahî altmışdan mütecaviz ıslah at aldılar
4. ve Kanbây himmetsizliğinden bihuzurluk gösterdi ve işbu güne himmetsizlik avazesi neslimize bile ar dır
5. dedi nefsü'l-emrde haliya bile Özbekler meyanında Şîbanlının gerî kengaşi gibi itmeyesüz deyü söylerler
6. pes Toktamış bundan gönül hoşluğu ile gitdi ve İdil sahilinde olan harab Saray şehrini meh-mâ-emken
7. ta'mire başlayub câmi' ve mescidler binâ idüb sakin oldular her tarafdan perakende iller gelüb
8. haylice halk oldular ba'de-zeman asker tertîb idüb Kıyat Mamay Beğ üzerine yürüdü ve birkaç

9. kere cengleri oldu ve zafer bulamadı akıbet mabeyne muslihûn girüb sulh itdiler Toktamış'ın hanlığına
10. rıza vir dediler Mamay Beğ dedik ki Rus Han sağ iken Toktamış han olmak bâgîlik dir ânı han
11. dimemdir ancak beynimizde gavga olmasın şehzademizdir İdil içinde noyanlar tarîkınca yürüsün Rus Han
12. ile beynleri ıslah olunur inşallah vaktiyle han dahî olur dedi Rus Han'ın fevt olduğundan Mamay
13. Beğ ve Toktamış birlerinin haberleri yoğidi zira etbâ'ı hanın fevtini setr itmişlerimiş birkaç eyyam böyle geçdi
14. Toktamış sayd-ı şikâr içün İdil'den binüb kendi etbâ'ıyla il ilden konarak Ten suyunu geçüb Özü
15. Suyu sahiline geldi ve ve Moskov memleketine adam gönderüb hazine istedi ol vakitde İdil ve Özü'nün
16. mabeyni göçer ulu sağ kol halkıyle memlu idi bir yer boş değil idi Mamay Beğ'in ordası Özü'den
17. çıkan Yılkı suyunda olurudu ve haliya anda olan kâşâneler anlarındır Toktamış konarak göçerek Mamay Beğ'e misafir
18. olmak içün geldi ve hem dahî Mamay Beğ'in zevcesi merhum Canıbek Han'ın kızı ve Berdibek Han'ın hemşiresi
19. Bisulu Hanuş dirleridi ana sıla itmek içün bahane ile geldi ise beğ dahî şahane ziyafetler ve emîrâne
20. hareketler idüb Toktamış ve Rektemür'ü ağırladı amma muradı bir takrîb ile beği katl itmek idi beğ Yılkı suyunun
21. kıble canibinde büyük terme evler ve şahane çadırlar kurub birkaç gün azîm işretler oldu bir gice Toktamış
22. Rektemür'ü tenhaya alub hayli gizli mukâleme itdiler bir kimse vâkıf olmadı nısfü'l-leylde Rektemür yalınız kalkdı
23. bir ata binüb suyun şimal tarafında beğin ordasına vardı orda taşrasından gizlice beğe ses itdi ise _beğ hanuş ile_

s. 269-a

1. beğ hanuş ile yatur iken işitdiler kimdir deyünce Rektemür ismini söyledi ancak dedi ki sultanım Toktamış'ın
2. bir emr-i azîm hususunda size sözü vardır bir ferd bilmemek üzere sizi da'vet itdi deyücek beğin arkasında
3. bir siyah atı durur idi çoralarına bile bildirmezsizin çaldırga altından Rektemür eğeri alub eğerledi ve beğ

4. taşra çıkdı doksan yaşından ihtiyar idi anı ata bindirib ikisi gitdilerkim idüğünü hanuş dahî bilmedi
5. pes Yılkı suyunu geçmek kaydında iken Rektemür külüng balta ile beğin başına urub sadasını çıkartmayub
6. katl eyledi ve meytini bir yere gizledi ve atını salıvirdi ve gelüb makamında yatdı çünkü sabah oldu herkes
7. kalkub mahmurluk bozmağa bal içer oldular amma beğin ordası tarafında atı perişan görmekle aceba ne oldu
8. deyü yokladılar ise bunda dahî bulamayub perişan-ı hal oldular ve şübhesiz zâyi' itdiler dediler amma
9. kimden oldu bilemediler Toktamış dahî ve Rektemür dahî teessüf itdiler ve akıbet Hanuş'a varub ta'ziye yollu
10. eyitdiler âdet-i Moğol üzere ziyafet ve keskîn bal suları yürütdüler herkes sarhoş oldu ve Rektemür
11. sarhoşluk arasında Han Toktamış senden bir niyazım var deyü eteğini öptü Toktamış dedi ki senin ötilin
12. benden girüye kalmayacağını bilmezmisin Rektemür dedi ki işbu karındaşın Hanuş'ı rica iderüm deyücek
13. Hanuş nâliş u figan iderek çıkdı gitti amma Toktamış gayet elem çeküb hayli fikre vardı ve dedi ki
14. bizim neslimizi tahkir idüb karındaşımın muvacehesinde işbu güne şive ve nazın beni ateş-i gayrete bırakdı
15. ve senin hakkında çok dürlü fikre vardım amma sâbıkan Sîr Deryası sahilinde kamış dibinde mecrûh yatdığım
16. ve sana itdiğim ahd ü yeminler yadıma gelüb cümlesini hazm itdim lakin Mamay Beğ'in hayat ve mematı na-ma'lum
17. iken anın haremini ahere virmek olurmu deyücek Rektemür mestane şive iderek dedi ki Mamay'ı ben
18. katl itmişimdir lâşesi filan mahaldedir deyü söyleyücek cümle Kıyat kabâili arûcan uranlı olan
19. aşiretler feryad iderek meclisden çıkub Mamay oğlu Beğ Sultan'ı beğ nasb idüb göçdüler nehr-i
20. Özü'yü garb tarafına geçdüler Engel ve Ongul semtlerine gitdiler Toktamış dahî kabâili umumen göçürüb
21. İdil'e götürüb halkına ilhak eyledi ve ol esnada Urus Han'ın mevti haberi dahî gelüb
22. müstakilen han-ı zî-şân oldu TOKTAMIŞ HAN BİN TOYHOCA OĞLAN pes Toktamış Han saray tahtında han-ı

23. alî-şân olucak etraf-ı alemde olan serkeşler cümle gelüb serfürû itdiler ba'dehu Rektemür'ü sağ kolunda olmak

s. 269-b

1. üzere emîrü'l-ümerâ ve baş karaçı olmak rütbesiyle mîr-i sahib-i liva eyleyüb mezkure Hanuş dahî
2. ana tezvic idüb Rektemür'ün Tekene Beğ nâm oğlu ol Hanuş'dan olmuşdur haliya Kırım'da olan Şîrînlerin
3. babası oldur ba'de Rus Han'ın zabtında olan umumen sol kolu dahî getürdü ve andan on iki bavlu
4. ili o Rektemür'e içki olmak üzere suyurgal eyledi ve etrafda olan ne kadar nesl-i oğlan ve umumen
5. noyanlar var ise cümle gelüb baş urdular ve sâbıkan Kökeday yurdunda olan Kanbay Han dahî gelüb
6. baş urdu ve ana kendüsü itdiği veche üzere tenkülde yer gösterdi ve meclis-i işretler oldu sermest
7. olan Yiravlar ya'ni hanende nevâ şairleri sazlar nevaht idüb yırlamağa başladılar ise
8. Kemalbeğzade Cihanbay Mirza yırlamış dirler ya'ni Kanbay'a ta'ne yüzünden remz itmiş ola tarz-ı nevâdır
9. * Kökedeyde kan boldın * köp durmenin itirdin * kökreçigin köpdirdin * biz saga
10. * köp enkâyıp baş urdık * kötimizden neçik keldin Kâânbay sen *deyü
11. yırlar idi ya'ni sen sâbıkan Kökedey dedikleri mahalde han olub durur idin durmen nâmında
12. olan çokluk nökerini sû-i ef'alinden ötürü dağıtdın gitdi kemâl-i gururundan göğsünü yukarı kaldırub
13. mağrurane yürüdün ol vakt sana bizler varub dahîl düşüb konak olub eğilüb çok kere baş
14. urduk amma ricamızı dinlemedin şimdi ardımızdan niçe utanmayub geldin sen Kanbay dimekdir ba'de anın
15. ammizadesi Arapoğlan geldikde han hazretleri ana karşu yürüyüb görüşdü ve taht üzerinde beraber
16. oturtdu envâ' inayet ve suyurgaller itdikden mâ'ada nesl-i Şîban olan noyanların cümlesinin
17. üzerine başbuğ olmak üzere yarlığ virildi ve her nerede efendisinden firar edenler ve yasakdan

18. kaçanlar var ise bi'l-cümle ana nöker ve il olmak üzere müekked yarlığlar ihsan olundu işbu güne müctemi'
19. olan illere Arapoğlan tevellağı deyü ad virildiği Özbekler arasında ma'rufdur EVLAD-I TOKTAMIŞ
20. HAN VE KENDÜNÜN NETİCESİDİR pes Toktamış Han şehinşah uruğ-ı Cuçi oldı ve her yere hükmi
21. carî oldu ve altı nefer şehzadeleri var idi Celâleddin ve Cabbarberdi ve Kebek ve Kerimberdi
22. ve Kâdirberdi ve Gıyaseddin dirleridi Toktamış Han uluğ padişah ve Rektemür uluğ beğ olub dururlar iken
23. ve meşhur Edigü Beğ ol günde on sekiz yaşında mirza olub han hizmetinde içoğlan hizmetinde _olmağla_

s. 270-a

1. olmağla ana ar u istinkâf itdirdi ki nesl-i Kureyş'den olduğundan mâ'ada halife-i resulullah olan
2. hazret-i Ebubekr es-sıddîk oğlu Muhammed ra evladından olduğu tahkîk olması hasebiyle gulâm mesabesinde
3. hizmetkârlıkdan ar ider olub kazak çıkdı ve han civarından yılkı sürdü kendi amma ardından
4. kovanların eline girifdar olub dergâh-ı hana götürdüler ve habs itdiler ise Edigü'nün babası olan
5. Kutlu Kaba Beğ'in küçük biraderi olan Eseney Beğ ol vakitde mîr-i miran olan Rektemür Beğ'in dostu ve musahibi
6. olmağla Edigü'nün cürmünü afv itmek babında hazreti hana himaye itdi ve ıtlak itdirdi amma Edigü
7. ise zatında ~~zatında~~ gayur ve bahadır ve itdiği işlerine kâdir ve câsir olması hasebiyle birkaç def'a işbu
8. tarz-ı fezahat u kabahate cesaret itdi lakin halas olamayub cümlesinde dahî ele girdi akıbetü'l-
9. emr han-ı adalet nehar hasmen li-maddet'il-fesad Edigü'yü katl eylemek kelâmını yâd idicek Edigü birkaç
10. nökeriyle ya'ni meşhur olan dokuz nefer kimse ile kazak çıkdı ve kendü etrafı büldanı dolaşarak Timur-
11. lenk sahib-i zuhûr yanına varub iltica eyledi ve Timur'un yürüyüşlerinde rüstem-âne ravişlerinde Edigü'den
12. zuhûr iden merdânelikler hadd den ziyade idiğü El-sine-i nass da mezkur Zafername-i Timur'da mesturdur

13. Timurlenk dahî anı ri'âyet ider oldu işbu esnada Timur sahib-kıran asker-i bigerân ile azm-i Irak
14. ve İran idicek Maveraünnehir ve Türkistan hanı kalıcak ümerâ-i şeyâtîn-i Moğol ve Tatar Toktamış Han'ı tahrîk
15. itdiler âl-i Çingîzîn bende ve bendezadesi olan Ulus Barlas'dan Toragay Bahadırın oğlu padişah olub
16. ve ana dahî razı olmaya şehinşahlık merkezine himmet eyleye ve silk-i ecdadının memalik-i mahrusesinden iklim-i
17. Turan ve Türkistan'ı zabt eyleye ana müsamaha eylemek gayretsizlikdir deyü sâbıkan Timur'un Toktamış Han'a olan
18. himayet ve ri'âyetini feramuş itdiler asker-i mürşümâr-ı Tatar ile yürüyüb Turan ve Türkistan'ı tahrîb
19. itdiler ve Timur'un vükelâsını katl ve hazâinini zabt itdiler AZÎMET-İ TİMUR VE HEZİMET-İ TOKTAMIŞ HAN pes Timur
20. Cihangir İran ve Irak'dan avdet idüb gelicek tertîb-i cüyûş derya-cûş idüb ve Edigü Beğ'i kulaguz
21. idüb Aladağ üzerinden yürüdü semt-i Harezm'e karîb geldiklerinde Edigü Beğ'in yeğeni iken rençberliğe
22. düşen Nesl-i Şîban'dan olan Melik Timur oğlu Kutluk Temür oğlan ol vakitde yüz mikdarı eşk peydâ idüb
23. Harezm şehrinde odun satar ve geçünürmüş Edigü Beğ ol yeğenini ve anın biraderi Künçek oğlanı da'vet idüb

s. 270-b

1. Timur askerine getürdü ve anları Timur'a ta'rîf eyledi pes uluğ ordayı basdırarak ahali-i Deşt sınurına
2. geldiler amma Toktamış Han mesafe-i ba'ide olub asker-i Timur zebun olsun ma'nasına cümle illerini İdil tarafına
3. göçürdü amma Timur u gayyur terk-i azîmet itmeyüb sahra-yı heyhat ve arz-ı haliyatdan derya gibi akdı işbu
4. azîmetinde Timur'un acayib garaib ihtiyât ve ihtirazları olub tafsili Zafernamede mezkurdur hasılı
5. tamamen üç ay sahrada yürüyüb akıbet Ublan Karaman nâm mahalde Toktamış askerine mukabil oldu
6. mesbuk bi-mesel olmayan cengler oldu iki tarafdan bi-hadd bahadırlar arsa-i helâke düşdüler ve Toktamış askerinden
7. mesela Barın Cavlı Bay başılık gibi nâm-dârlar helâk oldular Temür Kutluk oğlan ve Edigü Beğ zî-şân

8. ikisi Timur sahib-kıran askerinin ilerisinde durub Toktamış Han ile itdikleri savaşları Özbekler
9. meyanında ve tevârih-i sahihü'l- beyanlarında mestûr ve mezkur ve meşhurdur akıbetü'l-emr Toktamış askerine bozgunluk
10. geldi Timur Cihangir Temür Kutluk ve Künçek oğlanları ve Edigü'yü iller zabtına ve perakendeleri divşirmeye
11. irsal eyledi Künçek oğlan bulduğu İlleri Timur cenabına getürdü amma Edigü Beğ Temür Kutluk ile yekdil
12. olub bulduklarını Cayık Deryası başına doğru mesafe-i bâ'ideye sürdü götürdü Timurlenk avdete
13. ahenk idüb Edigü'nün itdiği hareketi istimâ' idicek hây haramzade Edigü eyü san'at-ı fezahat
14. ihdas eyledin deyü teessüf itdiği Zafername'de masturdur Timur'un avdetinden sonra Edigü cem' itdiği illerde
15. yeğeni olan Temür Kutluğu han idüb ve kendüsü beğ oldu ve asker tertîb eyledi ve Toktamış dahî İdil
16. Deryasının başında ve ayağında kalan illerden asker cem' itdi amma kâr-ger olamadı Edigü Beğ hanı (Temür Kutluk) il
17. içine koyub kendüsü tamamen iki ay Toktamış Han ardından kalmayub akıbet Kara Don nâm nehrin
18. sahilinde irişüb anı tutmak kaydında müzâyaka virdikde nehr-i mezkurun büyük yarlı yerine götürüb
19. hataen atıyla yardan uçub fevt oldu pes Edigü Beğ emirü'l-ümerâve Temür Kutluk Han celâdet
20. peyma' temamet Ulus-ı Cuçi'de kâmran oldılar ve memalik-i mahruseleri vilâyet-i Harezm ve Saraycık ve Kırım
21. ve Kazak ve Kazan ve Başkurd ve Alatar ve Ejder Han ve Rus ve Bulgar vilâyetlerine hükm itdiler birkaç eyyam
22. geçüb Temür Kutluk Han vefat itdi Temür ve Polad nâm iki oğlu kaldı ve Temür Kutluk Han'ın biraderzadesi
23. ŞADIBEG HAN'I ~~han~~ vasiyyet-i Temür Kutluk üzere Edigü Beğ han köterdi ve anın yanına gitdi _oğlu_

s. 271-a

1. oğlu Nureddin Mirza'yı saklav ve kaydavul eyledi ve han dahî Nureddin'e ikram idüb Ejder Han
2. darugalık mansıbını ve şehr-i Saray'ın otuz bin altun yarmak mahsulünü suyurgal eyledi ba'de

3. zeman Şadıbeg Han vefat idicek Nureddin Mirza babası Edigü Beğ'e dedi ki kendin han ol veyahud
4. bana ruhsat vir ben han olayım dedikde Edigü'ye akıbet endiş dediki bizim neslimiz cedd-i alâmız
5. olan Ebubekr es-Sıddîk r.a. dan sonra saltanat tahtına kadem basmadılar meşîhat merkezinde oldular ve ba'zıları
6. meşîhat ile imâreti cem' itdiler oğlum işbu fikr-i fâsiddir deyü Temür Kutluk Han oğlu Temür Han'ı
7. han köterdi ve Nureddin Mirza babasına incinüb Temür'ün küçük biraderi Polad'ı han köterdi
8. ve ana emîrü'l-ümerâlık rütbesine Uyşîn kabilesinden olan Pîr Muhammed nâm bir hemec beği nasb itdirdi
9. ve kendüsü andan aşağı merkezde oturdu ve asker tertîb idüb babasının üzerine yürüdü çünkü
10. Edigü Beğ oğlunun işbu nâ-seza hareketlerini işitdi amma ne çare itsün bilemedi ve dedi ki işbu bedbahta
11. karşu durursam ana zarar olursada ve bana olursada ikiside bana aid olsa gerekdir ben ihtiyarım
12. korkmak ayıb değildir dedi ve bir mikdar adamla Harezm Kal'asına çıkdı gitdi Nureddin Mirza babası
13. vilâyetini yağmaya virdi ve hatta dirler ki Edigü Beğ cemaat ile namazımız fevt olmasın deyü terme yollu
14. masnu' büyük mescid yapdurub yaylağa çıkdıkda anı götürürridi ol mescidin keçelerini bile paralayub
15. ağacını ateşe yakdırdı işbu sebebden ötürü der ki Kemâlzade Cihan Mirza Nureddin'e hitaben yirlab
16. söylerimiş ŞİİR TARZ-I NEVÂDIR * beş tonuzın küte almas *pîr Mahmudnı biylendik *
17. beş beserek tarta almas * atanın mescid üyin küydürdin * ya'ni beş
18. aded hınzırı bakmağa salâhiyeti olmayan ~~olmayan~~ Pîr Mahmud'u emirü'l-ümerâ itdin ve beş aded bisrek
19. nâr develer çeküb göçürmesi mümkün olmayan babanın mescid hanesini ateşe yakdın dimekdir işbu
20. esnada merhum Toktamış Han'ın büyük oğlu Celâleddin Sultan kazak çıkub gezeriken Edigünün Harezm'e
21. gitdiğini ve Nureddin'in nâ-seza hareketlerini işidüb mevcud olan kazakdaş askeriyle yürüyüb Nureddin

22. üzerine şebîhûn itdiler ise bi-takdîr-i hüda Polad Han ve Nureddin kurtulub biz-zarûri Harezm'e babası
23. semtine firar itdiler amma Celâleddin Barın Seray Beğ ile Cihanbay Mirza'yı asker ile ardularından ta'kîb

s. 271-b
1. itdiler İdil sevahilinden atlanan asker Harezm civarında olan Kıyan arkası dedikleri meşhur dağ
2. da irişüb cem'iyyetlerini dağıdub Polad Han ile Nureddin Miraz'yı tutdular ve derhal Polad'ı
3. katl itdiler amma Nureddin Barın Beği Seray Beğ katl murad itdi Cihanbay Beğ dedi ki ancak Nureddin katl
4. olunmak ile Edigü nesli tükenmez bir hile idelim bunu sağ götürelim babasına gösterelim Celâleddin
5. HAN-I ALÎŞÂN sizinle geçen geçdi ba'de'l-yevm hanlı-beğli olalım deyü murad ider deyü iğfal idelim
6. i'timâd itdirüb sa'ir oğullarıyle ele getirir cümlesini katl ider ve intikam aluruz deyü Seray Beğ söyledikde ana
7. dahî münasib gelüb Nureddin'i maan alub Harezm'e vardılar esna-yı tarîkda Cihanbay Yirâv Mirza Nureddin'e
8. mülâtıfa tarîkıyla yirlarımış Tarih-i Dost Sultan'da mesturdur ŞİİR NEVADIR * turluk savgan
9. bala kuş turğa neçik tüştin sen * torlak başda ne işler
10. cok han iyam Toktamışga ne itdin sen * ya'ni tûr ta'bir olunur kuş avından
11. halas olmuş yavrı kuş tekrar tûr'a ne şekil düşdün sen ya'ni mukaddema Toktamış Han ma'rekelerinden
12. ve yahud Edigü Beğ'e olan muhalefetinden halas olmasına işaret ola lakin çıplak hakir başda mukadder olan
13. ne işler yokdur ki vaktiyle vücuda gelmeyesin benim efendim Toktamış Han'a ne işler itmişsindir dimekdir pes
14. bunlar asker ile gelüb Harezm Kal'asının dervâzesinde kondular Edigü Beğler burc-ı kal'aya çıkdılar ba'de
15. bunlar nida' itdiler ki bizler Celâleddin Han buyruğuyla geldik ve lütf u hak ile size ve bize düşman
16. olan Polad Han'ı yarlığ-ı hanî üzere katl itdik ve Nureddin Mirza'yı yine han yarlığı üzere alub

17. geldik muradımız han fermanı üzere sulh-ı salâhdır dediklerinde Edigü Beğ'in yanında Dormen beği Yakub
18. Beğ var idi ana mukâlemeye izn virdi Yakub Beğ istifsâra başladı işbu sözler aceb gerçekmidir
19. Kâni Mirza dedi pes Nureddin'i gösterdiler ve Polad'ın başını süngüye diküb gösterdiler ve dediler ki
20. Celâleddin Han'ın fermanı böyledir ki Nureddin ele girdiği suretde zinhâr ânı katl itmeyesiz zira
21. anın kaânı benim babamın kaânına muadil olmuş olur Harezm'e babasına götürün eğer bize i'timâd idüb itaata
22. murad ise her ne yüzden inanursa inandırasuz eğer inanmazısa oğlunu teslim idin ve kendileriniz avdet
23. idin deyü ferman itmişdir dediler pes Edigü müşâvere itdi amma işbu sözler hiledir deyü ana zaheb oldu _amma kalanlar_

s. 272-a
1. kalanlar dediler ki bunların sözü gerçeğe benzer eğer gerçek olmayaydı Seray Beğ Nureddin'i bir saat sağ komak
2. ne ihtimal idi dirler amma Edigü kat'a i'timad itmedi lakin rüfekâ'sından geçmedi pes Nureddin'i kal'aya aldılar
3. ve Toktamış Han'ı katl itdikde anın kızı Canıbek Hanuş'ı Nureddin içün saklaridi anın ordasına güveyğü
4. tarikasınca nüzûl itdirdiler ve ba'de askerden Seray Beğ ve Cihanbay Mirza ve sa'irlerini getürüb azîm
5. düğünler oldu ve Cihanbay Mirza Nureddin'i babasına götürüb afv itmesini rica itdi Beğ dahî afv itdi
6. Nurdeddin babasının ayağına düşdü ve işret meclisleri mümtedd olub içmek yemek oldu Nureddin
7. Mirza yırav imiş geçen kabahatler kendinden olduğunu ve babası kerem kani olmasını müş'ir çokluk ebyat ve eş'ar
8. nevâ-yı perde-i aşr aşîran ve Irak ve Hicaz ve İsfehan'dan nevaht iderimiş işbu meclis sûr-ı sultanî
9. gibi olub söylenen nev güftteleri meşhur-ı Özbek olan kel devlet yirav gayet eyü yirlar dirler pes
10. ıyş u işretler temam oldu ise Edigü Beğ Celâleddin'e gitmek nedârlığından oldu amma ba'zı hayır-hâhları
11. dediler ki acele itmeyüb ibtidâen bir oğlunu irsal itsin görelim ana ne tarz muamale olunur ana göre bizler

12. dahî hareket ideriz dediler ise işbu tertîb müvecceh görünüb Seray Beğ'in ma'iyyetine Seyyid Ahmed nâm taze
13. oğlunu refîk idüb Cihanbay Mirza'yı kendi yanında alıkodu Seray Beğ Seyyid Ahmed'i aldı taht-ı Celâleddin
14. Han'a azîmet itdi vusûlünde ibtidâ'en kendüsü han ile mülâkat eyledi ve olan vakâyi' i takrîr idicek han gazab
15. ve hiddet sahibi olmağla gayet elim çıkdı ve Seray Beğ'e tevbîh ve îtâb iderek hareme girüb üç güne değin
16. taşra çıkmadı dördüncü günü taşra çıkdı Seyyid Ahmed'i getürdüb kesten ta'bir olunan gürz ile darb idüb
17. cümle vücudunu hurda-haş-haşe döndürüb katl itdi işbu haberler Harezm'e Edigü Beğ'e irişdi ise Cihanbay'ı
18. ihzar idüb dedi ki ey haramzade kaânı söylediğin kelâm ve itdiğin ahd ü peyman utanmazsızın dedikde
19. Cihanbay dedi ki bize utanacak iş yokdur hasm-ı can düşman han ü manımızı istisal ve mahv itmek babında ben
20. âkılâne tedbir itdimdir hatta dibinden kesmek tedariğini itdim müşavere ve aklı azgınlar budağını kesdiler
21. anınla ne iş betr anlar utansın deyücek ey bedbaht seni eşedd-i azab ile katl ider idim lakin senin gibi
22. kelbin kaânı benim uruğuma beraber olmuş olur ve bir dahî bir vakt senin baban Kemâl'in bana eyülüğü dokunmuşdur
23. anın mükafatı olsun dedi ve at ve don virüb salıvirdi Cihanbay dahî han vilâyetine geldi hanın

s. 272-b

1. işbu gazaba sebeb nedir ve müşaveresi kim ile olub Seyyid Ahmed'i katl itdi deyü su'al itdikde Edigü'nün
2. ammisi olub Edigü'ye hasm-ı can olan Esenay bin İslâm Kayabek dir dediklerinde Cihanbay dedi ki
3. aferin amma oğlu değilmidir Edigü'nün tahkîk gelürin bilüb külliyet üzere nesline inkıraz gelür
4. deyü havf idüb Seyyid Ahmed'i feda' ider gibi âkılane hareket ve Edigü'yi ma'nada himayet idüb
5. ne kadar düşman ise de hanedanına ri'ayet itmiş deyü Edigü'nün tahkîkan gelürin Han'a bildirdikde
6. azîm teessüfler itmiş ve Esenayın dostluk suretiyle hıyanetini tanuyub günden güne anı uzak

7. gördü CELÂLEDDİN HAN BİN TOKTAMIŞ HAN yine taht-ı Çingîzîye mâlik oldu mukaddema perakendilikleri
8. vaktinde sa'ir biraderleri dahî kazak gezerleridi büyük biraderleri han olduğunu işitdiler
9. hamd ü hüda iderek cümleleri Celâleddin Han'ın yanına geldiler birkaç eyyam mürûr itdi han-ı
10. müşarünleyh hayli cesur padişah olub gazaba galib akıbet fikri az idi ve kimseye iltifatı
11. olmazıdı ammi oğlunu işiitmezidi ancak kara kişiden evlüden olsun bekardan olsun kapusunda
12. bahadır ve tîr-endaz yiğitlerden hayli kişi saklar tûmâr idi pes biraderlerine kat'a iltifat
13. ve suyurgal itmediğinden naçar oldular Kebek dedikleri biraderinin atalığı Şîrîn Rektemür Oğlu
14. Yahşi Hoca Beğ idi opkeleyüb gitdi ve atalığı yanına varub andan bundan bir mikdar asker
15. peyda idüb yedi sekiz bin adamla han üzerine ilgar itdi ise han dahî gafil
16. bulunub yanında ancak iki üç bin bahadır tîr-endazlar mevcud olub merdâne çalışdılar
17. hatta dirler ki sekiz kere tolgaşdılar her bir tolgaşdıkda çokluk adam telef oldu akıbet
18. Kebek tarafı bozuldu amma Celâleddin'e kara kaburgadan ok dokundu meşakk kalmağla
19. üç aydan sonra andan vefat itdi CEBBÂR BERDİ BİN TOKTAMIŞ HAN Cebbar Berdi ve Kerim Berdi ikisi
20. bir valideden idi büyükleri Cebbar Berdi idi uzak yerde kışlayub Kerim Berdi yakında bulunmağla
21. Kebek gelüb zabt ider havfından Kerim Berdi han olur suretini gösterdi ba'd-ı zeman büyük
22. biraderi gelicek umûr ana teslim olundu ikisi rahat birkaç gün dururiken meclis-i işretde Kerim Berdi
23. sarhoşluk belasıyla ağasına imtinân iderek hanlığa sebeb benim deyince meyânede gavga oldu _ol mabeynde_

s. 273-a

1. ol mabeynde Kerim Berdi Cebbar Berdi'i hancer ile katl eyledi ve ol meclisde Kerim Berdi'i dahî katl eylediler

2. ve yahud sahraya firar idüb birkaç gün avareliği halinde fevt oldu dirler ve Allahu alem be-hakîka-i
3. muhal KEBEK HAN BİN Toktamış Han işbu haberler Kebek Han'a vusûlünde gelüb cülûs eyledi pes Edigü
4. beğ dahî bunların haberini istimâ' itdiyse inşallah kerim olan hüda-yı teala bizlere muradımızı virdi
5. ola dedi işbu yaz-ı faslı mürûr itdi kış olucak Kebek Han Bozan suyunun denize karışdığı
6. mahallinde kışladı ise Edigü Beğ Türkistan'da sakin olan Şîban Han neslinden Çekre oğlanı
7. da'vet idüb götürdü ve han nasb idüb ve atlarına nal çakdırup derya sahiliyle yürüyüb
8. geldi Bozan suyu tamağında Kebek Han ordasını basub Kebeği katl idüb Çekre Han müstakil
9. han oldu ÇEKRE HAN üç yıl mikdarı han olmuşken Edigü Beğ'in üzerine tesellüt
10. ve anı tahsîr murad idicek Edigü Beğ dahî Müyesser oğlan evladından olan Seyyid Ahmed nâm oğlanı
11. han köterip kendüsü Çekre Han'ı kovalap gitdi amma ana irişemedi Edigü Beğ gelinceye değin Seyyid
12. Ahmed Han eceliyle vefat itdi ve Türkistan'a vardıkda Çekre Han dahî vefat idince biz-zârûri
13. yine nesl-i Müyesser'den Derviş oğlan nâm mecnun-ı hey'at ve pejmurde kıyafet şahsı han nasb
14. itdiler DERVİŞ HAN işbu derviş bi-akl ve nâ-temiz adam olub zaruret hasebiyle
15. anı han itdiler amma yine bir münasib hanı araşdırmakda oldular sâbıkü'l-beyan Cebbar Berdi ile
16. Kerim Berdi Hanlar katl olunduklarında Kebek han olduğu esnada merkumlar ile valideleri müttehid
17. olan Kadir Berdi kazak çıkub Kırım diyarına veyahud Kabartay civarında olan Tatartob nâm
18. mahalle gelüb sakin olmuşidi Şîrîn ve Barın ve Argun ve Kıpçak ve sa'ir uruğlardan olan
19. re'islerden hayli beğler maan gelmişleridi bir gün otururlariken han gördü ki bir küçük kelbi bir alay
20. büyük kelbler ortaya almışlar gavga iderler amma birisi dahî ana yakîn varmaz olmağla han

21. sual itdi ki ne aceb işbu küçük köpekden havf iderler dedikde dediler ki küçük köpek kudurmuşdur
22. andan korkarlar deyücek han dedi ki bize ve sizlere gadr u hayf ve külliyyet üzere ayıbdır ki Edigü
23. dedikleri adam cümlemizi dâr u diyar ve ehl u îyal ve yârımızdan ayırub böyle sergerdan gezmek amma oğluna

s. 273-b
1. âr ve nâmus olub böyle gezmekden ise düşman üzerine hücum iderek helâk olmak ehlü'l-ırz
2. ve ehlü'l-gayret olana vacibdir deyücek cümle ümerâşecâat intimâ' ve Kadirberdi Han'a alkış-ı ved'a
3. idüb derhal üç bin mikdarı adam Edigü üzerine İdil'e atlandılar lakin rûz-ı kasımın ahiri
4. olub İdil deryası henüz tamamen buz tutmamış olmağla birkaç gün sahil-i nehirde meks idüb
5. donmasını muntazar olmalarını ümerâ münasib görmüşleridi ancak Kadirberdi Han dedi ki * Edil tonsa
6. kim ötmes *Edigü ölse kim almas*İdil ni tonmas burın keçmek kerek *
7. Edigü ni ölmes burın almak kerek *✱ya'ni İdil Deryası buz donar ise kim geçmez herkes geçer
8. Edigü Beğ vefat itse yurdunu kim almaz der herkes alır lakin erkek olanlara İdil buz olmazsızın
9. geçmek gerekdir ve Edigi dahî eceliyle vefat itmezsizin anı ecel-i katl ile vefat itdirüb yurdunu almak
10. gerekdir dimekdir işbu kelâmın Kadirberdi Han'dan sadır olduğı Özbekler beyninde meşhur darb-ı mesel olmuşdur
11. pes cümleleri hezâr-ı meşakkat ile İdil Deryası'nı buzları aralayub geçdiler ve yüridiler Edigi Beğ dahî haberdar
12. olub altmış binden mütecaviz asker ile karşu yürüdü iki asker rû-berû yasadılar ise han fakat
13. bir yasav yasadı Edigü Beğ büyük oğlu Keykubad'ı kendüden ilerü ayravul yasatdı idi pes han
14. Keykubad üzerine yekpare hamle itdiler Keykubad'a zelzele düşünce Edigü anı görüb dedi ki hay negâ çisli
15. ceman ne kıldın deyü feryad itmüş zira Keykubad'ın validesi ümerâdan bir gayretsiz kimsenin kızı olmağla

16. negaçisli (ya'ni validesi tarafı le'im korkak ve bi-mürüvvet dimekdir) ceman dimişdir Keykubad Mirza Kadirberdi Han'ın cümle-i şiranesine takat getürmeyüb
17. münhezim olucak han bi'z-zât Edigü'nün doğu dibine değin irişdi ol arada çokluk bahadır
18. alpler (ya'ni şecî' dimekdir)helak oldular Tarih-i Zübde'nin tahrîri üzere han Edigü'yü ok ile urdu Edigü
19. dahî irişüb hanı kılıç ile çalub yıkdı ve vefat itdi Edigü'nün dahî yaresi ağır
20. olmağla orda yıkıldı hanın bahadırlarından Kongrad Haydar Beğ Edigü'nün tuğunu dahî
21. ser-ni-gûn eyledi ve kendüsü ve Şîrîn Rektemür oğlu Tekene Beğ ve birkaç beğler selamet çıkdılar
22. lakin hanın mevtini bilüb perişan-ı hal oldular intikam alınacak gün oldu amma ne idelim
23. han yok deyü hanın küçük biraderi Gıyaseddin varidi amma ol mahalde bulunmadı ise

s. 274-a

1. Toktamış'ın babası Toyhoca'nın biraderi ki ismi Çağay'dır mukaddema zikr olunmuşdur Çağay'ın ahmak
2. ve sefihce içkili Hasan nâm bir oğlu varıdı ki haylice keçisi olmağla şöhreti ancak keçi ile idi
3. anın Muhammed oğlan dedikleri oğlu ki tevarihlerde olan Uluğ Muhammed Han dedikleri budur Muhammed-i mezkur işbu
4. askerde mevcud olub Kongrad Haydar başlığın (ya'ni re'is dimekdir) gözüne rast geldikde Şîrîn Tekene Beğ'e dedi ki işbu
5. Muhammed oğlan dahî Toktamış'ın ammizadesidir bunu han itsek olmazmı zarûret vaktidir bunu nasb idüb düşmandan
6. intikam araşdıralım deyücek ana dahî münasib gelüb tîz anı getürdüler ve seni han ideriz dediklerinde Muhammed oğlan
7. dedi ki beni istihza' itmeyesiz ben bugüne değin sizlere hizmetkâr mesabesinde iken bana sizlere han olmak olurmu
8. dedikde bunlar dediler ki billah-i azîm eğer hak teala işimizi rast getürürse senden gayrını han itmeyüz deyü anı 'âdet-i
9. Tatar üzere keçeye oturdub han köterdiler ve derhal bakiyye askerlerin cem' idüb Edigü'yü tehabbüse mübaşeret

10. itdiler EDİGÜ BEĞ ma'reke arasında mecruhan yıkıldıkda ba'zı havassı ol yere gelüb beği buldular amma yaresi
11. ziyade mühlik olmağla anı bir ata bindirdiler ve bir bendesinin eline teslim itdiler yakîn yerde bir göl olub sazlık
12. ve kamışlık idi ana götür ve beği suya koyub kendin ağaç başına çıkub etrafı gözet ahval ne şekil
13. olur eğer giceye değin düşman tarafından bir şe'y olmaz ise gice ile gelürüz beği bir tarafa alır kaçarız dediler çora dahî
14. Beği göle götürüb kendisi ağaç başına binüb mahall-i ma'rekeyi gözetdi MUHAMMED HAN BİN CAĞAY OĞLAN
15. han nasb olunub Edigü'nün askeri perişan oldukdan sonra Edigü'nün bitakat ve mecruh olduğunu
16. işitdiler idi etrafa dağılub araşdırırlar idi işbu arada Cantemür Merkan denilen bir bahadır tîr-endaz ki
17. sâbıkan Toktamış Han'ın hevâdarlarından iken anın fevtinden sonra Edigü Beğ anı kendüye ta'yin-i nöker itmiş
18. idi beğin mecruhan göl tarafına götürüldüğünü görmüş idi lakin ne yerde idiğünü tahkikan bilmezidü pes köyün
19. etrafına kamışlık içine girüb kalpağını tersine giyüb ağlayub gezer idi ki beğim efendim işbu günde
20. senin bir hizmetinde bulunmadım ve nerdesin bilmiyorum deyü zârılık itdiğini karavul olan çora gördü
21. ve bildi ki efendisi beğin hass nökeri olan Cantemür'dür ana kendüyü izhar itdi ve dedi ki elem çekme elhamdüllilah beğ
22. sağdır ve göl içindedir deyücek Cantemür dedi ki sabır ile inşallah gice gelür anı alur kaçarız deyü çoraya
23. firîh virüb kendisi Muhammed Han ve beğler tarafına vardı ve sâbık Toktamış Han'a olan alakası hukukunu ri'ayet

s. 274-b

1. eylemek mülahazasıyla Barın Beği olan Seray Beğ'i başlayub göl tarafına götürmüşdür Cantemür gitdikden sonra
2. Edigü Beğ çorasının bir kimse ile mukâleme itdiğini istimâ' idüb sual ider ki ne asl kimse ile mukâleme
3. itdin dedikde çora dir ki senin hass nökerin olan Cantemür Merkan idi deyücek beni ana bildirmemiş
4. olaydın dedi çora dedi ki hayr-hâh hevâ-dârındır niçün bildirmeyeyim beğ dedi ki ol bir gayur adamdır

5. ve an-aslın Toktamış Han'dır elbette eski efendisinin intikamını araşdırır ve bize asker getürür deyü söyleriken
6. Barın Seray Beğ yetişüb geldi ve beğ dahî gölin içerüsüne yüzdü gitdi bir tîr-endaz merkan varmıdır
7. deyü sual itdiyse merkum Cantemür'ü söylediler ana teklif itdiler Cantemür dedi ki işbu mikdar delâletim
8. ancak sâbık efendim olan Toktamış Han'ın nan u nemekî hakkıdır ba'de Edigü Beğ'den dahî çokluk eyülük
9. görmüşümdür elimle ana zarar itmemdir dedikde Seray Beğ anı elbette atmalısın deyü katl ile tehdid idicek
10. ez-zarûrât tübîhü'l-mahzûrât deyü anı bir kara suyrı dedikleri ok ile atub urucak bitab kaldı
11. ve kenara çıkardılar ve Seray Beğ'e Edigü sual itdiki aceb Kadirberdi Boğaçık sağmıdır dedi
12. küçüklüğü sebebiyle ana Edigü Beğ küçük boğaya teşbih ve şecâati sebebiyle boğa dirimiş Seray Beğ dir ki
13. merhum oldu Edigü dir ki hey meded Sayın Han'ın Tulî yurdu güya sahibsiz kalmış deyü öyle halinde
14. yurdun gam u gussasîn mülâhaza iderimiş deyü âlem beyninde meşhurdur söylenür ba'de abdest alur iki
15. rekat namaz eda' ider ve sıdkıyla tevhid-i bârî-teala ve iman-ı münecci kelimâtı telaffuz ider ve katl itdiler rahmetu'l-llahu
16. işbu Edigü Beğ'in katli hususunda Tatar beyninde bir dürlü dahî söylerler ki Seray Beğ katl itmiş ve bıragub
17. gitmiş ola ba'de Şîrîn Rektemür gelüb başını kesüb han huzuruna götürmüş ola Edigü'yü ben katl eyledim
18. deyü suyurgal taleb itmiş ola Seray Beğ ile münazâ' itmişler ola beyyine bulunmadığından ötürü zâhir hal
19. istishâbı hasebiyle çünkü baş Rektemür'de bulunmağla Canıge Savlu bint-i Canıbek Han'ı Rektemür'e tezvic itmiş
20. ve Hacı Tarhan darugalık mansıbını Seray'a virmiş (virmiş) dirler ve dahî -silinmiş satır sonu boşluk-
21. -nın deyü darb-ı mesel iderler amma tevârih-i mu'teberede bâhusus Cihangüşa-yı Çingîzî'de ve Tarih-i
22. Dost Sultan'da tahrîr olunduğu katl u baş hususu cümle Barın Seray'dan olmuşdur ve fî-nefs'il-emr böyledir zira Rektemür
23. emîr-i kebir olduğu Toktamış Han vaktindedir ve Toktamış vefat itdiği vakitde Rektemür dahî fevt olmuşdur işbu vakte _kalmamışdır_

s. 275-a

1. kalmamışdır ve ol günde baş karaçı olan Tekene bin Rektemür idi sahîh budur EDİGÜ BEĞ EVLADI AHVALİDİR
2. pes işbu ahvalden sonra cümle iller Muhammed Han'a kalub ana Uluğ Muhammed Han dirler ve Edigü Beğ'in evladı
3. çokluk idi amma beş aded oğlu meşhurdur ve büyüğün adı Keykubad ve ba'de Nureddin ve Mansur ve Gazi
4. ve Nevruz dirleridi ma'rekeden Keykubad ile Nureddin Tûra vilâyetine gidüb Başkurd dedikleri halk
5. içine düşdüler ve Mansur ve Gazi ve Nevruz dahî sâbıkü'l-beyan Şadıbek Han oğlu Gıyaseddin
6. Sultan ile mâan Moskov vilâyetine dahîl düşdüler ve haylice asker ile gitdiler ve işbu gitdikde Nureddin
7. Mirza Tûra vilâyetinde iken sâbıkan kendinden zıyyıkü'n-nefes maraz olmağla müştedd oldu ve vefat itdi ve
8. Keykubad dahî sar'a marazına mübtela olub bir gün suda yaykanuriken sar'a tutub suya gark olur
9. Nureddin Mirza'nın meyyitini Tatar 'âdetince at derisine sarub birkaç inakları anı arabaya koyub
10. Saray şehrine babaları türbesine götürüriken yolda azîm kış şataşub cümle atları helâk olur böyle
11. iken harîfler gayret-i cahiliye üzere Seyyid Ali Divan dedikleri şahıs kendüyü arabaya koşub yürürük her ne
12. hal isede Saray'a irişdürüb defn iderler işbu Seyyid Ali Divan Nureddin'in oğlulları Vakkas
13. ve Abbas Mirzaların mirzalığı asrına irişüb her vecihde ana ri'ayet iderlerimiş ba'zıyyet ile mirzalara
14. incidikde bu yanını açar ve sâbıkan meyyit arabasını çekdikde olan yağır yerlerinin alametini gösterüb imtinân
15. iderimiş deyü Özbekler beyninde meşhurdur dirler amma MANSUR VE GAZİ VE NEVRUZ VE GIYASEDDİN SULTAN
16. bunlar Moskov'da iken ol diyarın ab u hevâsı refîklerine muhalif gelür ve çokluk kişi marazdan telef
17. olucak Mansur Mirza dirki herbirimiz müslüman ve müslümanzade iken diyar-ı kâfiristan olan dârü'l-harbde meyyitlerimiz
18. kalması musibete-i azîmedir ne hal ise bâkî kalanlarımız gidelim han ile ceng iderek fevt oluruz

19. bari müslüman toprağında kalıruz dediler ve tertîb-i mühimmat idüb üç bin mikdarı bahadırlar yürüdüler
20. ve Cayık Deryası başına inüb aşağısına doğru Kumuk Denizine doğru azîmet itdiler amma aralarından
21. bir kimse kaçgun olub doğru Muhammed Han tarafına haber virdi ve üç binden ziyade olmadıkların bildirdi lakin
22. ancak bir kalıncaya değin döğüşüb mevt araşdırarak geldiklerin bildirdi Şîrîn beği Tekene Beğ Han
23. dedi ki ordanıza varub askerinizi alub yarın bize gelesiz düşmana karşu gidelim dedi beğ dahî ordaya

s. 275-b
1. geldi mukaddema Edigü Beğ katl olunduğu ma'rekede beğin bir hüsna kızı ki adına Turan Hanuş dirleridi ve Mansur
2. ile bir valideden olmuş idi anı Tekene Beğ tezvic itmişdi ve gayet sever idi anın ordasına
3. düşdü idi ve biraz uyudu ve kalkdı tefekkürde görüb hanuş sebebini sual itdi ve akdam itdi
4. ise akıbet Mansur'un ne tarz gelişini cümle beyan eyledi amma Hanuş derd-mend bir dane kardaşım idi ol
5. dahî mahvoldu deyü ağlamaya başladı Tekene Beğ dedi ki elem çekme senin hatırın içün kardaşına elimden
6. geldiği mertebe iyilikde olayım akıbet ne olur Allahu teala bilür deyü yemin itdi ve Hanuş'u iskât itdi
7. ba'de askerini alub han ordasına yürüdü ve bir İnak adamını tenhaya alub hayli söyleşüb bir tarafa
8. gönderdi amma kimse anı bilmedi ve kendüsü han örkesine vardı işbu kıssayı Hıtay Kabilesinin
9. serdefteri olan meşhur Seyyid Ali nakl iderimiş ki Gıyaseddin Sultan ve Mansur mirzalar önüne karavul
10. koyub yürüyüb gelürleriken karavullar ilerüde bir yalınız atluyu bulub haber sual iderler ol kişi
11. dir ki gerçe haberim var ancak mirzanıza söylerim dir ve anlar dahî gelüb Mansur'a haber viricek ol dahî câv
12. atına binüb ve gestanin eline alur ol kişiye varır ibtidâ'en at üzerinden kubalcıp ya'ni inhinâ'
13. iderek baş urur ve hayli söyleşdikden sonra yine baş urur ve gelüriken atını merkum adama virir ve gider

14. amma mirza kimseye söylemez lakin inakları gayet muntazır ve aceb ne ola dirler ve akıbet dirler ki herbirimiz sana
15. canımızı feda itmek içün gelirüz işbu sırrı bizden gizlemeğe sebeb nedir dediklerinde cevab virir ki sizlere
16. müjde olsun inşallah işimiz rast gelmek ümmid olunur enişte mız Tekene Beğ'in adamıdır bize karâbet u
17. mu'avenet içün haber göndermiş ve demiş ki yaşlık itmiş kavlen yesîr gelmiş amma ne dimelü şimdi benim ana idicek
18. dostluğum budur ki yarın bir gün iki asker mukabil oluruz ben han kolunun önünde yasârım ve Kongrad
19. Haydar başlığın metânetini hod kendü ziyede bilür ol sol kolda başka yasâr ve benim üzerime biraz
20. adam hücûm itdirsün ben derhal bozılur kaçarım ve Hanî askerinin üzerine uğrarım işbu dağdağa
21. ile anıda bozar götürürüm lakin Haydar başlık ile ne hali var ise kendü görsün takdir-i hûdâ ne ise
22. görür dimişler ve iki kere baş urduğum birisi ibtidâ' selâmında ikincisi işbu sözlerin sonunda idi deyü
23. inaklarına bildirir ve biraz kuvve-i kalbiyye kesb iderler ve yürüyüb kamışlı samarın beraberinde konub samara artladık _dirler_

s. 276-a

1. dirler pes üçüncü günü ulukuşluk vaktinde han askerinin mukaddimesi belürüb gördüler ki han
2. askerinin önünde Şîrîn askeri Tekene Beğ yasâyub gelüb ve sol kol canibinde yedi bin mikdarı
3. asker Kongrad Haydar Beğ yasâyub gelür Mansur Mirza dahî Gıyaseddin Han'ı bin kişiyle
4. ilerüye yasâdub yekpare Tekene Beğ'in üzerine hamle itdiler ise Tekene Beğ tâkât-ı medar olmaz gibi
5. münhezim olub han tuğlarının üzerine kaçdı han askeri dahî ol galebede yekpare firar
6. itdiler amma Kongrad Haydar hazret-i Haydar vara sinesini düşmana gerüb metanet üzere sabit
7. kadem durdu Mansur Mirza iki bin mübâriz can sipârlar ile şîr-âne savlet ve rüstemâne mübârizetler
8. ide gördü Haydar'ı yerinden ayıramadı vakt-i duhâdan ikindüye değin elleşdiler ve çalışdılar hatta

9. Mansur'un yanında ancak seksen kişi kaldı ve Haydar ancak üçyüz mikdarı kaldı Mansurîler
10. bi-takat kaldılar ise Mansur etbâ'na baş urub niyaz ider ahşam üstüdür bir dahî gayret
11. idüb tolgaşalım bulayke muradımıza ireyoz dedi himmet birle yüzyüze karışdılar ise
12. Mansur'un gizli okunu hak teala Haydar'ın tiz kapağına rast getürdü ağır mecruh olucak ahşam
13. Karakusun'da Haydar at başını çevirdiler Mansur canibi mansur-ı muzaffer oldular artık at yürüdükçe
14. yürüyüb ürkendi illeri cem' itmeğe başladılar ve yürüyüb varub İdil tahtını alub Gıyas
15. Han padişah oldu ve Uluğ Muhammed Han İdil'in garb tarafında bulunan halkı göçürüb Kırım
16. tarafına gitdi GIYASEDDİN HAN BİN ŞÂDIBEG İdil'de Sayın Han tahtında sultan-ı kâmrân oldu
17. ve umumen Edigü Beğ oğullarına velî-nimet olub Mansur Mirza bu kadar Uluğ Nogay Tatarını
18. alıkaldı bundan sonra iki buçuk yıl mürûrunda Gıyas Han vefat itdi ise sâbıkan
19. beyan olunan Temür Han'ın oğlu Küçük Muhammed Han'dan gayri noyan şehzade bulunmamağla
20. sagîr isede Mansur Beğ anı han köterdi birkaç eyyam murûr itdi amma Mansur Mirza
21. anın hanlığını beğenmeyüb Rus Han oğlu Barak Han Mansur'un validesinin kardaşı
22. olmağla ana varır-gelür oldu Mansur'un hizmetinde Cantemür nâm bir ihtiyar âkıl varidi
23. ana müşavere itdiki işbu Muhammed hanlığa selâhiyyeti yokdur negâçım olan Barak Han'ı hanlansam

s. 276-b

1. rahat olur idim ümmid iderim aklına ne gelür dedikde merkum ihtiyar dedi ki Muhammed Han yaşbutadır
2. eğerçe hazırda arabağa cekmeğe bolmas amma özige rahat bulgay Barak Han
3. küçlü boradur arabağa tartar amma caradıkda seni tîzi astına alur bolgay

4. dedi işbu vech üzere temsîl eyledi ya'ni Muhammed Han gerçi devenin gevşeği gibi elyevm arabağı çekmez işine
5. çokluk yaramaz amma kendine dahî zararı yokdur Barak Han kavi ve kuvetli erkek devedir arabanı ziyade çeker
6. amma devenin sarhoşluk gibi kudurması vaktinde seni ayağı altına alur çiğner dimekdir işbu pîr pür-tedbîr bu kelâmı
7. temsil itse dahî Mansur Mirza kabul itmedi cümle halkıyla Barak Han bin Rus Han tarafına vardı ve anı han
8. idüb hizmetinde oldu Barak Han'ın mekânı ol vakitde Kazak Yaylağı dedikleri mahalde oluridi ve kendüsü
9. şecî ve gayûr han idi dirler pes Mansur Mirza ana varub itâ'at ve her vecihle serfürû itdi ve kendünün
10. validesinin kardaşı idi Barak Han Mansur'u ref' idüb kendüsü müstakillen memaliği zabt itmek fikrine
11. düşdü yedi aya değin müdara ile yürüdü akıbet bir meclis-i işretinde Mansur'u katl itdi Barak Han
12. müstakillen han-ı zî-şân oldu ve Mansur'un biraderi Gazi Mirza ve Nevruz mirza ve sa'ir hevâdarları Küçük
13. Muhammed Han yanına firar itdiler ve cümle halkı birlik zabt itdi ve işbu illeri gereği gibi zabt eylmeğin hususunu Barak
14. Han Alçin Kabilesinin beği olan Kudud'a müşavere itdikde Kudud 'âdet-i Tatar üzere temsil kurub
15. cevab virdi ve dedikim taş tölek kuşunu turatından ayırmasak senge köngül
16. bermes bulgay dedi ya'ni kendü âleminde sahrada perverde olmuş ve semüz olmuş tavşancıl
17. kuşunu eline girdikde anı zebun idüb evvelki turatından ayırmaz isek ol sana mutî olmaz dimekdir
18. muradı budur ki halkı malından ayırub fakir iderisek sana serfürû iderler dimekdir pes Barak Han Mansur'dan
19. aldığı illeri kış içinde bir bahane ile Harezm Gölünü geçürüb Kıyan Arkası dedikleri dağ semtine güçürdü
20. hasıl-ı kelâm bir kışın içinde merkum kabileleri üç kere mezkur mahalle götürdü ve getürdü ve cümle emvâli helâk olub
21. gayet kaht oldu ve fakir oldular ve bunlara isabet iden kahtlık Tatar beyninde darb-ı mesel olub haliya
22. dahî kaht olurısa Kıyan Kahtı oldu deyü söylenür meşhudur pes Barak Han illere işbu zulm ü eziyyet

23. itdiyse anlardan güruh güruh halk firar idüb Muhemmed Han'a ve Gazi ve Nevruz'a gider oldular ve bakîleri dahî Cayık _Deryası_

s. 277-a

1. Deryası semtini kollayarak göçdüler ve Muhammed Han tarafı hayli askere na'il oldular ve gelen iller Cayık Deryasını
2. ubûr idüb Kaynar Sakız suyuna kondular ki Cayık ile Yem Deryasının beyninde bir sudur ve Barak Han
3. işbu ahvali istimâ' itdiyse büyük asker ile bunların üzerine ve küçük biraderi Bölek Bolad
4. Sultan'ı askerine ayravul ta'yin itmiş idi ve Muhemmed Han dahî Kıtay Seyyid Ali Beğ'i ayravul itdiydi
5. Kıpçak Ayas Beğ ile Kürlevüt Mugrab Beğ rivayet iderler ki bizler ol gün illerimize varamayız
6. suret-i itâ'atde Barak Han askerinde idik ve müşavere ittikki iki asker mukâbil olıcak Barak Han
7. hücûm idüb efendimiz Mansur Beğ'in intikamını alalım deyü otuz yarar adam ahd itdik amma Barak Han
8. dahî ihtimal gözedüb Mansur'dan kalan askerden her kim varise her birimizi kendü askerinin birer semtine
9. perakende eyledi güya göz habsine kodu ve birbirimizi nerededir bilemedik amma iki asker mukâbil olıcak Muhammed Han'ın
10. ayravul askerinin başı olan Kıtay Seyyid Ali Beğ küb üzerine kırmızı çukasını celbegay almış asker
11. önüne çıkub uranladı ya'ni her kabileye alâmet olıcak birer kelime vardır anı telaffuz itdi ise
12. ve her birimiz dahî uranlaşarak ve mekanlarımızı bilişdik ve derhal iki irâvul birbirine hamle itdiler ve asker birbirine
13. karışdı işbu izdihamda zikr olunan otuz mikdarı adam birbirimizi bulub Barak Han'a uğrayub
14. herbirimiz atdık amma Kurlevut Mugrab Beğ'in oku isabet idüb muhkem mecruh oldu ve girüye aldılar amma
15. bölek Polad Sultan merdane hamleler itdi ve yedi sekiz kerre tolgaşdı lakin bindiği at gerçi aferman
16. ve yügrek at idi amma yufka ve ince gök calli börte at idi ki Barak Han buna dirimiş ki sen
17. işbu atın yükrekliğine heves idüb büyük cengde binmeyesin bunun büyük zahmete tahammülü olmaz dediği

18. sözünü dinlemeyüb ana binmiş imiş sekiz kerre tolgadığında atı takatsız kalır ve firar ider ardından
19. irişirler amma hevâdarları sultanı bırakmazlar ve kübbesi dahî pek muhkem olmağla ana ok dahî nüfûz
20. itmez imiş akıbet Uluğ Eseney Beğ'in nabiresi olan meşhur bahadırlardan Şeyh Muhammed Beğ bunların içine
21. saff-ı şikenlik iderek girüb tebâ ta'bir olunan çengalini çıkarub sultanı atdan çeküb yıkar
22. ve derhal işini temam iderler ve andan Barak Han'ın ardına düşerler ol dahî mecruh olmağla ata
23. yürümediğinden bir çorasıyla bir tepenin üstünde kalmış bulunub Kıpçak Ayas Beğ başını kesüb han ile

s. 277-b
1. Gazi Beğ huzuruna getürdü buna Saraycık şehrinin dârugalık mansıbının nısfı olan otuz bin altun
2. beher sene ihsan ve suyurgal olunub eline yarlığı virildi haliya Kıpçak halkının Saraycık dârugasıyuz
3. dimesinin sebebi budur işbu esnada Kurlevut Magreb Beğ dahî mukaddema ma'reke arasında Barağı mecruh itdiğine
4. işaret ve imtinân iderek bâl-meclislerinde yırladıkda Baraknı atgan barmağım bal tileydür
5. tamağım dirimiş pes ana dahî Ejder Han darugaluğundan hass ta'yin itdiler cümle illeri zabt
6. idüb Küçük Muhammed Han bin Temür Han han oldu ve Gazi Beğ baş beğ oldu Yedisan halkından
7. sol dedikleri halk sâbıkan Barak Han'ın nökeri ve yakını imişler Mansur'un katl olunması anların tahriki
8. ile olduğu Gazi Beğ'in mesmû'ı olmağla anlara mâ-lâ-nihâye eziyetler ider oldu malları değil belki ehl ü
9. 'iyallerine sahip olamadılar ise akıbet bîtâb kaldılar pes müşavere itdilerki Gazi Beği katl
10. ideler tarîkını böyle tertîb itdiler ki sol halkının reisi olan Turdi Hoca Beğ dediki il göçdükde
11. âdetimiz üzere Beğin görünüşüne varalım ve böyle göçelim otlı yere geldiğimizde Turak dedikleri kuş
12. ya'ni Toy kuşunun yavrusu olduğu mahalle rast gelindikde ol hayvan yavrusunu setr eylemek içün

13. kanadı kırık gibi çabalar ve uçar uçmaz olur ol vakitde herkes ana teveccüh iderler bizler iş bu
14. hile'i idelim ve Beğin gözü ona meşgul oldukda anı atalım dedi ve bunun üzerine yemin itdiler pes sabahına
15. Beğ yanına vardılar ve göçdüler ve giderken zikr olunduğu üzere al tuvarak deyü çapdılar Beğ dahî
16. çapdı ol esnada bunların ekseri cüret edemeyüb fırsat geçmeğe karîb olduğu vakitde Turdi Hoca
17. mezkurun küçük kardaşı Kulan Bahadır gayret idüb atdı amma arkasına gözlemiş iken kulağı tozuna
18. oku gücüyle isabet itdirdi ve yıkılub vefat itdi pes Beğ vefat oldu ise sol halkı
19. umumen göçü birle Kalmuk diyarına gider oldular Han işbu dağdağayı setr itmek içün mücrimlerini afv
20. idüb yine kendüye cezb itdi ve mahsus nöker itdi ULUĞ MUHAMMED HAN sâbıkü'l-beyan Kırım semtinde
21. idüğü söylenmiş idi işbu tefrikayı işittikte tama' düşüb umumen göçü ve kabâilî ile göçüb idil'e
22. geldi Ejder Han kurbundan İdil Deryası'nı geçüb Kumuk Denizi ile İdil'in karıştığı mahalde muhkem kamalıç
23. yapub oturdu ve Küçük Muhammed Han dahî İdil'den çıkan suların bir yerinde kamalıç yapub oturdu _tamamen_

s. 278-a

1. tamamen kışın üç ayı içinde ceng ü kıtal eksik olmayub iki tarafdan çokluk alpler hak-ı helâk
2. düştüler ise akıbetü'l- emr beğler vasıta olub iki hanı sulh itdirdiler İdil Deryası sahilindeki
3. halk ve Hacı Tarhan ve Saraycık Küçük Muhammed Han'a Kırım ve anın etrafı Uluğ Muhammed Han'a olmak üzere
4. müsâlaha olunub herkes mekanlarına avdet itdiler nesl-i Küçük Muhammed Han'dan oğlu Mahmud Han ve anın üç
5. oğlu Kasım Han ve Abdülkerim Han ve Ahmet Han nevbet ile han oldular ve Ahmed'in oğlu Murtaza
6. Han ve anın oğlu Akkübek han olub tarih hicretin dokuz yüz altmış birde Moskov dükası
7. Dimitri Akbeğ iken ol vakitde Kübek Han elinde Ejder Han ülkesini alub tahrib eyledi ba'de

8. zeman yine ta'mir eyledi ve haliya Moskovlu elindedir Kitab-ı Cihannümada mesturdur ma'lum olaki Uluğ
9. Muhammed Han Küçik Muhammed Han'ın üzerine gelüb ceng itdikde Kongrad Haydar Beğ hana hâtır-mânde-
10. liği sebebiyle üç tümen ya'ni otuz bin Kongrad halkıyla serkeşlik idüb kalmışıdı bundan sonra
11. dahî temelli isyan idüb merhum Celaleddin Han oğlu Seyyid Ahmedi han kutarub Uluğ Muhammed
12. Han'ı bir râh itdi ol dahî Kazan semtine varub nesl-i Şîban'dan olan Altunay Sultan'dan
13. hile birle Kazan'ı olub alub zabt itdi çok zeman nesl-î han oldular ki Muhammed Han oğlu Mahmud Han anın
14. oğlu Hılek Han anın oğlu Küçüm Han ba'de Abdüllatif Han ba'de Muhammed Emin Han iken Moskov
15. dükası Akbeğ hicretin BAŞ TEMÜR EVLADI BEYANIDIR yıvanite kafir Kazan'ı temelli zabt idüb ceneraller
16. elinde kaldı BAŞ TEMÜR EVLADI BEYANINDADIR mukaddema beyan olunan Çagay oğlanın büyük oğlu içkili
17. Hasan ki Uluğ Muhammed Han'ın babasıdır ve bir oğluna Baş Temür oğlan dirleridi bunun dahî Gıyase'd-
18. 'din ve Devletberdi nam iki oğlu varidi Gıyaseddin'den nesli yokdur Devletberdi
19. ise ammizadesi Uluğ Muhammed Han asrında Kırım içinde fakat kendü nökerleri içinde otururidi
20. hemec olmağla bir işe karışmazıdı kendüsü dahî Kırım'da vefat itdi mezarı Kırım'da Salacık
21. dedikleri mahaldedir bunun Hacı Giray ve Cihan Giray nâm iki oğlu varidi pes uluğ Muhammed Han
22. Kongrad Haydar'dan firaren Kazan'a gidüb kaldı Seyyid Ahmet Han bin Celâleddin Han tahta cülûs
23. itdi merkum Hacı Giray ile Cihan Giray katl murad itmekle anlar firar idüb gezeriken Seyyid Ahmed Han

Derkenar: tarih-i nebevi dokuz yüz yetmişe gelince Uluğ Muhammed Han neslinden Kazan vilâyetinde han ola gelüb hatta Kırım tahtında han olanlardan mezunen han olurlarımış ki Sahib Giray Han dahî han nasb itmiştir Muhammed Emin Han han iken dokuz yüz yetmişde Moskovlu tegallüben zabt idüb anda olan Tatarlara nev'en istimâled virerek kendü

vilâyetinden çokluk Moskovluya iclâ ve Kazan'da iskân itmiştir haliya tarih bin yüz altmış seneleridir küliyet ile zabtiye olub ehli İslâm'dan olanlardan istediği adamı suldat ta'bir olunur askerine ilhak idüb tebdil-i kisvet ve bıyık ve sakalını traş itmededir ve derune-i akıbetü'l umûr işbu Kazan Tatarları sihir ve işarat-i batıla erâ'et iderlerimiş mesela vakitli vakitsiz kar ve yağmur yağdurur ve anı durugdururlar meşhurdur amma işbu fi'il sihir ile olmayub ve adı tebbette bulunur yayı taşı dirler bir taşın hassı olmak üzere mu'teberanda yazarlar

s. 278-b

1. mezburları katl içün adam ta'yin ider ol vakitde Haydar Beğ'in ordası Aral Suyu Samar Suyu'nun
2. beyninde olan meşhur Kolaynın Karaağaç dedikleri mahalde olub merkum Hacı Giraylar nehr-i Buzuk'dan çıkan
3. çıkan Tur ve Börkli nâm yılgalarda olan davar ve koyun koşlarında gezerlerimiş kendülere adam ta'yin
4. olunduğunu işidüb firar iderler ve valideleri Kemer Köy çerkesinden Ademi nâm Kabağık beğlerinin kızı olmağla
5. Çerkes arzulayub Ten Suyu semtine kaçarlar ardundan kovanlar dahî suya karib oldukda irişüriler ise
6. bunlar sadak ve savutların bıragub salt at ile suya düşdüler bir vefadar nöklerler varidi
7. ol dahî böyle düşdü bunların üzerine çokluk ok atdılar kaza'ullah ile Hacı Giray'ın atına ok
8. dokundu ol vefadarı ana atının virüb kendüsü yaralı atı alub kaldı ve dedikim Allahu teala sana
9. selâmet ve devlet virür ise benim yetimlerimi unutmayasın deyü suya gark oldu pes iki kardaş yalıya
10. çıkdılar amma aç ve çıplak olub İdil halkından perakende göçen il varmı ola deyü hezâr-ı meşakkat
11. ile kaç gün ot yeyerek akıbet bir kesek illere irişdiler ki başlığına Devlet geldi Hafız
12. dirlerimiş ana varub bazargan idik bizi harami soydu deyü ana koyun ve sığır gütmeğe ırgad oldular
13. amma münla ise bunların tarz ve tavrından elbette bir kişizade olmak gerekler deyü şübhe iderimiş ve ri'âyeti
14. hususunda avratına tenbih iderimiş lakin avratı bed heva olmağla bunlara eziyyet iderimiş Seyyid Ahmed

15. Han'ın padişahlığı üç buçuk yıl oldukda nehr-i Özü boyunda ma'ruf olan Moskovun Mankerman
16. nâm kal'ası civarında göçerleriken kefere taifesi ile düşman olub anın etrafını gâret iderler
17. ba'de zemân beynlerinde müsâlaha olub esirlerin gerüye virirler amma keferenin dimağında ol bürûdet
18. kalub bir gice gafil iken ordasını basub Seyyid Ahmed Han'ı katl iderler işbu haber âleme şâyi olub
19. Hacı Giray dahî istimâ idicek gelür halkı içine girür han olur Melik Hacı Giray bin Devlet Berdi Han
20. işbu Melik Hacı Giray Han azîmü'ş-şan han olur amma hayli Cabbar olub kardaşların ve belki oğulların
21. katl itmeğe kast itmekle biraderleri nefret iderler on sekiz yıl han olmuşuken fevt olur ve meyyitini
22. eski Kırım'a götürüb defn iderler ~~evladından~~ biraderlerinden ve yahud oğullarından birini veliahd itmedügü içün mabeynlerine
23. ceng ü kıtal vaki olur hicretin sekiz yüz yetmiş senesinde işbu fetretler olıcak Mengli Giray bin Hacı Giray nam _oğlu_

Derkenar: sahife-i güzeştede Ejderhan ve Kazan biraz zikr olundu Tataristan halkının ekseri oğuz halkıdır ki Hıtay semtinde olur Selçukîler ve Âl-i 'Osman bundandır ve bundan sonra Kıyat ve Kayı kabileleri mu'teberdirler ve bunlardan sonra Hayr-hayr ve Kırgız ve Darih ve Keymak ve Nectakin Mahreka ve Saklab kabileleridir ki lisan-i Tatar bunlara Kara Kalmuk dirler ve ba'de Çagatay ve Tangut ve Seka kabileleri mu'teberdir ve Sahra-yı Deşt-ı Kıpçağa frenk basmalarında ismine Sarmarya dirler Gümani Puluzı nâm kabilelerin mekanı bundadır ve Kıtay kolu dedikleri meşhur kol ki ana Buhayre'-i Harezm dirler Kazak ve Karakalpak yurdudur ve Akza-yı Şimal ki Arz-ı tayin dirler anın maverasında beni adem maişet idemezler ki ziyade bürûdeti üzere anda Bulgar dedikleri taife vardır ki Tatarın bir sınıfıdır işbu taife Al-i Abbas gününde İslâm'a gelmişler ve vilâyetleri nihayet mamûr olub nehharın gayet atvel vaktinde ya'ni sertânın ol derecelerinde iken on güne değin ol vilâyetde yatsu vakti olmayub selâ-i şafak galib olmazdan evvel fecrü'l-hulû itmekle yatsu namazı kaza olunurmu ola deyü istişgal idüb hatta vilâyet-i Harezm

s. 279-a

1. oğlu firâren varub Mangub nâm kal'a ki Kırım diyarında Balkalağı semtindedir metanet ile meşhurdur
2. anın zabiti mülûk-ı nasâradan Boğdan padişahının vekili imiş ve anda bir mikdar As tabir olunur
3. Tatar kabilesi bulunmağla anların içine varub kefere zabitine konak olur ol asırda mülûk-ı Âl-i 'Osman'dan
4. olan iftihar-ı Âl-i 'Osman ebu'l-feth ve'l-gazi Fâtih-i İstanbul Sultan Mehmed Han İstanbul'u feth idüb
5. anı tahtgah idinmiş olub ve evlâdı Çingîzin kurb-ı civarına geldiğinden gayet elemnâk iken Hacı Giray
6. evladı beyninde ihtilâl-i azîm olduğunu bilüb Kırım Adası'nı gereği gibi zabt itmek himmet-i şahanesinelazım
7. olmağla deryadan donanma ile Gedik Ahmed Paşa nâm vezîrini irsal eyledi darb-ı dest ile Cenova keferesinden
8. Kefe ve Soğdağı aldı ve nasâra keferesinden Mangub'ı feth idüb eline düşen esârâyı halt idüb
9. tecâhülane Mengli Giray Sultan'ı dahî götürür gider Sultan Mehmed'e vardıkda Ahmet Paşa'ya ziyade iltifat
10. eylemiş ve dimişki Ahmed sana işbu ikramım Kefe'yi feth itdiğin içün değildir ehl-i İslâm bölüğünden nesl-i mülûk-ı
11. kadîmeden olan bir kavî düşmanın yularını elime getürdün işbu hizmetin cümleye mukaddemdir dir ba'de Mengli
12. Giray Sultanı harem-i hümayunda sair şehzadeler ile maan terbiye ider amma vilâyet-i Deşt-i Kıpçak'da ihtilal
13. kemaline irmekle ol asırda mir-i miran-ı şîrânyân olan Emnek Beğ bin Memak Beğ bin Tekene Beğ bin Rektemür Beğ
14. baş karaçı olmağla birkaç eyyam nizam-ı vilâyete sâ'i ider amma hadd-i imkânda olmadığından Devlet-i 'Aliyye'ye
15. istinad birle işbu ihtilâli def' iderim mülâhaza idüb sefine ile İstanbul'a gider ve arzuhal idüb
16. kendüyi bildirir ve hanzadesini rica ider pes padişah-ı al-penah dahî gayet-i hazz idüb mîr-i mezkuru
17. nevâziş-i şahane ile ikram ider ve Mengli Giray'ı han nasb idüb kendü devletine bi'at itdirir
18. ve envâ'-ı uhûd-ı mîsak ile i'timad olur ve kendüye dahî yazlık ve kışlık va arpalıklar ve hasslar ta'yin

19. ider ve ber-vechle ricası redd olunmamak babında defter-i hâkâniyede destûrü'l-amel olmak üzere tahrîr
20. itdirir ve Emnek Beğ dahî hadd-den ziyade ikramlar ve vezayif ve avâtıf ve tuğ ve mehterhanı
21. ihsan ider kadırgalara bindirüb gelür Kefe'ye çıkarlar MENGLİ GİRAY HAN BİN HACI GİRAY HAN tahtgah-ı eski Kırım'da
22. han-ı zî-şân olur ve cümle havâric debbağları hüsn-i tedbir ile def' ider ve her yıl Moskov gazasıyla
23. ikâmet cihad ve gazâyı garâyı fazilet-i nihâda istinad ider hicretin dokuz yüz yiğirmisinde vefat ider

Derkenar: Harezm ya'ni Hive'ye adam gönderüb imam-ı zeman olan İmam-ı Bekâli'den istifta itmişler imam dahî adem-i kazâ ile virmişler işbu haber Şemsullah-ı yemtü'l-halvani hazretlerine istifta olundukda kaza ile fetva virmişler iki müctehid nizâ'a düşmüşler amma vilâyetleri bâ'id olmağla birbiriyle mülâkat idemeyüb akıbet Şemsullah bir şagirdini Harezm'e gönderüb tenbih iderek Bekâli'ye kendünü bildirme ve istifta eyle ki bir kimse Allah'ın farz eylediği beş vaktin birisini ıskat eylese kafir olmazmı diyesîn ve bir şagird Harezm'e gelür ve imam Bekâli ders virirken meclise gelür ve istifta ider derhal Bekâli ahvali bilür nâzikâne cevab virirki ya molla bir kimsenin iki ayağı topuğundan kat' olunmuş ise anın hakkında abdesdin farzı kaç olur dedikde cevab virir ki üç kalur zira dördüncüde mahall yokdur deyicek Bekâli dir ki namazın vakti yoğısa ol dahî böyledir deyü cevab-ı ve'l-zam ider ve Şemsullah'a dahî tahsîn ve teslîm ider Ravzatü'l-Matâr da masturdur ve Başkurd veTumen dedikleri kabileler kesret üzeredirler Hıtay Hanı'na tabi'dir ve semtî dahî ol semtdir ve müslümandır ve Kalmuk ile muharebededir İmalus Dağında olan küffar-ı Tatar ile dahî ceng iderler Cihannûma'da muharrerdir

s. 279-b
(Sultan büyük Muhammed Giray Han)
1. tarih-i mezkurda büyük oğlu Muhammed Giray han olub Moskov'a gazada iken Orak Mihay oğlunu
2. iclâ' eylemek üzere atlanub İdil semtine vardukda Nogaylılar ahd ü peymanlarında durmayub
3. Ceng olub han şehîd oldu mûddet-i saltanatı yiğirmi üç senedir ma'iyetinde bulunan tıfıl-ı

4. sagîr biraderi Gazi Giray'ı han itmek murad itdiler amma Tataristan'ı zabt idemez deyü Saadet
5. (dokuz yüz kırk üç tarihinde 943) Giray bin Mengli Giray han nasb olundu ve Sahib Giray nâm biraderini asitane-yi 'aliyeye rehin irsal
6. itmişdir ki asr-ı Sultan Selim bin Sultan Bayezîd'dir rehin irsali ibtidaen Sultan Selim'den olmasını Ali Efendi
7. Künhü'l-Ahbar'ında tashîh idüb nakl ider pes Saadet Giray Han adalet ve istikâmet ile hükûmetde
8. iken İslâm Giray dedikleri kardaşı hurûc itdi ve asker-i Tatar dahî iki taraf oldu Devlet-i 'Aliyye'den
9. Saadet Giray Han imdadına Kefe Beği Balı Beğ ve Azak Beği Şahin Beğ ferman olunub İslâm Giray
10. kec-rey ile Azak semtinde Ten suyu kurbunda ceng oldu ve Kefe Beği ve dahî nice nice dilaverler şehîd
11. oldular Saadet Giray münhezimen avdet idüb dahî nice eyyâm-ı kıtalden hâli olmamağla âkıbet rûz-ı bâzu ile
12. İslâm Giray han namında oldu ve Saadet Giray Han asitaneye gidüb Sultan Selim ağır salyaneler ihsan
13. idüb hatta Acem seferine maan götürmüş dirler ba'de İstanbul'da vefat itmiştir müddet-i saltanatı on dört sene
14. oldu pes İslâm Giray kendüsü zorbalık ile han olmasından daima Sultan Selim kâmrandan
15. ihtiyat üzere idi akıbetû'l-emr rehin olan Sahib Giray bin Mengli Giray han olur ise
16. hüsn-i imtizacımız olurudu deyü arz u niyaz itmekle Sultan Selim namdardır devletinde müddet-i medide karar
17. iden hüsn-i cemali bedr-i münîrden bedidâr olan Sahib Giray ile her-bar müsâhabet idüb vücûhla
18. aşüfte-i hüsn ü cemali iken bizzarûrî Kırım Hanlığı ile çerağ itmesini reva gördü SAHİB GİRAY
19. HAN BİN MENGLİ GİRAY HAN gelüb tahtgah-ı Almasarayda cülûs eyledi ki dokuz yüz elli yedi tarihidir İslâm
20. Giray ile müdârâ üzere iken buna dahî İslâm Giray'ın sû-i kastı olduğunu bilüb kendü yeğeni
21. olan şecî' ve bahadır Mansur oğlandan Bâkî Beğ dedikleri mirzaya sipariş idüb İslâm Giray'ı katl
22. itdirdi ba'de istiklâlen han-ı celilü'ş-şan olub sît-i sadâ-yı şevketi diyâr-ı kefereye ve velvele

23. endaz oldu ve her-bar diyar-ı küffara gaza-yı garrâ'dan halî olmayub enva'ı ganâim-i iğtinam -itmede-

s. 280-a

1. itmede idi işbu Sahib Giray Han Mengli Giray oğlanıdır ve mâru'z-zikr İslâm Giray dahî Mengli Giray Han
2. oğlu olub yaşı Sahib Giray'dan küçük olmağla buna itâ'at itmek üzere deruhde itmiş
3. idi kendüsü hayli bahadır ve Tatar beyninde hall-ü'akd'a kâdir olmağla ekser ümerâanı isterler olub
4. İslâm Sultan deyü meyan-ı Tatar'da şöhretyâb olmağla büyük biraderi Saadet Giray Han'a 'aks geldi
5. ve 'akıbet anı izale idüb Sahib Giray'ı rica itdi idi Sahib Giray dahî bunu ikram
6. ve kalgalık mansıbıyla şâd-kâm eyledi amma münafıklar beynlerine şikâk ilka itmekle yine isyan
7. kaydında olub Or ağzına çeküb gitdi bunun yanında ümera-i nâmdârdan hayli eşrâr varidi
8. ba–husus Mangıt mirzalarından olan Rüstem Dastan ve Kahraman Zeman gibi şeci' ve müşarün bi'l-benân
9. Bâkî Beğ ve biraderi Dâvî Mirza ve Ak-bibi Mirzalar dahî İslâm Sultan ma'iyetinde iken valideleri
10. Mengli Giray Han kızı olub Sahib Giray Han ile bir valideden olmağla İslâm Sultandan
11. bir derece karâbeti ziyade olmağla anı terk idüb gelüb Sahib Giray'a itâ'at idicek
12. anı beynü'l-akrân sahib-i şân ve ikrâm-ı tam ile ferîhü'l-cenân itdi ve birkaç eyyam mürûrunda
13. yeğeni Bâkî Beği harem içerüsünde hane-i hassına götürüb envâ'ı ihsân ve 'inâyet ü vücûhla riâyet
14. ve istimâlet ve kendüye cezb-i küllî ile inkıyad itdirdi ve dedi ki bana olacak hizmetler yiğin cümlesinden
15. ziyadedir ki İslâm Sultan eğerçe kardaşımdır lakin her-bâr ihtilâle bâ'is oluyor bana bir bahane ile
16. hatırmândelik peyda' idüb çık-git hatta yol üzerinde gezen yılkımı ve atlarımı sürüb
17. götür ve İslâm Sultan'a tekrar varub ilticâ' ile kâlevvel kabul iderise bir fırsatını gözet

18. anı katl it ve eğer hile olduğunu şübhe idüb seni yanına almazısa taşraya Nogay içine git
19. birkaç eyyam mürûrunda şebîhûn idüb yine katle himmet eyle deyü tenbih ve ferman ve kûllî imân-ı galat ile
20. i'timad virdi ba'de işbu sırr-ı mektûm ile yürürken bir gün hana bir nâsezâ küsme peydâ' idüb
21. çıkdı gitdi ve yılkı sürüb İslâm Sultan'a varıcak ol dediki iki şeytan bir yerde olub ne şekil
22. hileniz vardır bana lazım değilsin deyü redd idicek andan Nogay içerüsüne ve Kumuk etrafına

s. 280-b
1. gidüb ol havalide rüstem-âne hareketleri meşhurdur ve bu tarafta İslâm Sultan han-ı alî-şân ile kaç kere
2. cidâl ü kıtâl üzere olub ekser evkâtı Or taşrasında geçer iken mezkur Bâkî Beğ üç dört yüz
3. can-ı sipâr yarar bahadırları ile ale'l-gaflet bir gice İslâm Sultan'ı basub katl itdi işbu haber
4. han-ı zîşâna vâsıl oldu ise güya haberi yoğımuş disûnler ma'nasına Or semtine vardı amma
5. Bâkî Beği ta'kîb itmek kaydında oldu ba'de zemân Bâkî Beği da'vet idüb afv-ı cürm itmek babında
6. istimâlet gösterse dahî Bâkî Beğ dedi ki benden yakîn biraderine kıyan adam beni sağ komak ihtimali
7. yokdur deyü Kırım'a girmedi ba'de han hazretleri Ulaklı sarayında bir câmî-i bâlâ ve medrese-i bi-hemta inşâ
8. idüb Bağçe Saray deresini şehir etmek üzere âli saraylar ve çifte hamamlar ve câmî-i zîba ve iki keçelü
9. dükkânlar ihdâs ve peyda' idüb ve kable'l-ihrak görülen tengellü görünüş ta'bir olunan divan
10. hane binâ eyledi işbu esnada Şehinşah Cihan Sultan Selim Han'dan ferman-ı alîşân vürûd idüb
11. tahrîr itmiş ki pederim merhum Sultan Bayezid-i Velî asrında itâ'at ve ehl-i zekât olan Karabağ'dan
12. tekrar isyân itmiştir sefer-i hümayunum olmağla cenab-ı emâret-meâbları dahî asker-i Tatar-ı mûr-şümâr ile
13. gelüb bulunasız dimişler bunlar dahî sem'an ve tâ'aten dediler pes diyar-ı Kırım'ı hıfz içün iki denizin

14. beynine Or Handekini kazmak içün umumen Kırım ahalisine taş ve kireç ve kazık ve çubuk götürmek
15. ferman olunub tez elden hazır-ı handeka mübaşeret ve bir kal'a-yı sagîra binasına himmet olunub Or Kal'asına
16. ve handekini sâbıkan görüldüğü minval üzere kırk beş günde vücuda getürdüler ki hakkan himmet-i şahane
17. ancak olur ve bundan sonra asker-i cerrar Tatar adüvv-i şikâr ile Boğdan seferine atlandılar ve Özü
18. Suyu'nu geçmek üzere Gazi Kirman yurdundan ubûra sallar yaparlar iken bir gice han kürrenin atını
19. bir mikdar adam gelüb igâre itdiler ise derhal ardından asker-i bendîler ve elli mikdarı Nogaylı
20. düşirüb getürdiler su'al itdiler ki kimsiz dediler ki Yediçeki oğlu aşiretlerinden Ten Akmat
21. oğlu Aksak Ali Mirza'dır asker ve han idüğünden bi-haber idik gice gelirken çokluk atları
22. görüb tam' düşdük dediler ise merkumları bi'l-cümle katl idüb kendüleri azm-i Boğdan idüb ba'de ma
23. padişah-ı âlem-penâh askeri dahî gelüb Boğdanlının hayvanâtını Tatar'a garet itdirdiler ve re'ayasını _gereği gibi_

s. 281-a

1. gereği gibi garet ve tenbih itdiler ba'de han-ı zî-şân padişah-ı cem-i câh hazretlerine buluşmak için da'vet-i
2. şahane birle varub ibtida 'âdet-i Çingîzî üzere dokuz kerre dokuz piş-keş çekdiği dokuz donlık
3. ıslah semmûr ve dokız donlık sibir çalgavası dokuz donlık sebr nafesi ve dokuz donlık Sibir
4. sincabî ve dokuz donlık anın ala kârını ve dokuz dane balık dişi ve dokuz dane âc ve dokuz
5. dane âbnûs ve dokuz ıslah-ı kûbe olmak üzere piş-keş çekilüb makbul-ı hümâyun oldu
6. ve ba'de han hazretleri huzur-ı hümayuna varub ba'de'l-kıyâm dest-bûs itdiler ve ba' de Tatar
7. beğleri girüb alî merâtebehüm zemin-bûs itdiler ki ol vakitde ümerâ-i Tatar dahî hünkâra buluşmak
8. kanun imiş ve ba'de hazret-i han-ı celilü'ş-şân ikram-ı be-nihaye ve murassâ kılıç ve tîr-keş ve surguç

9. ve mükemmel at inayet olunub koşînı avdet eyledi ve sabâhına Tatar askerine altı bin koyun
10. ve yüz adet fuçî bal irsal olundu işbu ganimet ile Kırım'a avdet itdiler ve kaç eyyam adl-dâr
11. üzere refâhiyyet-i bilâd ve istirâhat-ı ibâd kaydında oldular ba'd-ı zeman bir gün Kefe Beği Halil
12. Beğ'den dergahhaneye arz gelüb Kabartay tarafından bir mikdar Çerkes aşağı Çerkesleri delâletiyle
13. Taman Adası'ndan mâl sürüb götürdüğünü tahrîr eylemiş han hazretleri Çerkes seferine niyet idüb
14. Kefe Beği'ne yarlığ tahrîr olundu ki Taman ma'berinde tonbaz gemileri hazırlaya pes kırk bin mikdarı asker-i
15. cerrar ile yürüyüb Kerş Kal'ası'na nüzûl olunub asker-i Kırım tertîb üzere Şîrîn, Barın, Argun, Kıpçak,
16. Mangıt ve Kuyan Beğleri ve kapu halkı geçitden geçdiler vararak temrüğü geçüb Kıydımit nâm mahalle nüzûl olundu
17. ol vakitde Jana Beği Devlet-i 'Aliyye'den tuğ ve sancak sahibi olub hayli kudret sahibi idi ve ismine
18. Kansavuk Beğ dirleridi gelüb han-ı alişâna buluşdukda andan sual itdi ki ne mikdâr
19. askere maliksin dedi ki on beş bin askerim olur deyücek itâb iderek dediki Devlet-i
20. Âl-i 'Osman'ın tuğını çekesin ve at'-ı şâhiden Çerkesler mal soralar bir konak yerde durub
21. anı def' itmeyesin senden artık hâyın olurmu deyü habs itdirdi ve salb itmek ferman itdi
22. lakin Çerkesler Kefe Beğine ilticâ' iderek hana iki yüz esir ve beğe yiğirmi beş esir virüb Kansavuğu
23. rica itdirüb halâs itdiler andan han hazretleri kona göçe Kuban suyunun başı olan Elburz Dağı'na

s. 281-b

1. doğru yürüdüler Çerkes dahî nehr-i Mâksânda olan ma'ruf mahalle kamaldılar dîl alub ana başladub
2. yürüdiler Kûş'da kalan ağırlığa Şîrîn Beği olan Babay Beğ bin Memiş Beği kaim–makâm kodılar kendileri
3. beş altı bin salt asker ile ol sarp dağlara yürüdüler amma yol bulamayub haylî asker

4. atlarıyla kayadan uçub helâk oldular akıbet çâr nâçâr on günden ziyâde yürüyüb
5. avdet ü Kûş'a selâmet geldiler ahz-ı intikâmı vakt-ı ahire te'hîr idüb Kırım'a geldiler bir sene
6. meks idüb büyük oğlu Emin Giray Sultan'ı Lehlü çapmaya Kırım'a askerleriyle gönderdiler ve ağalık
7. hizmetine yine sultanın kendü atalığı içgi beğlerinden İbrahim Paşa nâm nâm-dâr Beği ta'yin itdiler
8. varub Leh'i çapûp devim avdet itdiler lakin katı kışa müsâdif olmağla zahire içün
9. karşucu gelmek içün sultan bir iki yüz yarar atlı ile Kırım'a ilgadılar ve gelüb han'a i'lâm
10. idicek Şîrîn Beğini zahire ile karşucu gönderdiler amma anlar gelinceye değin zebun asker Özü'yü
11. geçer iken mârrü'z-zikr Bâkî Beğ askerin bir tarafına dokunub ol câların alub ve kendülerin soydı
12. sovukdan hayli asker çıplaklıkdan telef oldular işbu esnada Kırım'dan zahire ile Şîrîn kulu
13. irişdi Bâkî Beğ'i kovdular kendisi kurtuldu biraderi Dâvî Mirza'yı ve Akbibi Mirza'yı tutub götürdüler anları
14. han hazretleri saray içinde habs itdi amma her gün iyü tâ'am ve dil-nüvâzlık sözlerini söyler idi
15. ba'de-zeman bunları ıtlâk idüb envâ'-ı lütflarına mazhar eyledi ve i'timâdlar virüb Bâkî Beğ'i
16. da'vete gönderdi vârub anı Azak Semti'nde bulub hâh nâ hâh hana getürdüler ve dürlü dürlü
17. ihsâna mazhar oldu amma yine emin değil idi işbu esnada Moskov'dan Ak Beğin kardaşı
18. Lipuske nâm kâfir kazak çıkub hana geldi ve asker istedi han hazretleri dahî külliyyetlü asker ile
19. atlanub Oka dedikleri suyu geçib Moskov tahtına teveccüh itdi Oka'yı geçmek üzere iken
20. Bâkî Beğ'den yine isyan ve zarar olacağını işidüb biz-zarûrî avdet itdi amma bir kimseye izhar
21. itmedi ba'de Kırım vusûlünde Bâkî Beğ handan emin olmağla bir bahane ile Özü sahrasına
22. çıkub yürüdü ve hastalığa urdı han dahî şikâr bahanesiyle bir mikdar has kulları ile

23. Özü Sahrasına çıkub biz-zarûrî Bâkî Beğ dahî gelüb bulışdu ibtidâ' ikram itdi ba'de kayd u bende _çeküb_

Derkenar: işbu Emin Giray Sultan bin Sahib Giray Han Safâ Beğ bin Hüdaberdi Beğ'in beslemesi olub Safa Beğ ser-dâ'i olub ziyaret-i beytullah itdikten sonra âmâlık ârız olmağla babası gelüb Kırım'da iskan murad idüb han-ı müşarün-ileyhden inâyet olunan arazi-i mahdude ki Safa Konratı arzı dimekle Şîrîn içinde nehr-i Bulkanak'da meşhurdur Safa Beğ ol mahalde karye ihdas idüb ve civarına kendü Orpıdaş halkı olan Konrat halkından bir mikdar halk iskan eylemiş ve gereği gibi kendisine hizmet itdirmek üzere Esnengi nâm karyeyi iskan ve bir mikdar arz-ı itâ' eylemiş ve haliya Bulganak nehri üzere karye-i Safa Konratı ve karye-i Esnengi mevcud ve ma'rûfdur mârrü'z-zikr El-hâc Safa Beğ'in cedd-i'alâsı olan Kıyat Alaç oğlu Mamay Beğ'i Yılkı Suyu dedikleri yerde Toktamış Han ile gelüb Şîrîn Rektemür Beğ katl itdiği Toktamış Han faslında beyan olunmuşdur ba'de Mamay oğlu Beğ Sultan kendü halkı içinde kırda gezmiş intikam almamış ba'de anın oğlu Hıday Berdi Beğ kezalik ahz itmeyüb gezmiş gitmiş gitmiş ba'de anın oğlu mezkur El-hâc Safa Beğ âlîl olmağla ancak kendisini hıfz içün müşarünleyh sultana atalık olmuş ve karyesinde sakin olmuş amma Gence nâmında bir bahadır ve gâyür oğlu

s. 282-a

1. çeküb Bağçe Sarayına götürdü kış içinde tengel divanın içerüsünde olan havzı su ile doldurub
2. anda habs itdi ve sovukdan helâk oldu ki sâbıkan guzât-ı müslîmini soyub sovukdan telef
3. itdiği kabahatinin cezasını icra' itdi ve karındaşları Dâvi ile Akbibi'yi dahî katl eyledi günahınız
4. Bâkî'ye olsun dedi ba'de-zeman han hazretlerine Kefe Beği Halil Beğ'den arz gelüb tahrîr
5. itmişki Jana Beği Kansavuk yine temerrüd idüb padişah al-penâha ve han-ı zî-şâna mu'tâd
6. üzere virilecek pîş-keş esirlerini virmedikden mâ'da dîn-ü devlet tahammül itmeyecek gibi
7. yaramaz kelimât iderimiş deyücek derhal han-ı nusret meâl anı te'dîb ü gûş-mâl içün
8. atlanub kona göçe Taman'ı geçüb Kıydımit Dağında kondu ise Kansavuk tarafından ilçi

9. gelüb arz-ı ubudiyyet eylemiş amma han gayûr gelen ilçisini tutdurub ve bir ikisinin burunlarını
10. Kesdirüb gönderdi Kansavuk dahî sarub yerlerde tahassun itdi pes asker-i cerrâr ile
11. han adüv-i şikâr üzerlerine varub çokluk harb ü kıtâl iderek akıbet feth eyledi Kansavuk
12. bir mikdar asker ile firaren Buzaduğa ve ba'de Kabartay'a gitdi ve asker-i han emin-i emân
13. ganâim-i firâvân ile tahtına gelüb halâika bezl ü atâ da oldu ŞEYH EBUBEKR Kİ KARADAĞ
14. TEKKESİ ŞEYHİDİR ol vakitde mevcud olan arif u billah olanların ser-âmedi olub âlem-i
15. gayb-ı lâ-reybden kendüye ilham olunub diyar-ı Kırım'da Karadağ dedikleri mahalde tekke nişîn
16. olub fukarâyı terbiye ider idi alem-i rü'ya ve zeman murakabedesinde ana tenbih olunmuş ki Kırım Hanı
17. ile Kabartay Çerkesi seferine vara ve anı fethden sonra Ejder Han seferine vara işbu ilham-ı
18. saadet encamı tefeü'l idüb han hazretleri Kabartay'a sefer itdi ve şeyh dahî maiyyet eyledi
19. Azak'dan dolanub kona göçe Kabartay civarında Kolkucîn nâm küçük suya kondukda
20. gice ile Kabartay'ının on binden ziyade askeri şebîhûn itdiler han hazretleri basiret üzere
21. olub tob arabaların birbirine zincir ile girift itdirmiş idi Çerkes üzerine ateşler saçdılar
22. akıbet muallakda yatan Tatar askerinin üzerine uğrayub onları târ-mâr itdiler ve kaçkun
23. asker Kumu dedikleri suya değin firar itdiler lakin han ordası sabaha değin ceng itdiler sabah _oldu_

Derkenar: oğlu olub gayret-i câhiliyye-i Tatar üzere kendü halkı ve nökeri içinde gezüb ? görmüş bir takrîb ile nesl-i Rektemür'den üç aded mirzayı katl eylemiş ve ba'de Yılkı Suyu'ndan göçüb Ten Suyun geçüb Azak Denizi sahilinde Eftar-behtar nâm mevki'nde sakin olub ol mahallin bâc'ını almış andan sonra göçüb nehr-i Kûmî'de Karakököm dedikleri mahalde sakin olmuş ve Kabartay Çerkesi ile ahd ü yemin ve îl ve konak olmuş işbu esnada Kırım'da El-hâc Safâ Beğ fevt olmağla

anın metrûkâtını cem' içün ve besleme-i sultanı fevt olmağla ta'ziye içün at tollayup Kırım'a geçer ve Şîrîn Beği Baba Beğ haber alub Karakız ve Kutlusaat nâm iki oğlunu baş idüb bir mikdar asker hazır ider Gence Beğ babasının hanesi olan Safa Konratına konduğu gice gelüb şebîhûn iderler muharebe iderek gice firar ider ve Karakız Mirza dahî her kimden olursada gice ok dokunur fevt olur ve Gence dahî kaç yerinden mecrûh olub akıbet Kara Mirza Bazarı Câmi'ine kapanur ve anda cerâhatden fevt olur ve hâlâ mezarı andadır işbu haber olına ve Kabartay'a vardıkda Çerkes-i nâkes nakz-ı ahd idüb Gence'nin ilini çaparlar malını yağma iderler hatta meşhur olan Kabartay'daki Gence dedikleri köye anındır dirler ve Gence'nin ili perakende olıcak Murtaza nâm tıfıl-ı sagîr oğlunun atalığı Murtaza'yı alub tebdil-i şekil idüb ırgad tarifesince Kırım'a gelür birkaç vakit

s. 282-b

1. oldu amma han ordusu tarafından tob ve tüfenk sadâsı ve guzâtın âvâzesi işidilüridi
2. asker-i Tatarı münhezim idüb Kabartaylar han üzerine hücûm itmişler imiş Tatar mirzaları işbu
3. ahvalden mütenebbih olub perakende olanları devşirilüb kol kol yürüdüler Çerkesi ortaya alub
4. çoğısını kırdılar ve haylisi esir oldu ve ba'de nehr-i Baksan'dan illerini çıkarub muradı itdiği
5. mikdarı üç dört bin dilber esirlerin alub bâkisini ahd ü eman ile götürüb Orp Suyu'nun
6. başında kendü abd-ı memlûki olmak üzere iskan itdi ve benim işbu mahalde bir otarım ve yurdumsız
7. dedi ve safâlar ile Kırım'a gelüb amme-i nâs a inam ve ihsan itmede oldu EJDERHAN SEFERİDİR
8. bir gün han-ı şecâat nişân taht u alâ-şânında otururken birkaç bazargan feryâd ü figan
9. itdilerki bizler Kazan vilâyetinden gelen bazargan idik yüz yirmi mikdar adam olub Ejderhan
10. civarında konduk ol vakitde Ejderhan hanı sâbıkan beyan olunan Küçük Muhammed Han'ın beşinci rütbede
11. oğlu olan Akkübek Han idi yine nesl-i Şîban'dan olan Yağmurçu dedikleri zâlim huruc idüb

12. geldi Akkübeği katl itdi ve kendüsü tahta çıkdı ve bizleri dahî yağma itdirdi bizler varub arzuhal
13. itdik Kırım Hanı halkından olan bazarganlarız bizlere niçün zulm idersiz dediğimizde Kırım dahî benim
14. düşmanımdır deyü çoğumuzu katl itdi bizler on nefer adam kurtulub geldik beş yüz kiselik mallarımız
15. anlarda kaldı deyü ağladılar han dediki elem çekmeyesiz inşallahu teâla zâlim olanlar belasını bulur
16. sizler mazlumsuz nâ'il-i merâm olursuz dedi ve şeyh Ebubekr'den istimdad iderek külliyetlü asker tertîbine
17. müşaberet itdi ve eşref-i saatde atlanub kona göçe Azak'dan Ten Suyu'nu geçüb İdil üzere
18. yürüdü tahminen Ejderhan'a beş konak menzil kalıcak yirmi adet top ve yeniçeri taifesini
19. alub ve yarar askerden yirmi bin mikdarı asker ile ilgar itdi ikinci gûnü vakt-ı seherde kal'a
20. etrafına nüzûl itdiler amma Yağmurçu Han'ın asla haberi yoğıdı askeri gördüklerinde Nogay askeridir
21. deyü zann itdiler bunlar dahî topları ateş idüb ve bu kadar tüfenk endazlar ateş yağdırdılar
22. isede Yağmurçu ve sa'ir ümerâsı serâsime olub gemilere girüb ehl-ü' iyalleri ile firar itdiler pes
23. Han hazretleri kal'aya dâhil oldu ve cümle bâğıların emvâlini zabt itdi ve bâzarganlara eşyasını _tamamen_

Derkenar: ve ol vakitde Şîrîn'in baş beği Kutlu Giray Beğ bin Hacı Beğ imiş akıbet merkum atalık beslemesi olan Murtaza'yı getürür Kutlu Giray Beğ'in önüne bıragur ve dirki Sultanım ben bir kara kişiyim her ne kadar düşmanınız nesli isede bir atanın fakat kalan çerâğıdır ben bana düşenini icrâ' siz mürüvvet-i hanîsiz isterseniz katl idin ve isterseniz afv ve ve çerağ idin deyücek beğe dahî insaf ve merhamet gelür ve alur Arslan nâm oğluyla mâan beslemeye virir bir hatunun südin içürür ve umumen Şîrînlere dir ki bizim hasmımız Gence Beğ idi ol ise katl olundu artık insaf idelim işbu yaşi benim beslememdir min ba'de mirzalık da'vasın itmesün deyü irzâ' ider ba'de-zeman Arslan Mirza nâmdar mirza olur Murtaza dahî okuyub zümre-i ulemâdan olur ve hacc-ı beytullah idüb gelür ve hayli maldar kimse imiş Safa Konrat'da evtâr olub kendüsü Arslan Mirza yanında karye-i Yayla Sarayı'nda sakin olur ba'de bunun oğlu El-hâc Abdülvehhab dahî bu minval

üzere geçer kezalik bunun oğullarının ekberi El-hâc Mahmud Efendi dahî böyle geçer ve Abdülvehhabın dokuz aded oğlu olub Safa Konrat'da ölmüştür

s. 283-a

1. tamamen teslim itdirdi ve nesl-i Küçük Muhammed Han'dan olan hanzade ve şehzadelerden hayli kimse Ejderhan'da
2. bulunub ve Kazan Hanı olan Safâ Giray Han'ın oğlu dahî anda olmağla onları yanına getürdüb
3. hatırların ele aldı ve sizler akrabamızsız dedi ve Safâ Giray dedikleri han Sahib Giray Han'ın büyük
4. biraderi Muhammed Giray Han oğlu olub mu'tad üzere Kırım Hanı tarafından Kazan'a han nasb olunmuş
5. idi işbu oğlunu yine sa'ir kardaşları ile Kazan'a gönderdi ve ismi Bölek Giray'dır ba'de kendisi
6. ganâim-i vafire ile kona göçe Kırım tahtına nüzûl itdi VEFAT-I SAHİB GİRAY HAN BİN MENGLİ GİRAY HAN
7. han-ı zişân vücûhla dostuna ve düşmanına gâlib idi iftihar-ı Âl-i 'Osman Sultan Süleyman Han
8. ile bilâ-vasıta söyleşür olmağla vüzerâ bundan dilgir idiler birkaç kere padişaha nifâk itdiler
9. amma ısgâ olmazıdı akıbet destur-ı mükerrem damad-ı muhterem Rüstem Paşa sadr-vezaretinde iken
10. Kefe müftisi ve kadısı ve nâzırına hafiyyeten kağıd gönderüb Tatar Han'ın hıyanetini bir takrîb ile
11. padişaha yetişdiresiz inşallahu teâla envâ-ı ihsana sizleri mazhar iderim dimiş idi mukaddema beyan olunduğu
12. üzere han hazretleri Jana üzerine giderken Kefe civarında konub bir iki gün meks itdiydi ve seyr
13. tarikıyla Kefe bağları semtlerinde gezdiydi pes Kefe zabitleri fırsatdır deyü devlete muhzır yazdılar han-ı
14. Tatar hünkârın Kırım'da alâkası yokdur yurd benimdir deyü söylüyor dediler takdir-i hüda ile han hazretleri
15. matbahına vüs'at gelsün ma'nasına Gözleve İskelesi'ni padişahdan rica idüb yazmış idi gerçi
16. ihsan olunduydu lakin ricâl-i devlet dil-gir olmuşlarıdı işbu arz dahî bundan sonra vürûd itdi

17. ise evvelki hareketi bunlara te'kîd oldu padişah-ı gayret penah hanın tedârükî görülmesini murad itdi amma
18. tarîkını vüzerâ ile müşâvere itdiği esnalarda vilâyet-i Kazan Hanı merhum olub ibn-i sagîri
19. hanlığa lâyık olmadığından han hazretlerinin yanında olan Bekay Sultan han nasb olunub babası
20. olan Safâ Giray yerine irsal olunmasını Kazan Halkı arz itdikde Sahib Giray Han dahî mülâhaza
21. itdiği Bekây Sultan dahî yaşdır Devlet-i 'Aliyye'de rehin olan Devlet Giray Sultan bin Mübarek
22. Giray Sultan bin Mengli Giray Han'ı getürüb Kazan Hanlığı ile çerağ eylemeği münasib görüb devlete
23. arz itmiş idi pes vüzerâ Devlet Giray'ı Kırım Hanı idüb Sahib Giray'ı izale etmek hususunu

Derkenar: ölmüşler ve elhac Mahmud'un oğlu El-Hasan Efendi dahî ol minval üzere geçmiş ba'de oğulları ve Abdürrezzak ve Abdullah Efendiler dahî bu minval üzere geçmişler muharrerü'l-kitab El-hâc Abdülgaffar dahî merhum Hasan Efendi oğluyum otar ve malim kemâ-kân Safa Konratda'dır kendim bilâ-talebgâh emûr-i kazâ-i Şîrîn'e mübtelâ ve gâh-ı hanân ve selâtin-i alîşânân hizmetlerinde evkât-güzar olub fazl-ı hüdâ-yı lâ-yezal ile gerek han ve gerek sultan ve gerek beğ hizmet ve sohbetimden memnun ve mahzûz idiler bin yüz elli altı tarihinde hanlık nevbeti Selim Giray Han bin Kaplan Giray Han'a geldikde ba'zı müfsid ve münafıklar galiba ifsâd idmiştir kalgalığında kadısı ve makrebi idim oldukda envâ-ı dürlü kahr bilâ-sebeb idüb akıbet Soğucuk Kal'ası dedikleri camî bi-eman nefy eyledi ol mahalde magbûn zâr-giryan bin yüz altmış tarihinde işbu cemiyyat-ı Umdetü'l-Ahbar tahrîr olunub acebü'l-münasebete kendü abâ ve ecdadım derkenar alındı Râvî-i Ahbar El-hâc Cantemür Beğ ve El-hâc Murtaza Mirza Kanbolat oğlandan meşhur-ı cihan olan müverrih Mirza Beğ Mirza bin Arslan Beğ Mirza'dır Safa oğlu Gence sana kaldı bu dünya ve yahud sana kaldı bu munca dirler mesel-i meşhurdur ana binaen işaret olundu

s. 283-b
1. münasib gördüler padişah dahî Devlet Giray'ı götürüb han-ı Kırım nasb itdi DEVLET GİRAY HAN
2. BİN MÜBAREK Giray bin Mengli Giray Han padişah hubb-i câh Devlet Giray Han'dan ahd ü misâk alub

3. ve vücuhla murahhas idüb Kırım Hanı itdi ve hüsn-i tedârük birle Sahib Giray'ın izalesini ferman itdi
4. ve ma'iyyetine haylice yeniçeri ve top ve cebe hana tertîb idüb karadan Kazan Hanı olmak suretiyle irsal
5. eyledi bunlar gelmekde bir gün han hazretleri Bağçe Sarayın'da otururken Özbek hacılarından birkaç kimse
6. gelüb arzuhal itdiler ki hacdan gelüb vilâyetimize giderken Azak civarında Hatıyuk oğullarından
7. Aliyûk ve Antenuk Beğler üzerimize gelüb refikalarımızın ekserisini kırub mallarımızı aldı ve bizler halâs
8. olub adalet-i kapunuza geldik dediler ise iânet-i mazlumin itmek niyetiyle han-ı zî-şân
9. Hatıyuka'ya sefer tedarikini itdi hulâsa-i kelâm varub Hatıyuka'yı nehb ü igare itdi ve Antenuk
10. ve Aliyuklar Bozaduğa gitmişleridi ale'l-gaflet Bozaduğ üzerine dahî varub mâlâyhası ganâim
11. alub avdet itdi ve hanın oğlu Emin Giray Sultan ve Adil Giray Sultan Or muhafızında birkaç
12. bin asker ile durmağla Devlet Giray Han gemilere binüb Gözleve İskelesi'nden çıkub Bağçe Saray'a
13. vasıl oldu ve ferman-ı padişahîyi okuyub Kırım'da kalan Beğler sem'an ve tâaten dediler zira Sahib Giray
14. Han gerçi zabit-ı padişah idi lakin bi-rahm seffâk olmağla şiddeti galebe olub herkes anı kalb
15. ile sevmezidi dostu bile kahrından emin değil idi ol sebeble hîn-i iktizâda ahali-i Kırım nan-ı
16. cedide meyl itdiler Devlet Giray Han dahî ez-zarûrat tebihü'l-mahzûrât deyü hanın şehzadelerini katl
17. itdi ve hanın habsinde derzencir olan Bölek Giray Sultan'ı çıkarub hâtırını ele alub anı
18. birkaç adamla Sahib Giray Han'ı izaleye ta'yin itdi Sahib Giray Han ahvalden haberdar oldukda
19. muhâlefet itmeyüb dergâh-ı padişâhe bi'z-zât varırım bî-cürm idüğümü arz iderüm deyü Tamân Kalâsı'na
20. gelüb sefine rüzgarına muntazır iken Bölek Giray Sultan ilgar ile gelüb Han'ı taleb itdi
21. ocaklı tâifesi sahib çıkmak kaydında oldular ise padişâhdan kat'i emr-i şerif olmağla

22. anı gösterdiler pes ehl-i şehir mâni olmadular sultan-ı merkum ser-vaktına girüb kılıç havale idicek
23. Han anı basub yıkdı ise Ağaş Ağa dedikleri Aktâcı Beğ külenk ile harb idüb katl _itdi_

s. 284-a

1. itti ve yanında Gazi Giray Şahımı dahî katl itdiler ve meytlerin tonbana koyub Kerş'e ubûr ba'de
2. koçî'ye koyub Bağçe Sarayı'na götürürken Devlet Giray Han Sarı Göl'de karşılayup aldı ve götürüb
3. Salacık'ta Hacı Giray Han türbesinde defn olundu ve ebnâ'sından olan Emin Giray ve Adil Giray ve Gâzî
4. Giray ve Gazanfer Giray ve Selâmet Giray nâm sultanlar bi'l-cümle nizâm-ı alemdir deyü kalt oldundular idi beşerü'l-
5. kâtil bi'l-katl hadis-i şerîfi mucebince zeman-ı hükûmetlerinde bilâ-eman bunça nüfûs katl olundu idi elbette
6. nice mazlumlar dahî gitmişler Hâlıkü'l-küll olan azîz-i müntakîm intikam itdi ve selâtîn-i mezkûradan
7. katl olunanların ba'zısını Şîrînlerden Ağaş Mirza me'mûren katl itdiydi Devlet Giray Han dahî
8. Şîrînden yedi nefer şehbaz mirzayı katl eyledi hasıl-ı kelâm bunları katil olanlar dahî dünyadan katl ile
9. gittiler mücâzât olundular El-melikullahü'l-vâhidü'l-kahhâr işbu Devlet Giray Han dahî nâmdâr han
10. idi herbar Moskov'a gazâdan münfek olmayub hatta taht-gâh-ı Moskov olan Maskâle nâm Kal'a yı alub
11. Ak Beği katl itmiştir ve buna beyn'et-Tatar dağtalgân Devlet Giray dirler ya'ni taht alan dimektir
12. ve Kazan vilâyeti'ne Yağmurçı Han'ı nasb itmişdir mervidir ki Tatar beyninde kıyafet nâme hükmünü bilüb
13. insanın eşkâlinden tabi'atını istidlâl iderler Yağmurçı Han'dan Kırım'a piş-keş ile ilçileri gelüb
14. Han'a arz ider ve râ'iyet olunub avdet iderler Yağmurçı Han sual iderki Kırım Hanı'nı ne şekil
15. adam bildiniz dedikte kartları cevab virürki insan-ı arslânî ancak ölür lakin gayet mülehhem semüzdür
16. her dâ'im araba ile gezer dirler ba'de-zeman bir ilçi dahî gönderdikde Yağmurçu Han sinnen büyük olmasından güya

17. nasihat ve sadâkat itmek fikriyle Devlet Giray Han'a yazar ki merteben büyük hansın sana ben ihtiyarın
18. hayr-hâh'ım seni araba ile yürür deyü ta'yib idiyorlar anı terk idüb at ile yürümekliğin münasib idi
19. dimiş ola pes han gayur bir gün beğteten ferman ider ki seferim vardır dir üç aylık zahire tenbih ider ve atlanur
20. ve bir fert nereye gider bilmezler Azak Semti'ne gider dirler ki Ten boyunu çapar andan dahî geçer dirler ki İdil çapar anı
21. dahî Koçmugaj'dan karşuya geçer ve doğru Kazan'a yürüyecek kaşkun gider Yağmurçu Han Kırım Hanı'nın gazab
22. yollu geldikten havf ider kazak çıkar pes han arabadan inmeyüb doğru Kazan şehrine girer ulema
23. ve meşâyih gelürler dua iderler ve ba'de araba ile varub doğru Yağmurçu Han'ın tahtgahına nüzûl ider ve dahî

s. 284-b
1. sual iderki arabaya binmeyen hanınız ehl-i'iyâlini terk idüb nereye gitdi dediler ki havf-ı padişahî ile gitdi
2. filan yerde deyü işidiyoruz dediler han ana adam gönderdi ki doğru yanıma gel zararım yokdur valla mezarda
3. olsanda benden kurtulamazsın dir Yağmurçı Hana haber vardıkda inâd itmeyüb hak-pa'ye gelir ve ana dir ki
4. arabaya binüb taht almakmı eyüdür yoksa çapen-sivâr olub at ile yürür ise de illere haremini
5. bıragub gitmekmi eyüdür dir Yağmurçı Han pîşman olub istiğfar ve isti'fâ' idicek afv ider
6. ve kendüsü Kırım'a avdet ider ve gayret ü te'ati böyle imiş dirler bunun vaktinde Sultan Süleyman asrı gidüb oğlu Sultan
7. Selim dahî gider müddet-i hanlığı yirmi yedi sene iken dokuz yüz seksen beşde fevt olur müddet-i'ömrü
8. kırk yedide imiş (Muhammed) Giray Han bin Mengli Giray Han Sultan Murad bin Sultan Selim tevcihî ile han olur
9. hanlığından yedi yıl mürûrunda Şirvan yolundan biz-zât Acem seferine varması ferman olundukda itâ'at
10. itmediğinden mâ'ada nâmus-ı Devlet-i 'Aliyye'ye layık olmayacak nâ-sezâ kelimat söylemekle izâlesi murad olunub
11. İran üzerine ser-asker-i zafer-rehber-i Âl-i 'Osman olan vezîr-i sânî Özdemür oğlu 'Osman Paşa'ya işbu husus

12. tenbih olunub ol dahî Şirvan Ülkesi'nde Şamâhî Kal'asını feth itmişiken güya başına ferman gelmek suretini
13. erâ'et iderek dört beş bin adamıyla firaren Demür Kapu derbendini geçüb Kuban sahrasından doğru Kırım'a
14. gelür güya hana iltica itmek tarîkını gösterir han dahî Devlet-i 'Aliyye ile şeker-âb iken bunun gelmesinden hazz
15. ider devlete ve arz yazar Devlet-i 'Aliyye dahî cevab-ı har-gûş yollu müsaade suretiyle avf ve Kefe'de kışlayub
16. baharın yine Acem üzerine gitmesi ferman olunur bir mikdar asker dahî ma'iyyetine irsal iderler ve Rodos'da mahbus olan
17. biraderine İslâm Giray dirler anı han idüb kadırgalar ile Kefe'ye gönderirler dokuz yüz doksan ikide Kefe'ye
18. vusûl bulur 'Osman Paşa ile ittifak üzere han-ı asînin üzerine yürürler Kırım halkı İSLÂM GİRAY HAN
19. bin Mengli Giray itâ'at iderler Muhammed Giray Han hevâdarlarıyla Or Kapusu'ndan çıkub dostu olan on bin
20. Berabaş Kazağı ile Kanlıcak dedikleri mahalle kondukda Kazan eşkiyası 'Osmanlıya hizmetdir deyüb başını kesüb
21. han-ı cedide gönderirler müddet-i saltanatı yedi senedir müddet-i ömrü kırk beşdir pes İslâm Giray han dört yıl
22. han olub vefat idince dokuzyüz doksan altıda 996 biraderi GAZİ GİRAY HAN bin Mengli Giray Han
23. nasb olunur müşârün-leyh âlim ve kâmil ve adil ve şâ'ir-i mu'ciz beyan ve gazâyı tehallüs ider nüktedan olub şecâ'at-i _mîşesinin-

s. 285-a

1. mîşesinin Kağan Arslanı ve maârif gülzârının bülbül-i hoş nevâsı asrının Hüseyin Baykarası ve ehl-i
2. dillerin ruh-efzâsı imiş henüz şehzadeliği vaktinde İslâm Giray Han'ın ta'yini ile Şirvân üzerine
3. Tatar askeriyle varub hizmetinde bulunub hatta vakt-ı muharebede Hamza Mirza bin Şah Hudâbende'ye esir
4. düşer ba'de işâret-i devlet ile halâs olub asitaneye gelicek İslâm Giray Han'ın vefatı haberine müsâdif
5. olmağla anı han-ı alîşân itdiler asr-ı Sultan Selim-i evvelde Tatar hanlarına yevmî bin akçe vazife ta'yin
6. olunmuş idi buna bin dahî terakkî itdiler yevmiyyesi iki bin akçe oldu ve sa'ir avâtıf-ı şehriyâri hadd'den

7. bîrûn olmuşdur ba'de zemân askeri Tatar ile ale't-tevâlî yedi seneye değin yaz ve kış gitmeyüb Sumbur
8. dedikleri mahalde meks idüb devlete hizmet itmişdir ve Yanuk Kal'ası feth olundukça sebeb-i müstakil
9. oldu dirler işbu mabeynde devlete arz-ı tahrîr itdikçe nevâî tarzında nazm-ı safâ-bahş ile tahrîr iderimiş
10. ve divan kitâbetinde olan Zihnî Efendi dahî asrının mümtazlarındandır ve fuzalâ-i asrdan musannifîden
11. Kefevî Haydarzede Muhammed Efendi ki feyzî tahallüs ider bunun nedimidir ikisinin dahî lisan-ı selasede müretteb
12. divanları şühre-i afâk kabule karîn idiğü bil-ittifakdır müşarünleyh Sumbur'da iken ricâl-i Devlet-i
13. 'Aliyye'den ba'zı nâ-sezâ-ı kelimât istima itdikde işbu ebyâtı yazub göndermiş dirler NAZM
14. Telh-kâm bolsak aceb mi hâlimiznî siz körün * burnumuzdan keldi billah acı suyu Sombor'un
15. hayli bî-ahenkdir kanun-ı devlet nağmesi * eğri ağaze kılur barî kulağını burın * irtişa' birle
16. mevâli cem'-i dinâr eylemiş * ellezîne yeknüzûne ayetini yetkiz körün * Gazilerden bir kimesne dedi bu şi'iri
17. revan * ger caman söz söylerise anı Sombor'dan sorun * vezîr-i'azâm Cağalazade Sinan Paşa
18. bunun aksine düşüb akıbet bin beş tarihinde azl itdirdi ve küçük biraderi Fetih Giray Sultan'ı
19. ibrâm ile han itdi ol derd-mend çok imtinâ itdi Babam makamına büyük biraderimdir ve haliyâ
20. kalgalık hizmetindeyim dedi akıbet çare idemedi hâh-nâ-hâh han itdiler bir sene mikdarı han
21. oldu amma Kırım diyarından fitne ve fesad eksik olmadı Sinan Paşa ma'zul olıcak İbrahim Paşa vezîr
22. olub yine Gazi Giray'ı han itdi hikâyet olunur ki hatta sahibü'n-nakl El-hâc Selim Giray Han
23. olmak üzere muma-ileyh Fetih Giray Sultan kalgalığı vaktinde Gûrel vilâyetini gâret itdikde hatmanın bir nüsna

Derkenar: menkûldür ki işbu Gazi Giray Han vücûhla fâikü'l-akran olub cümleden fazla fâzıl-ı nûktedan ve şâir-i sahir mu'ciz beyan ve kavâid-i Arabiyye üzere tedkîk-i meali beyan iderimiş lakin nev'ân seffâk bi-pâk

olub hedm-i binâ' Rabbü'l-alemîn olan nev'i beni ademi itlâf eylemeğe çapan ve çalan olub asrında ümerâve sa'ir ûlû'l-ârâ'a'dan çokluk kimesne-i katl eylediği muhakkakdır eğerçe işbu güne işe cesareti hak bilürde ider lakin bünyan-ı Rabb-ı müstean olan insanı katl ve hedm ceri olanlar ekseriyen takdîr-i hüdâda kıllet-i ömr ve akıbeti rezalet ile muzmahil olması müberhen olmağla bu dahî rezalet ile sefer-i ahiret eyleyüb eğerçe oğlu İnayet Giray Han mesned-nişîn han oldu anı dahî Âl-i 'Osman katl itmiştir ve haliya nesli munkarızdır

s. 285-b

1. kızı esir düşüb sultan müşârünleyh yedinde üç yıl mikdarı meks itmiş ki celvi gelmek babında münâzaa olunmuş akıbet
2. bir mikdar altuna celvi kesilüb kapukulu ağalarından biriyle ol kızı Boğdan vilâyetinde Yaş'a göndermişler anda dahî
3. bir seneden mütecâviz meks itmişler ki celvi temam gelmiş ba'de celvini alub kızını hatmana teslim iderler Lehlüye varılub
4. kızın haml-ı zuhur itdikde akrabası sual iderler kimin evladıdır dediklerinde kalga Fetih Giray Sultan'ın esiri idim
5. andan hamile olmuşumdur dimekle vaz'-ı haml itdikde oğlanı atalığa virüb ri'âyet üzere beslerler ve ba'de zemân
6. Han tarafına ilçi gönderüb mezkur oğlanın ahvalini bildirirler Fetih Giray Sultan'dan sual olundukda cevab
7. iderki ben ol kızı yanıma getürmedim hamlî benden değildir deyü inkâr ve nefî ider hatta nakl iderler ki kalga-i sultanın
8. Sünbül namında bir cariyesi gayet yakın odalığı olmağla işbu haberi işitdikde gayret-i nisvân üzere bir gün
9. Sultan hazretleri abdest aldıkda cariye-i merkume yüz bezi tutariken 'âdet-i selâtin-i Tatar üzere sultanın
10. sammur kalpağını başından kaldırır ki güya erkek oğlu olsa lisânen söylemek ayıb olub kalpağını kaldırırlarımış
11. sultan gazaba gelüb cariyesine bir sille urur ve dirki bire mel'une benim oğlum ise ben senden havf idermiyim
12. ol benim oğlum değildir benim yanımdan gitdikden sonra iki seneye karîb vaktinde vücuda gelmiş ben haşa elimde iken
13. dahî anı istifraş itmedim dimişler pes işbu husus Lehlülerin ma'lumu olucak olur o oğlana ri'âyet
14. itmişler ba'de zemân yiğit yetüşür amma gayet gayyur olub vilâyet-i Leh'de haramilik ve yol kesicilik ider

15. olmağla anı ahz u katl murad iderler ol dahî firar iderek Boğdan vilâyetine düşüb bir boyarın koyun koşunda
16. çobanlık ider yürür ba'de zemân Fetih Giray Sultan'ın ammileri ve ammizadeleri nesl-i aherden zahmete gördükde
17. kendüleri mu'în olmak içün rızık araştırıriken ba'zı ihtiyarları mâr'uz-zikr oğlanın keyfiyetine anlara bildirdiler
18. bunlar dahî her ne şekil olursa da bizlere akrabalık âvâzesi aleme münteşîr olmuş anı götürüb kendimize yoldaş
19. idelim deyü araştırarak Boğdanlının koyun koşunda mesturü'l-hâl yürüdüğün işidüb adam gönderirler
20. ve ikram ve ihtirâm birle Sultan tarzıyla getürür ve kendülere kardaş iderler ve nefsinde cerî ve cesûr olmağla anlara
21. hayli imdâdî olunur ve çoban tarîkasında yürüdüğünden ötürü ana Çoban Giray deyü ad virmişler ki Adil Giray
22. Hanın pederidir el-ahdet ü ale'r-râvî çünki Gazi Giray Han ikinci nevbet han olduysa Fetih Giray'ı zulm
23. ü gadr ile katl itmişdir nitekim ol vakitde ana söylenen mersiyelerindendir MERSİYE katî zulm itdi bugün

-Fetih Giray -

s. 286-a

1. Fetih Giray Han'a felek * yeridir ağlarısa yerde beşer gökde melek * Gazi Giray Han dahî bin on altı senesinde
2. vefat itdiyse Selâmet Giray Han bin Devlet Giray Han nasb olundu bu dahî üç yıl hanlık
3. idüb bin on dokuzda vefat itdi vezîr Murad Paşa arzıyla kalgası olan Canıbek Giray Han
4. nasb olundu Canıbek Giray Han bin Devlet Giray Han (Mübarek Giray Sultan) iken bin yirmi altıda Acem seferine hayli Tatar askeriyle
5. Kefe'den sefineler ile karşuya geçüb vezîr Halil Paşa ile Erdebil üzerine vardılar akıbet Şah Abbas
6. ile sulh itdiler ve Erzurum üzerinden avdet itdiler ise bin yirmi yedide cülûs-ı Sultan 'Osman vâki' oldu
7. bin otuzda Hotin üzerine sefer-i hümayun oldu ve Canıbek Giray Han dahî me'mûren yürüyüb Özü
8. Suyu'nu geçdikden sonra vezîri olan Mirza Bey Ağayı orduyu padişâhîye irsal idüb çapula izn

9. istedi izn-i padişâhî olmağla vilâyet-i Leh-Ukraynasına akın itdiler ve bi-hadd esârâ ve mevâşi iğtînâm
10. olunub ordu-yı cihandâri ye vasıl oldular Hotin civarına gelüb otağ-ı hümayuna vardı
11. vüzerâ ve vükela istikbal iderek kapuya yakîn gelicek vezîr-i'azam hanın belinden tîrkeşini aldıkda biraz
12. havfa düşdü amma derhal murassa kılıç ve tîrkeş ve temür kürek ve mükemmel küheylan at virdiler ve götürüb padişah
13. ile buluşdurdular ve ikrâm tam itâ-yal mâlâ-kelâm ile avdet itdirdiler işbu seferden avdetinde padişah
14. kul taifesiyle mabeyne düşmekle cülûs-ı Sultan Mustafa bin otuzda vaki oldu Kara Hüseyin
15. Paşa vezîr-i'azam oldu Rodos'da menfî olan Muhammed Giray'ı getürüb han nasb itdiler Muhammed Giray Han
16. bin Devlet Giray han olıcak Canıbek Giray'a Çirmen Sancağı has virilüb Rodos'a habse gönderdiler
17. mukaddema Acem'e varub Şah Abbas'a konak olan Şahin Giray birader-i Muhammed Giray ki Yavuz Şahin Giray
18. dimekle meşhurdur biraderi han olduğunu işidüb gelüb kalgası oldu bin otuz ikide Sultan Murad-ı râbi'
19. cülûs itdi ve otuz yedide Muhammed Giray ve Şahin Giray huşûnet-i tab'ları hasebiyle Devlet-i 'Aliyye'ye muhalefet
20. üzere olduklarından ötürü sene-i mezbura ramazanında tekrar Canıbek Giray han nasb olunub biraderzadesi
21. Devlet Giray bin Selamet Giray'ı kalga idüb donanma ile Kefe'ye gelüb çıkdılar Muhammed Giray ve Şahin Giray ise bir mikdar asker
22. ve kazak keferesinden yedi sekiz bin kazak ile muhareb-i hana müteheyyi oldular Canıbek Giray Han dahî üzerine
23. yürüyüb muharebe itdiler Mansur oğullarından meşhur olan Arslanay oğlu Kantemür Mirza ki sonra paşa dahî olmuşdur

Derkenar: Gazi Giray Han'ın mevtinde hayr-hâh-ı devleti olan Kefevî Haydarzade Fazıl Muhammmed Efendi mersiye-i nazm eyleyüb ahirinde mevti tarihini ta'miye vechî ile söylemişdirki budur MERSİYE rıhleti tarihini ta'miye idüb dedim * gitdi dem-i hurrem-i Gazi Giray Han hayf * imdi vech-i ta'miye budur ki Gazi Giray Han lafzının hurûfı bin dokuz yüz olur ve lafz-i hayf hesapda dahîl değildir dedim-hurrem lafzının hurûfı

sekizyüz seksen sekizdir işbu mikdar-ı aded gitdikde bin on altı bâkî kalur pes mevti 1016 onaltıda ölmüşdür

Derkenar: Kefe'de muhasara ve muharebe idüb akibet yeniçeriye hezimet vâki' olub işbu esnada den tekrar Muhammed Giray Han'a mukarrer nâme geldi ve ba'de Şahin Giray Kala-i Akkerman'a varub Mansur oğlu Kantemür Mirza ile cera ceng idüb Kantemür'ün çokluk hazinesini Şahin Giray zabt itdi işbu esnada tekrar Canıbek Giray han oldukda Kantemür Mirza Han'a imdad iderek Muhammed Giray ve Şahin Giray münhezim olub Muhammed Giray katl olunub Şahin Giray vech-i mezkur üzere Acem'e gitmişdir

s. 286-b

1. mezburun şecâ'at ve imdâd ve emanetiyle Canıbek Giray Han galib ve Muhammed Giray esna-yı harbde maktul vâki' oldu
2. ve Şahin Giray kazak eşkiyasıyla yürüyüb çokluk fazâhat itmiştir bir aciyîb vâk'a nakl iderler ki Şahin
3. Giray'ın yürümesi akldan ba'îd nakl olunur bu gün bir mahalde görülmüş iken yarın mesafe-i ba'îde de gördükleri
4. çok kere vâkı'adır hatta dirler ki Şahin Giray Or taşrasında imiş han anın havfından Bağçe Saray'dan
5. taşraya çıkmazımış umur-ı külliyesini Mansuroğlu mirzalarına teslim itmiş olub hükûmet-i Kırım Mansurlar
6. elinde imiş dirler bir gün han vakt-ı baharda kuğu avı arzusuyla Alma-kerman Gölü'ne gelüb birkaç
7. gün meks itmek murad ider ve kendüsü ol mahalde olan kulle de yatarımış etrafında kapu kulu ve sekban
8. ve Mansuroğlu mirzaları yatarımış Şahin Giray işidir ki han taşradadır yanına ancak beş on adam
9. alur ilgâr ider Kırım'a girüb tez elden yürüyürek gice ile hanı şebîhûn ve anı katl itmek fikri ile yürür
10. ve yanında olanların ne haddi varki bir söz söyleyeler hatta emeldaşı olan Mekâreş Çelebi dedikleri bahadır dahî
11. nutk idemezimiş pes bir gice irişürüz niyetiyle yürümüş amma sabah yeri buluruz emeldaş dirki efendim bu gice
12. vakt kalmadı inşallah yarın gice varılur deyü Ulukol dedikleri derya semtine çekilür giderler amma

13. Hacı İbrahim dedikleri karyenin müezzini işbu haberi işitmiş ve belki Şahin Giray etbâ'ı haber virmiş
14. ola müezzin hoca han tarafına ihbar ider pes han etbâ'ı hazır ve müheyya olurlar ikinci gicede
15. Şahin Giray gelüb bir tarafdan Şahin Giray âvâzesiyle koyulur amma hazır asker bunları ortaya
16. alurlar ceng iderek elma bağçelerinden birisine kamalurlar bir iki kere çıkub tokuşurlar bir işe yaramaz lakin
17. yalınız Şahin Giray karanlıkta çıkar gider ve etbâı kalır Şahin Giray gice ile İsbât nâm karyede
18. bir kız emeldaş olmağla anın evine varır anlar bunu saklamak kaydında olurlar amma Şahin dir ki ben
19. yoldaşı bıragub yalınız halas olmaklık avratlıkdır her ne olursam bile olurum deyü gice ile atına biner
20. yine elmaya gelür amma sabah biri bildirir han dahî ata binmiş ve askeriyle bağçe ihata ider akıbet içinde
21. olanları tutarlar amma Şahin Giray yok emeldaşına sıklet iderler cevab ider ki nereye gider bilmem ancak
22. Şîrîn beği Sufî Muradşah Beğ enişte sidir galiba ana gider dedikde han âleme dellal itdirir ki Şahin Giray'ı
23. katl idene büyük suyurgalim olur ve sağ getüren adama ağır zeamet itdiririm deyü kendüsü ve Mansuroğlu -mirzaları-

s. 287-a
1. mirzaları dahî yürürler işbu yürüyüş esnasında Şahin Giray dahî irişür ve askere karışur ve kimse anı
2. bilmez pes han acele ile yürüyüb bindiği yurgayı kamçılarımış Şahin Giray cür'et-i kalbiyye ile hana
3. su-i kasd ile yabça yabça yürürek safları sökerek hatta silahdar ve hazinedar hanın tâ ardından giderler 'âdetdir
4. anların arasına irişür ve atına mahmuz gibi tahrîk ider hazinedar atın başına kamçı ile vurur gözün görmüyor hanı
5. göremezmisin deyü yüzüne bakıcak Şahin Giray'ı bilüb feryad idince han atını kamçılayub kaçar
6. Şahin Giray arduna düşer birkaç kere kılıç ile irişür amma çalamaz ba'de gulüvv-i amm olucak artuk
7. dizgin boşadub dögüşirek yola düşer ve elinde yara olur kanı elinin avcundan akarak

8. atışarak giderken ittifakı Şîrîn Beği Sufî Beğ cümle kardaşlarıyla han ziyaretine gelürken gice Fındıklı
9. suyunda konmuş imiş sabah göçüb yola girdiklerinde karşudan galabalık görünür ve meks iderler nâ-gâh
10. Şahin Giray mecruh gelür ve dirki bi-emanî sana ve ocağına konağınızım dir beğ ise bunu sevmezimiş
11. ve kaç kere canına kasd itmiş olduğundan araları bozuk olsada 'âdet-i Tatar üzere konak olduktan sonra
12. biz-zarûrî anı birkaç mirza ile Şîrîne gönderir ve kendüsü yol üzerinde durur der'akıb Mansuroğlu Bahadır
13. Beğ irişür Sufî Beğ andan rica ider ki bana dahîl düşdü dir ol dahî âkıl adam olmağla ricasını
14. redd itmez ve meks ider ve ba'de anın biraderi İnâyetşah Mirza irişür andan dahî rica ider amma ol
15. Yâş Mirza haşîn olmağla dinlemez ve dir ki sana sözüm yok lakin Şahin Giray'ı katl itmedikçe duramam
16. dir ve yürür Sufî Beğ yoldadır ve anın yerine beni katl eyle dir yine nüfûz itmez olmağla Sufî anı ok
17. ile atar ve yıkar ve kendisi yoluna gider pes Bahadır Beğ biraderinin üzerine iner ve sual ider ki yaren
18. ağırmıdır İnayetşah dirki elhamdülillah kûbem pekdir ok geçmedi dir Bahadır Beğ dir ki sen edepsizlik itdin
19. seni te'dîb içün itmişdir eğer gerçek atarısa anın okuna kûbe siper olmazdır zira tîrendâzdır dir
20. ve yoklarlar atılan oku bulurlar görürler ki atkı ta'bir olunan puta okuymuş Bahadır Beğ'in sözü gerçek olmuş
21. dirler ve ba'de Şahin Giray'ı götürürler tonbazayla ile Çerkes vilâyetine göçürürler ondan Acem Şah Abbas'a
22. gitdi dirler ki andan olan ahvali besyardır ba'de kendisi bi'z-zât Acem'den nefret ider izin ile dergah-ı Sultan Murad'a
23. gitmek murad ider Şah Abbas gerçe münasib görmez amma Şahin Giray akdâm idecek çokluk mâl ihsan ider

Derkenar: en'âm ider ol vakitde Sultana Nogay tarikasınca işaret itmiş ki padişahım kaldavın kazakdan ve citeğin Nogaydan ayrıldın cortun esen tapgaydan dimiş ya'ni her gün kullanıma binilen ata kaldav dirler kazağı kaldava teşbih eylemiş andan cüdâ düşdün ve Nogayı ceng gününde binilen ıslah ata teşbih eyleyüb andan cüda düşdün akıbet-ı mekân ki selâmet

varaydın dimekdir pes merkum Nogaylunun dediği rast gelmiş geçid kurbunda Mansurlar ittifak iderler bir gice Sultanın halvetine girüp re'isü'l-ümerâmız olan Selmanşah ve Kutluşah Kalga ve Nurettin ikisini dâhi katl ider ve giderler tâ asr-ı Bahadır Giray Han'a değin kalur gider ba'de Bahadır Giray Han intikam içün Mansuroğlunu katl-i amm eylediği mahallinde beyan olunur

s. 287-b

1. ve haliyâ Kırım Hanları beyninde meşhur olub birisi Halim Giray Sultan bin Sâadet Giray Han'da ve birisi dahî haliyâ han
2. olan Selim Giray bin Kaplan Giray Handa olan üstad-ı esed ameli olan iki kılıç müşarünleyhe Şah Abbas yadigarı
3. olub ibtidaen birisini sultana ikramen virmiş iken ba'de birisi dahî Şahin Giray isteyüb almış dirler
4. hülâsa-i meram Şahin Giray secâ'at hitâm dergah-ı Sultan Murad'a bilâ-vasıta varır ve her nerede gezer isen
5. dahî kahr-i hüsrevâniden halâs bulamayacağımı bilüb dergah-ı merhamet penahına geldim katl iderisen vücuhla
6. sezâyım afv iderisen merhamet ve afv ukubet-i gazaba galibdir deyücek Sultan Murad şîr-dil işbu
7. arzuhal eser-i iştimalden afv ve kezm-i gayze meyl idüb vâfir-i en'am ider elyevm tahtgâh-ı ecdadına
8. gönderilmek hilâf-ı kanundur bir mikdar Rodos'da meks itsün anı çerağ-ı hassım olmak üzere han
9. iderim deyü ol vakitde Rodos'da nefî olan Bahadır Giray Sultan bin Selamet Giray Han yanına gönderirler
10. ve malzemesini mükemmel ferman iderler ba'de zem'an Rodos'da vefat ider ve metrukâtını Bahadır Giray ahz ider
11. han olub geldikde asabe karîbesine cümle eşyasını teslim ider ancak iki esedi alıkor bana mevhübdur
12. diyerek akrabasına virmez onlar dahî mukavemete kâdir olmazlar Bahadır Giray Han'ın vefatından sonra oğlu
13. Hacı Selim Giray Han'a intikâl ider ve ol dahî birisini büyük oğlu Devlet Giray Han'a ve birisini diğer oğlu
14. Saadet Giray Han'a ihsan ider Devlet Giray Han vefatından mukaddemce ibn-i sagîri Gazi Giray Şahıma
15. ihsan itmiş olub merkum şahımlar Kaplan Giray Han eline yetim kaldıklarında hayli mal virüb ol

16. kılıcı Kaplan Giray aldıydı anın fetvinden sonra oğlu Selim Han'a kaldı ve ol birisini Saadet Giray Han
17. dahî Halim Giray nâm oğluna virmiştir ve haliyla anın mülkündedir hulâsa-i kelâm Canıbek Han ba'de emniyyet
18. üzere han olub bin kırk atlı senesine değin hükûmet itdi ba'de anı ihtiyarlandı deyü azl idüb
19. İNAYET GİRAY HAN BİN GAZİ GİRAY HAN han nasb olundu ve biraderi Hüsâm Giray'ı kalga itdiler Revan seferine gelmek
20. üzere ferman olunmuş iken kat'a ıska itmediğinden mâ'ada ağzına sığmaz kelimât-ı gayr-ı lâzime söylemiş ola
21. ve mâr'uz zikr Mansuroğlu Kantemür Mirza'yı kahr itmek kaydına düşüb ol dahî insan arslanı olduğundan mâ'ada Devlet-i
22. 'Aliyye'ye vücuhla hizmeti sebkat idüb nâm u şân sahîbi olduğuna han hased iderdi Kantemür Mirza kahr-ı
23. kahırman-ı hanîden firaren Devlet-i 'Aliyye'ye iltica itdi Murad-ı padişahidir afv ile muamelenizi isterler deyü

sahibü'd-devlete

Derkenar: işbu İnayet Giray Han Gazi Giray Han oğludur ve Hüsâm Giray dahî Gazi Giray Han oğludur büyük lâkabına pehlivan sultan dirlermiş kavi ve mütekebbir olub bir kimse saymazımış Mansuroğlu Mirzaları Akkerman Adası'nda sakin olub han'a gereği gibi itâ'at itmedikleri hasebiyle bunları Kırım'a nakl içün Hüsam Giray Kalga Sultan ve Nureddin Sultan varır Saadet Giray ve cümle illeri ile göçürürler ve sultan ma'iyyetinde Kırım askerinden mâ'ada Yediçeki oğlu Nogayı ve Berabaş kazağı dahî olub pes Mansuroğulları muhalefet itmeyüb göçerler Özü'ye giden geldikde sultan-ı mağrur kazağı ve Nogayı mehmâ-emkan ikrâm idüb mekanlarına gönderir meşhurdurki ol vakitde bir ihtiyar nogaylu gelür sultana vedâ ider ve sultan dahî râiyet ve in'âm ider

s. 288-a
1. sahib'üd-devlete birkaç kerre tahrir u recâ itdikçe temellü huşunet peyda' idüb devlete tahrir itdiği ba'zı
2. mekâtibi hakîr görmüşümdür hayli münşî ve beliğ amma kelâm-ı mâlâ-yılezim tebliğ itmişdir hatta hatırda kaldığı ba'zı
3. elfâzı ki böyledir eğer bu rehde Kantemür makhurı virüb tarafımıza göndermeziseniz inşallahu teala evelallah

4. evvel-i şitâ hulûsunda Meric ve Tunca'nın ab-ı sâfîsi tebrid-i sermâ'dan incimâd ayîne-i musaffa-i nihad oldukda
5. asker-i Tatar sarsar eseri eseb-i sabâ ahenk ayağı altında n'alları mıhları rûy cemed-i musaffayı harâşîde
6. eylemesi mukarrerdir deyü pay-i taht Edirne'ye teveccühünü bildirmiş olmağla akıbet hoşunut-ı kelâm kendüye
7. aid olub bin kırk sekiz muharreminde azl olunub Bahadır Giray Han bin Selamet Giray han nasb olunmuşdur
8. kadırgalar ile Kefe'ye vusûlünde bilâ mezâhimin varub cülus eyledi İnayet Giray varacak melce' bulamayub
9. akıbet der-devlete vardığı gün ki saferü'l-hayr'ın sekizinci günüdür vücuda getürdüğü a'mâl-i seyyî'si
10. cezası olmak üzere izale olundu ve bin kırk dokuzda cülûs-ı Sultan İbrahim vâkı' olub
11. bin elli birde Bahâdır Giray Han Azak seferine varub hasta avdet idüb iki yıl hanlık idüb
12. vefat itdi MUHAMMED GİRAY HAN BİN SELAMET GİRAY $_{1051}$ han oldu lakin lu'b u lehv'e mâ'il zabt u ratb-ı ahali
13. vilâyette kâhil ve belki gafleten zulme mütemayil deyü üç yıldan sonra azl ve Rodos'da habs olunub İslâm
14. Giray bin Selamet Giray Han han nasb olundu elli dört $_{1054}$ senesinde Berabâş kazağı Moskovlu'dan yüz
15. döndürüb Minelske nâm bahadır kazak İslâm Giray Han'a gelüb iltica' itdi ve ana hatmanlık payesini
16. virüb ol vakitde Or beği olan guzat-ı Tatarın serfirazı ve bahadıran Kırım ümerâsının mümtazı olan Argın
17. Tugay Beğ'e teslim idüb anın refakatiyle yaz ve kışda ârâm itmezsizin diyar-ı küffarda akınlar itdiler
18. birkaç sene münfekk olmazsızın ol kadar ganâim ve esâri ve mevâşi sebî iğtinam itmişlerdir ki ahali
19. vilâyet-ı ser-â-pâ ağniyadan oldular ve diyar-ı Moskov hemen harabe yüz tutdu Tuğay Beğ'in gazevâtın hakkında
20. menakıb ve destanlar ve her lisanda türküler söylenir oldu işbu İslâm Giray Han gayet halim ve mütedeyyin
21. ve sahib-i merhamet padişah imiş menkuldür ki taze sultanlığı vaktinde Leh'lü keferesine esir düşmüş
22. imiş ba'de zemân hanzadedir deyü anı ikramen ıtlak iderler ve anın hürmetine vilâyet-i Leh'de olan

23. Tatar esirlerini bil cümle âzâd iderler ve ol vakitde Leh'in berâbâş kazağıyla Ukrayna toprağı hususunda

Derkenar: ve biraderlerinden İslâm Giray Sultan kalgası ve Safa Giray Sultan nureddini oldu ve ba'de ikisi dahî han olmuşlardır
İşbu Bahadır Giray Han r.a. mukaddema Mansuroğulları katı eylediği Hüsam Giray ve Saadet Giray Sultanların intikamı içün bin ellide birer takrîb ile Mansuroğullarının zebrelerini katl-i amm eylemişdir
Kırım Giray Bin Selamet Giray Han Bahadır Giray Hanın fevti vaktinde taraf-ı devlete Çerakise üsârasını pîş-keş idüb hanlık taleb eylemişidi müyesser olmayub Muhammed Giray Han'a virildi

s. 288-b
1. nizâ'ları olmağla Özü kazağının üzerine Leh'lü askeri yürür ve o esnada Sultan merkumdan rica iderler ki
2. Tatar askeri dahî varımış desünler ve düşmanımızı tezlîl muradımız dirlikdir Tatar bulur isen yanına al
3. ve her havayicinizi biz görelim deyü at ve alât-ı harb virüb Sultan dahî her ne ise bir iki bin mikdarı adam bulur
4. ve mâan Özü'ye azîmet iderler düşmanlarına karîb olucak Leh Cumhuru müşavere iderler ki ne tarz görüşelim
5. deyü söyleşirler ve refakatimizde olan bir han oğludur ona dahî istişare idelim deyü bildirirler ki bunlar
6. virdikleri müşavere Leh'lü keferesine çendan münasib gelmez ve hiffet-i râ'yine haml idüb biraz istihza' itdiklerin
7. Sultan'a söylediklerinde azîm arlanur ve hatta ağlamışım deyü kendüsü nakl iderimiş işbu vakit inkısarında
8. dergah-ı bârî-tealiden niyaz ider ki yarabbi beni işbu kafirler tahkîr itdiler benim dadımı bunlarda koma
9. dimiş ola bi-takdîr-i Rabb-ı kadîr hanlığı asrı gayet eyü asr olub hattı küffarın yedi büyük taburını
10. bozub hazinesini ahz u ekser istihzâ' iden boyarların esir eylediği nakl-i sahîh nakl olunur akıbet
11. on üç yıl hanlığından sonra vefat itdi bin altmış yedide $_{1067}$ han-ı sâbık MUHAMMED GİRAY BİN SELAMET
12. GİRAY HAN han olub ol ki su'-i hâlî sâlâha mübtedi olub diyanet tarafı galib olmağla buna

13. ikinci hanlığında Sufî Muhammed Giray Han dimişler bu dahî Minelske hatmana istimâlet birle gaza ve cihada mübaderet
14. itdi ahali-i ve Kırım ve Bucak vîfak üzere bi'l-ittifak ganî oldular bin yetmiş üçde Uyvar
15. üzerine sefer-i Âl-i 'Osman olub vezîr-i 'azam Fazıl Ahmed Paşa azîmet idüb bi'z-zât Muhammed Giray Han
16. kendüsü gelmesi ferman olunmuş iken özr bahane idüb Canıbek Giray nam oğlunu serasker idüb
17. gönderdi ve ma'iyyetine kendü vezîri Sefer Gâzî Ağazade İslâm Ağayı ağa idüb göndermiş iken bu tarafda
18. Sefer Gazi Ağa'yı sen Tatar ile ittihad üzere oluyorsun deyü katl itmekle merkum İslâm Ağa dahî han
19. zâdeden emin olmayub firar ider ve vezîr-i azam Köprilüzade Ahmed Paşa'ya kapucu başı olur
20. delil u nehâr hana isnadlara dürlü dürlü fezâhatları vardır deyü söylemekden halî olmaz vezîr dahî
21. dil-gîr olmağla sâbıkü'l-beyan Çoban Giray'ın oğlu Adil Giray'ı han iderler ADİL GİRAY HAN
22. BİN ÇOBAN GİRAY Rodos'da iken bin yetmiş beşde [1075] getürüb han iderler İslam Ağa veziri olub
23. Kırım'a gelürler Muhammed Giray Han sekiz sene han olub iki nevbetde on bir yıl han olmuş iken devlete gitmekden ihtiyat idüb Kumuk vilâyetine -gider-

Derkenar: işbu İslâm Giray Han eğerçe halîm meşreb imiş lakin bahtı güşâde olmağla bu kadar fütûhat-ı cezileye muvaffak olmuşlar ve ibdidâ'yı cülûsunda ahali-i Kırım'a bir mikdar hoşunet göstermekle umumen Karaçı Hanı ve Kırım Giray Sultanı ve kapu kulunu muhasara itmişler ve bin elli beş tarihinde ehl-i Kırım celâli-vatan murad idüb ehl-i ıyâliyle Or taşrasına çıkmışlar ba'de ulemâ-i Kırım mabeyninde tavassut idüb sulh itdirmişler ol vakitde ulemaya rağbet varimiş ve kelâmı ısgâ olunurumuş ba'de han hazretlerine insaf u adl ve merhamet ile ittisaf idüb el-yevmü'l- kıymet duayı seza olıcak esere nail olmuşdur

s. 289-a
1. gider ve Dağıstanda sakin olur Adil Giray re'y-i sâib sahibi olmamağla İslâm Ağa anı

2. tahrîk iderek ahali-i Kırım'dan Sefer Gazi Ağa'yı katle sebeb olanlardan ahz-i intikâma gavga çıkarmak
3. üzere Karaçı tahammül itmez gibi dürlü dürlü bid'atlar ihdas itdirir akıbet Şîrînin baş beği olan
4. Mengli Giray Beğ ve cümle kardaşları kazak çıkarlar Kuban'da Nevruz Mirza'ya gelirler Nevruz Mirza ibn-i Kasay
5. Mirza ol vakitte nehr-i Kuban üzerinde haliya Kaplu nâm kasabadan altı saat yukarıda kal'a misüllü
6. şeranpu yapdırup ekser halde orada sakin olurudu ve Kasây oğlunun dört kesek halkının
7. şöhretliyisi ve Şehbaz Mirzalarki oğullarıdır Cadîk Hanım nâm hatundan mütevellid olan on adedden
8. ziyâde oğulları olub anlara Câdikoğlu ta'bir iderler lakin Çerkes Bozaduk Beği kızı olan
9. Beğzade hatunundan mütevellid olan beş aded oğulları ki isimleri Bahadır Mirza ve İnayet Şah ve Bahadır Şah
10. ve Davî ve Musa'dır beyn-en-nass gerek şecâ'at gerek sahâvet ve gerek rezânet ve sa'ir ahlâk-ı
11. hüsne ile mevsuflar olub kazak gelen beğler ve mirzalar âdet-i kadîmeleri üzere anlara gelürler lakin
12. Nevruz Mirza ihtiyar ve akıbet endiş olmağla Kırım Hanı'na isyan iden kimseler Âl-i 'Osman Devleti'ne
13. dahî mebgûzdur ve bizler ise göçmeği terk idüb rahat otururken anlara sahib çıkar olsak
14. burada meks itmek mümkün değildir deyü biraz imtinâ suretini ibraz ider lakin mezkur oğulları
15. ikdâm iderler ki Kırım'da an-aslen sahib olan Karaçı Beğleridir ve vücuhla anlar bizlere mu'indirler
16. işbu günlerinde anları selb iderisek ba'del-yevm anlar yurdların buldukda bizlere dostluk alakası
17. dahî meslûb olur deyüb hâh-nâ-hâh babalarını uydurub ve cem'i halkını göçürüb mâ'en
18. Kabartay semtlerine Eş Akayık Karatup dedikleri mahalle giderler Kırım diyarı ümerâdan nehy kalur
19. han dahî ayin-i Tatarî nedir bilmez olmağla vilâyetde çokluk hasâret olur işbu ahval
20. asitâne-i âliyeye mün'akis olucak rıza-yı devlet ise nizâm-ı memlekete masrûf olmağla han tarafına

21. tenbih yollu tavsiye iderler han dahî pişmân olur ve beğlerin gelmesine ahd û misâk birle mu'temedler irsal
22. ider ve işbu bizden südûr iden hareket na-seza ancak vezîrimiz olan İslâm Ağa'nın tahrikidir benim
23. fikrim değil idi deyücek beğler dahî han adamının yanına Zor Mirza bin Azamat Beğ nâm biraderlerin ma'iyyet

s. 289-b
1. itdirirler ve dirler ki efendimizin işbu işlerde rızası yoğusa sebeb olan İslâm Ağa'yı katl ider ise i'timâd
2. iderüz deyü gönderirler han-ı kec peyman İslâm Ağa'nın hizmet-i dirinesini feramuş ider ve anı katl ider pes
3. Şîrînyân dahî han-ı sahibü'l-iz'ân olmadığını bilürler ve doğru Kırım'a gelür amma bir padişah ki rüşdü sedâd
4. sahibi olmaya andan ne hayır gelir deyü her emürünü ta'tîle mübaderet iderler idi yıl-ı hanlık umurı ihtilâl
5. üzere mürûr itdikde bin seksen iki 1082 tarihinde Selim Giray Han bin Bahadır Giray han nasb olunur han-ı müşerrünleyh
6. hayli reşîd ve sâhibü'l-akıl ve sabur ve gayûr padişah olub ümerâ-i Kırım'ın her birini cezb-i kalb iderek
7. nizam virür ve Sultan Mehmed-i rabî' Leh'lü keferesine azab idüb üzerlerine sefer-i hümâyün vâkî oldukda
8. biz-zât Selim Giray Han me'mûr olub Leh'in Kamâniyyese dedikleri kal'a-i metînesini muhasara itdiklerinde
9. ma'iyyetlerine varub kanun-ı Âl-i 'Osman'dan ziyade vech üzere riâyet olundular kal'a-i merkume otuz
10. beş gün muhâsara olunub eman ile feth olundukda etrafında olan kılâ'-i sagîre dahî ana zamime kılınub
11. bir eyalet ve bir vezîr-i âlişân zabt idecek memleket olub kuzat-ı adalet-simât müftî ve sa'ir agavât
12. tertîb olunub vezîr-i sânî Kaplan Paşa ile Selim Giray Han Leh'in tahtgâhı olan İlbâv nâm Kal'ayı
13. teshîr itmeğe me'mur oldular asker-i mûr-şümâr-ı 'Osmaniyan ve asker-i bi-şümâr Tataran ile han-ı 'alişân
14. varub İlbâv Kal'asını muhasara ve yeryer metersler alınub nakb-ı lağımlara mübaşeret olunacak kral-ı dâll
15. ve üç aded hatman dalâlet iştimâl ve otuz iki voyvoda ki Leh Cumhurı bundan ibaretdir ve pîsar-ı kurin

16. dedikleri tac zabiti dir ki büyük mansıblarıdır ve cümle vilâyetinin ruhban u kassisânının reisi olan
17. Pirimaş lakab-ı lâ'in hülâsa-i kelâm Cumhur-ı Leh'in mecmu'undan ilçi ve mektublar gelüb padişah-i adalet destgâh hazretleri cümlelerini
18. afv idüb sulh ve salâh olmasına Selim Giray Han'ı vesile itmişler han dahî tasavvut idüb
19. sulh oldular bin seksen dokuz tarihinde hanlıkları yedi sene oldukda azl olunub Murad Giray Han
20. bin Mübarek Giray bin Selâmet Giray Han han nasb olundu han-ı müşarünleyh Şîrînleri çokluk istemeyüb an-asl'ın
21. neşv ü nemâ bulduğu mahall-i Boynak dedikleri halk içinde olmağla Mansuroğulları ol semtde olduğundan
22. anlara alakaları külli olub Mansurîleri ilerüye çıkdı ve ümerâ beyninde ihtilâf ve şekak olmağla
23. Kırım'da çendan rahatlık olmadı akıbet Segedîn altında asker-i Âl-i 'Osman'a şikest vâki' oldukda Murad Giray _han_

Derkenar: işbu Selim Giray Han evlad-ı Çingîz meyanında şecâat ve akl ve rüşd ü sedâd ile meşhur olub Kırım'a dört kerre han olmuşlardır ve Devlet-i 'Aliyye'yi Âl-i 'Osman'a kemal-i mertebe yarayub cezb kılub rical-i devlete itmeğle merhum Köprülü Mehmed Paşa gibi mu'temed-i âliye olmuşıdı hatta Kırım Hanlı'ğını kendü ebnasına münhasır idüb sa'ir Çingîzîyân meslûb ve hanlık tevcihinden mahrum olmuşlardır ve sabr u sükûnet ve akl-ı metânet birle ekser ümerâ Kırım'ı cezb idüb evlad-ı mesabesine itmişdir ve hılye-i şerîfleri kâmetleri mu'tedil ve beyazü'l-levn ve lihye ve müjgân ve ebrusı siyah ve mu'tedil ve sahâ ve keremi bi-mu'adil olub menkuldür ki evlad-ı zükûr ve inâsâ yetmiş beş aded veled sulbîsi olmuşdur ve zükûrundan meşhur olub beynü'l-nass mer'-i olanı Devlet Giray Azîmet Giray ve Şehbaz Giray ve Saadet Giray ve Gazi Giray ve Kaplan Giray ve Mengli Giray ve Safâ Giray ve Adil Giray ve Selamet Giray ve Maksud Giray olub ve yedi neferi Kırım'a han-ı zî-şân olmuşdur ve ba'de nebireleri handırlar

s. 290-a
1. han hizmetinde tekâsül itdi deyü bin doksan dörtde 1094 azl olunub HACI GİRAY HAN BİN KIRIM GİRAY SULTAN
2. BİN SELÂMET GİRAY HAN han nasb olundu gerçi bahadır ve cesur evlad-ı Çingîz beyninde meseli nâdir-i gayur idi lakin

3. tam'-ı hâmî hadd'den bîrûn olub Kırım'a vusûlünde ibtidâ'en her nerede ıslâh yurd ve değirmen ve çayır
4. ve bağçe varise anı iştirâ' idüb birkaç yerde mükemmel otarlar peyda' itdi hatta kadîmi Karaçı
5. Beğlerine mahsus olan mevâzı'dan akârât iştirâ' idüb cümle umûrını buna sarf idicek
6. Karaçı Beğleri tecemmu itdiler bu adamda hayır yokdur deyü nefret itdiler akıbet hanlığından dokuz ay
7. mürûrunda azl olunub yine ma'ruz-zikr Selim Giray Han tekrar nasb olundu ol dahî evvelkiden ziyade
8. edîbâne hareket ve cezb-i kulube ri'ayet iderek ahali-i Kırım'ın ekserini kendüye ram itdi bin doksan
9. beşde han olub yedi sene hanlığında emniyet-i ibadullaha sâî vücuhla rızâ-i Devlet-i
10. 'Aliyye'ye râî idi hanlığından beş sene mürûrunda Moskov keferesi cem'iyyet-i azîme ve tabûr-ı makhûr-ı cesîme
11. tertîb idüb bin yüz tarihinde Moskov Devleti'nde meşhur olan nesillerden Kâlîtsîn ta'bir
12. olunan soydan Ekâliç nâm boyarı ser-asker idüb üç kere yüz bin aded tabur pür-şûr
13. ile Or Kapusu'na yürüyüb geldi ki taburunın hadd ü sınurı Karadeniz bir tarafı ve bir tarafı Sâsık
14. Denizi dirler Kırım halkının mukâbele ve mukâteleye kat'a iktidarları olmadı lakin her ne hal guzat-ı nusret
15. meâl birkaç kere ol derya-yı bi-pâyân gibi taburun içerüsüne hücûm itdiler ve ba-husus hanın büyük
16. oğlu Devlet Giray Sultan kalgası ve ikinci oğlu Azîmet Giray Sultan nureddîni olub defâ'atle
17. derun-ı tabura girüb küffardan çokluk melâ'ini rah-ı cehenneme gönderdiler ve bahadıran-ı guzat-ı Tatar'dan
18. hayli ebrâr şehiden ravza-i cânana hırâman itdiler ve top-ı kal'a küplerinden çokluk top çıkardılar
19. lakin deryadan katre gibi noksan bilinmezidi herkese me'yûsluk gelüb nisa ve sıbyân yedd-i küffârda esîr
20. olacakları nümâyan gibi iken ibadüllah-ül-müslimîn sıdk-ı derûn ile tövbe ve istiğfara azimeyn
21. oldukda cenâb-ı müsehhel'is-sîâb Allah kerîm ve vehhâb ve müsebbibü'l-esbâb beynü'l-küffâr kaht u galâ

22. virüb ba-husus kaht âb ve germiyyet-i afitâb a'dânın ciğerini kebâb iderek biz-zarûrî derya suyunu
23. içer oldılar ba'de kemâl-i za'f u fütûr gelüb üftan ü hîzân avdet itdiler ve şecaat-i Tatar kavîü'l-kulb

s. 290-b
1. olub Kanlıçak nâm mahalde ziyadece hücûm iderler küffar tarafından eman suretiyle bir mikdar mâl va'd olunur
2. ukalâdan olanlar Muhammedullahü'l-azîm'ûş-şân-ı habibî hürmetine kullarından def'-i belâ itdiğine şükr itdiler lakin
3. kendini bilmez sahîfü'l-'akl olanları bunları salıyormuyuz deyü ibrâm iderlerimiş hikâyet işbu mahalde
4. bir latife nakl iderler ki han hazretleri yanında bir güşâderû'yı ve latîfe-i gûy deli bayrakdar lakab bir alemdâr
5. varimiş han hazretlerine her ne söz olurise alâ-tarîkü's-sihriyye söylemeğe murahhas imiş bir gün gelüb
6. dir ki padişahım gerçi kulun bir akılsız kişiyim lakin işbu Kırım halkı ne şekil mahlûkdur benim aklım irmiyor
7. tabur Or kapusunda oldukda ağlarlarıdı ve haliya dahî girüye dönüb nazar itdikde yine ağlarlar
8. ama Özü suyunu arzu idüb gitdikde arslan gibi kudururlar bunlar benden dahî ziyade akılsızlar olmak
9. gerekdir ki hatta ben dahî halimizi bilürüm ve bunlar bilmiyorlar deyü hanı vâfir güldürmüş dirler hele işbu musibet
10. diyar-ı Kırım'a asla olmamış dirler Allahü'l hamd ve'l-minnet def olundu bundan iki yıl mürûrunda ya'ni bin yüz ikide
11. han azl olunub SAADET GİRAY HAN BİN -boş bırakılmış- nasb olundu lakin ahâli-i Kırım Selim Giray Han'a
12. mâiller olmağla buna çokluk iltifat itmediler bir gözü a'ver olmağla kalbi dahî a'verdir
13. deyü ana Sükûr Saadet Giray dirler ümerâile hüsn-i zindegânisi olmayub sekiz ay hükûmetden
14. sonra ahâli-i Kırım devlete arz gönderirler bin yüz üçde SAFA GİRAY HAN bin SAFA GİRAY
15. SULTAN bin SELAMET GİRAY han nasb olundu bununla dahî kat'a imtizac itmediler ve kazak çıkmak kaydında
16. olub mahsusan Selim Giray Han'ın irsal olunmasını niyaz itdilerise Devlet-i 'Aliyye dahî dokuz

17. ayda anı dahî azl idüb tekrar Selim Giray Han'ı bin yüz dörtde han itdiler SELİM GİRAY HAN
18. İşbu hanlığında ihtiyarlığa karîb olub ayağında dahî nikrîs illeti olmışdı yine Kırım'a nizam
19. virerek gazevâta sarf-ı makdûr itdi bâ-husûs Nemçe kafirî asker-i Âl-i 'Osman'ı Sultan Süleyman bin Sultan
20. Mehmed asrında birkaç kere bozub askerin gözü Nemçe'den korkmuş idi Tuna boyundan cümle kıla' ve bikâ'ı
21. alub hatta Şâr Köyü'nü dahî alub ikinci senede Sofya'ya azîmet üzere iken böyle kavî devlet
22. iken Selim Giray Hana iltimas iderek Nemçe'nin seraskeri ve şeci' nusret eseri olan Hayzar nâm
23. lâînin üzerine koyulmak hususunu işaret iderler amma han hazretleri hakîmane deprenûb işbu husus _Tatar'a_

Derkenar: El-hâc Selim Giray bin Bahadır Giray Han bin Selâmet Giray Han Kırım'a dört kerre han-ı zî-şân olmuşdur gayet âkıl ve reşîd-i kâmil imişler kenar-ı kitabda işaret olunduğu üzere evlâdı cümle evlâdı yetmiş beş nefer idüğü kendü oğlu Mengli Giray Han'dan menkuldür evlâdı zükûrdan Kırım'a han olanları Devlet Giray ve dahî Gazi Giray ve Kaplan Giray ve Mengli Giray ve Selâmet Giray ve Saadet Giray'dır ba'de nabirelerine intikâl itmişdir ve oğullarından nâmdâr olanları hayli vardır lakin Şehbâz Giray Sultan'ı ziyade medh iderlerki âkıl ve kâmil ve vecih ve cesîm ve ziyâde şecî' ve cûd-i seha bîdirîg imişler pederi merhum han bunu her umûrda ahere tercîh ider olmağla ve kalgaylık rütbesiyle hıdmet-i Devlet-i 'Aliyye'de bulunub hadd'den efzûn medh ü senâya makrûn olduğuna sa'ir biraderân hased iderlerimiş bin yüz dokuz senesinde Çerakise üzerine varub Besteni Çerkesinde kışlakda iken bir beyzade husr bahanesiyle Besteni Beylerinin muktedası ve şec'an Çerakisenin pişvası olan Sulhoğlundan Temür Bolad oğlu Daverbek Beğ elem üzere yürüriken el'ahdet ale'r-râvi bazı biraderleri Daverbek'e ruhsat virmiş ola ol zât-ı kerîm gice gafil yaturiken servakt'ine girüb katl eyledi dirler ol senenin kışı

s. 291-a
1. Tatar'a bildirmeyüb ve yanında mevcud olan biraz 'Osmanlı askeriyle Ahmet Paşa iki tuğlu bir paşa ile
2. yürüdüler 'Osmanlu'dan Kaçanak (Nemçe küffârının aldıkları) dedikleri metin kal'asının önünden bir derbendi mürûr itdiler ve bir sahraya nüzûl

3. itdiler ki serasker-i Nemçe ol mahalle karîb imiş ve yürüyüb Tatar üzerine gelürler guzât-ı Tatar birbiriyle
4. istihlâl iderler ve firar iderlerise yol bulub halas olmayacakların cezm iderler pes gayret ile
5. dal-kılıç Nemçe'ye koyulurlar bir mikdar ateş içinde galtan olurlar Nemçe küffarı ateşbazlıkda mahâretî
6. olmağla asker-i İslâmi bir kere redd ider içinden çıkarır ba'de gaziler gayrete gelüb koçyiğitler kurban
7. olmak gerekdir deyü secî'-i bi-nazîr ve cennet masîr olan Çelebi oğlu Mustafa Ağa cümleden mukaddem hamle
8. ider ve saflar sökerek ve kanlar dökerek ve başlar keserek hattı kûffarın haç-peyker alemine irişdikde alnından
9. bir kurşun fındığı isabet idüb bilâ irtisasin şehîden fevt olur amma sa'ir guzat şîr
10. savletler neberd-i heycâ'da bebr ü peleng varî gulüvv u kıtâl ve ateş-i kıtale iştigal ve umûr mübarezete
11. iştigalde emhâl itmeyüb ve va'desi temam olanlardan hayli mücâhidin derecât-ı na'îm-i vâsılîn
12. öldüler ve ömrü olanlar küffarı yerinden koparub öyle satır çaldılarki devr-i felekde belki nadir mesel
13. olmuşdur dirler akıbet firarîler dest-i gaziyândan halâs olmayub belki cümlesi derekât-ı cehîme gitdiler
14. ve Hayzar mel'un dahî katl olundu öyle bir feth-i mübin olduki Allahü'l-hamd teneffüs-i Devlet-i 'Aliyye'ye sebeb-i
15. müstakil olduğu cümleye zahir olmuştur ba'del-yevm rical-i devlet ve ale'l-husus eşrâf u ulema mâ'ali menkıbet
16. ve ba-husus padişah-ı âlem penah sahib-i miknet han-ı celadet şâna ziyade meyl ve rağbet idüb tahsîl-i rızasına
17. mübaderet ider oldular işbu feth-i mübin ki Kaçanak'da müyesser olmuşdur dillerde dâstân ve herkese vird-i zebân olub
18. şuarâ ve fusahâ tarih ve kasâid nazm ve inşâd itdiler ve cümleden ziyade makbul ve ind-el-cumhur kabule mevsûl
19. olan Sabit Efendinin tedvin ve tertîb itdiği Selîm-nâme dir ki nazm ve nesir ile şâkir-i güftârını neşr
20. itmişdir elyevm Bulgar-ı rical-i devlet ceride-i merkumda derc olunan elfaz letâfet-i elhaz birle temettu' idüb
21. mahâfil ve mecâlis-i refi'de safâlar kesb iderler anda mezkur olan halâtı güya kendüleri iktisab iderler

22. hak budur ki mevlana-yı müşarünleyh Sabit Efendi büstan-ı isti'dadda sâbit olan bir şecere'i tayyibe olub
23. asâr-ı belâgat şi'arı eş'ar-ı kudema ve sa'ir şâ'iran ulemâ'yi feramuş itdirmişdir kendüsü an-aslın

Derkenar: kışı bi-iznullah gayet şedîd idi Azak Kal'ası dest-i küffara bin yüz sekizde düşüb ve yine ol senede biz-zarûrî Açu Kal'ası'na binâ' itdiler ve dokuz senesinde Şehbaz Giray Sultan katl olunub na'şını şiddet-i şitâda Kırım'a Bağçe Sarayına getürdiler bundan sonra umumen selâtin-i Çingîziyye gayret ü nâmus iderek Besteni Çerkesini yaz ve kış çapmakda oldular ele giren beğ ve sipahi dinmeyüb katl ve ekseri bey olunur oldu az kaldı ki Besteni müzmecill ola akıbet endişleri istirham itdikde akıbet böyle karar virildi ki Abaza'ya firaren giden Daverbek ele getürülür ki kendü sipahileri katl eylesinler ki olmamış adet imiş ba'de zemân aldayup tutmuşlar dönmüşler Gürgok oğlu Sâbân nâm başsipahi Daverbek Beği katl idüb bâkî Besteni afv olundu buna değin katl ve sebî olunanların hesabı yoktur ol sebebden Besteni'ye kıllet ve za'f gelmişdir

s. 291-b
1. Bosnevî olub kadd u kameti derâz ve sakal ve kaş ve kirpiği bi-enbaz ve kıyafet name kavlince belâdet ve gabavet
2. kendüde sâbit idüğü müberhen ve müsbet idi dirler ve şehr-i Kefe'de sâniye rütbesiyle kadı ve hâkimü'ş-şer'i iken
3. görenler böyle nakl iderler ve fi nefsü'l-emr hem-nişîn olanlar dirler ki meclislerde çendan kelimât-ı latifeye iktidarı
4. yoğıdı ve ekser evkatda sükûnu çoğıdı amma nazm u inşâ'ya tevcihe zihn iderek meydan-ı belâgata rahş
5. ibaret sürdükde cümle'-i mat ve mebhût ideridi ve şu'ara-i Rum'un serâmedlerinden olan Bakî Efendi ve mazeç-i
6. şehd ü şekker olan Nâbi Efendi ve sa'ir kadîm ü hadis olan nazm ve nesr ashabının cevahir ve zevahir müesserlerin
7. hazef ve ahcar mesabesine tenzile değin nâsihü'l-küll rütbesine mübaderet itmişdir deyü fuhûl-ı nadireden olanlar gerek devlet
8. ebed peyma ve gerek düvel-i sairede bulunan bülegâ-i tevatüren nakl iderler bi-hasbe'l-münasebet Sabit Efendi'nin ahvali
9. mesmû' ve mer'î olduğuna göre ıtnâb olunmuştur afv buyuruyla sadede gelelim çünki han-ı celilü'ş-şân Allah

10. azîmü'ş-şân işbu hıdmet-i cemîle-i tevfik itdi ba'de her dürlü ricâsı makbul olurise şehr-yârî olub ırzına
11. müterakkıb oldular han-ı kerimü'l- ünvan ziyâret-i beytullahü'l-harâmı cümle umûruna takdim ve ol bukâ'-i mübâreke
12. tavâfını tasmim idüb Âl-i Çingîzden bir ferdin Anadolu toprağına mutlakü'l-inan mürûrı hilâf-ı kanun
13. olub alâ hazâ el-vakt imrâr olunmamış iken kendünün sıdkaniyyet ve hulûs-ı taviyyetine i'timaden ve ubudiyet
14. halisesine istinaden işbu harekât-ı hayriyyeyi iltimas ve ricâ idicek müsâ'ede olundu ve envâ'-ı avâtıf-ı
15. padişahîye mazhar olarak rahle-i bende tarîkü'l-hac olub lakin Kırım Hanlığı kime tevcih olunması münasibdir deyü
16. kendülerden istişare olundukda ibn-i kebir ve kalgay-ı celâdet masîrleri olub hıdemât-ı Devlet-i 'Aliyye'de
17. her bar ve ba-husus işbu zuhur iden hızmet-i fethiyyede bâis müstakil olan Devlet Giray Sultan celâdet-i asâr han
18. nasb olunmasını işaret buyurdular lakin Devlet Giray sahib-i re'y işbu hususdan nev'an dîlgir olduysa bende'i
19. mahsusları sebeb-i su'al itdiklerinde cevap itdi ki bizlere göre netice-i âmâl ancak Kırım Hanlığı ile ferîhü'l-bâl
20. olmaklıkdır ancak ben babamı bilirim ve ol dahî beni bilür suret-i himayet ile beni verta-i hasede uğratmağa
21. mukaddem tertîbdir deyü hah-na-hah ibram hayr-hahân ve takdirullahi'r-rahman ile han nasb olundular ki bin
22. yüz on bir 1111 rebi'idir DEVLET GİRAY HAN çünki han-ı Selim hac-ı beytullahı tasmîm ve ihrâz ecr-i
23. cesim itmek üzere azîmet itdi Devlet Giray Han şecâ'at-i ünvan hilkatinde mecbul olan gayret-i Çingîzîye _üzere _

Derkenar: işbu Devlet Giray bin El-hâc Selim Giray Han ekber-i ebna Hacı Selim Giray'dan olub kendüsü vasatü'l-kamete ve biraz kısara karîb lakin celâdet ve şecâ'ati pederine bile galib dirler ve kizb ve müdahaneyi sevmez ve diyanet ve istikâmete mail olub düşman-ı dine bela-yı nâgehân ve her seferinde muzaffer olub iki kerre hanlığında gaza malıyla asker-i Kırım ağniyadan olmuşlardır ebna-yı celâdet peyması pederi gibi yirmiden mütecaviz idi ekber-i ebnâsı meşhur-ı cihan olan Deli Sultan dimekle mülâkkab Baht Giray Sultan olub kendülerinin ikinci hanlığında kalgaları idi ve sa'ir oğulları Bahadır Giray ve Muhammed Giray ve İvaz Giray ve

Mübarek Giray ve İslâm Giray ve Gazi Giray ve Fetih Giray ve Arslan Giray ve Mahmud Giray ve Ahmet Giray ve sa'irleridir

s. 292-a

1. üzere cihad-ı küffâra ictihad ve tedmîr-i küffar babında guzat-ı ümerâ ile ittihad ve tevfik-i hüdâya istinad üzere
2. evkat-güzar iken bir kerede cüyûş-ı derya cûş asker-i Tatar bî-şümâr tertîb olunub kırk bin mikdarı asker
3. Kırım ve Bucak tarafından dahî asker-i mûr-şümar tenbih olunub iki asker berabaş nihayetinde ve Moskov'a tâbi' olan
4. Kefe vilâyetinin gayetinde bir yere gelüb ba'de diyar-ı küffâr isal-i mazarrat ve istisal olunmasına himmet olunmak
5. üzere mübaderet itdiler işbu tertîb ve tesmimleri üzere iki asker bir yere geldiler derun-ı diyar-ı küffârda hayli
6. eyyam yürüdüler ve bir miktarını havza-i itâate serfürû itdirüb ve serkeş olanlarından çokluk esâra ve mevâşi
7. iğtinam olundu amma işbu tertîb-i askere göre ganimet hasıla olmadı dirler lakin vilâyet-i küffârın on
8. günlük mesafesinden çokluk memleketini tahrîb ve ekserini ateşe yakub ve ba-husus hayvanatının zahiresini
9. bil-külliye ihrâk itdikleri sebebden tâaife-i Tatar işbu akına Tuban Çakgan Akını deyü tesmiye
10. itdiler ya'ni saman yakmak ma'nasınadır ve işbu esnada Gazi Giray Sultan bin El-hâc Selim Giray Han Bucak
11. ser-askeri bulunub ve sultan-ı müşarünleyh ise Orak ve Mamay oğlunun beslemesi olduğundan ol günde ol
12. kabilelerin halkı kemâl-i kuvvetde ümerâsı ziyade şevket ve şecâ'atde olub alel-husus Orakoğlu kabilesi
13. aşiretlerinden Biy Mirzaoğlu ta'bîr olunan Kirve mirzalarının ve belki cümlesinin mümtaz ve serfirazı ve şeca'at
14. ve sahâvet ve rezânetde olanlarının müstesna ve mümtazı olan Urus oğlu Biy Arslan Mirza ve Kasımoğlu
15. Cavim Mirzalar beslemeleri olan Gazi Giray Sultan'ı alub Leh diyarına akın itdiler yakîn vakitde olmayan
16. asâr ganâim zuhura getürdüler amma Devlet Giray Han işbu harekete rıza virmeyüb Lehlü halkı benimle sözü
17. varidi benden izinsiz niçün böyle iş itdiniz deyü emvâl ve esârayı redd eylemek murad itdi ve ba'zılar

18. dedilerki hanın Leh ile sözü olduğu gayr-i vâki idi ancak Gazi Giray Beğ şan ve şöhretine haseden böyle itdi
19. dediler istirdâd-ı üsârâ hususunda yarlığ-ı mezkur tahrîr ve mübrem ağalar tayin olundu amma müşarünleyhim olan
20. mirzalar sultanı aralarına alub hanın emrine muhalefete cesaret itdiler ve Devlet-i 'Aliyye'ye ahvali arz idüb
21. Devlet Giray Han'dan rû-gerdan ve müstakilan hidemât-ı devlet-i ebed-kararda karar itmelerin istirhâm ve niyâz
22. itdiler pes Devlet Giray ala re'y merkumları te'dîb itmek üzere Kırım askeriyle şiddet-i şitâda
23. Bucağa azîmet itdiler ve Orak Mamay oğulları dahî umumen Bucak'da sakin olan askeri alub han hazretlerine

Derkenar: işaret olunan Orak oğlundan Bi Mirza oğlu şu'besinden olan Kasım oğlu Cavim Beğin şecâat ve celâdet Orak Mamay oğlu değil belki umumen Edigü Beğ neslinden bir kimsede bulunmaz ola dirler ol vakitlerde leyl ü nehâr diyar-ı küffâra akın itmekden tâife-i Tatar münfekk olmayub Gazi Giray Sultan bin El-hâc Selim Giray Han ol asırlarda Orak Mamay oğlunun beslemesi olmağla mirzalar beslemelerini şöhretyâb eylemek içün külliyet üzere asker tertîb idüb diyar-ı küffârı tahrîb iderlerimiş bir gün Cavim Beğ dir ki büyük küçük cümlenize baş urduk geliniz sultanımızı alub Leh diyarına akın idelim deyü tamamen Bucak askeriyle Leh'lü diyarına sefer iderler Cavim Beğ bir mikdar nâm-dâr bahadırlar ile ayravul ta'bîr olunur çarhacı yollu bir iki gün askerden ilerüde yürimek mu'tadî olmağla işbu seferde dahî öyle ilerüde imiş ve ma'iyyetinde doksan aded bahadırları varimiş bir gün ikindi vaktinden sonraca bir dağdan geçüb giderken üç dört bin mikdarı

s. 292-b
1. karşu yürüdüler asker-i Kırım Özü'yü buzdan geçüb nehr-i Berezen üzerine geldikleri vakit asker-i Bucak ile
2. Gazi Giray Sultan ve Orakoğlu Mirzaları irişüb buz üzerinde hanı muhasara itdiler ve bir mikdar muhabere
3. dahî olub bu kadar çokluk asker bir giceden ziyade Berezen buzunun üzerinde meks itdiler buz tahammül
4. itmeyüb kırılub cümle asker derya altında mahv olması galeb-i ihtimal iken mahzâ lütf u bâri teala ile buz

5. bozulmadı akıbet han hazretleri hâib ü hâsır Kırım'a avdet itdiler ve işbu hararet ile Kuban tarafında olan
6. Yediçekioğlu Nogayından asker istediler on binden ziyade asker getürüb Kırım halkı üzerinde kışlak
7. virdi ve at semirdikden sonra cümle Kırım'ı dahî alub Akkerman'a yürüdüler kel-evvel Berezen üzerinde mukabele itmek
8. üzere Cavim ve Biyarslanlar dahî azîmet itdiler amma Akkerman halkına havf-ı tarî oldu ve ba-husus
9. köylü ta'bir olunan İshakça ve İsmail ve Tatar Punârı ve Kîlî ve Cibayet ve Emanet kazaları halkı
10. bizler Nogay değiliz deyü firar itdiler ise sultan ve mirzalar perişân-i hal olub Moskovlu hududunda olan
11. Çehrin ve Piyale-şerker dedikleri mahallere gidüb dahîl düşdüler ve han-ı zî-şân dahî Bucağa dâhil
12. olub asi olanların halkına asker düşdüler gerçe han hazretleri zulm itmeyesiz deyü tenbih itdiler amma Tatar-ı bed-girdâr
13. ve ba-husus nogay fezahat şi'ar ola çokluk fitne ikaz itdiler dirler çünki Gazi Giray Sultan ve Cavim
14. mirzalar kazak çıkdılar ise han hazretlerine vücûhla emniyyet gelmedi ve kendü dahî afv u kezm-i gayz rağbet
15. iden zat-ı kerim olub ve mukteza-yı diyanet ve lâzıme-i şecâat ve gayreti olan kemliğe iyülük ider kabîlinden
16. olmağla diyar-ı küffardan merkumları davet itdi ita'at iderler ise zararım olmaz belki nef'im dokunur deyü
17. adam gönderdiler ve iktiza iden ahd ü yemin ve kefil verelim dediler çünki kâsid-i hayır makasid çehrine varub
18. bunlara tafsil-i ahvâli ifade itdi ise Cavim dimiş ki bir hatadır bizlerden südûr itdi bilürüm han-ı
19. kerimü'ş-şân kerem kânîdir ve kat'a kizbi irtikab itmez ve celâdet u gayret cibilliyyesi üzere kimseden dahî
20. korkmaz ve bizlere ihtiyacı yağıken mücerred merhamet ve nizam-ı memleket umuruna temşiyet murad itmişlerdir benim
21. hakkımda yemin istemem zira sözleri yemin makamındadır kefil istemem zira gayret-i hamiyyet ve merhametleri kefil-i
22. ecnebiden akvadır ben giderim deyü yürür ve kalanları dahî her ne suret ile olursada gelüb serfürû iderler pes
23. han hazretleri Cavim'in kendü hakkında olan hüsn-i niyetine göre çok ikram ider ve sevdiği oğlu İslâm Giray

Derkenar: mikdar Leh'lü askeri cebe çavuşlu olmak üzere ale'l-gaflet üzerlerine rast gelicek cümle Cavim Beğ askeri dembeste kalurlar bu kadar Leh askerinden gerek ceng ile ve gerek firar ile halas olmayacakların cezm iderler Cavim Beğ asla tezelzel ve tebezzül gösteremz kemâ-kân latife ve şâd-mânî gösterek dir ki işbu kafirleri hile ile aldadırım galiba işbu havâlinin sahibi olan Üstuvdoniski nâm boyardırki gerçe anınla mukaddema görüşmedim lakin beni elbette semâen bilür deyü askerinden iki nefer adam emr ider ki girüye yüriyesiz elbette anlardan dahî haber içün adamları gelür sizler diyesiz ki işbu gelen Cavim Beğ'dir Kırım Hanı oğlu Gazi Giray Sultan kırk bin askerle geliyor pes Cavim Beğ sultanda rica idüb Üstuvdoniski boyara bir dosluk icrâ' ideyim deyü ileriye gelmişdir diyesin pes zikr olunan iki nefer adam ilerüye anlardan dahî bir iki kazak gelür bunlar Cavim'in tenbih itdiği üzere ifade idicek gelen kazağın birisi boyara haber viricek kırk elli atlı ile boyar ilerü çıkdıkda Cavim dahî varır merhabalaşurlar ve ba'de Cavim dir ki seninle görüştüğümüz yokdur lakin Leh diyarında bir mu'teber boyarsın seninle kemal-i mertebe dost olmak fikriyle ser- asker

s. 293-a

1. şaha atalık ider ve Devlet-i 'Aliyye'den ricâ ider ve kal'a-i Bazar'da mîr-livâ ve beğ ider hak budur ki bahadıran
2. mirzayan beyninde Cavim Beğ ikrâm sezâ ve menâkıb-ı şecî'anesi mâlâ-yuhsıdır müstakilen bir kitab olmağa
3. layıkdır dirler ve sa'ir mirzaların hadem ü haşemini Kırım'a iclâ idüb biraz güş-mâl itmek ukâlâ' gerdana
4. münasib gelmeğle Orak ve Mamayoğlu halkını ve mirza ordalarını Kırım'a sürdüler bir iki sene meks idüb
5. yine avdet itdiler ve Gazi Giray Sultan'ı te'dîb muradıyla tahvîf içün asitane-i âlîyyede kapu arası ta'bir
6. olunur mahall-i mahufe habs itdirilüb ba'de Rodos'a nefy itdiler pes işbu minval üzere üç sene
7. mürûrunda mâru'z-zikr El-hâc Selim Giray Han Kadıköyü nâm çiftliğinde ferîhü'l-cenan ve mergubü'd-devlet olub
8. sakin iken Devlet Giray Han rical-i devletin ba'zı nâ-sezâ harekâtına muvafakat itmez ve pederi gibi tarîk-i
9. ittifak ve vifâka gitmez olub bildiğini doğrudan doğruya söylerimişler Moskov keferesi öteden berü
10. hile-i yehûdiyye ile meşhur ve kizb-ü dürûğları mevfûr idiğü âleme ma'lumdur nehr-i Özü sevâhilini kollayarak

11. tedrîcle kal'alar ihdâs iderek hatta Tugan Kal'ası ki Gazikerman'dır andan beş saat yukarı yerde
12. Acısu'yun Özü'ye musabbı olan mahalde Kamânike namında bir kal'a-i metine binâ itdi ki Or ağzına on beş
13. saatdir dirler ve andan yukarıda dahî müte'addid kal'alar ihdas itdiğini der-devlete arz ve def' ü ref'
14. olunmasını ahali-i Kırım dahî muhzır itdiklerinde Moskovlu tarafına tenbih olundu ise anlar cidden inkâr ve bir balıkçı koşıdur
15. deyü izhar idicek devlet tarafından yoklamacı namında ricalden bir merd-nâmerd gelüb yoklar kefere canibinden
16. bir miktar rüşvet virülüb kefere tarîkasınca balıkçı koşıdır deyü söyler ve nefsü'l-emirde kal'a-i azîm
17. idiğü padişahdan mâ'adanın bi'l-cümle ma'lumları idi dirler lakin rüşvet ve terk-i sefer-i meşakkat içün kizbî irtikab
18. itmişler dirler ve Hacı Han dahî gerçi bilür amma rical-ı devlete muhalefet olur deyü ağmaz-ı ayn ile
19. ile emrar-ı vakt ve belki ricale muvâfakat itmiş ola ve ba'zılar kavlince ihtiyar han yine Kırım'a han olmak
20. murad ider olub lakin suretâ abâ ve imtinâ ve mâ'nen esbabına mübarete irticâ ider olmağla işbu
21. vecihle Devlet Giray'ı tekzîb itmeğe karib imiş dirler bi-eyyi-hâlin Devlet Giray'ı azl iderler amma Devlet Giray
22. dir ki benim kabahatim sadakatım midir deyü kîl ü kâl ider ol esnada umumen ümerâ Devlet Giray Han'a dirler ki sen
23. hanlığa tâlib değil iken pederin elbette deyü seni cebîr yollu han itdirdi ve her birimizi elimizden tutub

Derkenar: ser-asker sultandan niyaz itdim bir işe yarar boyardır vilâyetine çapul gitmesün ben ilerü gideyüm rast gelüb söyleşeyim çapul varırsa malları alunur belki başlarına dahî zarar olur şehir ve köy ateşe yanar beni dost ve efendimizi efendi bilürise mabeyne girerim deyü geldim deyü işbu hile'i gösterecek derd-mend boyar kemal-i mertebe memnun olur ve Cavim ile ahd ü yemîn idüb alâ mâşâllah mürüvvet üzere olmağı deruhde ider ba'de Cavim'e niyaz ider ki işbu mahalle benim evlerim yakîndır lüft idersiz bu gice bize misafirsiz bizlere ayıbdır tehyî avdet itmezsiz dedikte Cavim hâh nâ-hâh rıza virür ve gice yürüyüb Üstuvdoniski'nin konağına varırlar azîm ziyafet ve müretteb ve mükemmel at ve sammur kürk ve cümle etbâ'a çuhalar virüb sabahına Cavim dirki askere karşu gideyim ve taraf-ı ahere

çevireyim deyü gider ve nefsü'l-emr'de bir konağa yakîn gelmiş iken askere varır ve sultana ve cümle mirzalara niyaz ider ki bağteten şöyle kazaya müsadif oldum idi lakin zikr olunduğu vech üzere hile itdim

s. 293-b

1. abd-ı memlûk gibi sana teslim idüb ve min ba'de senden ayrılmayacağımıza yemîn-galîz dahî virmiş iken kemâ-kân
2. han olmak arzusuyla bu kadar ihtimâlât tahmil itmek ne sebebdendir umumen Kırım senden ayrılmayız ve işbu hususa
3. hallî mümkün olmayacak talâk-ı selaseden yemîn ideriz deyü cümleleri Karasu Kasabası civarında olan Akkaya
4. dedikleri mevzî' tecemmu itdiler Devlet Giray bunlara dir ki böyle işin uhdesinden çıkamazsız beni ve kendiniz
5. zahmete korsuz diye gördü amma anlara çare olmadı her kim senden gayri han gelirise ana itâ'at itmeyüz
6. ve harb iderise muharebe dahî ideriz hatta veliü'n-niam olan Hacı Selim Giray han olursada muharebe ideriz
7. deyü zikr olunan yemîni icra' itdiler bundan sonra kelâmları böyle temam oldu ki asker olub Akkerman'a varalım
8. Devlet-i Âlîyye ricâmızı ısgâ itmezise min-ba'de ana dahî ser-fürû itmeyalım ve elimizi bulaşdırmak ma'nasına
9. Boğdan re'ayasına itâle-i yed idelim deyü külliyyetlü atlandılar ve kalga-i sultan olan Saadet Giray bin El-hâc
10. Selim Giray Han'ı ilerü yürütdüler ve kendüleride giderek Akkerman içine girüb Orak Mamay ve Ormembet oğlu
11. ile yemîn itdiler ve kalga-i sultan ise varub Boğdan beğine müte'allik olan Tumarava ve Kalas nâm
12. kasabaları çapdılar ve cümle bucak şehirleri handekleri kesüb kamaldılar işbu mabeynde El-hâc Selim Giray Han
13. bin yüz onbeş (1115)tarihidir han olub geldi El-hâc Halim Giray Han yürüyüb İsmâil Geçidi kasabasına
14. nüzûl idüb andan açıklara binüb Tuna suyuyla keliye geldi zümre-i Tatar ahd ü peymanda bi-karar tâife
15. olmağla giceler ile ba'zı ağalar ve mirzalar Hacı Han'a firar ider oldular Şîrînlerden ibtida' giden Sarı
16. Kadir Şah Beğ ve ba'de Bıyık Muhammed Şah Beğ şemm ü şemm gitdiler ve kapu halkından ibtida giden Devlet Giray Han'ın

17. defterdarı olan İnayetşah Ağazade Er Mirza Ağa oldu ki Hacı Han'ın nureddini olan oğlu
18. Kaplan Giray Sultan'a gitmişdir hülâsa-i kelâm az vakitde cümle asker Hacı Han'a firar itdiklerinde biz-zarûrî Devlet
19. ve Saadet Giray ba'zı havâsları ile Kırım'a ve ba'de Çerkes cânibine firar itdiler ve biraz müddetden sonra Devlet Giray
20. Han ibtida'en Tamandan sefineye binüb ve ba'de Balkalağıdan çıkub karadan devlete gitdi ve Rodos-ı habse
21. habse gönderildi ve Saadet Giray Çerkes'de kaldı ba'de Hacı Han Kırım'a gelüb sâbıkü'l-beyan Rodos'da mahbus
22. olan oğlu Gazi Giray'ı kalga ve Kaplan Giray'ı nureddin idüb kendü alîl ve nikris marazına mübtela ve ekser
23. evkâtı hareket-i sevda-yı marak zahmetiyle geçüb akıbetü'l emr bin yüz on altı $_{1116}$ senesinde vefat idüb _kalgası_

Derkenar: deyü rica ve istid'â idicek cümleleri han-ı düvelden ricasını kabul iderler ve sabah askeri aher yola yürüdüler pes Cavim Beğ boyara haber gönderir ve Boyar dahî sultan hazretlerine ve umumen mirzalara hedâya-yı cüziyle ve çokluk zahire soğumlar tertîb idüb gelir ve bulışur ba'de'l-yevm sultan hazretleri ile ve Cavim Beğ ile boyarın dostluğu imtidad bulmuşdur meşhurdur Gazi Giray Sultan ba'de han oldu baht u sa'adeti yaver olan safa derûn-ı devletlü idi ve Cavim Beğ ise akran ve emsalinden fâik-i vücuhla medh ü senaya layık şecî gazi ve silahda geçen dilaveran dahî görse her umuruna tahsîn ideridi dirler işbu husus dahî gerçe hiledir amma el-harb hûd-ate mısdakınca harb u darb küllidir nevâdirden olmağla işaret olundu rahmetu'l-llahi aleyh

s. 294-a
1. kalgası olan oğlu GAZİ GİRAY HAN nasb olunub biraderi olan Kaplan Giray'ı ikrâmen kalga
2. itdi iki buçuk sene mürûrunda Kaplan Giray Sultan rical-i devletde olan dostları vasıtasıyla ve ba-husus
3. kal'a-i cedide henüz binâ' olunmağla anın istihkâm umurı içün gelen vezîr reviş-i zamîr Ebu Fârûk
4. Muhammed Paşa iltimasıyla hanlık müşarünleyhe tevcih olunmak babında hayli nâzik-ane hareketler olunuş dirler Gazi Giray
5. Han sâfi-dil Çerâkese reâyasına istihkâm virmek babında ahval-i alemden gâfil bulunub ve ba-husus

6. ol asrda İsveç Kralı Moskov vilâyetini zabt itmek üzere birkaç seneden berü yürüyüb hatta
7. meşhur olan Rîgâ nâm Kal'ayı ardına bıragub yedi sekiz kere Moskov taburunı bozub kırarak anı
8. insan değil pürr-meks yerine saymayub ta derun-ı vilâyet-i Moskov olan Berabaş içinde hatmânın tahtı
9. olan Baltova nâm şehre gelûb vilâyet-i Leh'e İstanslâvi kral nasb ve Berabaş'a Ferapa nâm
10. Kazağı hatman nasb idüb Moskov melainini mahv itmeğe ancak bir hamlecik kalmışdı çünkü takdîr-i rab-ı
11. Kadîr Moskov Devleti'nin mahv olması değil imiş Baltova civarında bir kere dahî cengleri oldu İsveç
12. askeri Moskovluyu asla insan makamına add itmeyüb mağrurane bilâ-metris'in açıkdan üzerine yürürler amma
13. hilekâr Moskovlular mukaddema çeyrek saat mahalden berû zîr-i zemini barut ve hûmpare ile memlu idüb
14. yamlama yapış olmağla İsveçler meçlerin üryan idüb top ve tüfekleri aynına almayub yürüyüb
15. mahall-i mezkura geldikde yamlamaya ateş virilüb İsvecin askerini ru-yı hevâya uçururlar ve ol mabeynde
16. Moskov taburu dahî göz açdırmayub İsveci kemal-i mertebe bozar ve ordu ve cebehane ve top hazinesini
17. zabt ider ve İsveç Kralı beş altı bin adamıyla döğüşerek çıkub ve yakasını ele virmeyüb hudud-ı
18. Âl-i 'Osman olan Aksu dedikleri nehr-i kebire gelürler ve ubûr itmek içün sefine iktiza idüb Çankerman paşasına
19. devletinize dahîl ve konağım bana sefine gönderin deyü ahbar ider amma anlar devletden izinsiz olmaz deyü müsamaha
20. ve arz itmeğe mübaderet esnasında İsveç'in ardından ta'kîb iden Moskov taburu irişdikde biz-zarûrî
21. sallar bağlayub ve bu kadar hazainini Aksu'ya atub ve hayli adamısı suya gark olub dört
22. bin mikdarı ~~İsveç~~ Kralları ile ubûr idüb ba'de Devlet-i 'Aliyye'den ferman gelüb konaklığa kabul
23. ve ikram-ı tam ile Bender Kal'ası civarında iskan itmişdir hülesa-i kelâm işbu ahvaller zuhuruyla dahî Gazi Giray

Derkenar: İşbu Gazi Giray Han El-hâc Selim Giray Hanzadedir halîmü'l-tab' bahadır ve cesur ve baht-ı şahanesi mevfûr olub her ne askerde mevcud ise mansûr oluridi ve hılye-i latifesi kameti tul'e karîb beyaz alunve müjgan ve ebrusı siyah ve lihyesi siyah müdevver ve yassı bağranlu ve arslan bakuşlu vücûd ve sinnisi gâlib ve hayf u gururı salhabpadişah idi ve kendinden sonra Abid Giray ve Azîmet Giray nâm oğulları kalmışdır Abid Giray Sultan çiçek illetinden gözleri za'îf idi Azîmet Giray Sultan el-veled-i sırr-ı âbiye kabilinden olub beyne'l-akran müşar-ı bil-benan olan selâtindendir Selâmet Giray Han bin El-hâc Selim Giray Han han iken anın kalgalık hizmetinde idiler

s. 294-b

1. han sâfî-cenân bulunur bin yüz yirmide taraf-ı devletden hanlık teşrifatî yeni kal'aya Ebu Fârûk
2. Muhammed Paşa'ya vürûd idüb Kaplan Giray Sultan anda varub ihraz-ı rütbe'-i hanîyye eyledi çünkü
3. KAPLAN GİRAY HAN BİN HALİM GİRAY HAN alî-şân mesned-i haniye geldi hadâset-i sinn ile büyüklerine tard idüb
4. merkez-i alî ve rütbe-i hanî'de tefevvuk-ı akran eyledi ve zaatında cerîü'l-kalb şecî' ve gayûr olmağla sâbıkan
5. selefi olan Gazi Giray Han hayli esîr alub Kabartay Çerkesini Beşdağ dedikleri mahallinden göçüb sa'b
6. ve sengistân ve hasîn-i metîn olan mahall ki Nehr-i Behsân'ın Kûh-ı Elburz'dan çıkub ceryan itdiği mahaldir
7. ana göçüb varmalarına ruhsat virmiş dirler ol hususa dilgîr ve gayet menfûr olmağla anın
8. üzerine sefer eylemeği tasmin ve merkumları tenkîl-i azîm eylemeğe mübaşeret eyleyüb tertîb-i cüyûş ider
9. oldu ümerâdan olan umûr-ı dide ve kâr-pesendîde sahibleri padişahım kendü re'âyanızdandır suhûlet ile
10. fermanınız yerin bulur işbu tertîb-i azîme ne hacet dediler lakin mukteza-yı gayret ve lazıme-i şecâ'at
11. olan ne ise anı icradan inhiraf eylemedi ve ümerâ-i Şîrînyânın eşbehlerinden ve vücûhla sahib-i
12. kudretlerinden olan El-hâc Cantemür Beğ bin El-hâc Kan Muhammed Beğ ol günlerde mîr-i mîran değil idi mücerred
13. handan-ı Şîrînlerin mu'teberlerinden iken han-ı sâbık Gazi Giray Han'dan istizan ile ziyaret-i

14. beytullahü'l-haram ve ihraz-ı fezâ'ilü'r-rükn ve'l-makâm içün rahle-i bend azîmet itmiş olub ittifakı
15. Kaplan Giray Han hazretlerinin hanlığı vaktinde avdet ve diyar-ı Kırım'a vuslat müyesser oldu pes han-ı
16. gayret nişân mîr-i mezbur-ı zî-şâna olan bürûdet-i sâbıkası üzere çendan iltifat itmedi
17. ve Kabartay seferinin keyfiyetini buna dahî istişare itdiler ise ol vakitde mîr-i miranları olan Sarı
18. Kadirşâh Beğ bin El-hâc Alişâh Beğ bi-hasbe'r-rütbe mukarreb-i hanî olmağla ana vardılar ve Cantemür'e
19. muhibb-i sâdıkü'l-kavl ve her vechle Şîrînlerin sahîhü'l-kavl ve'l-fi'il olan El-hâc Murtaza Mirza bin Kutluşah
20. Mirza ve sa'ir ümerâ sadâkat peymâ' olanlar maân gidüb işbu sefer-i vahşet eseri münasib değildir dediler
21. ve vücûhla istidlâl itdiler ki işbu Çerkes tâ'ifesi üç yüz seneden berü diyar-ı Kırım'ın mülhakâtından ma'dud
22. olan reâya mesabesinde bir halkdır ve kendileri akıbet-endiş olmayan zümre-i mağrûrından ve yarın her ne olurısa
23. olsun gün bu gündür diyen bed-ayinlerdendir ve haliya şevketlü efendimize niyaz ve istirham idüb iz'âf-ı _muzâ'af_

Derkenar: işbu Kaplan Giray Han gayet şecî' ve bahadır ve umûr-ı saltanat ve emârete kâdir olan padişah idi hilyeleri vasatü'l-kamet ve sakal ve kaş ve kirpiği kumral idi ömrünün vasatından sonra mevrûs olan maraz-ı nikris sebeviyle elleri ve ayakları ma'lûl olub böyle iken sağ adam gibi zabt u rabtı varidi sahâ ve keremi bermekî haslet olub herkese çerâğ eylemeğe mâil idi üç kere han oldular ve ba'de'l-vefat iki şehzadesi kaldı Mübarek Giray nâm oğlu mürâhik halinde fevt oldu ve Selim Giray nâm oğlu haliya muammer ve Kırım'a handır

s. 295-a
1. muzâ'afe-i pişkeş ve üsârâ-yı mergube-i dil-keş virelim ve ba'de itminân-ı kalb ile ma'mur olduğumuz
2. mevzi'e göçüb varalım diyorlarımış münasib olanı müsamaha olunub işbu vech üzere mükâleme olunmakdır
3. dediler ve Kâdirşah Beğ sâfi'-dil işbu tarîk-i hüsn ve tarz-ı müstahsen ensebdir deyü kabul itdi ve Han

4. Hazretleri savb'ına arz itdikde hayyiz-i kabulde olmayub elbette anları darb-ı dest ile göçürürüz her ab-ı
5. şevket ü kahrımı içürürüm dedi ve ümerâ-i mezkûrenin kelâmını ısgâ' itmediğinden mâ'ada mahzâ arz
6. iderler ve benim hilâfıma giderler deyü gazab-ı emir-i kelâm-ı şahâne ısdar idicek takiye-i kapan namında olanlar
7. bizlere lazım olanı ancak rıza-yı hanı üzere yürümeklikdir deyü han hazretlerinin kelâmını te'yîd
8. ve anlara gazabını te'kîd itdiler ve efvâh-ı nâs'da tevatür bulduki han-ı uluv-vüş-şân tarafından El-hâc Cantemür ve refâkatinde
9. olanlar makhûr olmaları emr-i mukarrer olub hatta bölük başılar ta'yîn olundu dediler ise cemî'-i ümerâ
10. bir yere gelüb tecemmu' ve mükâleme ve sa'ir ümerâve uruğ-ı Tatarân ile mükâtebe ve muharebe olunarak
11. kendülerini hıfz ve haraset ve bi-vech yire telef olmamak üzere birbirlerini himayet kaydına düşdüler
12. fitne-i azîme olur gibi işler görüldüğünden ötürü mar'uz zikr Kâdirşah Beğ mabeyne girüb kendü
13. ocağına teveccüh iden ihtilâli selb itmek üzere ihtimam tâm ve beynü'l-ulemâ' baş ocak
14. olmak rütbesinde olan meşayih-i kulıçdan Abdullah Efendi bin Ahmed Efendi'i ma'iyyet itdirüb tevessüt-i
15. sulh u salah ve ümerâ fevz ü felâh bulmasına cidd mâlâ-kelâm olunub akıbet han ile ümerâyı
16. barışdırdılar ve han-ı zî-şân kemâkân Çerkes seferinden inhiraf ve revgerdan olmayub ahali-i Kırm'ı
17. tahrir ve hane başına bir adam çıkmak ve adamı olmayanlardan ve şehirlerden kapıkulu ve sekban akçesi
18. olmak üzere çokluk kîseler cem' olunub sene-i merkum saferinde azîmet-i kevkebe ünvan-ı alî-şân
19. ile savb-ı maksuda müsâraat itdiler ve ada-ı şâhiye nüzûl olunub umumen adayı dahî çıkardılar
20. ve ol vakitde üç ananın oğlu deyü umumen Nogay halkı ki Kasâyoğlu ve Yedisan ve Yediçekioğlu
21. ma'mur ve âbâdân ve dillerde dastan olunub bulunan hatta nehr-i Kuban kûh-ı Elburz'dan neb' itdiği mahalden
22. Temrük Kal'ası civarına gelinceye değin olan yirmi beş konak mesafe ve dâhi nehr-i Celençekler ve nehr-i Orp

23. ve nehr-i Lâbâ ve nehr-i Şahakûçe nâm enhar-ı kebîrenin etrafı min-evvelin ala-ahire kabâil-i Nogaylu ile

s. 295-b

1. mâlâ-mâl ve eşyâ ve emvâli kendü tarzlarınca bi-mânend ve bi-misal olub bunlardan dahî askeri kesire aldılar ve kezalik
2. umumen derun-ı cibalde sakin olan tavâ'if-i Çerâkese ki altı beğlik halkıdır ale'l-umum askelerin aldılar Pes
3. iş bu güne tertîb-i asker mu'teber refîk-i rehber oldukda Çerkes-i nâkıs değil bir kral-ı kudret iştimâlin ülkesini
4. tahrib eylemek aklen emr-i mukarrer add olunmuşdur han-ı azîmü'ş-şân ada-i şâhîye nüzûllerinde ve ba'de hattı Kuban
5. başına vusûllerine değin Karabatay'ın baş beğleri Gûrguka Beğ ve sa'ir sipahiyanı olan seklerden müteaddid
6. elçiler gelüb ricâ ve istirham ve seleflerinden ziyade esâra-i ubudiyet-nüma virüb iğtinâm itdirelim tek
7. bizleri istisal ve tedmirden afv buyursunlar sıdk-ı kelâmımıza şahid olmak üzere kendilerimizin ve umumen Çerakise'nin
8. zî-kıymet kübelerin rehin virelim ve kezalik sa'ir Çerakise'i ve umumen Kasayoğlu Mirzalarını kefil virelim deyü
9. eşbeh sipahiyanından Kudaynat ve Nambi oğulları ve Marguş ve Karabay oğulları gelüb arz-ı niyaz iderler
10. idi lakin himmet-i gayret-i hanîyye ve celâdet-i Çingîzîyye el virmeyüb cümlelerini selb ü redd iderek yürüyüb nehr-i
11. Behsan civarına nüzûl buyurdular ve ceste ceste askerler ayravul gönderilüb nureddin-i âlicayları olan Safa
12. Giray Sultan bin El-hâc Selim Giray Han'ı ta'yin buyurdular ki sene-i mezbure receb-i şerîfinin aşer-i ahiri idi Kamalıç'dan
13. çıkub karşu gelen eşhas-ı Çerâkese ile çarha cengin itdiler guluvv-i âmm olunub Çerakise-i Bahsan içerüsüne
14. bırakdılar ve işbu mahalden dahî kalkub ve birkaç sa'bü'l mürûr derbendlerden içerüye Bahsan başına yürümek münasibdir
15. deyü koşların ol yere bıragub sâlet ve sebükbar içerüye bir iki menzil düşe ve kalka yürüdüler amma atlu asker
16. değil piyade olanlar bile yürümek emr-i asîr iken akıbet nehr-i Behsân'ın garb canibinde olan asmâne-i ser çekmiş
17. Kaf Dağı'ndan nişan viren kulle-i cebelin zeylinde kondular ve her canibde karavullar hazır olub etrafı hıraset

18. itdiler amma gicenin sülûs-i ahiri kaldıkda dağ bayırından bir tüfenk sadası geldi ve der-âkab cemî-i askerin yemîn
19. ve şimalinden ve ba-husus han-ı alî-şânın çadırı mukâbilinden mâlânihaye tüfenk sadası geldi ve kurşun patırdısı
20. yağmur gibi yağdı ve der-akab bahadıran Çerakise-i Kabartay atlusı dalkılıç koyuldular ise Allah u teala ümmeti Muhammedi bir dahî
21. bu misüllü hasâretden hıfz eyleye herkesin dem-i nefesi bağlanub ferdan ferdan firara yüz tutdular herkese baş kaygusu
22. düşüb nefsi nefsi dediler ne mirza ve ne han ve ne han ü mân yât u yırâka ve atını bıragub perakende olucak Çerkes-i
23. nakis gerek Kabartaylar ve gerek askerimiz refakatında olan sa'ir Çerakise-i melâ'ini rast geldikleri ümmet-i Muhammedî kırmağa

başladılar

s. 296-a

1. başladılar hatta sabah olub vakt-i duha'ya değin kırdılar ba'de ele girenleri esîr-i der- zincîr itdiler işbu vakte
2. değin sâbıkü'l-beyan olan kuş bıragılan mahalle irişenler gerek sağ ve gerek mecruh birbirin gördüler ve ba'de dahî
3. bozgun ve zâ'if askeri sa'ir Çerakise ve Nogay hırsızları gâretden hâlî olmadılar işbu ma'rekeden han
4. hazretleri selâmet kurtuldular amma Şîrînin baş beği Kadirşah Beğ ve nureddin-i şîrîn Kaplan Mirza ve dahî haylî nâm-dâr
5. mirzalar şehîd oldular ve sa'ir karaçı ve kapu halkı ümerâsından çokluk a'yân-ı Kırım şehîd oldular ve Yedisan ve Yediçeki
6. oğlu ve Akkerman Mirzalarından dahî vâfir mirzalar şehîd oldular ve asker-i Tatar'dan ilerüye gelenlerden heman bir asker
7. olacak kadar nüfûs-ı zekiyye lazıme-i şehâdet buldular ki zikr olunması adama dehşet verecek husus olmağla
8. tafsilden ictinab olunub ihtisâr olundu pes han-ı münkesirü'ş-şân üftan u hîzan Taman Adasına
9. vusûl bulub Devlet-i 'Aliyye'den hibre-i muntazır iken azlî haberî münteşir oldu sene safer ibtidası bin yüz yirmi
10. tarihinde tekrar DEVLET GİRAY han nasb olundu meşreb-i alîsî düşman-ı dinimiz olan Moskov keferesi
11. üzerine gaza itmek olmağla Moskov keferesine akın itmeğe me'murum deyü kış içinde diyar-ı Moskov'a akın itdi

12. gerçe şitada şiddet varidi amma mukaddema gelüb Kırım'a ilticaya mübaşeret iden Berâbaş kazağından Koşadı kazağı
13. dedikleri kazağı refîk idüb diyar-ı küffara çokluk rahne-i irâs itdirdi ve birkaç kal'a larını hücûm-ı kazak
14. ve guzat-ı Tatar ittifak iderek feth ve teshîr ve esârasını der-zincir-i istirkak itdiler ve nice kal'aların ahalisi
15. koşadılar gibi istiman idüb ümmet-i Muhammed'e refakat ve Moskovluya hasâret ider oldular ba-husus Tukal
16. dedikleri kal'anın sahibi olan beynü'l-kefere şecâ'at ile mevsûf Pılak nâm kazak zîr-i itâ'ate gelmişdir
17. Allahü'l-minnet ve elhamdülillah öyle ganimet ile sûd-mend oldular ki Kabartay'da iktisab itdikleri cerâhate-i kulûblerine işbu
18. ganaimin derâhimini merahim idüb sıhhat buldular pes sene-i âtîlerde elbette Moskov kralı olan Petere nâm deli
19. kral dâll-ı mazarrat u istisal İslâm ehlini mukaddeme-i âmâl itmesi müteyakkın olmağla basar-ı basîret güşade olundu
20. sene tavşan ibtidâsı ki bin yüz yirmi üç tarihidir kral dalâlet-mâ'il etrafda olan mülûk-ı nasârâdan
21. istimdad iderek asker-i bi-hadd ve bi-aded ile doğru pay-i taht Edirne arzusuyla azîmet itdiği haberi alınub han-ı
22. gayret-nişân büyük oğlu olan meşhur-ı cihan Deli Sultan dimekle mulakkab olan Baht Giray Sultanı kalgaylık mansıbıyla
23. Kırım muhafazasına koyub kendüsü asker-i bişûmâr ile Akkerman'a azîmet itdi ki tabur-ı makhûr Boğdan Beği olan Kantemür oğlu

s. 296-b

1. dedikleri mel'un bu kadar zamandan iltifat-ı devlete makrûn iken el-kefere-i millete vahdet muktezasınca cemî'-i reâyâ-yı
2. Boğdanı ızlâl ve kral-ı hesaret mâ'ile ittibâ itdirüb taburun önüne düşüb Hotin Kal'asından
3. aşağı Raşgûh nâm ma'berden Turla suyunu geçürüb nehr-i Burut'u kollayarak yürütmek üzere ve tabur
4. zahiresini Boğdan vilâyetinden irişdirmek üzere yürüdüler pes han-ı gâzâ-ünvân kırk bin mikdar Tataran
5. ile mahall-i merkumda taburu karşuladılar müsevved-i ceride olan hakir El-hâc Abdulgaffar bin El-hâc Hasan El Kırımî dahî
6. ol askerde idim asker-i Tatar Boğdan'lu bir taburun atlusu ile leyl ü nehâr ceng ü peygâr iderek taşraya

7. çıkartmaz oldular amma tabur-ı makhûr evnâ-ı alat-ı harb mevfûr kal'a-i metine gibi mahsur olarak yürürleridi
8. iş bu tabur umumen Moskovlu ve Saksonya askeri temam olub Nemçe Çasarı tarafından ve sa'ir mülûk
9. u milelden dahî vâfir imdadlu olmağla üç kere yüz bindir deyü tevâtür iderlerdi her ne kadar denilürse gerçek
10. ola zira sultan-ı el-berrin ve'l-bahrin hâdimü'l-haremeynü'ş-şerifeyn olan Devlet-i Âl-i 'Osman ki cemî-i mülûk-ı İslâmiyenin
11. ser-tâcı ve belki cemi'-i dünyanın sahib-i serir pür ibtihacı olan padişah sahib-i iktidâr iken anın pay-i tahtına
12. kasd iden lâ'in-i bî-edeb ve bî-din ola var kuvvetini der-kâr ve cemî'-i milel-i nasâra imdadında üstüvar olduğu
13. aceb değildir pes Tatar-ı add u şikâr leyl ü nehar istirahat ve karar itmeyüb şîrâne savletler şecî'ane gayretler
14. iderek hatta sâbıkü'l-beyan Orakoğlu Cavim Beğ başbuğ olub kendi uruğ ve etbâ'ıyla bir kerre
15. hücûm idüb küffarın çarh-ı felek metrislerini bozarak ve hatta enderûn-ı tabura salarak içerüye girüb
16. çokluk küffarı derekât-ı cahîme gönderdiler ve nice nice dar-buzan topların çıkarub yüz aklıkları itdi ve bir kerre dahî
17. arsa-i rezm ve harbin çapın şehîr-merdî ve meydan-ı ma'rekenin şecî' sahib-i neberdî olan ve müttekî ve mütedeyyin balâ
18. ve Gazi-i fi-sebîl'ullah olan meşhur-ı afâk müstahakk-ı medh ü senâ ale'l-ıtlâk olan yâlî ağası 'Osman Ağa rahmetu'l-llahu
19. dahî derûn-ı tabura duhûl ve saf-ı şiken ve merd-efgen olarak çokluk kâfir kırub birkaç topların
20. aldı ve dahî Şîrînyân ve sa'ir mirzayân her bâr ya'ni etraf el-leyl ve'n-nehâr guluy u hücûmdan münfekk olmadılar
21. ise tabur-ı taşraya bir ferd çıkamaz oldu ve etraf Boğdan'dan vürûd iden zahâir arabaların birkaç kere
22. Tatarlar gâret idüb yolların kesdiler çünkî taburda kesret var zahirelerine kıllet ârız olub
23. za'f u fütûr zuhûr itdiği nümâyan oldu lakin kâfir Deli Kral gayet gayur bed-fi'al olmağla yine gayreti elden _bırakmayub_

s. 297-a

1. bırakmayub Burut Suyunun garb canibiyle Tuna'yı arzulayub yürüdü ve Devlet-i 'Aliyye askeri ile vezîr-i a'zâm

2. Baltacı Muhammed Paşa ve yeniçeri ağası Yusuf Ağa ki sonra üç tuğlu vezîr olmuşdur ve sa'ir vüzerâ ve vükelâ ve sipahiyan
3. gelüb İsakçı ma'berine mükemmel köprü yapdırub lakin askeri geçürmede ve geçürmemede müterediddüd oldular ve han hazretleri
4. peyder pey mekâtib ve ulaklar irsal idüb taburun kemâl-i za'fını bildirirleridi ve Tuna üzerine vusûlünden
5. mukaddem gelüb küffarı def' eylemeğe sa'y olunmak elzem idüğünü arz iderleridi ve Tuna yukarusuna İbrâ'il Kasabasına
6. giden on iki bin tabur yukarıdan ve kral taburu aşağıdan nehr-i Tuna'ya dest-res olur ise ba'de ref'
7. olunmasında suûbet olduğunu bildirir iken vükelâ-i devlet envâ'-ı tehayyülât ile vehm-nâk olub belki kavm-i
8. Tatar bir vefasız askerdir küffara tebaiyyet iderise hal iraksa olur dirlerimiş ve kral-ı nuhûset iştimal-i
9. Tatar ile Devlet-i 'Aliyye beynine ilka'-i şikâk fikriyle olursada ve fî-nefsü'l-emr tam'ından olursada Akkerman
10. Nogayı mirzalarının eşbehlerine kendüye da'vet ve mütâbaat olunur ise envâ'-ı en'âmâta nâ'il olacakların
11. göstererek mektublar göndermiş olmağla merkumlar ümmet-i Muhammed'den olub din-i İsâ a.s. iddiasında olanlar dünya
12. ve ahiretde mensûh idüklerin gereği gibi bildiklerinden nâşî mekâtib-i bâtılayı getürüb han hazretlerine teslim
13. itdiler ve kemâl-i mertebe sıdk-ı derunları herkese ma'lum olmağla işbu ahvali dahî devlete bildirdiler anlar dahî
14. Elbette geçmeyüz dimezler lakin leyte ü laalle ile emrâr-ı vakt itdiklerinden karine-i haliyye ile istidlâl olunuridi
15. akıbetü'l-emr han-ı diyanet ünvan bi'z-zât padişah-ı celilü'ş-şâna arz ve i'lan itmekden gayri çare kalmadı deyücek
16. askeri cisr-i Tuna'dan ubûr itdirüb topları dahî yürütdüler bu canibde gice gündüz taburun etrafından
17. asker-i Tatar ayrılmayub her saat isâl-i muzırretden halî değiller iken her bir konağı içün üç saat
18. menzil oluridi akıbet baş şehrini Tuna tarafına geçdiler ve Bilçîn nâm Boğdan Karyesi civarında olan
19. Burut Geçidi'ne konacak günü asker-i Âl-i 'Osman'ın çarhacı askeri irişüb der-akab-ı askerin gabarı asmâne
20. direk direk çıkub herkes görür oldu ve 'Osmanlunun atlu askeri irişdi ve yeniçeri taifesi dahî ceste ceste

21. gelür ve Tatar'a karışub kimi su ister ve kimi beksimat ve ol mabeynde sahibü'd-devlet hazretleri sebük-bârca
22. irişüb han hazretleri dahî istikbâl iderek merhabalaştılar ve taburun Karadağ misâli yürüyüb geldiğini
23. bunlar dahî Burut'un canib-i şarkîsinden temâşâ iderleridi ol aralıkda tez elden Burut üzerine tertîb olunan

s. 297-b
1. küçük köprüden gelen atlu askerden ve ba'zı yeniçeriler dahî seyr-ü temâşâ tariki üzere Burut'u garb canibine
2. tabur semtine ubûr iderleridi ve gavurcuk nerededir ceng isteriz deyü yürürler olub ve karşudan taburun
3. çarhacısı olan yirmi bin mikdarı asker ile Şermetoğlu dedikleri boyar bir saat miktarı ilerü gelüridi
4. ma'ber-i merkum Bilçîn mukabilene geldikde perakende varan atlu ve yaya asker carha'cıya satuşur oldular han hazretleri
5. sahib- i devlet dedi ki sultanım tedariksiz lakin yorgun askerdir bugün sataşmak gayr münasibdir belki bir muhâtara
6. ihtimâl ola gice geçsün ve toplar irişsün sabah ola hayr ola müşavere ile muharebeye mübaşeret oluna dedi
7. amma başsız giden askerin ahmakları yakîn varub kurşun atarlar kafir tarafından kat'en top tüfenk
8. atılmaz lakin korkmaklık suretini era'et iderek yapça yapça büyük tabur semtine ahşam ve yatsu arasında
9. çekildiler varan askerin ekseri yeni türemiş yaşlardan olmağla kâfir bizden korkdu deyü gerçekden marurâne
10. salarak hatta büyük tabur civarına varmışlar ki bizler etrafı uzakdan ihâta iderek at üzerinde giceyi
11. geçürdük ve iki askerden ateşler saçıldığını görür idik çünkü devlet askerinin mükemmeli ordu ve metris
12. ve sa'ir alât-ı ceng tertîbinde nısfü'l-leylde balyemez toplar irişüb anları sahib-i devlet otağı
13. önüne çekmekde iken bu taraftan habersiz tabura giden hayl-i ahmakân-zu'm fâsîdlerince tabur kendülerden
14. korkdu deyü yakîn irişürler küffâr-ı hilekâr suldat dedikleri asker eşrârını yürüdüb derhal ol
15. asker-i perişan mâlî-perakende ider ve kırarak hattı köprüye götürür lakin köprüyü geçmeyüp meks iderler amma

16. gözü korkan firârîler orduda bile ilişmez kaçarlar ve az kalurlar ki cümle asker firar iderler her ne hal yeniçeri
17. ağası Yusuf Ağa ve topçu başı ve sa'ir ser-kârda olan zâbitan topları bırakmayub metânet iderler
18. selâmet-i sabaha çıkınca perâkende olanlar cem olunmağa başlarlar ve firârîlerden ol gice hattı İsakcı Köprüsüne
19. irişüb muvahhiş haber götürenler olmuş lakin öyle varanları tutub katl itmişler ve ol gice meccânen telef olan
20. asker on sekiz bin olmuşdur deyü söylendi el-uhdetü-i âlî-kâilehâ lakin bir hatar-ı azîmi savdılar hele sabah
21. olıcak sahibü'd-devlet huzurunda olan büyük topların yirmi mikdarına birden ateş itdiler toplar yukarıdan
22. atıldı tabur aşağıda suyun bir büyük tugayında izdihâm konmuşlar idi külle'-i top küffârı gereği gibi
23. araladı ve elli mikdarı topları dahî küffârın cânib-i şarkîsinden suyun Akkerman tarafına yükseğe tertîb idüb

s. 298-a

1. ateş itdiler ise izdiham taburun beyninde sokaklar açdı ve ba'de tertîb-i metris ve sa'ir umûra
2. mübaşeret olunarak bayraklar yürüdü ve bu kadar top-ı düşman kûb-ı ejder misâli ateşler saçaridi ki
3. küffârın topları bizim toplara mukâbil işlemezidi cüyûş-ı muvahhidîn derya gibi cûş iderek küffâra yakîn
4. vardırlar ve ba-husus atlu askerimiz peyderpey ateş-efşân olurlar ve kelleler alur ve kelle virirler idi
5. kaba kuşluğa değin ceng-i âşub olub bizim asker gereği gibi henüz yürüyüş itmediler idi nusret
6. bârî-teâla mü'minîn muvahhidîne yaver olub ve ru'b u havf derûn-ı küffâr-ı füccâra târî oldu
7. ve kendilerinin pençe-i kahr-ı padişahîye giriftar olacakların mûşâhede itdilerise el-aman el-aman deyüb
8. etraf-ı taburdan beyaz bayraklar nümâyan oldu ol saat sahib-i devlet ve sa'ir ricâl-i sütûde-i
9. hey'et etraf-ı düşmandan cengaverleri girüye çekmeğe ferman itdiler ve derhal han-ı âlîşân cenâbına
10. müteaaddid da'vetçiler gelüb kâfirin istimânına göre nice hareket idelim deyü müşavereye götürdüler ol

11. vakt bu beğler ve sa'ir guzâtdan olan bahadır ve beğler bi'l-cümle ordu-yı Âl-i 'Osmana vardılar ve işbu hususu
12. mukâleme itdiler evvela sahibü'd-devlete ve sa'ir vükelâ-yı maâlî menkabet ve vireleri makbul olub
13. nâmus-ı devlet tekmili üzere barışalım deyü münasib gördüler ve eğilen boynı kılıç kesmez meşrû'
14. değildir dediler ve han şecâ'at-nişân dedi ki ümmet-i Muhammed'e min indullah ihsan olunan bir kudret
15. ve ni'met-i kâmiledir Moskov gibi kavî düşman kendü ayağıyla derûn-ı diyâr-ı ehl-i İslâma gelüb vücûhla böyle zâ'îf
16. ola ve min ba'de harekete mecali olmaya böyle fırsat bir dahî ele girmez ehl-i İslâmda kudret-i miknet
17. oldukda küffâra sulh eylemek şer'an laik değildir dirler ve nâmus-ı padişahî ol-zeman temam olur ki
18. kral-ı dall'i der-zincir habs idüb mine'l-bâb ale'l-mihrab diyarı Moskov'da karşu koyacak asker
19. yoktur mecmu'-ı kuvveti bunda masrûfdur cânib-i devletden kral nasb olunacağı emr-i bedîhî görünür
20. deyü sulhe rıza göstermedi ve guzât-ı Tatar beğlerinden istişâre itdiler anlar dediler ki iki büyük kimse
21. ki vekâlet-i padişâhîde müstakillersiz bizler nice cevaba kâdir oluruz ki ikinizin re'yiniz birbirine muhalif
22. duruyor ancak hâtıra gelen budur ki vire-i düşmanı men' ve redd itmeyüb ve kabul dahî itmeyüb mücerred-i te'hîr
23. itmek ma'nasına şevketlü padişah tarafından sulh' istîzân idelüm haber gelinceğe değin tarafeynden ceng olunmasın deyü

s. 298-b

1. düşmanımıza ifade olunsun kral tarafından dahî arzuhâl tahrîr olunub adamınız ile ma'iyyet itdirülsün anlar İstanbul'a varub
2. gelinceye değin yirmi gün mikdarı eyyam mürûr ider ol vakte değin bizler askerimiz ile kemâ-kân etrafından muhafazada
3. olalım inşallahu teâla tabur-ı makhûrun kaht ü galâsı ziyade ve mevfûr olur ve durdukları yerlerinde ekseri muzmahill olur
4. gider me'mûlümüzdür deyü rey-i istisvâbların arz itdiler işbu rey-i rezîn zihn-i guzâta muvâfık ve karîn olsa
5. dahî sahib-i devlete ve kethüdası olan 'Osman Ağa'ya pesendide gelmeyüb dediler ki işbu güne hıd'a ve ihtiyâl kendilerin

6. kahr-ı istisâl içün oldığunu küffâr bilmezlermi ma'yûs olub elbette üzerimize yürürler ve can aşkına çalışurlar
7. Allah hıfz eyleye bir gayr-güne ahvâl zuhûr itmesi muhtemeldir elimize işbu mikdarı fırsat girdi bunu ni'met-i azîm bilelim
8. heman sulh ü salâha mübâşeret idelim deyü ibram itdiler ve han hazretleri çokluk muâraza itdi çare olmadı
9. ve akıbet dediler ki cenâbınız ancak umûr-ı Tatarı bilürsüz umûr-ı Devlet-i 'Aliyye buna müfevvez ve ibtidâ ki gicede askerimiz
10. sanki münhezim olduydu hele elhamdülillah cem'iyyetimiz oldu eğer düşmanımız halimizi ol vakt biliydi akdâm iderler
11. ve işimiz temam olurudu deyü cin u havf târî olmak üzere vâfir kelâm irâd idüb netice-i ahval sulh
12. olunmağa rağbet-i amâl gösterdiler pes kral-ı dall'i tarafına ilçi gönderdiler ki seni padişahımızın azâdı idelim
13. lakin evvela işbu sefer-i nusret eserimize masrûf olan haziney-i amîre ve akara virmelisin ve sâniyen Azak Kal'asını
14. bize teslim itmelisin ve salisen tersane olmak üzere binâ' itdiğin Taygan Kal'asını hedm itmelisin ve râbien
15. Acısu Boğazı'ndaki Kamanike Kal'asını kezalik hedm ve hamisen Samar üzerindeki yeni kal'a ki kezalik hedm idüb
16. ve hudud-ı İslâmiyye dahî nehr-i Aral ile nehr-i Samar'ın mabeyni olan sekiz saat mesafe tansîf olunub taraf-ı cenubu
17. ehl-i İslâmın olub ~~şimâli~~ ve şimâli sana kalmak üzere ve işbu veche üzere tahdîd olundukda râs-ı hudud mahall-i
18. mezkurun Özü Suyu civarında olan Kolay Karaağacından bedâ olunub Azak Denizinden çıkan enharın
19. başları ile nehr-i Buzuk'dan çıkan enharın başlarının birbirlerine mülâkî'ler oldukları mahallerden kat' olunarak
20. Nehr-i Ten'de ma'rûf u meşhûr olan nehr-i Temürlenk ki Azak Kal'ası ile Çerkeske nâm kirmanın mabeynidir ol
21. mahalde nihayet bulmak üzere tahdîd olunmak şartıyla deyü kıyl ü kal ile etmam-ı kelâm ve musalihaya hitam virilüb
22. tabur-ı mezkur mükibb'en alâ vücûhüm avdet-i kahkarî ile ric'at itdiler işbu barışıklık hususu el-sine-i nasda
23. karışıklık sözlere bârî oldu ve Boğdan Beği ve ol ülkenin bengi olan Kantemüroğlu dedikleri mel'ûn _etbâ'ıyla_

s. 299-a

1. etbâ'ıyla ve ba'zı boyarları dahî uydurub Moskovluya ittibâ idüb çıkdı ve gitdi menkuldür ki lâ'in
2. bed ayîn eb'en an cedd'in Devlet-i 'Aliyye ve mahmiye-i Kostantiniye'de perverde olub cümle es-sene'de maharet tahsîl
3. ve ulûm-ı mütenevvi'a ve ba-husus ulûm-ı riyaziye tekmîl idüb eslâf-ı küfür ittisahının mertebesi olan
4. divan-ı hümâyun tercüman başılığından kanun üzere Boğdan voyvodalığı ile çerağ olmuşıdı
5. ve ilm-i mûsîkide yegane-i rûz-gâr olmağla nev tarz güfteler nazm idüb bestesini dahî kendüsü
6. bağlarımış hatta dirler ki kendi ihtirâ'ı olmak üzere makâm-ı sagâhda nevaht itdiği nağme-i
7. latifesi henüz nev-zuhur olmağla Moskovlu ile gitdiğinde mehterhanesinde anı âğaze itdirerek ve kendisi
8. ağlayarak gitdi deyü nakl iderler işbu umûr-ı mürettebe temâm oluncak vezîr-i a'zâm Boğdan reâyasına
9. gazab iderek Tatar tâifesi bir mikdar bunları garet idüb haddini bildirmek lazımdır ki hâ'in-i
10. devlet olub nakz-ı ahd zimmet itdiler dimişler işbu kelâm-ı vezîrâne Tatarın sem'ıne vasıl olucak min
11. ba'de sual itmezler ve ceste ceste diyar-ı Boğdan'a çapul idüb esârâ ve mevâşîni iğtinam iderler amma
12. sahibü'd-devletin gazab ve hiddeti zâ'il oldukda pişman olub gelen esârâ ve emvâl redd olunmak
13. üzere ferman iderler bulduklarını alurlar ve bulunmayanları sıvışur gider el-hakk'en ve'l-insaf budur ki
14. işbu sefer nusret-i eserde Devlet Han merhumdan südûr iden ikdâm-ı daverâne ve himmet-i dilâverâne
15. eslâfından bile sâdır olmadığını ehl-i insâf olanlar ikrâr iderler ve ol vakitde ehlü'l-nazım ve'l-nesir
16. olan nâdire-sencan ve şuarâ-i belâgat ünvan eş'âr ve kasâid inşâsıyla ratb-ül-lisân ve tarih-i
17. latîfeler nazmıyla müşar-ı bil-benân olanlardan diyar-ı kalîlü'l-i'tîbâr Kırım'ın ulemâsından ve ulemânın zümre-i kuzât
18. olan adalet simâtlarından şiir ve inşâ' ile ma'rûf u rezânet-i tab ile mevsûf olan

19. Hilmi Efendi nâdire-gû'yı ve letâfet-cû'yı hazret-i han-ı celilû'ş-şâna sitayiş-nâme kaside
20. ve Tarih-i Nefsî'de nazım idüb ve aherinde lisan-ı milel-i müteferrika ile Moskov Çâsârına serzeniş ve düşnâm
21. itdirmiştir ki hâtır-ı hakîrde mahfûz olan ba'zı ebyatı tahrîr olunmak münasib görülüb tastîr olunmuştur
22. KASİDE Hamdulillah ki Hüdâ kıldı yine ihsanı * feth ü nusretle açub sancağ-ı ferruh-şanı
23. habbezâ hazret-i hâkan-ı celilü'l-âsâr * zîb-i evreng-i Süleyman şeref-i ilhâni * ya'ni Devlet Giray'ı

s. 299-b

1. hazret-i han-ı a'zâm * mâlik-i tavk-ı rikâb-i ümem-i İranî * müstakill-i bâis u feth-i zafer oldur ki bugün
2. haydarî rezm ü gazâ leys-i neberd-i hanî * şakka-i ra'yeti ser-levha-i feth ü nusret * nâsıh-ı nüsha-i cevî
3. olsa n'ola bünyânı * bir gaza itdi ki şâyeste-i ikbâl oldu * ra'şe-dar-ı keff-i çâr oldu celâl-ı
4. şânî * adın işitse adüvv bîm'den olurdu helâk * şehlere böyle gerek şân virecek ünvânı *
5. kara bahtı ile Akbeğ gelüb Akkerman'a * yine giryân be-giryân çevirür pîşânî *merkez-i sahil-i Bilçin'den
6. olub rûgerdan * mu'avvec murdarı mort kesdi ser ü samanı * n'ola her şurtai bir sadece
7. tarih itsem * böyledir nadire-sencân olanın ünvanı * yüz sürüb kapına tarih
8. içün ikbal eyler * çaker-i dergehin âyâ Barabaş hatmanı * sarsar-ı deşt fezadır ki eser-i Tatarı
9. itdi pejmurde bu tarih Kili Boğdani $_{1123}$ * dal-kılıç himmetiyle âlemi feth itse n'ola * sıdı azâğı $_{1123}$
10. bu tarih-i çalub taygani $_{1123}$ * Hilmiya gel idelim devlet-i şâhiye du'a * haşre dek daim ola
11. ma'delet divânı * TEZYIL böyle kaşmirliği kim gördü deyü her millet * dillü dilince
12. sögüb ol harbî erkanı * evvela didi Arap kavmi görüb bu hâli * kahrullahu adüvven zaferü's-sultani
13. Acem u Fürs ve Deri şükr iderek didi heman * mişeked Îzed-i mâ gam sipeh talanî * Bosnevîler dahî

14. dir tabura çapkun virerek * kuma havi kaziler tabur hamurani * zem idüb dirleridi hem ceneral-i
15. Maçar * peştelile kirefile sobavu meskani * Ermeniler dahî dir zem iderek arından * çeçeyi
16. putus kile mar künem urkütası * hem Yahudiler ana dir idi istihzaen * şeşa la mazau yay
17. ve şetlele yani * kavm-i Çerkes dahî dir Akbeğe düşnâm iderek * yiyi vabizaki yatu yapsu vümani *
18. dirdi hem Kalmuğ engüşt bi-dehan ucbe-künân * kogur matmatu merduğ Temüçin bazakanı
19. Kara Nogay diridi top ve tüfenk atdıkça * merdemes dengüyüne zarbuzan-ı şahanı * sûr-ü
20. zartayla sürüb Çengâneler dahî dedi * bire dali çalevu pancolos ormanı * Hilmiyâ taife-i
21. Özbekîyân dirdi ayan * mundağı azğunlığımın barça ne tapkay canı * ağlayub kara günün
22. diridi Akbeğ kendü * dalibo lüpiş soram bude hristiyanani * hülasa-i kelam ordu-yı nusret-
23. cûy ile sahibü'd-devlet ve ba'de han me'âli menkabet-i âzim-i savb-ı devlet olub şevketlü kudretlü
24. şehin şâh âlempenah hazretlerine tebrik-i feth ü zafer eylemek babında cazem oldular pay-taht âli bahtda ve sa'ir _bilâd_

s. 300-a

1. bilâd ve kılâ cihanyânîde şenlikler idüb nusret-i İslâmiyyeyi i'lân ve işâ'a itdiler lakin şehinşah
2. deryadil gerçe nusret ü zafere şükr-i bisyâr itdi amma ahval-i tabura gereği gibi vâkıf oldukda niçün sulhe
3. rağbet itdiğiniz taraf-ı hûmâyunuma niçün a'lâm itmediniz deyü ibtidaen 'Osman kahyâyı ve ba'de sahîb-i sadaret-i
4. uzmâyı katl ile mücâzât itdi ve kahr u sadareti kapudan-ı şehir-yârî olan İbrahim Hoca dedikleri paşaya
5. ihsan itdi ve Devlet Giray isâbet-i rey-i muazzez ve mükerrem avdet idüb vakt-i harîf hulûlünde
6. Bucağa vusûlüde esnâ-yı tabur zelzelesinde vilâyet-i Kazan boyarı olan Eprakesîn dedikleri kâfir
7. çokluk tabur ile ve Kalmuk hanı olan Ayüke Han oğlu Çakdercap dedikleri mel'unu Kalmuk

8. askeriyle bile alub Kuban üzerinde sakin Nogay taifesi ve Kaplu kasabasına gelüb çokluk hasaret
9. isabet itdirûb ve hayli ümmet-i Muhammedî esir götürmüşleridi işbu sebebden Nogay taifesi havf-ı
10. târî olub ol canibde ser-asker olan nureddin Safâ Giray Sultan bin El-hâc Selim Giray Han ma'iyyetine
11. Kırım'dan istimdad içün birkaç ihtiyarlar arz-ı muhzır ile geldiklerinde han hazretleri dahî Kırım'dan birkaç
12. bin asker ile handân-ı Şîrînyânın zübdesi olan El-hâc Cantemür Beğ ve El-hâc Murtaza mirzalar İvâz Giray
13. Şahım bin Devlet Giray Han'ı aralarına alub Kuban'a varılmasını ferman itdiler ve anlar dahî bi-hasbe'l-ferman
14. Kuban canibine şitabân oldular hakîr-i pür-taksîr dahî ma'an gitdim idi pes ol kış Yedisan içinde
15. kışlayub baharın Kırım'a avdet itdik ve mukaddemâ cârî olan şürût-i musâlihanın ibtidası olan
16. Azak Kal'asının teslîm olunması hususu taraf-ı küffârdan müsamaha ile ol senede vücûd-pezîr olmamağla
17. ta'yîn olunan mükemmel donanma-yı hümayûn sefâini harab olub sahil-i derya-yı girişde mahv oldular
18. ve asker-i donanma dahî kışa uğrayub ekseri telef olmuşıdı bin yüz yirmi dört tarihi lulu yılında
19. han-ı ma'delet ünvan kendünün oğlu Muhammed Giray Sultan ki El-hâc Cantemür Beğ anın atalığıdır anı Kuban
20. seraskeri idüb Şîrîn mirzalardan Hacı Beğ ve Hacı Murtaza Mirza ve sa'ir mirzayân ve gayrî uruğlardan dahî
21. hayli ümerâve kapu halkından Harâtûk Sakâ ve Alî Ağazade Kemal Ağayı sultana ağa idüb ve kapukullarının hayli
22. zübdeleri maan Kuban'a azîmet olundu ibtidaen kış hulûlûne değin sahrada gezildi ve kış olacak günlerde
23. han tarafından hafiyyeten yarlığ geldi ki Devlet-i 'Aliyye'ye el-yevm Azak Kal'ası virildi amma bir senelik mûhimmat-ı seferiyyenin

s. 300-b

1. zayî olması kâfirin ibtidâen müsamaha eylemesinden nâşî olmağla üslûb-ı hakîm üzere ahz-ı intikâm itmek murad-ı devletdir
2. güya bizlerin rızamız olmamak üzere Kuban halkı serkeşlik ile ma'rûfdur tez elden bir çapul itsünler

3. ba'de devlet tarafından niçün böyle oldu deyü pâf-pûf ideriz mabeyn mahsûli olur gider deyü bildirmekle
4. üç atanın oğluna at bağlayasız deyü tenbih olundu ve olanca Kırım askeri Hatyukay Çerkesine düşüb
5. at beslendi ba'de şubat ayı hulûlünde sefere azîmet olundu amma bi-iznillah bütün kış havalarda serdlik
6. olmayub asker bindiği günlerde hatta ba'zı çiçekler açılmış idi ahval-i Tatar'a göre sovuklar şedîd olsa
7. ve büyük sular buz donsa istedikleri mahalle giderler idiler amma ne çare itâ'at üzere bari Ten suyunun
8. etrafını çaparız deyü yürüyüb kaçanki nehr-i Kuban Azak semtine ubûr olunduysa öyle ziyade sovuklar oldu ki
9. tahrîr olunsa belki mübâlağaya haml oluna her ne hal şiddet-i sermâ ile yürüyüb Azak civarında Kükmelik nâm
10. suya nüzûl olundu sabah geçildikde Azak muhâfızı olan vezîr-i mükerrem Receb Paşa hazretleri ta'zim-i guzât
11. ma'nasına umumen başluyan ve yırluyan ve kendüye mahsus olan ağâyânı ve mehterhanesiyle karşu gönderdi amma
12. derd-mend pâşâlılar ve ba-husus zurnazân olan mehterler sovukdan ne çekdiler ancak kendileri bilür pes
13. Sultan ve Beğler derûn-ı kal'aya varub vezîr-i müşarünleyh ile görüşdüler sultanî nüzûl emini olan Hasan
14. Efendiye konak idüb sa'ir ümerâyı dahî ala-merâtebehüm ağalara indirdiler iki gice misafir olduk işbu
15. üç beş gün içinde cümle büyük sular ibtida-yı şitâda olduğu gibi donmuş ve kar dahî yok olmağla
16. ve cümle askere rahatlık oldu izâ eradullah şey'en heyyehâ esbabe mazmununca müsebbibü'l-esbab-ı
17. nehy-i sebeb itdi kavî buz üzerinden iki Ten suyu dahî ubûr olunub konuldu ve cümle guzât bir yere
18. gelüb müşavere ittiler ve nereye azîmet ideceklerin söyleşdiler herkes nehr-i Buzuk etrafını mümkünî
19. mertebe garet idüb dönelim zira vakt-i şitâ azdır dediler amma be-tarîkü'l-istimân gelüb Kuban
20. canibinde sakin olan Celâlî Kazağın reisi olan Ağnat dedikleri Kazak dedi ki işbu her vakt ele
21. girmez ve Buzun etrafından bir şey hasıl olmaz ve derûn-ı diyar-ı Moskov taburdan hâlîdir cümlesi İsveç

22. tarafına gitmişdir himmet idelim Buzuğu geçelim Asköl Balûke etrafını çapalım ki inşallah nâ'il-i merâm oluruz
23. ve dahî himmet olunursa andan dahî içerüye yürüyüb Livne Cels nâm ma'mûr mahallî uralım ki dillere dastân –ola-

s. 301-a
1. ola dedikde işbu kelâm makbul havâs ve avâm olmağla fatiha okudular ve yol ağalık hizmetini
2. Kalmuk'dan gelüb müslüman olan bir merd-kâr-dân ve ihtiyar şecî'i meydan olan Tandân Ağa dedikleri
3. kimseye sipariş idüb Nogay ağalarından Burlak kabilesinden Bekbav Ağa nâm kimse yanına ta'yîn
4. itdiler işbu tertîb üzere yürüyüb beşinci gün nehr-i Buzuğu geçüb ölçe almamak üzere
5. gayet tenbih olunub on üç gün berr-i beyâbandan doğru şimale yürüdüler ve asker beyninde
6. bir havf düşüb Moskov memleketinin içerüsüne bu kadar müddet gidildi bir dahî avdet olunub
7. memleket hududuna irişmek emr-i muhaldir dinilürek ba'zı vehhâm olanlar ağlayarak gidilmiş iken
8. bir gün bagatteten bi-hesab koyun koşlarına rast gelünüb gerçe bahar vaktinin zebun koyun
9. olsada üç askerinin karnı doydu ve ondördüncü günü mezkur Livne Cels eyaleti
10. olmak üzere ripnâ polküniği zabtında olan Livinke nâm bir şehr-i azîm ayrılub askerden
11. hali çokluk mahlukât ele girdi ki umumen asker revim oldular ve ba'de yarar atlar ile etrafa
12. ceste ceste çapul gidüb sultan ve ümerâ yasâv olub şehr-i merkumda dört gün mesk itdiler
13. şehr-i mezkurdan pây-taht-ı Moskov beş konak mesafedir dediler ve çapul askeri pay-tahtdan
14. bir saat yere irişmişler andan esir getürdüler pes cümle asker gayet mertebe ganimet alub
15. beşinci günü avdet olundu amma kesret-i esârâdan ötürü ancak üç saat mahalle
16. konuldu her ne hal kona göçe ve etrafı dahî ölcalayarak nehr-i Buzuk ağaçı göründüğü

17. mahalde konılub diller aldırdılar virdiği cevab böyle oldu ki büyük tabur yokdur lakin etrafda
18. olan kal'aların askeri ve göçer Kalmuk cem'iyet idüb Buzuğun geçidlerini beklemek üzeredir
19. lakin bu gün dahî irişmediler dimesiyle andan göçüb Buzuk sahiline nüzûl olunub derhal
20. sallar bağlanub nehr-i Buzuğun tamağından üç dört saat yukarudan Kamânike dedikleri
21. bir göcük kal'anın civarından geçmeğe başladılar ahşam oluncaya değin askerin ekseri ubûr
22. itdiler ve esirler dahî bi'l-cümle geçirildi öte yakada sultan ve mirzalar ile ancak bin miktarı adam
23. yasav kaldılar ise sabah şâf'î vaktinde German hatmânı Petronke dedikleri mel'un üç bin

s. 301-b
1. mikdarı asker ile irişüb şebîhûn itmiş ve kenarda yatan Yedisan askerinden bir mikdarının
2. atlarını ve ölcalarını almışiken tekrar sa'ir asker-i İslâm hücûm idüb küffârı sürüb
3. bir tepenin üzerine kamaltmışlar işbu gavganın aslı bilünüb bu tarafdan sultan ve sa'ir ümerâ
4. şecâ'at nişan sallar ile icâleten ubûr itdiler ve tertîb-i sufûf olunub küffârın üzerine
5. hamle itdiler ve hayli muharebe oldu ve sultanın iki alemdârı şehîd oldu ve sa'ir bahadırlardan
6. dahî bir kaç ser-bazlar rütbe'-i şehâdeti ihrâz itdiler ve küffârdan dahî hayli merede derekât-ı
7. cahîme gidüb bakiyyesi Kamanike Kal'asına varub ilticâ' itdiler ve asker-i İslâm oradan
8. kalkub beş saat mesafede Cerekli dedikleri nehr-i sagîre konub mecruh olanların
9. yaralarını sarub sabahına rûz-ı sahradan yürüyüb giderken yine German Kazağından iki
10. bin mikdarı ceng-âver-i kazak topları ve arabalarıyla Petronke'ye imdada giderimiş ki re'islerine
11. Puruloğlu Yivan dirlerimiş bağteten askere rast gelüb ve her tarafdan gulüvv-i amm

12. olunurak dört beş saat ceng-i aşûb olub ekser küffâr tiğ ve sinân-ı gazîyân
13. ile mahv olub fakat yirmi otuz mikdarı kâfir mecruh esir düşdü ve başları olan
14. Yivan dahî esir oldu ve ehl-i İslâmdan ulemâ'-i Yedisan'dan olan ma'rûf ve meşhur Hacı
15. Murad Efendi ve Hıtay Kabilesinden meşhur olan El-hâc Koçgar ve sa'ir nâmdârlardan
16. bir mikdar şuhedâ' vâki' oldu amma feth külli oldu pes asker-i mansur kona göçe Ulu
17. Ten suyuna bir konak mahalle gelindikde 'âdet-i Tatar olan savga alınmak hususu
18. mukâlime olundu ki nısf-ı hums şer'idir hasılı aşer olsa gerekdir El-hâc Cantemür Beğ sahib-i
19. vakûr dedi ki işbu ganimet benim beslediğim sultanımın ibtidâğı baht u eyülük-peder askere bil cümle
20. ihsan olunması münasib geliyor dedikde sa'irler dediler ki ser-kârde olanlara taarruz olunmasın
21. bari bi-baş ve perakende olanlardan alınub masârif-i lazımeye sarf olunsun dediklerinde
22. Hacı Beğin dâyîleri olan Kasaloğlu halkı ki Kasbolatoğlu ve Abdullah oğlu
23. ve Salnanoğlu ve Nevruzoğlu ta'bir olunan dört sınıf halkdan ibaretdir bi'l-cümle _anları_

s. 302-a

1. anları mu'af ve kezalik Kırım askerini ve kezalik Çerâkese beğlerin ve sipahiyan ve kezalik Yedisan
2. ve Yediçekioğlu mirzayan ve sa'ir atalık ve emeldaş ve iş erlerin mu'af idüb ancak
3. sahibsiz olan askerden savga aldılar beş yüz seksen esir alındı ki her biri beşe değer
4. idi işbu esâretden askerde olan gerek Kırım ve gerek Nogay ve gerek Çerkes ümerâsına
5. ve ser-kârde olanlar yine onar ve beşer ve ikişer esir alâ-merâtebehüm ihsan olundu ve asker
6. ma'iyetinde bulunan Kırımî Kefe paşası olan gazi fî- sebilullah ve şecî bi-iştibah olan

7. Murtaza Paşa ibn Molla Ganî Paşa'ya kırk esir inayet olundu ve muhafız-ı Azak olan
8. vezîr-i mükerrem Recep Paşa-yı muhterem hazretlerine seksen ıslah esir ve nüzûl emini hasan
9. Efendi'ye yirmi esir ve hâssaki Abdullah Ağa'ya on beş esir ve umumen Azak yeniçerilerine
10. kahve bahâsı deyü yirmi beş esir gönderildi ve Hacı Bey merhum kendüye bir esir
11. bile kalmasun deyü tenbih itdiydi lakin birader-i sadîki olan El-hâc Murtaza Mirza merhum
12. gizlüce olmak üzere haremi tarafına lazımdır deyü on aded ıslahca kızlar alıkodı
13. pes işbu umûr tekmîl olunub iki Ten suyu dahî ubûr olunub Kuş kulle'de
14. vezîr müşarünleyh sultan hazretlerine ve sa'ir guzata büyük ziyafet idüb mükemmel
15. at ve kürk virüb safâ-yı hâtır ile vedâ' itdiler sultan müşarünleyh ol
16. günde yirmi yaşında olub hüsn ü cemal sahibi ki bedr-i münîre benzeridi ve ma'rifet ve dirayetde
17. yektâ ve himmet ve şecâ'atde bi-hemtâ olub hatta ma'reke-i merkumede bi'z-zât düşmana
18. salub gaza itdi ve hafifçe yaralandı idi AHVAL-İ İSVEÇ VE HANIN AZLİ HABERİDİR
19. pes Azak'dan hareket olunub Künklük dedikleri mahalle konmağa gelüriken han-ı âlîşân
20. tarafından Şîrîn Adil Giray Mirza bin İnayetşah Mirza ve dâ'ire halkından Küçük Ali Ağa
21. vürûd itdi ki hanın azli haberini ve İsveç Kralı ile olan muharebeyi bildirdi
22. sebebi böyle olmuş ki mukaddema beyan olunduğu üzere İsveç Kralı Devlet-i 'Aliyye'ye
23. konak olub Bender Kal'ası civarında mükemmel saraylar yapdırılub beher sene bin kese

s. 302-b

1. ve sa'ir malzeme masraf görülür idi ve hatta deli kral Petere benim yaralı avımdır elbette bana kralı

2. teslim idersiz deyü devlete ibrâm itdüğünden ötürü zikr olunan muhârebat-ı kesire vâki' olub
3. akıbet mağluben sulh itmiş idi pes Devlet-i 'Aliyye'ye İsveç kaç senedir bi-vech masrafdır
4. ve beytü'l-mal-ı müslimine zarar geliyor deyü vilâyetine gitmesi babında Leh Devleti'nden yol virin babında
5. ricâ olunub ve yanına bir mikdar asker koşub göndermek üzere ferman olundukda kral dimiş ki
6. gerçi Devlet-i 'Aliyye'ye sıkletim vardır lakin memleketime fermanım gitmişdir asker tertîb idüb gelür
7. ve beni alurlar andan mukaddem rezalet ile gitmek bana göre mevt makamınadır gitmem ve masrafımı
8. dahî istidâne ider kendüm görürüm deyü imtinâ' idicek ashab-ı devlet dirler ki haddini bilmez
9. mecnun kâfirdir anın öyle tertîb-i askerine muntazır olmak bize el virmezdir elbette gitmelidir
10. deyü Bender muhafızı olan İsmail Paşa ile han hazretlerine hitaben elbette ibram idüb
11. çağaresiz ve yine taannüd ider ise cebr ü harb ile ihraç idesiz deyü müekked ve mübrem üç
12. kıt'a hatt-ı şerîf gönderilür bunlar dahî nâçâr olub krala teklif iderler ve elbette deyü
13. ikdam iderler İsveçler padişah konâğıyuz bizlere böyle cebr itmek şanına layık değildir deyü
14. yine imtinâ' idecek üzerine yürüyüş olunub harb ü kıtâl ile ihraç iderler pes işbu
15. güne hareket büyük devlete ayb gibi keyfiyet olmağla ba'de kral tarafına devletden haber
16. gelür ki böyle harekete rıza-yı padişahanem yokdur dedikde kral cevap etmişki çünkü böyledir beni
17. tahkîr iden padişah değil imiş hizmetkârları zecr içün hakkından gelesiz ricâ iderim
18. dedikde derdmend İsmail Paşa katl ve Devlet Giray Han azl olunmuş ve ba'de kralı Lehlü
19. içinden vilâyetine gönderirler ve tekrar KAPLAN GİRAY HAN'I yılan yılının ibtidasında
20. bin yüz yirmi beş tarihidir han nasb iderler ve han hazretleri Lehlü cumhuruyla sözüm

21. vardır Devlet-i ‘Aliyye’ye bende olmak ve Moskov’u tahrîb itmek üzere deruhde itmişlerdir asker-i
22. padişâhî tertîb olunub Hotin Kal’asını binâ’ ideriz bahanesiyle varalım ve işbu senede
23. Lehlü ile gereği gibi söyleşüb ol diyarda kışlayalum ve ba’de münasib vech üzere Moskov üzerine

s. 303-a
1. yürülür deyü ordu-yı nusret-cûy üzerine Rum ili valisi olan vezîr-i mükerrem Abdî Paşa ve dahî
2. üç aded vüzerâ mülk-i irâe ve birkaç mîr-i mirân celâdet peymâ’ serdar olub ve kezalik asker-i Tatar ile Kaplan Giray
3. Han ulûvvü’ş-şân hazretleri yürüyüb Hotin dedikleri kal’a-i harebenin civarına vusûle değin Leh tarafından sayt
4. ve sadâ’ istimâ’ olunmadı akıbetü’l-emr Lehlü cumhuru tarafından ilçi olmak üzere Podolya Voyvodası olan
5. ve Lineske nâm boyar geldi asker-i zafer-i rehber şehinşahî ve han-ı celâdet ünvan şecâ’at penahî hazerâtının vürûdundan
6. kendülere havf u haşyet geldiğini erâ’et iderek ve isti’lâm-ı ahval eyledi ise cevab virildiki an-asılen
7. sebeb-i azîmet Lehlü tarafından olan da’vet ü izhâr ubudiyyetdir ba’del-yevm bizlere refâkat birle Moskovludan gelen
8. mazarrat selb olunmağa niyyet itdiğiniz husus voyvoda Keyuske dedikleri boyarınız savb-ı hazret-i hanîye müte’addid
9. ihbar olunmağla gelmişizdir dinilmekde boyar-ı mezkur dedi ki cumhurumuzun ve üç aded hatamânımızın haber ve rızası yoktur
10. voyvoda Keyuske haseb ü nesebde mu’teber olsa dahî aklı sahîf olan bir kimsedir her kelâmı mazbut ve her işi merbut değildir
11. eğer zikr olunan husus cumhurun murad u marazîsi olaydı elbette taraf-ı devlete müte’addid ilçilerimiz varır ve gelür
12. ve niyaz ve iltimas iderleridi deyü mel’un inkâren cevab virecek bin yüz yirmi beş tarihi esnasında biz-zarûrî
13. Hotin Kal’asını binâ’ eylemeğe mubaşeret itdiler ve eyyam-ı şitâ hulûlûne değin meks olunub zahmet-i azîm çekildi
14. ba’de her ne hal kâbil-i sükna olacak gibi şerampu ve içerüsüne ba’zı binalar inşâ’ ve ihdas olunub
15. ve asker-i muhafızeyn vaz’ ve ta’yîn ve ser-asker paşa hazretleri avdet eyledi ve han-ı âlîşân hazretleri Kili Kasabasında

16. meştâ-nişîn oldu ve bin yüz yirmi altıda yılkı yılında han hazretleri Kırım'a gelüb vusülünde asker-i azîm ile
17. sadr-âlî şehîd Ali Paşa hazretleri Mora vilâyetini teshîre azîmet ve asker-i Tatar dahî refakat eylemek ferman olunmağla ol
18. günde Or Kal'ası beği olan Selâmet Giray Sultan bin El-hâc Selim Giray Han ser-asker ta'yîn olunub gönderildi
19. asker-i padişâhî Mora'ya varub muhasara ve şiddet ile muhabere iderek darb-ı tiğ ile teshîr itdiler felillahil-hamd ba'de
20. hazret-i sahibü'd-devlete pay-i taht-ı İstanbul'a vürûdlarında tuğlar içerüye alınmayub Kasımpaşa dedikleri mahalde
21. meks olunub Nemçe küffârının Varadin nâm kal'asını teshîre niyyet itdiler ve sefer-i hümâyûn tedâriği tekmil olunub
22. azîmet ve bin yüz yirmi yedi senesi esnasında sahil-i nehr-i Tuna'da vâkî' olan kal'a-i Varadin üzerine
23. varulub hisâr itdiler ve yer yer metrisler tertîb ve kezalik lağımlar nukab olunub ateş-fişân oldular

s. 303-b

1. ve top ve bas sadası tahtü's-süreyya ve kös ve as avazesi fevkü's-semaya gidüb merdane yürüyüşler olub
2. küffâra müzâyaka virülüb feth-i teshîre muntazır iken Nemçe imdâdı irişüb orduy-u hümâyûn üzerine hücûm eyledi
3. ise asker-i İslâma tezelzel gelüb ve sahib-i devlet şîr-savlet hazretleri bi'z-zât sancağı şerîf-i resullullahı
4. pîş nihâde ikbal iderek düşmana karşu istikbâl itdiler ve asker-i kalîl ile rüstem-âne tekâbül iderek akıbet
5. rütbe-i şehâdete vasıl olıcak asker bozuldu ve dünyada mezkur oldukça şehîd Ali Paşa deyü zikr olunmaklık
6. nâmını ihrâz itdiler rahmetu'l-llahi aleyh ve bin yüz yirmi sekiz senesi hulûlünde Nemçe küffârı Belgrad üzerine gelüb
7. birkaç eyyam ceng idüb be-takdîr-i rabb-ı kadir cebehane-i amire'ye humbara isabet idüb kal'a-i harab
8. rütbesinde hedm eyledi ise vire ile küffâra kal'a teslim olundu ve yine işbu senede Temeşvar Kal'asını
9. muhasara idüb hayli eyyam ceng ü neberde ihtimâm olunmuş iken adem-i imdâd sebebiyle ol dahî vire ile teslim olundu
10. ve işbu seferde han-ı Tatar vaktiyle imdada irşmedi deyü Kaplan Giray hazretleri azl ile mücâzât olunub nesl-i

11. Selamet Giray Han'dan olan Kara Devlet Giray han nasb olundu KARA DEVLET GİRAY HAN BİN ADİL GİRAY SULTAN
12. bin Selamet Giray han nasb olunub sene-i atî'de asker-i Tatar ile sefer-i hümâyûna irişmesi ferman olundu amma
13. bu tarafda olan ümerâ-i Kırım ittifak itdiler ki diyar-ı Kırım'ın i'lâ u ednası El-hâc Selim Giray Han merhumun bende
14. ve bendezadesi ve kezalik anın evlâdının bende-i azâdesi mesâbesinde olduğumuzdan kat' nazar işbu han ve bunun nesli
15. ile birkaç kere muârazamız geçmiştir pes bunun refakatıyla sefer değil hanemizde bile rahat olmayacağımız emr-i
16. bedîhidir deyü istirhamen Devlet-i 'Aliyye'ye arz u muhzır ısdâr itdiler ise han-ı müşarünleyhin kalgası Akkerman'a ve kendüsü
17. nehr-i Tuna'ya karîb olmuş iken ve ba'zı ümerâ varub iltica itmiş bi-hasbe'l-iktizâ' azl olunub Rum ilinde olan
18. Saadet Giray bin El-hâc Selim Giray han nasb olundular SAADET GİRAY HAN bin El-hâc Selim Giray Han
19. mesned-i hanîye teşrîf itdiler işbu han maâlî ünvan hûb-ı suret ve safîdil ve sahib-i menkabet kerem ü sehâ'sı
20. mevfûr kazm-ı gayz ve afûv u merhamet ile meşhur ve mukaddema biraderi ekberleri Devlet Giray Han gazinin kalgası olub
21. ba'del-azl Rum ilin'de sakin idiler hayli ebnası olub ve meşhur olanları Salih Giray ve Halim Giray ve Sahib Giray
22. ve Hacı Giray ve Muhammed Giray ve İvaz Giray Giray ve Sa'id Giray ve sa'irleridir ve sadrâzam İbrahim Paşa ile ma'rufe-i sâbıkası olmağla
23. han nasb olundular ve İbrahim Paşa-yı merkum an aslen vilâyet-i Kayseri'den olub dârü's-sa'adet ağası kitâbetinden -çıkub-

s. 304-a

1. çıkub Belgrad senesinde üç tuğ ile rikâb-ı hümâyûn kaymakamı iken mühr-i sadâret uzmâ inayet olunmuştur ve işbu
2. senede bi-hasbe'l-iktizâ' Nemçe Devleti ile musâlihaya i'tinâ' olundu ve han-ı alî-şân Kırım'a gelüb refâh-ı hâl ile ferîhü'l-bal
3. oldular ve sâbıkan Kaplan Giray Han asrında ihtilâl ve isyân ve melâl viren Kabartay Çerkesi içinde perverde olan
4. Salih Giray dedikleri oğlu tarafından ihbar olunub mürebbi ve atalığım olan Hatâguzukoğlu Muhammed ve İnayetşah
5. Beğ ve Müsevvestoğulları Kara Kasay ve sa'ir biraderleri bi'l-cümle yekdîl ve yek-cihet ve benim muradım üzere olmağa mübaderet

6. itmişlerdir ancak Canbolatoğlu denilen Kaytukaoğulları ve Beğ Mirzaoğulları muhalifdir asıl Kabartay'ın akvâ
7. ve sahib-i kudretleri bizim ile biledir deyü haber ve da'vet itmekle bin yüz otuz iki sıçan yılında asker-i Kırım ile
8. Kabartay üzerine sefer itdiler pes tâife-i Çerakisenin ahvali her işlerinde müsamaha ve na-hayr olmağla tamamen bir sene
9. meks ve etrâf-ı cevânibde tereddüd iderek imrar-ı vakt olundu kaçanki otuz üç senesi sığır yılı olur ise mutlaka
10. ihtimam olunarak Kabartay kurbı olan Kızıl Burun dedikleri mahalle nehr-i Behsân'a nüzûl olundu ise Kaytuka
11. oğulları Kabartay halkını izlâl iderek ve sizlerin ehl-i iyâliniz Kırım'a esir olacaktır deyü söylüyoruk ekser
12. halkı firaren Canbolatoğluna iltica itdiler ki Kaşkâdağ dedikleri mevzî'-i hasîne tahassun itdiler han-ı alî-şân
13. ve sa'ir ümerâ ve ayân işbu hususdan rencide-i hatır olub Devlet Giray Hanzade meşhur-ı afâk olan Baht
14. Giray Sultan'a askeri teslim idüb Kaşkadağ'ın etrafını Ağara'ya gönderdiler ve mukaddemce Çerakise taifesi haberdar
15. olmağla Çendan iş görülmedi ba'de itâ'atde olan beğler hicâbda kalur yollu han hazretlerine biraz esir
16. tedarük idüb avdet itdirdiler ve Kırım'a vusûllerinde bir iki sene mürûr eyledi han hazretlerinin Kırım'a vusûlleri
17. esnasında bars yılı içinde vakt-i harmanda ki otuz dört senesidir mîr-i mîran Şîrînyân olan Mübarekşah
18. Beğ bin Kutluşah Mirza vefat idüb bi-hasbe'r-rütbet ma'rûf olan El-hâc Cantemür bin El-hâc Kan Muhammed Beğ mîr-livâ'i
19. Şîrîn oldular pes bin yüz otuz altı o Lu yılına değin herkes asude ve rahat ve han-ı zî-şân dahî herkese
20. merhamet üzere iken verâ'-i perde-i gaybda olan ahval cilve-nümâ olmağa başladı SAADET GARAY HAN ve
21. GAVGASI BEYANINDADIR Çünki sene-i mezbure içinde Er Mirza Ağa bin İnayetşah Ağa Argın beği olan
22. Ahmedşah Beğ bin Bahadırşah Beğ'in kızına nâmzâd ve akd u nikâh idicek Subhan Gazi Ağazâde Muradşah Ağa'nın
23. oğlu Kutluşah Mirza'ya merkume kız sâbıkan nâmzâd yollu mukâleme olunmağla Kutluşah-ı mezbur taraf-ı han-ı 'alîşâna

s. 304-b

1. ilticâ' idüb ve han hazretlerine Muradşah Ağa sâbıkan nöker ve ba'de vezîr-i mu'teber olmasından nâşî oğluna dahî himayet idüb
2. ferman ider ki ol kız Kutluşah'dan gayriye tezvic olunursa alan-virenlere şerâre-i kahrım irişür deyü tehdid
3. ve teşdîd eyledi ve Er Mirza Ağa dahî gayret idüb ve havf u can dahî istîlâ' idüb etrafa tereddüd ve aldığı
4. avretini tatlîk eylemek dahî emr-i asîr olmasından nâşî ibtidâen kapukulundan Haratuk ve Salgur halkına ilticâ' ve ba'de
5. anların ma'iyetiyle gelüb Şîrîn handânına dahîl ve ricâ itdiler ki eğerçe kapu kullarıyuz lakin gerçekden şer'an abd-ı
6. memlûk değilleriz hilâf-ı şer'i ve'l-kanun bizlere zulm olmamak üzere ianet idesiz deyü yalvardılar ise
7. Şîrîn ocağına baş olan El-hâc Cantemür Beğ'e El-hâc Murtaza Mirza'dan mâadâ cümle Şîrîn mirzaları gelüb dediler ki
8. cümlemizin pederimiz makamında büyüğümüzsüz işbu kardaşımıza zulm oluyor mehma-emken sahiblik idesiz deyü ibrâm-ı tam
9. itdiler pes han-ı celâdet ünvân hazretleri işbu cem'iyyeti istimâ' idicek bil-küllî gazab idüb Er Mirza'yı katl
10. eylemeğe tasmîm eyledi ve taraf-ı Şîrînyân ve sayîr ümerâdan afuvv ve istirham olundu dahî ziyade ateş gazabları
11. iltihab eyledi ise herkes havfa düşdiler muharrer-i ahval olan hakîr-i pür-taksir ol vakitde livâ'-i Şîrînde hâkimü'ş-şer'i
12. idim gereği gibi vukûfum vardır ki sıhhati üzere beyandır işbu hususun ibtidâsı şerâre-i nâr iken akıbetü'l-emr ateş
13. suzân oldu ba'del-yevm han hazretleri teklîf ve ricâ-i ümerâyı kabul itdiler lakin bu taraf halkına itminân
14. ve sükûnet-i kalb gelmediği sebebiyle cem'iyyetleri dağılmaklık müyesser olmadı Haratuk halkının birkaç bes-payelerinden
15. Yediler ta'bîr olunan kimseler han tarafına gitmeleri hasebiyle sa'irleri elemkeş olub bir mikdar yaşlar evbâş-i manendî
16. merkumların hane ve emvâlini yağmaya cesaret itdiler lakin alimallah ve şehidullah anların ihtiyarlarının ve umumen Şîrînin
17. kat'a ma'rifeti ve sun'i ve haberleri yoğidi eğerçe ayakda olan yaşlar işbu işi itdiler ve nâm u vezîri ihtiyar
18. ve baş olanlara isâbet itdi ve gerçekden teessüf iderek ve ağlayarak intihab ve ağara olunan eşyayı

19. girü redd eylediler amma bir-kâr-ı nâ-hemvâr bedidâr oldu bundan sonra cemî'-i ümerâsalgurlulardan za'ifü'l-basr
20. olan sukûr Temürşah nâm kimse taraf-ı han merhamet nişâna gönderüb fitne-i azîmeye teskin virilsün bu kadar
21. maglata zuhûr itdi ba'del-yevm anlar ile bir mahalle gelmemiz muhaldir merhamet itsünler ve gitsünler deyü ricâ' itdiler ve nureddin
22. olan İslâm Giray bin Azîmet Giray bin El-hâc Selim Giray Han dimiş ki bir mikdar sekban ile üzerlerine varayım perakende ideyim
23. deyü kalgay Safâ Giray Sultan bin El-hâc Han dahî muvâfakat itseler dahî han-ı sâfî-dil derûni bi-gıll olmağla Allah'a _havele iderek _

s. 305-a

1. havale iderek çıkub taraf-ı devlete gitdi eğer iânet-i Devlet-i 'Aliyye olur ise tekrar gelüb ümerâ ve eşirrâ ile gereği gibi
2. söyleşmeği ihtiyar itdi amma devlet-i ebed karar-ı rical her emürlerinde cânib-i sühûleti ihtiyarü'd-def'
3. eshel mine'r-ref' mâ-sadakne istikrar ider olmağla def'i maglata-i azîme babında üslûb-ı hakîm üzere hareket
4. ittiler ve ol esnada Saadet Giray Han hazretleri azl olunub ba'de işbu hususu müşavere eylemek
5. ve murad-ı devlet üzere han eylemek içün Kaplan Giray Han hazretlerin Siyâvüş Paşa çiftliğine getürdiler
6. ve sadrazam İbrahim Paşa hazretleri biz-zât gelüb han-ı alî-şân ile mülâkat ve sagîri ve kebirine ise
7. ve cem'iyyet-i Kırımın ahalisi hüsn-i takrîb ile ref'olunmak hususları erâ'et olunur Kaplan Giray Han'a hanlık
8. emürü teklîf olunur ve al-selîme gelen cümlenize beraber hakaretdir ve nâmus-ı handan-ı Selimiyye ale's-seviyye
9. dir ve murad-ı padişah-ı 'âlem-penah böyledir deyü bildirmişler pes hazret-i han akıbet-endiş envâ'-ı hayâlâtı
10. der-pîş iderek harekat-i ümerâ-i Kırım'ı emr-i münker görerek kelimât-ı âkılâne irâd iderek hanlığı kabul iderler
11. ve ba'de dirlerki sahibü'l-cem'iyyet olan ümerâ hâliyâ vücûhla kudret-i ashabı olub illet-i vücûdum mevcud
12. ve kuvvet-i bedeniyyem meslûb ve merdûd olduğu muhtac-ı beyan değildir ve iki kerre hanlığımda kalgaylık hizmetinde olan
13. biraderim Mengli Giray Sultan han nasb olunursa inşallahü'l-kerim ityân-ı hizmet ve tanzîm umûr-ı lazımeye

14. mübaderet elinden gelmesi me'mûlümdür eğer hasbü'l-me'mûl etmam mevsûl olmaz ise hakîr-i pûr-taksîr nasb-ı nefs
15. iderek bezl-i ikdidar iderim deyü devletî irzâ' iderek Mengli Giray Hanı nasb iderler MENGLİ GİRAY
16. HAN BİN EL-HÂC SELİM GİRAY HAN pes ahval bu minval üzerine meâl bulacak Mengli Giray
17. Han-ı maâlî-i şân bin yüz otuz yedi senesi yılan yılı ibtidasında hanlık ile Kırım'a teşrîf itdiler ise
18. üslûb-ı hakîm üzere ihtiyaten hareket iderek El-hâc Cantemür Beğ'i ve sa'ir ümerâyı celb kılub eylemeğe mübaderet
19. ve herkese istimâlet virdi ve bu tarafdan ümerâ dahî beynü'l-havf ve'r-ricâ iken yeminin birisi kâfi iken imân-ı
20. mugalazanın envâ'ını îrâd iderek herkese sükûnet virdi cümleden evvel El-hâc Beğ'i envâ'ı atâyâ ile tatyîb
21. ve Kemal Ağa'yı sadr-ı vezâretine iclâs birle terfî'-i şân eyledi ve kulıç ocağından olan Abdü's-samed Efendi
22. El-hâc Beğ'in karîb dostudur deyü kazaskerlik mesnedi ile sahib-i ünvân eyledi pes bunlar dahî mübalağa
23. üzere ikram olunduklarına bir mikdar vehm ü hayale zahib oldular lakin han hazretleri her vechle yemin-i

s. 305-b

1. galîz icrâ itmekle biz-zarûrî muktezâ-yı İslâm üzere i'timâddan gayri ne çare olur deyü sükûnet üzere
2. olurlarıdı ve han-ı fetânet-ünvan Şîrîn El-hâc Murtaza Mirza'ya dahî rûy-dil gösterüb ve tenhasında mukâleme
3. ider olub ve ba'zı reng-âmîz kelimâte sitîz iderek lisânen ve kalemen remz u işâret ider olmağla Kemal Ağa
4. ve kadıasker rezanet-peymâ hazerâtı işbu tarz mu'ameleden vehme düşdükçe cevab iderimişki benim me'muriyyetim
5. beynü'l-ahâlî tanzîm-i umûrdur ve El-hâc Murtaza'yı selb ü tard eylemek âkılâne hareket değildir hanlık tarzı
6. ise cümleye beraberlik üzere muamele eylemekdir ve ana rû-yı dil göstererek şikâkı vifâka tebdil eylemeye sa'y
7. iderim deyü hezar gûne yemin billah ile iğfal iderimiş ve El-hâc Murtaza'ya ise asl me'muriyyetini ve El-hâc Cantemür
8. ve sa'ir rüfekasının izale olunması sebeb-i hâniyyetî idüğünü bildirir olub ve Şîrînyândan Gazişah ve Sefergazî

9. ve sa'ir nâm-dârlarını El-hâc Beğ'den münfekk eylemek hususunu tenbih iderimiş ve Gazişah Mirza ise hutâm-ı dünya
10. cümleden mergûbı olduğu üzere ana münasib âliye ve emvâl-i cezile irâd ve va'd olunarak kendüleri re'isü'l-cemiyyet iken
11. El-hâc Beğ'den cüz'î bahane ile ayrılub hısm-ı can olurlar ve mukaddema yedilerin emvâline isâbet-i hasaret
12. El-hâc Beğ'in emriyle olmuştur deyü bühtân iderek da'vacı peydâ iderler ve işbu da'va divân-hanede görülmesi murad
13. olunur lakin kadıasker efendi Cantemür Beğ'in tarafgiri ve belki kendüsü dahî şekâvetde müşterekdir ana râzı değilüz
14. ve şehr-i Kefe'de müftî olub efdalü'l-ulemâ olan Ebu's-su'ud bin Abdül-vâhid Efendi getürülüb da'vamızı
15. istimâ eylesün deyü söyletdiler amma bu taraflar dediler ki gerçe Ebussuud âlim ve efdaldir lakin fetva kılıcını
16. istediği mahalle çalar ve garaz-ı nefsâniyi üzere hareket ider alel-husus El-hâc Murtaza Mirza ile kadîmi ittihad
17. üzere yekdil ve yekcihet ve her vechle müttehid olmağla bizim tarafımıza hısm-ı kavî olması hasebiyle andan emniyyetimiz
18. yokdur işbu hususda fitne-i azîme ikazına sebeb-i müstakildir deyü selb-i külli iderleridi işbu minval
19. üzere kil ü kâl ve tûl u derâz ihtilâl variken Ebussuûd müşarûnleyh kat'a ısgâ itmeyüb ve han
20. hazretleri sûretâ men' eylese dahî hafiyyeten da'vet itmekle Ebussuûd Efendi alet-i harb ile Bağçe Saray'ına
21. gice ile azîmet eylediği istimâ olundu han hazretleri cevab iderki bir ârsız ve yüzsüz adamdır ve elbette
22. varırım deyü gelmiş ne çare olur çünkü han bulunduk gelen adamı selb ü redd eylemek kanun değildir
23. ve bir alây güft u gûyan bâ'îs olur bunda gelse dahî da'va istimâ itdirmeyüz deyü kemal-i mertebe yemin ider _El-hâc Beğ_

s. 306-a

1. El-hâc Beğ diridiki işbu güne harekât ve mu'amelâtın gavrı bilinmez elbette bir tarafa istisâl görülür akıbetini
2. Allahu-teâlâ bilür çünkü bu kadar yemin-i galîz ideyor takdîr-i hüdaya havale idelim varalım deyü itâ'at-ı ferman idüb
3. bin yüz otuz sekiz yılkı yılının ağustosunun ahirinde Bağçesarayına vardılar ve ferman-ı han-ı âlişân ile Gazîşah

4. ve El-hâc Murtaza Mirzalar dahî iki gün mukaddem alet-i harb tertîbi ile varmışlarıdı işbu hususda maksûd-ı asl
5. olan El-hâc Cantemür'i katl eylemek idi dinilür lakin bu kadar tertîbât güna-gün ve suret-i bâz-bukalemun olmakdan
6. erbâb-ı akl fetânet-nümûn olanlar istidlâl itdiler ki hazret-i han-ı uluvvü'ş-şân me'muriyyeti üzere Şîrînyâne
7. ilkâ'-i fitne ve beynlerine tefrika virüb bir tarafına îsâl-i muzırret ve istisâl-i himmet olmak idi her ne tarîk
8. ile olurise dahî bir tarafı dünyadan meslûb olsalar kuvvetleri matrûd ve kudretleri mahv u merdûd olub
9. ba'del-yevm anlara ve cemî'-i vilâyete murad üzere tasarruf müyesser olur ve iki taşdan bir un ve temür ile taşdan ateş
10. nümûn olmak temsili üzere emvâ-i bâzîçe-i şatrancı birle irtikâb zahmet u rencî itdiler bây-yı suretin kân
11. iki taraf olan ümerâ-i zî-şân yât u virağıyla şehr-i zilhiccenin beşinci günü ki yevmü'l-Cuma' idi bad-ı edayı salat-ı cuma'
12. divan-haneye dühûl idüb mukalemeye ağaz ve sa'ir suret-bazlık ne ise erâ'et olunmak üzere tasmîm
13. olundu işbu esrâr-ı bir-yâr sâdıkından El-hâc Cantemür Beğ'e ihbar olunub işbu sırrın gavrına cum'a nemâzından sonra
14. Tenkel divanına ibtidaen Hacı Beğ'in girüb oturduğu saat ıtlâ' hasıl olıcak derhal divandan çıkub
15. nemazgah semtinde olan çadırlarına gitdiler ise han-ı âlîşân tarafından El-hâc Alî Paşa aceleten irişdi Sultanım
16. bu ne işdir billahü'l-azîm aslı olmayan kelâm ve cünbişdir ancak minâfık sözüdür ve söylediğim han sözüdür
17. ve benim dahî bildiğim ahvaldir deyü imân-ı gılâzı tekrar eyledi ve galiba keffâret-i yemin ile halas olurum düyü fikr
18. eyledi lakin taraf-ı mîr-i mîran kat'a i'timâd eylemediler ba'zı taze mirzalar paşayı katl eylemeğe münafıkdır deyü ihtiyâr
19. itdiler Hacı Beğ dedi ki oğullar bu tarz fi'il-i münker ibtidâ'en bizden sadır olmasun deyü men' idüb Allah'a havale
20. iderek Akâkâş ta'bîr olunan semtden yürüyüb gitdiler ve der-akab haber alındı ki Azîmet Beğ nesli olan El-hâc
21. Beğ bi'l-cümle uruğı ile ve kapu kulundan Nogay Ağa nesli olan Kemal Ağa bi'l-cümle urûğı ile ve Mansur oğlundan
22. Kantemüroğlu Muhammed Giray Mirza bi'l-cümle urûğı ile katl ve istisâl olunacakları ale't-tahkîk mesmu'ları olucak ittifak

23. üzere Çunekfar Geçidine gitdiler iki yüz mikdarı adam ile Azak semtinden geçüb Kuban semtinde Baht Giray Sultanı

s. 306-b

1. arzu itdiler ve mukaddema işbu husus muhafız-ı Azak olan Benli Mustafa Paşa ve vezîr-i zîşâna ihbar ve geçidlerin
2. hıfz olunması ferman ısdar olunmuş olmağla cümle geçidler asker ile mahfuz bulunub varan beğler Ulu Ten Suyu
3. sahiline varıcak geçid isteyü adam gönderirler derhal adamları habs olundukda ol kimse nidâ' iderki gelen beğler
4. Hacı Bektaş Veliyullahın ocağına dahîl düşmüşlerdir deyücek taife'-i yeniçeriyân ayağa kalkar ve paşaya
5. niyaz ve ibram iderler taallül olunacak yeniçeri tarzı üzere muamele iderler ve akıbetü'l-emr bunları geçidden
6. salimen geçürüb ve ikram iderek canib-i Kuban'a gönderirler ve Kırım tarafında han-ı âlîşân ve kalan Şîrînyan
7. umumen Kırım askerini alub Or semtine azîmet ve cümle ahvali tahriren mezkur Ebussuûd Efendi'e icâleten
8. tesyîr iderler ve Ebussuûd ise vücûhla cesûr olmağla müte'addid fetâvî virer ki Cantemür ve sa'ir makhurlar mürtedlerdir
9. ve darü'l-harbe duhûl ve lühûkları mevt hükmidir deyü cümle ümerâ mehcurunun metrûkâtını kısmete nevvab gönderir
10. işbu hususda ulemâ'-i Kırım havfen sükût iderler ve bir mikdarı ittibâ'en tahkîk iderler işbu esnada Kuban tarafı Salih
11. Giray Sultan bin Saadet Giray Han'a sipariş olunub pederinin intikamını ve Devlet-i 'Aliyye'nin fermanını icrâ' eylemek içün
12. tenbih olunur gerek Baht Giray ve gerek gayrî biraderleri kazak gidenlere sahib çıkarlarise bi'l-cümle istisâl idesün
13. deyü te'kîd iderler Salih Giray Sultan Kabartay semtinde bulunub Kabartay ve sa'ir asker kec-re'y ile gelür ol semti
14. zabt ider pes beğler aşağı yukaru tereddüd iderek yürüriken El-hâc Beğ'in büyük oğlu Bahadırşah Mirza aralarından
15. çıkub aher semte gideriken Çoban Giray neslinden olan Hacı Giray bin Azîmet Giray Sultan Bahadırşah'ı bilüb
16. varır ve koşînı basub tutar Salih Giray Sultan'a götürürken etmam-ı hizmet bahanesiyle katl itdirir ki Kaplu
17. civarında medfundur rahmetu'l-llahu ve Kırım içerüsünde kalan Azamat Beğ neslinden a'mâ ve bi-kudret Kutlu Giray bin İvaz Mirza'yı

18. ve Rektemür Beğzade Muhammedşahî bi-çare iken tutub katl iderler ve nesl-i merkumdan olan birkaç taze Mirzaları dahî
19. bilâ-emân'in salb iderler bundan sonra Baht Giray celâdet-nümayı hazretleri bir iki sene her hususda himmet ider lakin
20. takdîr-i hüdâ olmamağla bir iş olmaz akıbetü'l-emr istirahat itsünler deyü beğleri Şapsûk ve Netukaş ve Çûsîn
21. nâm abazaya konak idüb kendüsü Kalmuk ve sa'ir mahlûk semtlerine gider ve beğler üç sene mikdarı Abaza'da
22. meks iderler ve mehmâ-emkân mer'î ve mahfûz olurlar amma Salih Giray ve Hacı Giray Sultanların ma'rifeti ile bir Abaza
23. kâfiri mâl-ferâvân olmak şartıyla El-hâc Beğ'i katl eylemek kaydına düşer Abaza halkı konağını hıfz eylemek babında

bi-nazîrler

s. 307-a

1. bi-nazîrler olmağla mel'un Abaza fursat-yâb olamaz meğer bir gün Şapsûk halkının düşmanı olan
2. aher Abaza'i çapmak fikriyle Şapsûklar umumen giderler ol-vakitde fırsatdır deyü kâfir-i merkum gice içinde
3. Hacı Beğ döşeğinde yatur iken kapu çizisinden dirhemli tüfenk ile atar hâfız-ı mutlak olan
4. Allahu-teala hıfz ider ki yatak kalpağını delüb başından bir barmak yukaruca geçüb divara dokunur
5. ve tüfenk sadâsıyla Şapsuk'un hatunları feryad iderek gelürler lakin mel'un kâfir firar ider bulunmaz
6. bir iki günden sonra Şapsuklar gelürler ve hane sahibi olan Şapsuk'un re'isi olan Mansurukoğlu
7. Sefer Gazi ve oğulları olan Gerey ve sa'irleri gayet arlanub harifî tecessüs eylemekde taksirâst itmezler
8. ve el-yevm dahî araşdırmakda imişler lakin bilinmez dirler işbu husus Baht Giray Sultan'a vasıl olucak ol
9. ihtiyar-ı mübareki telef iderler deyü havf idüb cümle beğler ve mirzaları Abaza'dan kaldırub Kalmuk
10. Hanı olan Çeren-dûndûk bin Eyüke Han'a gönderüb konak ider işbu vech üzere mürûr-ı eyyâm ider ki
11. bin yüz kırk üç Rebiü'l-evvel'inde doñuz yılı esnasında Allah aziz-i züintikâm hazretleri şuunatü'l-hiyesini

12. icrâ’ ve erâ’et idüb Devlet-i Âl-i ‘Osman ulemâ ve ümerâ ve yeniçeriyan celâdet peyması bi’l-cümle tahrîk olunub
13. ibtidâ’en emîr Ali Beşe ve Muslih Beşe ve on altı cemâ’atin Paturına Halil Beşe nâm kimseler re’is olub
14. İbrahim Paşa-yı sahib-i sadaret ve kethüdası olan vezîr-i mükerrem Muhammed Paşayı sahib-i kudret ve kapudânı-şehriyâri
15. olan Kaymak Mustafa Paşayı pûr-mülayenet hazerâtının sû’i hallerini erâ’et iderek At Meydanına tecemmu’
16. iderler padişah-ı gîtî-penah hazret-i Sultan Ahmed bin Sultan Muhammed bâ-intibâh haberdar olub istikşâf-ı
17. ahval ve murad-ı mâ-fi-l-bâl nedir deyü isti’lâm eyledikde mezkurlardan şikâyet ve sû’i hallerin hikâyet iderler
18. derhal padişah sadâkat-meal hazretleri üçünü dahî boğdurur ve taşraya atar amma cem’iyyet-i zûrbâ-zu-bân dağılmaz
19. akıbet-i ahval çokluk kîl ü kâl’den sonra padişahdan dahî emin değiliz dirler yirmi sekiz sene sultan-ı kâmrân
20. olan Sultan Ahmed kârdân ağlayarak taht-ı ferruh baht-ı ‘Osmanîden nüzûl nişîmen-gâl inzivaya humûl ve duhûl
21. idüb şehr-i zade-gânın ekberi bulunan Sultan Mahmud bin Sultan Mustafa saadetlü bin yüz kırk üç
22. Rebiü’l-evvelisinde iclâs olunurlar ve işbu dağdağa esnasında tebdil menâsıb olunub şehri Burusa’da
23. menfi olan olan Kaplan Giray bin El-hâc Selim Giray Han def’a-i sâlise olmak üzere han nasb olunurlar

s. 307-b

1. KAPLAN GİRAY HAN BİN EL-HÂC SELİM GİRAY HAN hazretleri han olucak ibtidâ’en nizâm-ı
2. Devlet-i ‘Aliyye’yi temşiyet ve zorbaların harekâtını selb ü tedmîre cesaret ve kendü zatını tathîre mübaderet içün
3. mukaddeme-i umûra mübaşeret iderler ve zorbalar dahî bunlara i’timad ider olmağla her birine münasib âliye
4. inâyet olunmak üzere sara-yı amireye yetmiş üç aded serdengeçdi ağaları da’vet olunub
5. katl olunduğu hususı Sultan Mahmud faslında beyan olunmuşdur ve bundan sonra sâbıkan Kırım’dan matrûd olan
6. El-hâc Beğ ve sa’ir beğleri Kırım dimek ancak bunlaradan ibaretdir ve sezâ-yı inâyet olan erbâb-ı sadakat

7. bendelerinizdir deyü istizân ve izn-i padişâhî ile mahsus-ı Kırımî Kara Abdü'l-veli Ağa'yı irsal iderler ki kendüleri
8. vusûlleri vaktinde anlar dahî vasıl olub mülâkât idelim deyü Kalmuk Hanı olan Çeren-dunduk
9. Han'a ve vâlidesi olan Tâcı Abaga-yı dâr-yâbâlaya mektublar tahrîr iderler ve menfî olanlardan etrafda
10. perakende olan ümerâdan vilâyet-i Leh'de Çırçır Muhammed Ağa ve Kara Devlet Ağa ve Şîrînlerin birkaç yaş mirzaları
11. dahî da'vet olunur ve Limye Adası'nda mahbûs olan Mustafa Mirza bin El-hâc Cantemür Beğ dahî getürdülür ve merhum
12. Devlet Giray Han gazînin her ne kadar oğlu ve kızı ve sa'ir horandası varise maan Kırım'a getürürler mukaddemâ
13. Kırım halkının Azamat Beğ ve Nogay Ağa nesilleri ile görüşmamek üzere olan talâk-ı selâseye yeminleri
14. hususu ancak han-ı merkumun asrına masrûfdur ba'del-azl münhall olur deyü fetvâ-yı şerif dahî getürmüşler
15. dediler el- hasıl tertîb-i mukaddemât ile ümerâ-i merdûdını diyâr-ı Kırım'a getürüb hilâf olanların hayatda olanları
16. ile mülâkat itdirdi ve şikakları vifâka mübeddel olub te'kîd-i muvâhât itdiler ol asırda
17. re'isü'l-muhalifîn olan Gazişah Mirza ile El-hâc Murtaza Mirzalar vefat itmişler idiler ve Şîrînin
18. ihtiyar beği El-hâc Muhammedşah bin Aslanşah Mirza idi pes işbu tertîb-i dilfirîb ile bir iki sene
19. mürûr eyledi bin yüz kırk yedide Devlet-i 'Aliyye'nin cânib-i İran'a sefer-i azîmi olmağla Kaplan Giray Han-ı
20. zî-şân hazretleri her ne kadar alîl bi-emân iseler dahî biz-zât kendüleri gitmek üzere arz ve istizân iderler
21. Han-ı müşarünleyh sinnen elli iki yaşında idiler lakin ilet-i nikris ve sa'ir emrâz-ı mütenevvi'a birle sahib-i ferâmin
22. rütbesinde idiler lakin gayret ve celâlet cibiliyye ve şecâ'at ve himmet-i halkıyye sebebiyle işbu himmeti der-kâr
23. iderler ve kezalik El-hâc Cantemür gayret-i mevfûr dahî ihtiyarlık vaktinde alâm u şedâid günâ-gün çıkdıkları hasebiyle
24. ayakları ve elleri tutmaz idi işbu hal-i za'af meal ile han ve mîr-i mîrân sefer-i İran ve Tahmasb-ı
25. kul Han cengine şitâbân olmuşdur ve seksen bin asker-i cerrâr ve tavâ'if-i hûn-hâr olan Kalmuk -bed- mahlûk-

s. 308-a

1. bed-mahlûk ve Çerkes-i bi-kes ve Nogay'ı şecâ'at-i ârâyı ve Kırım sadakat cesîm askeri müctemî' itmişler işbu sefer-i nusret
2. esere azîmet içün han-ı kerem-i şân hazretlerine teşrîfât-ı Devlet-i 'Aliyye iki katına inâyet olunub mücerred
3. ve mükemmel mehterhane ve kös-ı sultanî ve taht-ı revâni gelüb ve diyar-ı Dağistan ahalisini celb ve istihdâm
4. içün meşhûr olan Usmu Ahmed Han üç tuğ ile vezîr-i mükerrem ve oğlu olan Kan Muhammed dahî iki tuğ
5. ile mîr-i mîrân-ı muhterem olmak üzere işâret-i hâniye ile fermanları gelüb ve teşrifât-ı lazımeleri tamâmen
6. gelmiş imiş ve han-ı mualla-nişan hazretlerinin hilkat-i tıynetleri himmet ve gayret üzere mecbul ve mahlûk
7. olduğundan nâşı cânib-i Kuban'a mürûr idicek herkese ihsan-ı bi-pâyân ve ziyâdesiyle inâyet ve ihsân iderek
8. ba-husus sahra-nişîn olan gûl-i beyâbâni Kalmuk bi-emânı suyurgal inâyetleri ile ferîhü'l-cenân iderek
9. ve diyar-ı Kumuk havalisine vusûllerinde zikr olunan Usmu Ahmed Han hazretine vezâret ve Kan Muhammed paşalık
10. ile emâret ferman ve teşrifâtı ve sa'ir ümerâ Kumuğa en'amat-ı kesîre ve İldâr nâm beğlerini şunmahallık
11. rütbesiyle sahib-i vakâr idüb Devlet-i 'Aliyye'den müteayyin olan teşrîfâtı haberiyle vefâ itmedikde
12. kendü iradelerini ve mevrûs-ı pederleri olan yadigarlarını ol canibin ecnâs-ı muhtelifesine tevzî' itmişler
13. hakîr-i pür-taksir hizmet-i han-ı müşarün-ileyhde kemerbend istikâmet idem lakin işbu seneden mukaddem bi-tevfîk-i Hudâ
14. rahle-bend sefer-i Hicaz'a mücâz olub hac-ı şerîfe rev-nihâde-i ikbâl ve ferîhü'l-bâl olmuş idim felillahü'l-
15. hamd ve'l minnete ba'de eda-yı farizatü'l-hac kırk sekiz senesinde sefer-i hacdan ric'at ve diyar-ı Kırım'a vuslat müyesser
16. olduğu esnada han-ı âlişân ve asker-i zafer nişânı Bâbü'l-ebvâb ya'ni Demür Kapu derbendinde_
17. dir deyü istimâ' idüb ba'de tertîb-i cüyûş derya-ı cûş ile zikr olunan ahval ve etvarları râ'yü'l-
18. ayn görüb bilen sikâtdan mesmû'un olduğu üzere tahrîr-i harîr itmişimdir KÖPRÜLÜ OĞLU

19. ABDULLAH PAŞA EMVALİ BEYANINDADIR pes sene-i mezburede ecnâd-ı zafer mu'tad Osmânî tertîb
20. olunub diyar-ı İran ve ser-askeri Acem olan Tahmasb Kulu Han üzerine Köprülüzade vezîr-i mükerrem Abdullah
21. Paşa-yı muhterem ma'iyyetiyle ba's olub han-ı müşarünleyh dahî imdâdâ tesyîr olunmuş idi paşa-yı mezbur civâr-ı kal'a-i
22. Revan'da asker-i Acem ile mülakat idüb be-takdîr-i hüdâ zikr-i müstehcen olan tarz ile hataen münhezim olub
23. Abdullah Paşa ve çokluk zabitan ve vükelâ' şehîd-i saîd olub umumen orduy-u hümâyun yat-ı virâk hadden

s. 308-b
1. efzûn ve hazine-i amire ve cebe hane-i vafire ve top-ı kal'a-i kûb bi'l-cümle kalub büyük hasâret zuhûr
2. itdiği ihbarı etrafa münteşîr olarak savb-ı hazret-i han-ı zî-şâna sıhhatî üzere vârid olurise dahî
3. gayret-i Çingîzîyye üzere yine bâbü'l-ebvâb derbendinden mürûra himmet itdiler TABUR-I MOSKOVLU
4. AHVALİDİR işbu kırk sekiz senesinin rûz-ı Kasım'dan on altı gün mukaddem mülâ-ayn bed-ayîn-i Moskov
5. taburundan yüz binden zâid olmak üzere tabur-ı makhûr vakt-i fırsatdır deyü Kırım'a bilâ-zahmetin zabt
6. ideriz deyü yürüdüğü haber Bağçesarayı'nda kaymakam olan Taygan nesli Adil bin Şah Mirza Ağa'ya
7. vürûd eyledi ve kalgay-ı hanî olan Adil Giray sultan bin El-hâc Han dahî vefât itmişleridi pes cümle şehirlerde
8. nefîrü'l-amm olmak üzere dellallar nidâ itdirilüb ahalî-i vilâyetin zükûrı cümleten Or taşrasına çıktılar
9. hatta hakîr henüz hacdan gelüb marîz sahib-i ferâş iken arabaya binüb gittim lakin Kırım'ın işe yarar
10. asker-i nâm-dârı han-ı âlîşân ile maan olmağla Kırım'da fukarâ' ve reâya makulesi kalmış idi bi-eyyi-hâlin nehr-i
11. Kanlıcak dedikleri mahalle varıldı herkese ye's gelüb tabur mukavemet mümkün değildir deyü tövbe ve istiğfar
12. dergah-ı hazret-i Gaffar olunurıdı iza eradallahu şeyen heyye-i esbâbe mâ-sadak üzere cenab-ı
13. müsebbibü'l-esbâb henüz yay faslı mevcûd gibi iken tabur Kara Çokrâğâ kondukda bir azîm-i boran-ı tufan

14. olur ki kârât karnına karîb oldu dirler tabur-ı küfûr işbu bi-vakt olan boran-ı bi-emandan
15. helâk rütbesini varır ve hayli kâfirler elden ve ayakdan kalurlar pes Kara Çokrak'dan yüz karalığı ile avdet
16. iderler amma bizim tarafdan varub yoklamak içün giden adamlar bir iki bi-çare kazak getürdüler elleri
17. ve ayakları sovukdan donmuş böyle iken Devlet-i 'Aliyye'ye gönderdiler ve lakin esnâ-i tarîkde mürd olmuşlar pes
18. işbu vakt-i müzâ'yakada ümmet-i Muhammed'e olan hıyânet bârî-teâla mutlaka müfahhirat-ı hazret-i fahr-ı kâinat idüğü bî-
19. iştibah idi ve ahali-i Kırım derhal tahrîr-i ahval idüb Şîrîn ümerâsından İnayetşah bin El-hâc Murtaza Mirza'yı
20. çatal at ile taraf-ı han-ı âlîşâna Demürkapu'ya tesyîr itdiler ve işbu ahbardan cüz'i ve külli han hazretleri
21. dahî mukaddema haberdar olmuşlar amma askere tezelzel gelür deyü setr iderlerimiş mirza-yı müşarünleyh varub işâ'at
22. idicek herkes ehl ü iyâl pey-mâl olması fikrine düşüb savb-ı hazret-i han-ı zî-şâna avdet eylemek niyâz
23. iderler cevab-ı şahâneleri böyle sadır olur ki bilâ-fermânin avdet bizlere göre büyük töhmetdir deyücek -ahali-i-

s. 309-a

1. ahâli-i vilâyet ve sa'ir asker bî-nihayet resm-i Tatarî üzere Kazan'a Ka-
2. zan'a deyü bozulub avdet
2. idicek biz-zarûrî han u âlâ-şân hazretleri dahî avdet iderler lakin işbu
3. kâr-ı nâ-hemvar (nâ-hemvar) çerağ
3. hassım olan Hacı Cantemür Beğ'den tahrîk ile zuhûr eyledi eğer anlar
4. metânet idüb ric'at itmiyaydı bir
4. kimsede cesaret olmazıdı deyü sûîzan olunmuş pes askerin atları bi-
5. takat ve berf ü boran ise
5. bi-gâyet olub bi-eyyi-hâlin Kabartay ve dört Kesek Abaza Çerâkesesine
6. konarak aheste yürürek Taman
6. adasına vürûdları vaktinde Devlet-i 'Aliyye gedüklülerinden yanlış
7. lakab ya'ni Kafir Ahmed Ağa dimek ile mülakkab
7. olan bir ağa gelüb müşavere içün canib-i devlete da'vet eyledi han-ı zî-
8. şân itâ'at-i ferman-ı âlîşân
8. idüb Or Kapusu semtine azîmet ve Bahçesaray'ından mücânebet itdiler
ve kendilerinin ma'zûl olduklarında

9. şüpheleri yoğıdı pes Özü civarında Kılburun Kal'asının berü semtlerinde Ulaklı Karaman dedikleri mahalle nüzûl
10. itdiklerinde Moskovlu canibinden tahkika haber aldılar ki tabur-ı mevfûr Azak üzerine ve dahî ekseri Kırım üzerine
11. yürümüşler ahval böyle zuhûr idicek bi'z-zarûrî Kırım tarafına ric'at itdiler ise mübaşir olan ağa i'timad itmedi
12. ancak han hazretlerinin icad eylediği eracîf u san'atdır deyü yoluna gitdi pes bin yüz kırk dokuz
13. muharreminde tabur-ı kûfûr zuhûr ve Azak halkından dahî feryâdcı gelüb yüz bin kefere gelüb muhasara eyledi
14. deyü istimdad idicek aceleten savb-ı devlete irsal itdiler ve kendileri Kırım içerüsüne girmeyüb Or taşra-
15. sında meks ve umumen askeri ihrac itdiler ve ol vakitde Yedisan halkı Or taşrasında idiler ehl-i iyal
16. ve mâl-ı menallerin Kırım'a edhal idüb kendü asker-i cerrar oldular ve asker-i Tatar adedde kesret buldılar
17. lakin top ve alât-ı cebehaneleri olmadığı muhtaç beyan değildir hûlâsa-i kelâm şehr sagîrü'l-hayrın olanda
18. tabur-ı makhûr Doğan Kal'ası ya'ni Gazikerman yurdına irişdiği haber alınub dîl-alınmak içün Şîrînlerden
19. Sefer Gazi Mirza ve sa'ir ümerâ gönderilüb civar-ı tabura vardıkda Ten kazağı atlusu ile Kalmuk
20. keferesi külliyet üzere yürüyüb bunları kovarak askerimizin kurbuna getürdüler şekâvet ile şehîr
21. Şîrîn Toktamış bin Adil Giray Mirza'yı esnâ'-yı firarında Kalmuk katl eyledi ve sabah olıcak otuz bin
22. mikdar askeri cerrar küffar-ı üç ceneral-i bed-fiâl ma'iyyetiyle ve berâbaş ve German hatmanları maan büyük taburdan
23. mukaddem yürüyüb Or Kal'asını zabt ve ceneral-i kebîr Fatrişal Fenih cehennem-i masîre hazırlamak iddiası

s. 309-b
1. itmişler asker-i Tartar'ı asla yanına almayub üzerine geldiler han-ı alişân hazretlerinin sağ kolunda kalgay-ı 'âlîcân
2. Fetih Giray Sultan bin Han-ı Devlet Giray ma'iyetle umumen Yedisan askeri ve sol kolunda Arslan Giray bin Devlet
3. Giray han müşarünleyhin nureddinlik rütbesiyle durub ve Şîrîn sancağı ümerâsı kezalik han hazretlerinin sağ canibinde

4. kanun-ı kadim üzere müretteb olub dururiken mala ayn-ı mezkureyn süvari asker iken bi-muhâbâ irişdiler
5. ibtidaen kalga sultan kolundan Yedisan dilaverleri ve sultan hazretlerinin ma'iyetinde olan Kırım cengaverleri hücüm-ı
6. düşman idüb merdane ceng idicek karşusundaki küffâr firara ahenk itdiler ve nureddin celâdet-i beyn Arslan
7. Giray Sultan şîr-savlet dahî sol koldan hareket idüb düşmanın iki tarafına zelzele ve her vechle velvele düşüb
8. çokluk kafiri derekat-ı cehenneme irsal itdiler nasr min Allah u feth-i karîb deyü tilâvet olunarak han-ı alişân
9. kolundan hareket olunub tüfenk-endâz olan serdengeçdiyân ve sekbanan-ı bi-eman ve kapukulu olan bahadıran bi'l-cümle
10. vezîr han-ı şeca'at ünvan Er Mirza Ağa'i kâr-dân ma'iyetiyle yürüyüb düşmana karîb varmışlar iken Kırım'ın
11. akıbet endiş olan umür-dide ihtiyarları hazret-i han-ı celilü'ş-şâna dediler ki işbu askerimiz yanar ateşe
12. girüb ilerü varan nâmdarların ekserleri şehâdet bulıcak düşman-ı din kesret üzere mevcuddur bade mukabele ve muharabe
13. kapusu mesdûd olsa gerekdir bizlere göre münasib olanı budur ki etraf-ı düşmanı ihâta iderek muzâyaka virilürse
14. za'f irâs itdirilür inşallahu teala düşmanımız zebun olur dediklerinde tez elden Er Mirza Ağa canibine ihbar
15. ve tenbih virende istikrar eylemek ferman olundu ve bakiyyetü's-seyf olan küffar ol gice birbirine tahassun iderek ol mahalde
16. mesk itdiler vakt-i sabah pûr-felâh olıcak tabur-ı küfür azîm karadağlar gibi yürüyüb geldi vülât harbden
17. bî-hesab top ve humbara ve sa'ir envâ'-ı alât-ı bî-şûmâra istinad iderek kal'a-i metîne gibi idiler pes iki büyük
18. düşman birbirlerine munzamm oldular ve çar kûşelü tertîb ile yürürleridi ve etraf-ı erba'sı on kat araba ile
19. âlây mahfûzdur ve dâiren-mâdâr çarh-felek dedikleri şişleri müheyya olub taburun bir köşesinden bir köşesi çeyrek
20. saat mikdarı olduğu nümâyan idi ki kesreti bu minval üzere idi pes küffâr-ı cehennem karar işbu tertîb ile
21. yürüyüb bizim askerimizi önüne katub Karacalga nâm mahalde dahî meks itdirmeyüb nehr-i Kanlıcağa götürdü
22. ve andan dahî kaldırub biz-zarûrî Or kal'asının kapusundan Kırım içerüsüne idhal eyledi nice böyle olmaya ki

23. düşman-ı din olan yât-bağı külliyyet ile bağteten böyle sünûh eyleye herkese serasemelik geldi tabur-ı düşman dahî

s. 310-a

1. Or Kal'asına nısf saat mikdarı suyu mübah olan Balçık Başı dedikleri mahalle nüzûl eylediler ve asker-i
2. İslâm derûn-ı handekde iki saat mikdarı mesafe-i handeki hassa idüb muhafaza kaydında oldular ve Or Kal'ası
3. derûnunda fakat iki orta yeniçeri bulunub anın dahî neferâtı akall-i kalîl idiler ve yerlü neferatı ancak beşyüz
4. mikdarı idi ve han-ı âlîşân hazretleri kendü ma'iyyetlerinde olan sekbanlardan birkaç bayrak sekban vaz'
5. itdiler ve Devlet-i 'Aliyye'den imdâd askeri müyesser olmayub ancak bir mikdar donanma-yı hümâyun sefâini ile kapudan-ı
6. şehriyâri vezîr-i mükerrem cânım hoca El-hâc Muhammed Paşa hazretleri ibtidaen Gözleve iskelesine vürûd eylediği haberi alındıkda
7. han hazretleri hakîrî menzil ile tesyîr idüb istişare ve istimdad eylediler ve varub arz u ifade eyledim
8. cevab itdiler ki haliya fakat iki kalyon irişdik anca donanma sefâini Kefe iskelesine azîmet itmişdir
9. ve ben dahî Kefe'ye varub kanun değil ise dahî bir mikdar levendât ihrac ve Or Kal'asına irsal iderim deyü
10. bâd-bân-güşâyı azîmet itdiler ve nefsü'l-emrde ol minval üzere kalyoncu levendâtından vâfir gaziler gelüb Or
11. Kal'asına dahîl oldular bir iki gün mürûrunda düşman-ı hile-baz top u hempâre endâz olmağa başlayub üç
12. gün bu minval üzere imrâr olundu ve han-ı âlîşân handekin orta tabya nâm mahallinde idiler pes dördüncü
13. günün vakt-i şâfi'i kabîlinde umumen piyade-i suldat askerini Karakulak maglatasıyla asla sayt u sadâ'
14. çıkarmayub tabya civarına irişdirmiş civar-ı handeke vusûlünde bilinüb herkes birer ikişer kere tüfenk atdılar
15. ise Karadeniz canibine çekülüb kal'aya bir saatden ziyadece mahalden hücüm eyledi ki muhafız olanlar ekseri
16. re'âya makulesi fukarâ olub ve handek dahî harabe-i müşrif olmağla dühûle mân'iyyeti olmadı küffar-ı hile-kâr
17. top u humbara ateşini yağdırarak muhafızını perakende eyledi kendileri bir yerinden içerü tarafa mürûra cesaret

18. itdiler ve ba'de orta tabyada han-ı âlîşân üzerine kurşun atarak yürüdüler gerçe han-ı şecâ'at ünvan hazretleri
19. sabr-ı sebâtda müstahkem idi amma yanında olanların ekseri perişan oldular biz-zarûrî han hazretlerini ata bindirdiler
20. derhal atına kurşun isabet idüb yığıldı ve bir ata dahî bindirdiler ve ma'iyyetinde El-hâc Cantemür
21. Beğ ihtiyarın atı dahî kurşun ile helâk olub anı dahî aher at ile kenara çıkardılar bundan sonra
22. düşman külliyyet üzere orta tabyayı ihata eyledi ve mahsur olan elli atmış mikdarı gâziyân birkaç kerre
23. tüfenk endaz olub düşmana itâ'âtden ictinâb ve akıbet rütbe-i şehâdeti ihrâz ve iktisab itdiler

s. 310-b
1. işbu esnada han hazretleri nehr-i Çeterlik nâm semte götürülüb perakende olan askeri cem' ve ba'de Or Kal'asına
2. imdad eylemek babında istisvâb olunmağla böyle hareket itdiler amma tabur-ı mevfûr Kırım içerüsünden Or Kal'asını
3. muhasara ve ateş-efşân olarak muzâyaka virüb ve kal'a harabe-i hedm karîb eylemişler ve mahsur olanlar ise
4. Han askerinin perakende olduğundan perişan-ı hal olub imdaddan me'yûs olmuşlar ve askerin tekrar
5. geleceklerini bilmezler olduğundan haricden gelen mey'at ayak askeri tâifesi dirler ki Tatar Hanları fırar
6. eyledi ba'del-yevm bizlerin bunda karar eylememiz neden iktizâ' ider deyü ibram eyledikçe yerlü halkı metânet iderler akıbet
7. yeniçeriyân tâifesinin zâbit-i sâbıkı olan Receb Ağa nâm bi-edeb dizdâr Zekeriyâ Ağa'dan miftah-ı kal'ai
8. almak ve vire ile kal'a virmek babında ihtimam iderek ve dizdarı döğerek müfeetah olur Fatrişal'e
9. vire haberini gönderir ve ba'de'l kîl u kâl cemî' alât-ı harbleri ile 'Osmanlı askerini semt-i Özü'ye ve Kırımî
10. olanları semt-i Kırım'a irsal eylemek va'd-i ahdıyla ka'ayı teslim iderler ve zikr olunduğu va'd-i sâbıkına vefâ' itmeyüb
11. bir iki yüz 'Osmanlı taifesini Özü'ye gönderüb bâkî kalanının mecmu'unu alıkoyub sizler misafirimizsiz Kırım içerüsüne
12. yürür ve han ile söyleşür barışurum ba'dehu sizleri anlara viririm deyü cümle silâhını alub taburun meyanında

13. müvekkiller ile yürüdürler pes bu tarafdan han-ı âlişân hazretleri askerini mehmâ-emkân cem' idüb dördüncü günü
14. Or Kal'asına imdada azîmet eyledi ve Tuzla Karyesine vusûlünde dîl alınub istihbar olundukda zıkrî sebkat
15. itdiği üzere beyan eyledi ve taburun külliyetlüsü Gözleve ve Bağçesaray'ı arzulayub el-yevm Karatugay nâm
16. mahalle nüzûlünü haber virdi ve varub dahî müşâhede olundu ba'de tabur-ı keffûr Gözleve'yi arzu eyledi ve asker-i
17. İslâm leyl ü nehâr ihtimam iderek bir ferd düşmanı taşraya çıkarmazlarıdı ve işbu vechle kendülerine ve devabbına
18. yevm'en fi-yevm'en za'f-ı ârız olurıdı bi-eyyi-halîn Gözleve'ye vusûl ve anı ihrâk-ı nâre mevsul eyledi
19. ve ba'de Bağçesaray'ına azîmet ve ba'de'l-vusûl umumen şehrin işe yarar büyût ve hânatını tahrîb ve ale'l-husus
20. han sarayını ve câmi'-i şerif ve sa'ir tetimmâtını harabe karîb eyledi ve kendülere ahiretde mev'ûd olan nâz-hahımı dünyada
21. yalınlandırdı ba'de Akmescid ve Karasu ve Kefe semtlerini arzuladı külli şey'in tecâvüz-i hadden an aks-i zıdde
22. medlûlünce cenâb-ı aziz zev-i intikâm beynü'l-küffâr emrâz u eskâm gönderüb her gün bî-hesab küffâr derekât-ı cehennemde
23. istikrar iderek lâşeleri bile defn olunmazıdı akıbet bi-takat olub ric'at ve Salgur nehri ile Or'a azîmet _ itdiler _

s. 311-a

1. itdiler ve Or Kal'asına vusûlünde dahî firara takat-medar olamayub kal'ayı lağımlar ile hevaye perran ve viran idüb
2. ve vire ile ehl-i İslâmı dahî maan götürüb gitdi ve bundan sonra han hazretleri Or taşrasına çıkub Yalınız
3. Ağaç dedikleri mahalde ikâmet üzere iken şehr-i Kefe tarafından haber varid oldu ki sefine ile bir kapucu başı
4. asitâne-i âliyyeden vürûd idüb aceba ne hususda gelmiş ola dinilüriken haber alındı ki han hazretlerine nâme-i
5. hümayun varimiş lakin kalgay Fetih Giray Sultan'ın şecâ'at ve meziyyet sadası sem' hümâyuna vasıl olmağla
6. işbu asırda han olması münasibdir deyü teşrifât-ı hâniyyeye getürmüş imiş FETH GİRAY HAN BİN
7. DEVLET GİRAY HAN GAZİ işbu bin yüz kırk dokuz senesi yılkı yılı evâhirinde Feth Giray han-ı

8. celîlü'ş-şân oldular ve tabur-ı makhûr derûn-ı Kırım'a dühûlünden temâmen doksan dördüncü günü Kırım'ı bıragub
9. gitdi ve Kaplan Giray Han pîr ü alîl bu kadar eyyam zahmetkeş ve zelîl yürüyüb akıbet azl olundılar
10. işbu Feth Giray Han haylice cesur ve hilyeleri ise kâmet-i istikâmetleri biraz kasre mâyil ve bezl ü atâsı
11. dahî kem değil ve biraz tîz tab' ateşî meşreb olub lakin teziyye geçeridi ve baht u ikbâli mevrûs-i peder yollu tarîkî
12. güşâda devlet ve saadetî amâde idi ve birader-i kih-terleri ya'ni Arslan Giray Sultan'ı kalgay-ı 'âlîcân
13. itdiler ve Selim Giray ve Muhammed Giray ve Kırım Giray nâm şehzadeleri alub her birisi reşîd ve sa'îddirler bir sene
14. hanlığında haylice fütûhât ve hazâine muvaffak olmuşlardır ve ba'del azl refâh-ı hal ile Çakallu nâm çiftliğinde
15. ferîhü'l-bal iken elli dokuz senesinde rahmet-i rahmana peyveste olmuşlardır rahmet'ullah aleyh pes hân-ı âlîşân olub
16. ammisi ve pederi ma'nevîsi olan Kaplan Giray Han'ın rızasını taleb ve hayır duasını celb iderek hatta anların hizmet-i
17. vezâretinde olan Er Mirza Ağa'yı vezîr ve kadıaskeri olan Feth'ullah Efendi'-i kadıü'l-kuzat ve hakîr dahî
18. Kaplan Giray Han'ın haylice mukarreb hizmetkârı olduğum hasebiyle kitâbet-i divân hanîleri hizmetine istihdam
19. idüb ağaçasını irzâ eylediler işbu senelerde be-takdîr-i hüdâ diyâr-ı Kırım gerek hububat cihetinden ve gerek hayvânât
20. cihetinden ve gerek tâ'un-ı vebâ sebebinden perişan-ı hâl olub ekser ahal-i vilâyet maraz-ı ta'undan fenâ'
21. bulub kudret ve kuvvet vilâyet-i meslûb olmak rütbesine karib olmuş idi ve ekser nâsa mertebe-i
22. yas gelüb diyar-ı Kırım'ın ömrü galiba encâmına irişmişdir dirleridi ve her ne hal tertîb-i mukaddemât lazıme-i asker
23. iderek ve hafr-ı tathîr-i handek itdirerek mehmâ-emkân metanet ve hasânet vilâyete sâ'î oldular İşbu

s. 311-b

1. senenin evsatında serhadd-i İslâmiyyenin mümtazı olan Azak Kal'asını dahî altmış gün muhasaradan sonra
2. vire ile düşman teshîr idüb derûnundan ümmet-i Muhammed akl-ı kalîl çıkdılar pes güz faslında Kartal nâm

3. mahalde ikâmet üzere olan ordu-yı hümayunda sahib-i devlet sahib-i menkabit Es-seyyid Muhammed Paşa-yı
4. me'ali rütbet hazretleri bâ ferman âli hazret-i han cedîdüş şânı ordu-yı nusret cu ye da'vet ve müşavereye
5. mübaderet içün himmet idüb fuhûl rical-i Devlet-i 'Aliyye'den olub anasıl Jane Beğlerinden Ilgâs
6. nâm Çerkes Beğinin oğlu iken hazret-i Sultan Ahmed bin Sultan Mehmed'e ka'yınlık şerefiyle müşerref olan
7. kayın Ahmed Ağa dimekle şöhreyab olan ağayı ta'yin buyurmuşlar olmağla han-ı vâlâ-i şân sebekbârce bir iki
8. yüz ümerâ ile canib-i ordu-yı ferahcuye mu'azzez ve mükerrem azîmet ve tay-yı merahil ve kat'-i menâzil iderek
9. Özü civarına Kılburûn Kal'ası kurbuna vusüllerinde ol günde muhafız-ı Özü olan vezîr-i mükerrem
10. hazret-i Yahya Paşa-yı muhterem nehr-i Özü'nün Kızıl Ağaç semtinde nasb-ı hıyam vezîrâne ve envâ-ı ikramât-ı
11. âsafâne tertîb iderek ziyafet idüb ba'de Özü Kal'ası canibine ubûr kezalik Hasan Paşa palangası kurbunda
12. yemeklik idüb kendüleri mülâkat ve ba'de sara-yı amiresine nüzül itdürüb sammur kürk ve cebe ve cevşen
13. ve mükemmel at ile ağırlayub bundan sonra canib-i Bucağa azîmet olundu Hak budur ki müşarürleyh hazretlerinin
14. hanlığı Devlet-i 'Aliyye'nin ikbal ve ikramına müsâdif olub eslâf-ı saadet ittisaflarından ziyadece
15. ikram olundular ve sekban akçası dedikleri ve tîrkeş bahası ta'bîr itdikleri avatıf-ı hasrvâne seksener kise
16. inâyet olundu ve Azamatlü şehriyâr-i sahib-i iktidâr hazretleri taraf-ı silahdar-ı âlîvâkarları vürûd idüb
17. nevâzeş hatır-ı âtır hâniyye içün hatt-ı şerîf-i rıfat-ı elif ma'iyyetiyle elli kise nakd u mücevher hancer-i mu'teber
18. ve Sorguç pür iber inayet olunub ve ordu-yı kudret-cuy'da mevcud olan hazâ'in-i bî-kerândan
19. dahî çokluk hazine ihsan eylediler ve kezalik hazret-i sahib-i devlet ve kesirü'l-mürüvvet dahî kanun-ı 'Osmanî üzere
20. mücevher tîrkeş-i dilkeş ve murassa seyf-i sarem bir bark-ı ayin ve iki aded sorguç-ı ibretbin ve ale't_
21. teakıb yedi sekiz aded sammur nâ'izü's-sürür kürkler ve ol mikdar mükemmel rahş-ı safa bahş-ı rical-i devletden

22. bâ-ferman âlâ ikrâm olunub ve kırk adedden zâîd ümerâ ve sa'ir hüdemâ-i sadakat arasına sertâpa karin
23. libas-ı fâhire ihsan olunub yirmi gün mikdarı meks olunub bu kadar hazâ'in-i vâfire ile canib-i Kırım'a kadar -avdet-

s. 312-a
1. avdet idüb muma ileyh Özü valisi olan Yahya Paşa'yı sahibi-i rezanet ile mûlakat ve mucavebe-i ülfet
2. idûb diyar-ı Kırım'a pertev-endaz âtıfet oldular çünkü pa-yı taht olan Bağçesaray harab oldu ise Karasu
3. Kasabası'na nüzûl idüb 'avâtıf-ı padişâhî olan hazine guzât beyninde pederleri tarzı üzere ta'dil
4. tarîkı ile tevzî' eyleyûb isticlâb dâ-i hayr itdiler ve ibtidâ'en şitâ hulûlünde nureddinleri olan birader-i gühterleri
5. Mahmut Giray Sultan hazretleri diyar-ı Moskova asker ile akın itdirüb üsârâ'-ı vâfire ve mevâşi mütekâsire
6. iğtinam olundu ve yine ol eyyam-ı hayr encamda padişah-ı cemcah hazretlerine hedâyâ-yı cezîle ve üsârâ'-yı cemîle tehiyye
7. eyleyüb ve sa'ir ricâl-i Devlet-i 'Aliyye'ye dahî irsal eylediler ve hakîr pür-taksîr vasatatıyla isâl olundu ki
8. evvela Baba Dağı'nda şifa nişîn olan hazret-i sahibü'd-devlet ve umumen ricâl-i me'ali menkabet hazerâtına hisse-i
9. muayyeneleri teslîm olunub ba'dema asitâne-i aliyyeye azîmet ve azâmetlü kudretlü Sultan Mahmud devlet penah ve hazret-i
10. valide Sultan iffet penah ve ağa u dârü's-sa'adet olan bâ-intibâh ve şeyh-i meşayîhü'l-İslâm fazilet destgâh
11. ve hazret-i sadreyn âla kadreyn âlî-câh ve kaim-makâm rikâb-ı hûmayun olan Köprülüzade Nu'mân Paşa
12. oğlu vezîr-i müşir Ahmed Paşa-yı adâlet nigâh ve sa'ir havas-ı hayr hâh olanların cümlesine defter-i hânî mucebince teslîm-i
13. vedi'a olundu ve muktezâ-yı diyar-ı Kırım olub iltimâs-ı han ve niyâz-gerde-i ümerâ-i zî-şân olan ahval bi'l-cümle ma'rûz-ı
14. dergâh-ı derya-i nevâl olundu ki cümleden akdem donanma-yı hümayûn rûz-ı Hazar'dan mukaddem Azak Deryasına vusûl
15. ve işbu niyâzları hayyız-ı kabulde bulunması mukaddema' amâl idüğü arz olunacak va'd-ı hüsrevâni câri ve fî-nefsü'l-emr
16. vakt ü zamanıyla ferman ve icrâ'-i şehryâri der-kâri oldu ve canib-i Kefe'de tertîb olunacak ordu-yı

17. nusret cûy üzere serdar-ı zafer karar olmak üzere sâbıkan silâhdarlıkdan vezâret ile çıkan vezîr-i
18. mükerrrem Varâdlı Mehmed Paşa'yı muhterem ta'yin ve ma'iyyetine dahî cebecibaşılıkdan çıkan vezîr-i muhterem Moralı Ali Paşa'yı
19. müffehhem ta'yin olundu işbu ahbâr-ı müserred asâr ile avdet ve Baba Dağında hazret-i sahib-i devlete mülâkat
20. idüb mekâtib ve kavâim olunub diyar-ı Kırım'a vakt-i baharda Or Kapusunda Hân-ı âlîşân hazretlerine gelüb teblîğ-i risâlet
21. ve itmam-ı nâm hizmeti ne ise arz olundu ve işbu eyyamda Çasar-ı Nemçe canibinden ilçi vürûd idüb Moskovlu ile Devlet-i
22. 'Aliyye musâlahaya vasıta olmak ricasını arz idüb ricası kabul olunub re'isü'l-küttâb şehr-yâri olan câmiü'l-fezâil
23. Mustafa Efendi vezâret payesiyle murhass-ı musâlaha olub mühimmât-ı lazıme birle tesyir ve mümkün ise her sulh olunmak tenbih olundu

s. 312-b

1. ve bu işbu ihbarı-ı lazıme dahî ma'rûz-ı hazret-i hanî olunub düşman-ı din ne güne mu'amele ider ola dîr iken
2. meğer hilekâr kâfirin muradı bil- cümle iğfal ve ümmet-i Muhammedi muradı istisal imiş Nemçe ile Moskov ittihâd iderek
3. diyar-ı İslâmiyyeyi zabt eylemek üzere evvela Nemçe askeri Vidin Kal'asına azîmet ve kezalik Bosna sarayına
4. ve İzvornik üzerine yürüyüb ve dahî Eflak ve Boğdan vilâyetlerine yürüyüb bin yüz elli tarihidir ki Eflak'ı
5. tamamen zabıt idüb ve Boğdan'ın Okna dedikleri tarafını teshir itdiler ve Moskovlunun dahî Fatrişal kebiri olan
6. münih-i dalalet bih Özü üzerine yürüyüb anı teshir ve Yahya Paşa ve Mustafa Paşa ve sa'ir ehlü'l-İslâmı esir eyledi
7. ve ikinci Fatrişal olan Leysin dedikleri lâîn Kırım üzerine yürüyüb Cekçeke dedikleri mahalle dühûl ve Azak
8. Deryası'yla binden ziyade Taransa sefineleri ile sa'ir asker ve zahâir ve alât-ı cebehanesi vürûd idüb
9. Tatlu-bulak dedikleri mevzi'de metin ve vâsi'-i cây hasâyin ihdas eyledi ve andan Ribat üzerine yürüdük
10. suretini erâ'et eyledi ve fi-nefsü'l-emr Ribat'dan gayri semte gitmeğe yol olmamağla herkes canib-i Ribat'a nazar-endâz

11. oldular ve Kefe'de mevcud olan asker-i 'Osmani namı ve defter hesabı kesîr ise dahî min haysü'l-mecmu' beş altı
12. bin adama bâliğ değil idi ve ser-asker paşa askeriyle Ribat üzerinde vürûd-ı düşmana müntazır olub dururiken
13. Sasık ta'bir olunan Cekçeke Deryasının nehr-i Karasu ulaştığı mahalde ayak geçidi cabeca bulunur fakat
14. bir atlu kişi bile hezar-ı zahmet ile ubûr ekser halde ol dahî helâk olduğu kerratıyla vâki' olduğundan
15. ol mahall bilinmezdir ve bilindiği suretde büyük askerin ubûr eylemesi gayri mutasavvur dır deyü herkes emîn idi imdi
16. hilekâr kâfir büyük fiçıları sal tertîb idüb üzerine topların tahmîl ve piyade askerine çektirerek
17. begatteten Beğdeğirmeni dedikleri mahalle ubûr eylediği istimâ' olunub askerimiz bir mahalle müctemi' oluncaya değin
18. perakende gelen askerimizden haylice kimse şehîd oldular ve ol mahalden Karasu Çayı ile doğru Karasu kasabasını
19. arzuladılar ve Ribat'da olan 'Osmanlı askerine haber varub anlar dahî irişinceye değin Karasu'ya gelüb etrafa
20. Kalmuk askerini çapul gönderdi ve piyade askeri şehri ihraka başladılar işbu esnada asker-i
21. 'Osmanî dahî geldiler ve ak-or ta'bir olunan mahalden taburun yesav mahalline uzakdan olsa dahî
22. büyük topları atmağa başladılar ve etrafa çapul iden Kalmuk ve Kırgız keferesi çokluk ümmet-i
23. Muhammedi esîr itdiler lakin haylisini nureddin Arslan Giray Sultan halas eyledi ve taraf-ı asker-i 'Osmanî topları atıldıkda

s. 313-a

1. atıldıkda küffar-ı hâk-sâr Türk geldi deyü şehri tamamen ihrak idemeyüb girüye çekilüp ve cem' olub
2. aheste aheste avdet ve Çungar geçidiğini arzu itdiler amma taraf-ı Derya'dan donanma ile Kapudan-ı Derya
3. Hazret-i Süleyman Paşa Cekçege Boğazına varub ince donanma ile Kızıl Hisarlu El-hâc Mustafa Beği
4. ta'yin eyleyüb küffarın taransa ta'bir olunur sefinelerini darb'ı top ile harap idicek bakiyye kalan
5. sefayinini Çungar geçidine ubûr itdirüb ve azîm köprü ihdas ve kalan askerini karşuya geçürdü

6. amma çapulya giden Kalmuk eline hayli ümmet-i Muhammedi esir düşüb ve çoğısını ~~nureddin~~ kalga Arslan Giray Sultan
7. hazretleri alıkaldı ve bahtı olmayanları çıkdı gitdi çünkü kaza böyle zuhur itdi işbu vekây'i taraf-ı devlete
8. arz-ı istirham eylemek lazıme-i vakt u halden olmağla han-ı merhamet unvan efendimiz ümerânın ma'rifetiyle hakiri
9. ordu-yı hümayuna tesyir itdirdiler tarîk-i berr münsed olmağla Gözleve'den sefineye süvar ve Akkerman boğazında istikrar
10. olundu Akkerman şehrine vusûlümde Kartal'da sakin ordu-yı padişahî'ye hatt-ı şerîf ile Kaver Ahmet Ağanın vusûlü
11. ve sahib-i devlet silahdâr Mehmet Paşa Hazretleri mühürden azlolunub ve kethüdası hâlisen 'Osman kethüda katl olunub
12. mühr-ü sadâret Bender'de ser-asker olan Muhsinzade Abdullah Paşa hazretlerine inâyet olunduğu haberi alındıysa
13. ordu-yı nusret cûye varılub sahib-i devlete cedîde-i mekâtîb ve arûz-ı ma'rûz kılındı ve ahvâl-i Kırım ne tarz
14. olduğına vâkıf oldular lakin gerek sahib-i devlete ve gerek â'yân-ı fetânet menkabit âlem-i gayyurda müşahade olundu
15. zirâ küffâr-ı hilekâr ümmet-i Muhammedî iğfâle der-kâr olub ibtidaen sulh avazesını virüb ba'de böyle hasaret
16. ve Nemçelü tarafından Nîş Kal'ası ve Eflâk vilâyeti ve Boğdanlu'nun Uknâ caniblerini zabt itdikleri ve Bosna Sarayı
17. ve Kal'a-ı İzvernik üzerlerine tabur gitdiği ve Moskovlu dahî Özü Kal'asını teshîr vezîr-i mükerem Yahya Paşa
18. ve sa'ir ahalisini esîr itdiği ve her tarafı küffarın ihata eylediği ahvalden ötürü dembeste kalmışlar
19. MENGLİ GİRAY HAN işbu vakâyi'den kırk elli gün mukaddem Devlet-i 'Aliyye Feth Giray Hanı azl idüb
20. Rodos'da olan Mengli Giray Han bin El-hâc Selim Giray Hanı han nasb itmişler imiş anlar dahî icâleten
21. yürüyüb Baba Dağı'na vusûlü haberi gelmekle hakîr-i pür taksîr izn-i devlet ile karşu gidüb Manastır
22. Köyü nâm mahalde varub mülâkât eyledim ve ahvâl-i Kırımı ve taburun gelüb gitdiğini ve her ne mikdâr
23. hasaret olduğunu ve ba'del-yevm ehl-i vilâyet ne tarz niyaz itdiklerini bi'l-cümle takrîr ve ahvâle vukûf-ı tahsîl itdiler

s. 313-b

1. ve ahvâl-i memleketi teessüf iderek Allah u âzimü'ş-şândan emniyet niyaz itdiler ve sabah olıcak ordu-yı hûmayun
2. tarafına azîmet ve hazret-i sahib-i devlet ile mülâkat ve ahval-i Kırım'ı mukaleme'ye mübaderet idüb ve Kırım'a kalgâyları Selâmet
3. Giray Sultan bin El-hâc Selim Giray Han hazretlerine çektirme sefinesi ile irsâle mûsâr'at idüb ve Nureddinleri
4. Salih Giray Sultan bin Sa'adet Giray Han hazretlerini Bucak içerüsüne ser-askerlik emürü ile tesyîr ve Bender'de
5. serasker bulunan sa'adetlû vezîr-i mûkerrem Genc Ali Paşanın ma'iyyetinde bulunasın deyü ferman itdiler ve kendüleri ordu-yı
6. meks idüb bizleri dahî ma'iyyetlerinde alıkodular işbu esnada begatteten haber alındı ki Vidin Kal'asını muhasaraya gelen Nemçe askeri
7. suhûlet ile münhezim olmuşlar işbu haber-i müserret eser vürûdunda şenlikler oldu Ve der-a'kıb Niş Kal'asının dahî
8. Köprülüzade merhum Numan Paşa oğlu vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa hazretlerinin bir gedik ağası ki Deli Ali Ağa dirlerimiş hiç
9. ümmîd olunmayacak tarîk ile kabzâ-i teshîre vusûlü haberi vürûd idüb azîm donanma şenlik oldu ve der-a'kıb
10. Bosna Sarayı üzerine giden mükemmel Nemçe taburı ve kezalik kal'a-i İzvernik üzerine giden sadr-ı sâbık Hekîm-
11. başızade Ali Paşa hazretlerinin himmetiyle makhûr olub istisâl mertebesinde kırıldığı haberi gelüb şenlikler oldu
12. ve der-a'kıb iki aded mîr-i mîran ve bir mikdar asker-i zafer-ünvân ve Eflâk Voyvodası olan Beğ Bükreç üzerine gönderildi
13. ikisi varub kahr-ıihrak ve derunundan çıkan Nemçelileri münhezim idüb Bükreç dahî zabt olunduğu haber vürûdunda şenlik
14. itdiler Allahü'l-hamd ve'l-minnete Nemçe keferesinin bilâ-sebeb nakz-ı ahd ve hilâf-ı yemîn itdikleri hareketleri kendüye nekbet eylediği
15. nümâyan olduğu tefaü'l olunub hân-ı âlîşân hazretleri ve Bender muhafazasında olan Genc Ali Paşa hazretleri Özü Kal'asını
16. muhasara eylemeleri babında ferman-ı âlî vürûd eylemekle bin yüz elli senesi eyyam-ı harîfde azîmet olundu lakin tedariksiz
17. asker olması hasebiyle on altı gün Özü Kal'ası muhasara olunub itlâf-ı askerden gayrı fâ'ide olmadı rûz-ı Kasım
18. 'dan sonra avdet ve hezârân-ı zahmet çekildi ve han hazretleri diyar-ı Moskov'a akın itmeğe me'mûr olmağla atlar bağlandı

19. ba'de Bucak ve Yedîsan askeri ve Kırım askeri ve kalga sultan dahî yürüyüb gelüb Yılkı Suyu nâm mahalde mülâkat
20. ferman olundu işbu niyyet ile eyyam-ı şitâda Turla Suyu sahilinden atlanub ve Özü Deryası buzdan ubûr
21. olunub zikr olunduğu üzere Yılkı Suyunda Selâmet Giray Sultan hazretleri Kırım askeriyle geldiler ve han-ı zî-şân hazretleri
22. mukaddema ümerâ-i Kırımdan El-hâc Cantemür Beğ ve sa'ir Azamat Beğzadeler ve Nogay Ağazadelere olan kahrını
23. latife-i tebdil ve Kemal Ağa bin Ali Ağayı vezîr itdiler işbu esnada takdîr-i Rabb-ı kadîr boran-ı azîm ve hadden ziyade kar oldu ki

s. 314-a
1. olduki at karnına irişdi insan ve at hayli telef oldu ise ümerâ-i Kırım umumen han hazretleri
2. niyaz itdiklerine arz u niyaz itdiler ki han hazretleri işbu mahalden Kırım'a avdet ve yarar asker ile selâtin
3. biraderleri bir kaç bin kişi diyar-ı düşmana çapul olunurise mümküni mertebe düşmana zarar iderler eğer işbu za'f
4. u fütûr ile cümle asker varır isek Allahu alem askerimize zarar gelmesi zâhir görünür dimişleriken han-ı âli–şân
5. dedi ki Devlet-i 'Aliyye'ye biz-zât azîmet iderim dimişimdir avdete çare yoktur takdir-i hûdâ ne ise elbette zuhûr ider
6. deyü aheste yürülerek on beş günde nehr-i Buzuk'da vâki' serhad-i Moskov'dan Buzum dedikleri kal'anın
7. civarında yasav dikilüb etrafa çapul gitti amma Fatrişâl-i sâni olan Leysin-i lâîn ol canibde meşta-nişîn
8. ve asker kışlakda ferbih ve semin bulunub ikinci gün düşman cem olmağa başladı peşi tezi? avdete mübaderet
9. ve nehr-i Buzuk'da buz üzerinden ubûra müsârat olundu çapuleye gidenlerin çoğısı gelmemiş idiler her ne hal
10. ise zebun at ile yürürük ve akîbimizden iki üç bin mikdarı suldat keferesi düşüb ve her konakda
11. çokluk at bıragarak za'f-ı hal ile Or Kal'asına vasıl olduk ve Yedîsan'dan gelen Sultan Muhammed Mirza
12. iki bin mikdar askeri ile Or taşrasında meks idüb bahar oldukda atların semirdüb rûz-ı Hazar
13. 'dan sonra Özü Deryasını Üçkat dedikleri ma'berden at yıldırub geçdiler ki hakka Tatar-ı Kırım işini

14. icrâ itdiler ve işbu esnada Nureddin Salih Giray Sultan maraz-ı kadîmi sebebiyle Özü'den Or'a avdet
15. itmişidi Bağçesarayına varub sara-yı ahirete azîmet itmişler rahmetu'l-llahu aleyh müşarünleyhin labüdeyn karındaşı Hâlim
16. Giray Sultan nureddin ve Bucağa ser-asker nasb olundular bin yüz elli bir koyun yılı oldu herkes tabur-ı
17. düşman vürûd ider deyü muntazıran Or ve Çunkgar ve Ribat ve Beğdeğirmeni etrafında asker olub dururken
18. nehr-i Süt semtine taburun geldiği haber alındı ve sıhhatini bilmek içün ümerâ-i Şîrînden gazi ve mücâhid olan
19. El-hâc Çîn Mirza bin El-hâc Murtaza Mirza gönderildikde anlar dahî varub rây'ûl-ayn müşâhade u dîl
20. dahî alub geldiler Fatrişâl-i dalâlet mâ'l-Leysin-i lâ'in Kırım üzerine geliyor Fatrişâl-i evvel olan mûnih
21. lâ'în tabur-ı azîm ile Lehlü içerüsünden yürüyüb Hotin Kal'asını muhasara ve asker-i devlet ile muharebeye
22. gitmişdir deyü haber virdiler pes herkes kangı semtden zuhûr ider deyü dururiken Or Kal'asının Çuvaş nâm semtinden
23. zuhûr eyledi bazen Allahu teala Sasık nâm Deryaya kuraklık vâki' olub büyük tarîk olmağla umumen tabur

s. 314-b

1. begatteten zuhur ve Or Kal'asını hisâr ittiler ve Beğ Değirmeni canibinde olan ser-asker silahdar Mehmed Paşa
2. ve Moralu Ali Paşa hazretlerine ihbar olunub anlar dahî mevcud askeriyle yürüyüb geldiler ve Tatar askeri ile
3. Han hazretleri dahî yürüyüb Or civarında olan Haram Tuz ta'bir olunan mahalde nüzül ittiklerinde
4. küffar hâkesâr darb-ı top kal'a-i kûp ile kal'ayı teshir itdi ise bu tarafda müşavere idüb düşman
5. üzerine varılmaklık münasib görüldü ve ikinci günü yer yer lağımlar ile kal'ai rûy'ı hevaya piran itdikleri
6. müşahade olundı ve taburun göçüp Or taşrasında Yalınız Ağaç dedikleri iki saat mesafede
7. olan kuyılara kondular pes asker-i Tatar seyrü şikar tarîkınca Or handıkından taşrasına çıkdılar
8. ve asker-i 'Osmanî ise harabe olan şehrin mahallerini taksim idüb tathir eylemek sadrında oldular

9. ve asker-i Tatar civar tabura varıcak çünkü küffarda tekebbür ü nehût mevcud olmağla Fatrişâl-i lâ'in
10. dimiş ki asker-i Tatar ile bir kerre ceng itmedim dâima firar iderler işbu vakt vakt-i fırsatdır deyü sâlet
11. u sebükbar topları önümüze alub yürüyelim bir iki fitilde inhizam virürüzdür açıkları handekdir
12. ve iki mahalde geçid vardır ol mahalle değin kırarak varub bakisini handıka dökeriz ve işleri tamam
13. olur deyü askerimize karşu yürüdü amma Kerman hatmânı olan Topal Yıvan nâm emür-dide kazak
14. dimiş ki taife-i Tatar hatmânı yanmış ve cânı acımış kimselerdir işbu güne mağrurane hareket olunmak
15. münasib görülmezdir dediğinde ceneral bed-fi'il Topal Yıvan'a sitem-amiz söz söyleyüb mükemmel taburu ile
16. atlu ve yayasu yürüyüb üzerimize gelicek ibtidaen sağ koldan Şîrînlerden hareket ve ba'de kalga Selamet
17. Giray Sultan kolu ağası Er Miza Ağa ma'iyyetiyle müsâr'at ve sol koldan Şahin Giray Sultan bin Adil
18. Giray Sultan ve Numan Giray bin Saadet Giray Han mütevekkilen aliyullah düşman üzerine hücûm itdiler ve Han hazretleri
19. sancak yanında kalub umumen sekban ve kapukulu hücüm itdiler ve can acıysıyla tabura girdiler vehle-i
20. ulâda top ve tüfenk darbıyla eceli olanlar alem-i şehâdete gittiler amma şerâre-i tığ ve sinan-ı gaziyan
21. harmanî vücûd-ı düşmana ateşler virüb Fatrişâli kolundan mâ'adasını yerinden koparub kılıç çaldılar hatta
22. tabur çadırlarına değin kovub kırdılar nusret bâri teâla yârî olub dört beş bin kadar
23. düşman-i din derkât-ı hecime şitâban olub her ne ise küffara inhizam ümmet-i Muhammede iğtinâm vâki oldu

s. 315-a

1. ve birkaç toplar dahî zabt olunub asker-i Tatardan herkes gaza idüb kâfir-i din katl itmiş olmak
2. gerekdir elhamdülillahi alâ din-i İslâm imdi hamd ve şükr-i hüdâ bi-hemtâ ve ni'met uzmasını tahdis içün i'lân
3. ve îmâ' eylemek lazıme-i diyanet ve mukteza-yı ubudiyyet olmağla bu kadar işaret olundu düşmanın

4. bir mikdar boynuzu kırıldı ve görür gözü çıkdı lakin ‘âdet-i Tatar üzere herkes bir miktar girüye
5. çekildikde han hazretleri sancak yanında görülmedi zira ümerâdan bazıları tahvîz iderek kaldırub hatta
6. Handık civarına götürmüşler ve avdet iden guzat Han hazretlerini mahallinde bulmayub biraz mütezelzil olurlar
7. ve Fatrişal-i lâ’in nefes alub harekete gelür ve selâmete çıkmağa himmet iderler ve perakende askerimiz ahval
8. bilmeyüb düşman askerine gaflete uğrayub bir miktar perişanlık gelür eğer han hazretleri yerinde hareket
9. itdirilmişler iseler asker-i ‘Osmanî dahî gelüb imdad ideydi alimullah şehid allah tabura izmihlâl gelüridi
10. dediler lakin takdir-i hüda işbu miktar ile iktifa olunmak olmağla işbu mikdarı fütühat vücüda geldi
11. bade bakiyyetü’s-süyûf olanları düşerek ve kalkarak ve susuz hararet ile Özü Deryasını arzuladılar
12. ve bizim askerimizde dahî düşmanı takib eylemeğe kudret kalmamışdı ve ‘Osmanlu askeri olan
13. yoldaşlarımız işbu gavganın dağdağasından asker bozuldu zann idüb Tatar’ın atını yağmalayub Kırım’ın
14. içerüsüne firar idüb dört beş günden sonra birer beşer gelmeğe başladılar işbu ceng ve neberd esnasında
15. asker-i Tatar’a zelzele geldikde asker-i devletden kat’a i’anet olmadı ancak ihtiyar Moralı Ali Paşa-yı nâmdar
16. iki büyük top ile birkaç askeri cebrce ilerü sürüb uzak ise dahî toplara ateş idüb
17. Fatrişal koluna tevakkuf ve belki girüye rec’ata sebeb olmuşdur ki allahın rahmet ve gufranına mazhar ola
18. HOTIN AHVALI işbu sene olan vekâ’in biri dahî Fatrişal-i Münih Hotin üzerine varub bu kadar asker
19. ile Genç Ali Paşa ve muhafız-ı Hotin olan Kolçak İlyas Paşa tabura mukabil çıkub nısf-ı saat ceng
20. iderler ve Genç Ali Paşa koluna birkaç humbara düşdükde askeri bozulur pes naçar kalub şecaat ile
21. meşhur olan Kolçak Paşa hazretleri derun-ı kal’aya tahassun ider lakin askerinin ekseri perakende olmağla dördüncü
22. günü emânla kal’ayı küffara teslim iderler lâ’in-i bed-âyin paşa ve sa’irini alub içerüye götürür ŞÂNS

23. VE BELGRAD AHVALİ VE SULH AHVALİ BEYANINDADIR işbu senede vezîr-i azam yegen Mehmed Paşa Nemçelünün vakt-i idbârıdır

s. 315-b

1. deyü ahd ü yemînde adem-i istikrârı nusret-i ehl-i islâmı iş'ardır mülâhazasıyla asker-i bî-şümâr ile nehr-i
2. Tuna'nın bir cezire misal mahallinde nehrin vasatında Nemçe tarafından gayet istihkâm üzere binâ' olan
3. Şâns ta'bir olunan kal'a-i cedideyi teshir eylemek niyetiyle azîmet eyledi ve kal'a-i merkuma Nemçe çâsârı
4. Koca Kral otuz tarihinde vâki' olan sulhden sonra devletin eseri olur deyü tarz-ı hass üzere binâ'-i
5. ta'rif ve tevsif ile bilinmeyüb görülmeğe muhtac olan keyfiyyetdir dirler ki misli u metâneti görülmemiş imiş dâ'ire-i
6. mâ-dâr nehr-i Tuna ihata bir sur nev-i tarz ile muhât ve bin kerre top ve humbara isabet itse bir yerinde
7. gülle ilişmez ve hezârân humbara paresi arasına girişmezdir dirler ve nehre mülâsık olan etrafının su
8. içine şatranç misal müstahkem demür kazıklar çakdırılub ve kazıklarun başları ise kavî çengâl
9. misal olmak üzere ki gerek sefâyin ve gerek sal misallû şey gelüb çatar ise ilerü ve gerüye gidemez
10. ve taşraya dahî çıkamaz imiş binasına bi-hesab hazine masruf olub çâsâr eseridir deyü cümle krallar
11. imdâd itmişler dirler ve derununda olan toplarda misli görülmemiş birkaç top var dirler kral mahsus
12. kendü eseri olmak üzere icad itdirmiş ki ma'deninin içinde eczâ'-i altun kesîre olduğundan mâ'ada
13. serâpâ altun yaldızludır dediler hülâsa'-i kelâm kal'a-i merkume sahil-i nehirden hisar iderler lakin feth
14. u zafer mutasavver olmadığından serdengeçdi ve dal-kılıcı tahrîr olunmak üzere nidâ' itdirilür sıhhatde kalanlarına
15. mansıb ve avâtıf ile kâmrân olacakları bi-iştibah olmak üzere nidâ' itdirilür zümre'-i yeniçeriyan
16. Çorbacılarından velî Emir Ağa nâm bir şîrdil bayrak açar ve kezalik birkaç cesur yiğîtler açarlar
17. ve Tuna'nın yukarı semtinden ikişer yüz kişiye vüs'at virecek muhkem sallar tertîb olunub ikindi ile

18. gidilûb kal'aya vusûl bulalar ba'de ceng iderek dal-kılıç kal'aya gireler deyü kavl ü istikrar olunduğu
19. ihtimam u gayret tâm casus vesatetiyle muhafız-ı kal'a olan cenerâle bilinür ve çâsâr'ın kız kardaşı
20. oğlu olan yeğeni teftîş-i ser-hadd içün etrafı gezerek işbu kal'ada bulunmuş çünkü asker-i 'Osmanî'de işbu
21. gûne himmet kralzadenin mesmû-ı olıcak cübn u havf istilâ' eylemiş ola her ne hal kal'adan gitmek babında
22. Cenerâl ile söyleşüb vire bayarağını erâ'et idüb teslîm-i kal'a olunmak suretini sadr-ı'azâm hazretlerine efhâm
23. idüb ve temşiyet-i umûr kralzade krala varub ifade ve andan sened ile teslim olunacağı bi-iştibah ola

s. 316-a
1. işbu güne ahd ü yemin ile itimat virür ve muradı kendüye istihlâs imiş amma nâ-bekâr hilekârın
2. muradı varımış ki işbu tertîb ile çıkub gide ve ser-hadd-ı sânisi olan Olta Kal'asına vardıkda anda
3. mevcud olan sekiz bin askeri imdad içün irsal eyleye ehl-i İslâm olanlar sâfi-i derûn olmağla
4. kelam ve imanına i'timad iderler ve nehr-i Tuna'nın karşu tarafında muhafız ta'yin olunan vüzerâdan İvaz
5. Muhammed Paşa ve Tosun Paşa mevcud olub sahib-i devlet ferman ider ki kralzade bizim misâfirimizdir
6. ikrâm-ı tâm ile konaklayub ve yanına bayraklar ta'yin idüb ser-hadd'a isal idesiz dimiş amma
7. müşarünleyhümâ vezîrler basiret üzere bulunub işbu işin mebnâsı hiledir kralzade bunda iken kal'a
8. teslim olunmamak münasib görünmez deyü alıkoyub arz iderler ve hazret-i sahib-i devlet tekrer ferman
9. gönderüb ihtimam ider ise dahî muhalefet iderler akıbetü'l-emr teslim-i kal'a-i Şâns olunub sonra
10. kralzadeyi mahalline isal iderler mesmu'dur ki ba'del-halas kralzade dimiş ola ki Türklerin cümlesi akılsız
11. değilmiş benim tedbir ü ihtiyâlimi fehm itdiler dimiş dediler netice-i kelam teshîr-i Kal'a-i Şâns işbu vech üzere
12. hitâm buldukdan sonra mühr-i sadâret-i uzmâ yed-i mu'idd-i İvaz Mehmed Paşa'ya inayet olunub ol vakt fırsatdır

13. deyü Belgrad dârü'l-cihâdı istihlâsa azîmet olunur kal'a-i Belgrad-ı müserret nihad-ı dost ve düşmana vusûlünden sonra gayet
14. metânet üzere ta'mir ve tekmîl olunduğu şöret-i alemdir ve haricinde asker-i mevfûre-i düşman imdad içün
15. gelmiş iken mütevekkilen ale'l-kerim guzât-ı müslimîn fevc fevc yürürler ve çarhacılık ile yirmi bin askere
16. serdar nasb olunub Karaman valisi vezîr-i mükerrem Memiş Paşa hazretleri göderilür nevâh-ı Belgrad'dan
17. olan Yemeklik Çeşmesi civarına çarhacı askerinin vusûlünde gice askeri murad ider ki ilerüye çarhacıyı
18. bozar isek der-'akab büyük askeri dahî bozarız mukaddemâ 'Osmanlu yı bu tarz boza gelmişizdir deyü böyle
19. ittifak iderek askerlerini intihab idüb karşu gelür çatışur ve döğişürler ve baka baka ve dal-kılıç
20. idüp çaka çak döğişürler şecaat mîşe-zârının kaân arslanı Memiş Paşa-yı kârdan sabit kıdem olub
21. sahib-i devletden istimdâd içün teakiben adamlar irsal ider ve kendüsü dahî can u baş ile çalışur
22. akıbet ceste ceste asker irişür ve mucizât-ı fahr-ı kainat berekâtıyla küffara inhizam gelüb Belgrad
23. kurbuna varınca kırarlar ale's-sahih on sekiz bin kafir katl olundu ve esir olanları vafir idi dirler _ve ehl_

s. 316-b
1. ve ehl-i islâm askerinden ancak iki bin miktar şehid olmuş ve bade varub Belgrad'ı uzakdan hisar
2. itdiler ve birkaç eyyam top ve humbara cengi olur lakin kal-anın metaneti hasebiyle teshir olmak mümkün olmadığından
3. taşradaki tabur bil-külli münhezim olmadıkça ehl-i kal'aya havf ve ye'is gelmez deyü tekrar asker-i cerar ile Memiş
4. Paşa-yı namdar taburun üzerine ta'yin olunub el-hakk u insaf budur ki merdane yürümüş ve rüstemâne
5. revişler idüb tabur-ı makhûrda inhizam mevfûr virüb mühimmatı zabt olunur ve bundan sonra muhafız-ı kal'a
6. olan merde-i küffar inadda istikrar itmeyüb teslim-i kal'a iderler hilaf-ı şer'i ve'l kanun nakz-ı ahdleri
7. gadre makrûn olduğu hasebiyle cenab-ı aziz-i zü intikam hasaret üzere küffara hitam virüb Moskovlu'nun

8. kizb ü dürûğı bi-fürûğ ise de melâîn-i Moskov hileleri ateşine yandılar akıbet zeyl-i müsâlihe teşebbüs iderek alaman
9. dimeleri hasebiyle sulh itdiler gelelim diyar-ı Kırım sadedine çünki Or taşrasında zikr olunduğu vech üzere Moskovlu
10. münhezim rütbesiyle avdet itdiler işbu senenin güz faslında Azak tarafında müctemi olan otuz bin
11. taburı Kuban üzerine berren ve bahren yürüyüb nehr-i Kuban'ın Azak Deryasına ulaşdığı boğazında vaki olan
12. bataklık içinde bina olunan Açık nam kal'a-i sagîreyi zabt idüb ba'de ada-i şahî üzerine gelmeği
13. ta'mîm itmişler olub karadan gelenleri sahil-i nehr ve canib-i deryada konub ve bin adedden zâ'id taransaları
14. dahî yalıya gelüb birkaç top ve humbarayı kal'aya atdılar kal'adan gülle-i top geçdi gitdi ve herkes me'yûs
15. oldular ittifaken bir gice içinde be-takdir-i rabb-ı kadir deryaya furtına arız olub cemi-i sefineleri karaya bırakdı
16. ve derya suyu sahile çıkub taburun çadırların gark eyledi ve hayli küffar gark olub yat-ı virakların
17. bıragub münhezim oldular nusirtu bi's-sebâ ve ehlektü âda bi'd-deburi hadis-i şerifi mâ-sadakına mazhar
18. oldu felillahilhamd ve mukaddema Mengli Giray Han hazretleri işbu tabur haberi ile bir mikdar asker ile Kerş
19. semtine azîmet itmiş iken bade haber-i ferah eser vürûdı hasebiyle Karagöz nam karyede Ali Paşa Çiftliği'nde
20. birkaç eyyam ârâm itdiklerinde mizaclarına inhiraf gelüb Karasu Kasabası'na gelüb birkaç gün ikamet
21. ve hastalıklar izdiyâd bulmağla bade Bağçesaray'ına azîmet bin yüz elli iki senesi koyun yılında vefat
22. itdiler rahmetu'l-llahi aleyh âkıl ve reşid ehl-i marifet ve ehl-i dirayet ve sehavet padişah idi Toktamiş Giray nam bir oğlu kaldı
23. SELAMET GİRAY HAN BİN EL HAC SELİM GİRAY HAN pes han hazretleri vefat itdi ise _işbu_

s. 317-a

1. işbu senenin zilhiccesi ibtidasında kalga-ı han olan Selâmet Giray han-ı âlişân nasb olunub mîr-âhur-ı evvel
2. firârî Hasan Paşazade Abdullah Ağa teşrîfat hânîyyeye getürdüler işbu han-ı merhamet ünvan El-hâc Selim Giray Han'ın

3. ebnâsının sinnen sagîri olub lakin el-veled serrabiye mazmununca hayli halîm ve sabur ve şefkat ve merhameti mevfûr
4. ve zulm u gadrî sâlib ve dua-i hayr ulemâ ve sülehayı câlib olan sâfî-dil ve padişah-ı bi-gıll ve üç dört
5. aded şehzadeleri vardır ve ekberinin ismi Maksûd Giray'dır müşarünleyh hazretlerinin meyl ü rağbeti ibâdet u hayrâta
6. olmağla ecdâd-ı izâmından kalan câmi'-i şerif ve sara-yı mahrûka imâret-i redif-i tecdid'en binâ' olunmağa
7. himmet idüb umumen ulemâ've sulehâ dua-i hayr itdiler lakin müddet-i medîde'den berü bu kadar hanan-ı âlişân binası olan
8. sarayları bir han binâ' eylemesi akl'en müsteba'iddir ancak cenab-ı müyesserü'l-amâl tesyîr iderise ne dimelü dediler
9. alel-husus zamane göre kuvve-i mâliyye dahî olmayub amma hezâine-i gayb lâreybe muhtacdır deyü herkes mukâleme
10. iderleridi bi-eyyi hâl'in câmi'-i bâlâ înşâsına şürû' olundu işbu husus-ı mahsûs sem'i-i hümâyun hazret-i
11. Sultan Mahmud'a vâsıl oldukda imdâd-ı şehinşâhî ve inâyet-i alem-penâhî idüb hazine-i vâfire
12. ve kerâste-i vasıtâdan tekâsüre irsal olunub leyl ü nehar hıdemât-ı binada üstüvâr oldular
13. AHVAL-İ SULH-İ NEMÇE VE MOSKOV BEYANINDADIR İŞBU ESNADA Nemçe Çâsârı zeyl-i sulh u akde
14. teşebbüs idicek hilekâr Moskovlu Çariçesi ve sa'ir ceneral-i ihtiyâli bazıçesi Nemçe'den ayrılmamak
15. ve Devlet-i 'Aliyye'ye tenhâ kalmamak el-virmezdir deyü Çasar devletine ilticâ' ve maan sulh itmelerin ricâ'
16. itmekle esnâ'-i müsâlaha da Moskovlu yu dahî idhâl idüb ba'de'l-lüteyya ve'l-letî Moskov ile dahî on
17. beş aded şürût müsâlaha üzere sulh olundu ve şürût-ı merkume eğerçe mesmû' ve manzûr hakîr-i pür-taksîrdir
18. lakin işbu kitab anın mahalli olmamağla takrîri münasib görülmedi çünki Nemçe ve Moskov ile emûr-i musalaha
19. hitam bulub üsârâ'-i ehl-i İslâm Moskovlu'da ve üsârâ'-i Moskovlu ehl-i İslâmda kalmayub istirdad
20. olunmak üzere ahd ü yemin ve işbu minval üzere sulh nâme hücceti imlâ ve tarafeyne ref' olundu ve zikr olunduğu
21. üzere iki tarafdan üsârâ' redd ve istirdad olunub esir olan vezîr-i mükerrem Yahya Paşa ve Kolçak İlyas

22. Paşa hazerâtı dahî ıtlâk olunub cânib-i devlete geldiler ve Kolçak Paşa ba'del-vürûd vefat eyledi
23. Rahmetu'l-llahi aleyh Yahya Paşa-ı kerîmü'ş-şân el-yevm vâli'-i Belgrad-ı dârü'l-cihâddır ve sa'ir üsârâ-yı

s. 317-b
1. müslimînden eğerçe hayli nüfus ıtlâk olunub geldi lakin nisâ' ve sıbyânı tebdil-i dîn itmişlerdir deyü
2. salıvermediler ma'lûm olaki han-ı celilü'ş-şân nasb-ı nefs iderek iki buçuk senede iki
3. minarelü bir câmi'-i bâlâ ve ibâdetgâh-ı bi-hemtâ binâ itdi ki evvelki câmi'den ruşen u â'la olmak üzere
4. ve kezalik müte'addid sara-yı behcet efzayı ve iki aded divan-hane-i letafet-nümâ binâ olunub kanun-ı
5. Âl-i Çingîz üzere olan Sahib Giray bin Mengli Giray Han binası olan tenkel divanı ki anın mekânına
6. tertîb-i acîb olmak üzere bir divân-ı tenkel inşâ olundu ki nadir-i misl olan mesned-i divân-ı hânî'dir
7. ve tenkel dedikleri mevzu' karaçi ümerâsının yevm-i memhur-ı divan-ı hâni de mahall-i cülûslarıdır ol mahalde
8. bir havuz-ı kebir yapdırup çâr-kûşesinde fevvârelerden mânend-i âb-ı hayat sular icrâ' itdirdi
9. zeman-ı kadimde havuz-ı mezkura bal suyu doldurılub ümerâ ıyş-ı nûş iderlerimiş elhamdülillah ala dinü'l
10. İslâm haliyâ ab-ı zülâl ceryan idüb atşân olanlar reyyan ve lazım olanlar abdest alub
11. taharet-mekân olmuşdur ve derun-ı harem-i serâda hammâmlar ve ibade-i hass ve gılman bâ-herü'l-ihtisas
12. içün bir mescid-i zîba ve taşrada ki câmi'-i kebirde hanan mealî-şan edâ'-i salat-ı Cum'a ide mekânı
13. tarz-ı dilferib üzere binâ olmuşdur ehlü'l-insâf olanlar tahsîn ve aferin itdiler ve câmi'-i şerife
14. hatîb-i edib ve imâm-ı kırâ'at-ı elif ve mü'ezzinler ve kâ'imeyn tertîb-i evkâf ve tetemmâtını tekmil itdiler
15. ve taraf-ı padişah-ı cemcahdan ketb-i nefise-i bi-hemtâ getürdüb vakf-ı sultan Mahmud hazretleri olmak
16. üzere memhûr ve muhattem kitab-hane-i amireye vaz' itdiler hülâsa-i kelâm han-ı hayr-encam işbu hayrat

17. u müberrâta hitam virüb eser-i âli eyledi tekabbüllah-ı hasenâta ve kalgaylık hizmetinde birader zadesi Azamat
18. Giray Sultan bin Gazi Giray Han olub hilm ü hayası olan sultan-ı ali-şân idiler aher-i müddetine
19. karîb cüz'-i hususda birbirlerine dilgir olmağla anı azl idüb merhum Kaplan Girayzade Selim
20. Giray Sultan hazretlerini biraderzademdir mürebbi ve vasîm efendim oğludur ve valide tarafından
21. dahî karabetim vardır deyü ilerü çıkmak ma'nasına anı kalgaylık mesnedine getürdüler ve izz ü ikramını pîş-nihâd-ı
22. amâl iderek ri'âyet hatırını ele aldılar ve hakiri dahî nezd-i'aliyyelerinde hükûmet-i şer'iyye hizmetinde
23. taklîd-i kazâ itdiler ki bir sene mikdarı hizmet-i kazada oldum müşarünleyh sultan hazretleri sahibü'l celâdet olan

s. 318-a

1. HANDAN-I ŞÎRÎNİN BEĞLERİ VE SAYİR MİRZALARI VE ASIL URUĞLARI BEYANINDADIR
2. ma'lum olaki Kırım Hanlarının tertîb-i divan ve sa'ir umûr-ı râsihü'l-erkanları dört rükün beğlerinin
3. keff-i kîfayetlerine tefvîz olunub anların re'yi olmadıkça bir emr-i azîme mübaşeret olunmak kanunları değildir
4. dört rûknûn evveli Şîrîn ve sanîyen Mansuroğlu ve salîsen Barîn ve râbien Secût ta'bîr olunub Lisan-ı
5. Tatar'da bunlara dört Karaçi dirler kaçanke umûr-ı memleketden bir iş zuhur iderise dört ocak ta'bîr
6. olunan ulemâ-i izâm ve meşayih-i kirâm ki evvela zaviye-i Kulıç şeyhi ve saniyen zaviye-i Kâçi şeyhi ve salisen zaviye-i
7. Cuyinçî Şeyhi ve rabien zaviye'i Taşlı şeyhi ve sa'ir ulemâ-i Kırım'ın eşbehleri da'vet olunub ve dört Karaçi
8. Beğleri ve mirzaları ve sa'ir uruğ mirzaları ve kapu halkı ihtiyarları da'vet ü şâverhem fîl-emr mâ-sıdkî
9. üzere mûkâlemeye mübaderet iderler umûr-ı hariciyye ashabı olan ümerâ-i ulûvvü'l-arâ mukâlemeye hitam viricek şer'i
10. şerîfe mutabıkmıdır deyü ulemaya arz iderler eğer muvafık gelûr ise imza olunub huzur-ı han mekarim-i şan-ı
11. canana arz olunub mucebince amel olunur işbu diyar-ı kalîlü'l-itibarın nizamını cenâb-ı perverdegâr bu tarz

12. üzerine istikrar eylemiştir Allahu tealâ efendilerimizi ve cemî-i ümerâ sadakat-arâ hazerâtını şer'i şerîf
13. üzere kamîl-i amel müyesser idûb tarîk-i hakîk-i müstakim üzerine sebat-ı kadem nasib eyleye amin IMDI
14. Şîrîn-i sadakat karîn ümerâsının cedd-ı alâsı olan Rektemûr şecâat mevfûr Çumuç tamgalı As'dan Şîrîn
15. dedikleri şubeden ve Ankgı nâm re'is elkabıyla olan kimsenin oğlu olub Ankgı-ı merkum gayet
16. ganî ve maldâr olmağla 'âdet-i Tatar-ı celâdet iş'âr üzere REKTEMÜR BEĞ sahib-i vakûr her-bâr han dergâhında
17. saklav ta'bir olunur mülâzımetde bulunub umûr-ı lazımede istihdam olunur olmağla bundan akdem
18. Toktamış Han faslında zikr olunduğu üzere Barîkoğlu Rus Hanın asrında Dervişek Mirza nâm
19. kimesne mülûk-ı Çağataya ilçi gönderildikde Rektemür dahî ma'iyyet itdirilür ve gelüriken Toktamışın vakt-ı nikbetine
20. müsadif olub ne meretebe hizmet eylediği beyan olunmuşdur ba'd-ı zeman Toktamış Han hazretleri sadr-ı hânî
21. de istikrar bulucak va'd-ı sâbıkı üzere Rektemür'ü ileüye çekûb emîrü'l-ûmerâ' ve sağ kolunu
22. teslîm üdüb zirûh-ı aliyâ ya irtikâ itdirmişdir ki vücûhla müşîr-i müsteşâr ve sahib-i iktidar
23. olduğundan mâ'ada kıyat Mamay Beğin taht-ı nikâhında olan karındaşını Mamay'ın katlinden sonra Rektemür

s. 318-b

1. tezevvüc idüb bundan Tekene Beğ tevellüd itmişdir Pes Rektemür Beğ sahibü'l-akl ve'ş-şecâat olan mîr-i celâdet semîr
2. imişler Tatar hesabında meçîn yılı olub otuz yedi muçelinde sadr-ı emârete nâil olub yirmi dört sene
3. emâret idûb atmış bir yaşında iken Timurlenk gelüb Temür Kutluk Hanı ve Edigü Beği Toktamış üzerine taslît
4. idüb Kuray dedikleri mahalde olan muharebelerinde fevt olmuşdur ma'lûm Şîrîn Rektemür'ün hizmet-i sâbıka-
5. sı ve ba'de gelen ümerâsının sadakat-ı lâ-hikası sebebiyle tümen beği ta'bir olunur vücûhla murahhassdırlar hatta
6. her emûr-i azîme ısdar olunan yarlığ-ı beliğ hazret-i hânî mucebi üzere Şîrîn Beğlerinin dahî senedi olmadıkça

7. destûrü'l-amel olmamak üzere kanun itmişlerdir ve han tuğrasından küçük tuğra' çekerlers ve bademî mühr
8. taşurlar ve sahh çekerler ve işbu husus Mengli Giray Beğe değin mezkur ve mer'î idi ba'de biraz tenezzül itdiler
9. ve Rektemür Beğin mukaddem kî hatunundan tevellid iden Yahşi Hoca Beğ nâm oğlu dahî pederinden sonra tümen beği
10. ve cümlenin beği olmuşlar ve fî-nefsü'l-emr nadirü'l-misl olan zat-ı kerîm imişler ve yılkı yılında doğmuşlar ve beğ
11. oldukdan sonra mukaddemâ olan Timurlunun muharebatında Demürkapu Dağları'nda perakende tavattun iden çokluk
12. illeri ihrac idüb İdil'e ve ol havaliye götürüb sa'ir halka ilhak itmişdir ki eslâf-ı cera'it
13. ve icrâ itmediği işlere muvaffak olmuşdur işbu minval üzere handan-ı Şîrîne mîr-i mîrân olanlar mazbut olub
14. lakin sa'ir mirzaları gereği gibi mazbut olmamağla ancak baş beğlerinin esamisini tahrîr idelim ve Toğrak nâm
15. beğden aşağısını bi-hasbe'l-erkân tastîr idelim evvela Rektemür Beğ, Yahşi Hoca Beğ, Tekene bin Rektemür Beğ,
16. Timur Hoca bin Yahşi Hoca Beğ, Mamak bin Tekene Beğ Sebetek Beğ Eminek Beğ Yusuf Beğ Devletek Beğ
17. Agış Beğ Memiş Beğ Bahtiyar Beğ Tuğrak Beğ Yunus Beğ Bağırgan Beğ Babay Beğ Ak Mamay Beğ
18. Hacı bin Toğrak Beğ Kutlu Giray bin Hacı Beğ Sufî Muradşah Beğ bin Hacı Beğ Azamat Beğ Hacı Beğ
19. Mengli Giray Beğ bin Mustafa Mirza bin Kutlu Giray Beğ El-hâc Cihan Giray Beğ bin Mustafa Mirza Kaân Mehmed Beğ
20. bin Azamat Beğ Rektemür Beğ bin Haciş Mirza bin Azamat Beğ Alp Giray Beğ bin Mengli Giray Beğ Velîşâh
21. Beğ bin Kutluşah Mirza bin Muhammedşah Mirza bin Kutlu Giray Beğ Kadirşah Beğ bin Alişah Beğ bin Arslan bin Kutlu
22. Giray Beğ Mübarekşah Beğ bin Kutluşah Mirza-yı müşarünleyh El-hâc Cantemür Beğ bin El-hâc Kaân Muhammed Beğ bin Azamat
23. Beğ El-hâc Muhammedşah Beğ bin Arslanşah Mirza bin Kutlu Şah mûşarünleyh Sefer Gazi Beğ bin El-hâc cihan Giray Beğ

-'Osman Beğ-

s. 319-a

1. ‘Osman Beğ bin Muradşah bin Abbas bin Azamat Beğ ki elyevm Beğdir İMDİ Yahşi Hoca ile Tekene Rektemür Beğ oğlıdır
2. ve Timur Hoca bin Yahşî Hoca ve Memak bin Tekene ve Eminek bin Memak ve Tuğrak ve Bağırgan ve Yunus Beğler
3. Bahtiyar oğullarıdır HACI BEĞ baş beğ iken ve yaşı dahî seksenden ziyade iken meşhur İslâm Sultan
4. ma’iyetiyle Ali Mirza bin Bağırgan Beğ ihtiyarı katl idüb kendü beğ oldukda Hacı Beğin oğulları
5. Kutlu Giray ve Sufî ve Azamat kazak çıktılar ba’de-zeman Şahin Giray’ın biraderi Muhammed Giray Han
6. gününde gelüb Ali Beği kısasen katl murad itdiklerinde Ali Beğ sefine ile Anadolu’ya firar itdikde
7. ebnâsını katl itdiler fakat Yusuf nâm bir tıfıl-ı sagîri kaldı lakin anı Şîrînlikden tard itdiler sultek
8. oldu Yusuf oğlu Kutluşah ve anın oğlu ihtiyar Alişah-ı sûfî-i hakîr dahî görmüşümdür ki kara kişi
9. olmuşıdı BUNDAN SONRA bundan sonra Kutlu Giray bin Hacı Beğ beğ oldu adil ve merhamet ile
10. kadîm-i terfî eylemiştir Muhammedşah ve Mustafa ve Arslan ve Celâl oğulları oldu MUHAMMEDŞAH nâm büyük
11. oğlunun Kutluşah ve Temürşah nâm oğulları olmuşdur ve Kutluşah Mirza hayli âkıl ve kemal mirza imiş
12. Arslanşah ve Velişah ve Mübarekşah ve El-hâc Mirza nâm oğulları oldu ve Arslanşah’dan El-hâc Muhammedşah
13. ve Mustafa nâm oğlu oldu ve El-hâc Muhammedşah Beyin Hüseyin Gazi ve Salih ve Ali nâm oğulları oldu
14. VE TEMÜRŞAH bin Muhammedşah’dan Muradşah doğdu bundan İvaz ve Hacı Giray ve Devletşah ve Alişah
15. ve Bolatşah nâm oğulları oldu ve Mustafa bin Arslanşah’ın Temürşah nâm oğlu oldu
16. VE MUSTAFA bin Kutlu Giray Beğ’in tev’em olmak üzere Mengli Giray ve El-hâc Cihan Giray nâm
17. oğlu oldu ve Mengli Giray’dan Alp Giray ve İnâyetşah ve Kemal ve Muhammedşah ve Muradşah nâm oğulları
18. oldu ve Alp Giray’ın Adil Giray ve Azamat ve Muhammedşah ve Ahmed Giray ve Mahmud nâm oğulları oldu

19. ve Adil Giray'ın Dilsiz Bahadırşah nâm oğlu vardır ve Ahmed Giray'ın Derviş nâm oğlu vardır ve Mahmud'un
20. dahî oğulları vardır ve İnayetşah bin Mengli Giray'ın Kutlu Giray ve Bahadır Giray ve Adil Giray ve Kemal
21. nâm oğulları vardır fakat Adil Giray'ın Toktamış ve Cihan Giray nâm oğulları olub Toktamış'dan İnayetşah
22. nâm oğlu kaldı ve Cihan Giray'ın dahî üç dört oğlu varmış Lâ-arefe ismihüm KUTLUŞAH oğlu
23. Velişah Beğin Seferşah nâm oğlu ve anın Bahadırşah nâm oğlu vardır MÜBAREKŞAH bin Kutluşah Mirza'nın

s. 319-b
1. İsmail nâm bir ibn-i kerimî olmuşdur ki bilâ-veledin vefat eyledi EL-HÂC MURTAZA MİRZA'NIN Abbas ve El -hac
2. Cin Mirza ve İnayetşah ve Azamat ve Muhammed ve Mustafa ve Ak Mehmed ve İsmâil nâm sekiz oğlu oldu ARSLAN
3. bin Kutlu Giray Beğin Alişah Beğ nâm Or'a beğ olan oğlu oldu ve Alişah Beğin Kadirşah ve Arslan
4. ve Mustafa nâm oğulları oldu ve Kadirşah Beğin Ak Mirza ve Temür Gazi ve Şîrîn Gazî ve Özdemir
5. ve Kutluşah nâm oğulları oldu ve Arslan Mirza'nın Kaplan ve 'Osman ve Devletşah ve Muradşah ve Kemal
6. nâm oğulları oldu ve Mustafa Mirza'nın Murtaza ve Arslan Ali ve Muhammed ve Musa ve Mübarekşah nâm oğulları oldu
7. ve Kaplan bin Arslan'ın Muhammed ve Ak Mirza ve Süleymanşah nâm oğulları oldu 'Osman bin Arslan'ın Muhammed Bâkî nâm
8. oğlu oldu ve Devletşah bin Arslan'ın Muhammed Giray ve dahî bir iki oğlu oldu ve Muradşah bin Arslanın dahî birkaç
9. oğlu vardır ve CELAL bin Kutlu Giray Beğin Ahmedşah nâm oğlundan Hacı ve Şîrîn Gazî nâm oğlu
10. oldu ve Hacı'dan Celal ve Muhammedşah nâm oğlu oldu ve Celal'den Velişah ve Muhammedşah'dan Kantemür nâm oğlu
11. oldu ve Şîrîn Gazî bin Ahmedşah'dan Hüseyin Gazi nâm oğlu ve Hüseyin Gazi'nin Alişah ve Ahmedşah
12. nâm oğlu oldu EL-HÂC CİHAN GİRAY BEĞ bin Mustafa Mirza bin Kutlu Giray Beğin Gazişah
13. ve Muhammedşah ve Ablülazîz ve Abdülvelî ve Ebu Sa'îd ve Murtaza ve Sefer Gazi ve 'Osman ve Hüseyin Gazi ve Seferşah nâm

14. on aded oğlu oldu ve Gazişah'ın El-hâc Muradşah ve İnayetşah ve Seferşah ve Kutluşah ve Celal
15. ve Ali nâm oğulları oldu ve Abdülaziz'in Bahadır ve Cihan Giray nâm oğlu olub Bahadır'dan Azamat ve Velişah
16. nâm ve Cihan Giray'dan Murad nâm oğlu oldu ve Abdülvelî'nin Muhammed nâm oğlundan Kasım ve Abdülbakî ve Abdülvelî
17. nâm oğulları oldu ve Ebu Sa'id'in İlyas ve Musa ve Muhammed Ali ve Mustafa ve Murtaza nâm oğulları oldu
18. ve İlyas'ın Mübarekşah nâm oğlu oldu ve Murtaza'nın 'Osman nam oğlundan Bahtşah ve Bolatşah ve Bahadırşah
19. ve Muhammed ve Cantemür nâm oğulları oldu ve Sefer Gazi'nin Kaya Velîşah ve İsmail nâm oğlu oldu ve Seferşah'ın
20. tev'em olmak üzere Mustafa ve Alişah nâm oğlu oldu ve 'Osman ile Hüseyin ve Gazi'den nesl yokdur
21. ve Gazişah oğlu El-hâc Muradşah'ın Ahmedşah nam oğlu vardır SUFİ Muradşah bin Hacı Beğden nesl yokdur
22. VE AZAMAT BEĞ bin Hacı Beğin Haceş ve Kaân Muhammed ve Abbas ve Zor Mirza ve Tin Paşa nâm oğulları
23. oldu Haceş Mirza'dan Rektemür ve İvaz ve Alpaşa ve Çubar Muhammedşah ve Çin Mirza nâm oğulları olmuşdur

-ve Rektemür'ün-

s. 320-a

1. ve Rektemür'ün Muhammed şah ve Alişah ve Azamat nâm oğulları oldu ve Alişah'dan Selman ve Kutluşah ve Ahmed şah nâm oğlu
2. oldu ve Azamat'den Kazak Kasbolat nâm oğlu olub Kazağın Maksûd nâm oğlu vardır İVAZ BİN HACİŞ'İN
3. Kutlu Giray ve Hacı Giray nâm oğlu oldu ve Kutlu Giray'ın Kutluşah nam oğlu var'dır ve Hacı Giray'ın
4. Şîrîn Gazi ve Hüseyin Gazi ve Cin Giray ve Arslanbek ve Muhammed Giray ve Nevruz ve Gazi nâm oğulları
5. oldu ve Hüseyin Gazi'nin Muhammed Giray nâm oğlu vardır ve Şîrîn Gazi'nin dahî bir oğlu vardır KAN
6. MUHAMMED BEĞ ~~HACİŞ MİRZA BEĞ~~ Azamat Beğ'in El-hâc Cantemür ve İnayetşah ve Arslan ve Sırtlan nâm oğulları vardır
7. ve El-hâc Cantemür'ün Bahadırşah ve Muradşah ve Kantemür ve Ali ve Mustafa ve İnayetşah nâm oğlu olub Bahadırşah

8. Mirza'nın Ali ve Azamat ve İslâm nâm oğulları oldu ve kendüsü bin yüz otuz sekiz tarihinde Kuban canibinde
9. babasıyla kazak çıkub gezdiği Kaplu civarında Çoban Girayzadelerden Hacı Giray Sultan vesâtetiyle katl
10. ü şehid olmuştur ve Mustafa bin El-hâc Cantemür'ün Kan Muhammed nâm oğlu oldu ve Kantemür'ün Sübhan Gazi nâm oğlu
11. oldu MENAKIB EL-HÂC CANTEMÜR BEĞ mir-i müşarünleyh handan-ı Şîrînyanda mir-i mirân-ı zi-şân
12. Allahü azîmü'ş-şân baht u sa'adet ile tev'em halk eylemiştir ki ve ahibbâsı ve a'dâ'sı ana ikram ve serfürü
13. eylemek emr-i zarûrî olub hanan-ı meali-şan hazeratı dahî ister ve istemez ikram ve ihtiram iderleridi
14. ve bezl-i atâ ve ihsan-ı kerem peymaların ifrat üzere inayet idüb terfi iderleridi el-hakk ve insâf
15. budur ki müşarünleyhin hilkati cesim ve muhib ve kelimât-ı emîranesi latîf ve edîb ve tarz-ı Tatarı
16. üzere kelâmı nâfiz ve müesser ve cûd u sehâsi asrına göre hatem ü bermekiden mu'teber ve nazarında hezaran-ı altun
17. bir mankır miktarı ve lütf u itâsı ulemâ' ve sâdât u ümerâ ve sa'ir reâya ve berâyaya anân-ı fenan masfûr
18. ve mebzûl olub eyyam ve leyâli de mutbah-ı amiresinden şilan emiranesi ve at'ime-ı nefise kerimanesi gayet
19. kesir olub Devlet-i Kırım değil Devlet-i 'Aliyye vükelâsından birisine belki müyesser değildir deyü söylenür idi
20. ve işbu tertîbat nereden gelür ve nice irüşür dirleridi ancak mün'am-ı hakiki bilâ-zevâl matbah-ı gaybiyye
21. sinden bilâ-emhal'in isâl eylediği müşahede olunurıdı eğerçe tab-ı şeriflerinde bir mikdar hiddet ü ateş
22. tabi'at olub haşince kelâm sadır olsa dahî deruni sâfi ve iman ve islâm ve kemâl-i şâfi ve kâfî
23. olmağla derhal nefsü'l-levvamesi levm iderek tevbe ve istiğfar bâr-gâh hazret-i gaffâr iderek herkesi

s. 320-b

1. arzen ve tatyîb kaydına düşer idi ve derununda gall ü gaş ve buğz u adavet tutmazdiki alâmet-i iman
2. olduğu nümâyândır ve tûl-i ömründe tevfik-i hüdâ refîkî olub her harekât ve sekenâtını müstes'id ve eyyam ve leyâli

3. si es'ad oluridi ve asker-i nusret esere serdâr oldukça feth ve zafer rehber ve her gazası mu'teber olub
4. ganâ'im-i bişümâr ile guzat-ı müslimîn ve sa'd-ı medar olurlaridi ve sinn-i şerifleri doksana karîb olub
5. zaman-ı pîrlikde herkese tûl-ı amel ve tama'kârlık ile muhall olması emr-i bedîhî iken bunda hilafı zuhur-ı
6. seha ve keremi mevfûr olmuşidi ve cevâmi' ve sa'ir mesacid ve medaris ve me'abid binâ' iderek ve ba-husus merhum Devlet
7. Giray bin Selâmet Giray Han binası iken inhidâme karîb Kuluç Câmi-i kârgîr binâ' olmak üzere ta'mîr
8. ve belki tecdid-i rütbesine takrîr eylemişdir ve ahir ömründe zümre-i ulemâ' ve fırka'-i meşâyîh ve süleha silkine dahil olarak
9. ve her-bar dergâh-ı bi-niyaz birle ağlayarak bin yüz elli altı sıçan yılında dar-ı ahirete intikâl eylediler
10. rahmetu'l-llahi aleyh ve her-bâr erbâb-ı hased ü ihtiyal babında istikrar iderek fırsat-güzâr idiler be-takdîr-i Rabb-ı kadîr
11. birkaç sene diyar-ı Kırım'dan icla ve Abaza ve Kalmuk semtlerinde iskân ve ivâ itdiler akıbetü'l-emr cenâb-ı
12. hakk ve feyyâz-ı mutlak merhametine mazhar idüb râiyet olunarak ferîh ve fehûr hane-i âlîlerine teşrîf
13. ve ikrâmât-ı cezile birrle taltîf olundılar gerçe kul hatasız olmaz lakin semere-i imân ve istiğfar ve ifanın iktizası
14. üzere kemâkân müşâr-ı bi'l-benân ve rayegan oldular ve sâbıkü'l-beyan El-hâc Murtaza Mirza bin Kutluşah Mirza
15. ile mukaddemâ kardaş ve pâdâş ve refîk ve yoldaş idiler aher vakitlerinde meyânelerine şikâk ve iftirak düşüb
16. beynûnetleri oldu hak budur ki ikiside zât-ı pâk sahib-i idrâk olan umerâdan idiler El-hâc Murtaza'yı
17. dahî tavsîf-i tatvîl-i kelâma müeddi olmağla icâz idelim ol dahî ulemâdan add olunacak kadar maârîf
18. şinâs ve adâlet-i istinâs olub mehma emken ilmiyle amele ibtidar ve sahâ' ve keremde istikrar üzere olan
19. emîr-i bi-nazîr idiler ve her hususda El-hâc Cantemür'e mu'adil rütbesinde vasf olunurlaridi bin yüz kırk
20. senesinde Mengli Giray Han'ın asrında Bucak üzerine Adil Giray Sultan'ın dağdağasını def' içün asker
21. vardıklarında yanık palangada maraz-ı zehîrden vefat itdiler rahmetu'l-llahi aleyh ABBAS MİRZA BİN AZAMAT

22. BEĞ merhumun Muhammedşah ve Ahmed ve Murtaza ve Muradşah ve İslâm nâm oğulları oldu Muhammedşah'dan Adil ve Mustafa
23. ve Ahmed'den Seferşah ve Ali ve Muradşah'dan 'Osman Beğ ve Murtaza'dan Mübarekşah ve Azamat ve Kadirşah nâm oğulları

-olub-

s. 321-a

1. olub ve 'Osman Beğ'den dahî İnayetşah nâm oğlu oldu ve Mübarekşah'ın dahî İnayetşah nâm
2. oğlu vardır ZOR MİRZA BİN AZAMAT BEĞ'DEN Temürhan ve Selmanşah ve Ahmedşah doğub ve Temür
3. Han'ın Ak Mirza ve Can Mirza nâm oğlu oldu ve Selmanşah' ın Bahtşah nâm oğlu ve Ahmedşah' ın
4. Temürşah ve İsmâil nâm oğlu oldu TEN PAŞA bin Azamat Beğ'den Kaplan ve Müberekşah ve Celantemür
5. ve Kutlu Giray nâm oğlu olub ve haliyâ Celantemür'den Ak Mirza ve Kutlu Giray'dan Kan Mirza nâm
6. oğulları vardır PES MA'LÛM OLA Kİ ümerâ-i mütekaddemîn Çingîziyye-i Şîrîniyye'nin evveli zikr
7. olunduğu üzere Rektemür bin Danıngı olub otuz yedi muçelî olan meçin yılı emaret bulub
8. yirmi dört sene beğlik idüb atmış yaşında Toktamış Han'ın Timurlenk ile muharebesinde fevt olmuşlar
9. ve Yahşî Hoca bin Rektemür Beğ'in yılı yılkı imiş ve Tekene bin Rektemûr'ün yılı koyun imiş kırk dokuz muçelinde
10. Beğ olub yirmi beş yıl beğlik idüb yetmiş dört yaşında vefat eylemiş dirler ve Temür Hoca Beğ dahî koyun
11. yılı beğ olmuşdur ve Mamak Beğ sıçan yılı beğ olub on dokuz yıl beğlik idüb yılkı yılı fevt olmuş
12. ve Eminek Beğ yılkı yılı beğ olmuş ve Sitek Beğ on yıl beğ olmuş ve Devletek Beğ iki yıl beğ olmuş
13. Ağaş Beğ bars yılı beğ olub on beş sene beğlik idüb yılan yılı fevt olmuş Mamak Beğ yılan yılı
14. Beğ olub yedi yıldan sonra kara kiyik yılı fevt olmuş ve Bahtiyar Beğ sıçan yılı beğ olub dört yıl
15. beğlik idüb koyun yılı fevt olmuş Tuğrak ile Yunus Beğ'in beğlikleri beş yıl olmuş Ak Mamay Beğ

16. sığır yılı beğ olub on iki seneden sonra sığır yılı fevt oldu Hacı Beğ sıçan yılı beğ olmuş
17. Tekene Beğin içkisi olan il Şibân imiş ve Mamak Beğin ili Türkmen imiş Mamak Beğin ili kazak imiş
18. MA'LÛM OLA Kİ işbu asırda mevcud olan mirzayan bi'l-cümle Tuğrak oğlu Hacı Beğin neslidirki Kutlu
19. Giray ve Sufî ve Azamat nâm üç oğuldan Sûfî'de erkek nesil yokdur ancak Kutlu Giray ile
20. Azamat'in evlâdıdır ve sâbıkü'l-beyan Mengli Giray Beğ kırk seneden ziyade beğ olub asrı
21. dahî vilâyet-i Kırım'ın ganimet ve refâhiyyet vakti imiş ve halîm ve selîm ve baba-yı âlem olan emîr-i kebîr imiş
22. ve El-hâc Cihan Giray Beğ gayet şecî' ve edîb ve âkıl ve lebîb beğ olub on beş sene emaret
23. itmişler ve El-hâc Kan Muhammed Beğ gayûr ve muhîb ve âkıl ve lebîb olan merd-i edîb imişler ve birkaç kerre

s. 321-b
1. kol başı ya'ni ser-asker oldukda feth ü nusret bâri te'ala yârî olub ganâ'im-i kesire ile gelmişler müddet-i emâretleri
2. _boşluk_ sene olub ve müddet-i ömrleri atmış _boşluk_ sene ve tarîk-i hacda Medine-i resulullah'da vefat ve defn olunmuşlar
3. ve Rektemür Beğ bin Haceş Mirza gayet cesur ve bahadır ve şecâ'atde mesel-i nâdir olub lakin tabi'atında hoşnut
4. ve arz-ı şengenlik'de ferîd ü gâyet olduğu hasebiyle Kadirşah Beğ merhumu mirzalığı vaktinde darb
5. u sitem eylediği namus-ı Şîrînyâne sirayet idüb_boşluk_ sene emaretinden sonra cümlenin ittifâkıyla nefy
6. olunub akıbetü'l-emr Rûm ilinde vefat eyledi ve sinnî yetmiş üçde idi Alp Giray Beğ Mengli
7. Giray Beğ Çelebi ve müstakîm ve gayet za'îf ve nahîf ve selîm ve halîm imişler Rektemür nefyînden sonra emâret
8. rütbesinde urûc idüb _boşluk_sene beğlik ve_boşluk_ sene ömr sürüb vefât itmişler Velişah Beğ bin Kutlu
9. şah Mirza memduh-ı ümerâ ve alk u rezânet ve kerem ve sehâvet ile bi-hemtâ olan beğlerdendir kendüsü halîm

10. ve sabbur ve istikâmet ve hayâsı mevfûrdur dirler müddet-i emareti_boşluk_ sene ve ömrü_boşluk_senedir Kadirşah
11. Beğ bin Alişah Beğ bezl ü atâsı mevfûr ve kalbi sabbûr olan mîr-i sütûde zamîr idiler ve kimseye zulm eylemez
12. ve tarîk-i gadr ve hayfa gitmez lakin düşman-ı dine şedid ü harb ve darb a'dâda be's ve hadid üzere olub müddet-i
13. ömürleri_boşluk_ sene ve emaretleri_boşluk_ senedir Mübarekşah Beğ Bin Kutluşah Mirza pâk-ı iz'ân
14. ve rüşd-ü sadâdı beynü'n-nâs müşâr-ı bi'l-benân ve mütekellim fesahat beyan olub her emürleründe akılâne hareket
15. ile umûr u memlekete meşiyyet virirleridi gözleri a'mâ ise dahî nûr-ı kalbleri beynâ olub müddet-i emaretleri
16. on beş sene ve müddet-i ömrleri yetmiş_boşluk_sene idi El-hâc Cantemür Beğ El-hâc Kan Muhammed Beğ
17. hazretlerinin ta'rîf ve tavsîfi bundan akdem biraz tahrîr olunmuştur hülâsâ-i kelâm tavsîfden müstağni ve gönlü
18. ganî olan zât-ı saadet ayât u etvâr ve iktidârı ayât u beyyinât olan muvaffak ve mu'eyyid mîr-safa-i semir
19. ve müstes'id idiler müddet-i ömrleri seksen yedidir ve iki kere emaretlerinde müddetleri yirmi bir senedir El-hâc Muhammedşah
20. Beğ bin Arslanşah Mirza âkıl ve hûş sahibi ve hılm u sabrın musahibi ve ırz u namus-ı handanın
21. ragıbı ve istırahat-ı ibadullahın talibi olan mîr sahib-i tedbîr idiler müddet-i ömrleri seksen bir ve müddet-i emareti
22. dört sene idiler Sefer Gazi Beğ bin El-hâc Cihan Giray Beğ şecâat ve gayret ile mevsuf
23. ve beynü'l-ümerâ bahadırlık ile ma'rûf idiler ve gayet maldâr olub lakin biraz hasset birle mezkur idiler _müddet-i_

s. 322-a

1. müddet-i emareti üç sene ve müddet-i ömrü yetmiş sekiz sene idi 'Osman Beğ bin Muradşah Mirza evâ'il-i
2. halinde fakr-ı vifâk ile bî-tâk olub lakin sinni hasebiyle rütbe-i emarete geldi mehmâ-emken salâh ve sadâda gelüb
3. tebdîl-i şekil ve ahval idüb asrına göre eyüce beğ oldular min indullah-ı müeyyid olan handan-ı azîmü'ş-

4. şân-ı Şîrînyandır te'sîri olmak müsteb'ad değildir ve el-yevm bin yüz atmış bir senesidir mîr-i mîrân-ı
5. Şîrînyândır ve sâ'ir Şîrîn mirzaları ki ekseri salâh ve sadâd üzere âkıl ve reşâd ashabıdır
6. ve haliya Bolatşah bin Muradşah Mirza kalgay Şîrîndir halîm ve sabur mirzadır ve Hüseyin Gazi
7. bin El-hâc Muhammedşah Beğ nureddin haliya mesned-i nureddinlikde câ-yı nişîndir ve haylice mütekellim ve reşîd mirza-yı
8. sa'iddir Kutluşah bin Kadirşah Beğ müstakîm ve sâfîdil mirzadır ve Mahmud bin Alp Giray Beğ dahî çâkır nehalü
9. zâlim değildir ve hilmi gâlibdir ve Musa bin Ebu Sa'id Mirza haylî reşîd ve çokluk umûrunda sa'îd olan mîrza-yı âlişandır
10. Mustafa Mirza bin El-hâc Cantemür Beğ ekser akranından yek olan sahib-i diyânet ve âkıl ve rezânet sahibi
11. ve ilm ü ma'rifin musâhibi mirza-yı celîlü'ş-şândır tâlib-i ilm ve ma'rifet ve râgıb zühur-ı ahiret olan
12. sahib-i menkabet olmağla bin yüz altmış senesinde hac-ı şerîfe rahle-bend azîmet olub altmış birde
13. hac-ı mebrûr ve sa'i meşkûr ile sâlimen geldiler ve pederinin veledi salihi olub ism-i şerîfi Mustafa olduğu üzere
14. el-esma-i tenezzülü min'es-sema mazmununca emsal ve akranından ıstığa olunan ehlü'l-vefâ' ve ve's-safâdır
15. ve şecâ'atden behredar ve mürüvvet ve insaniyetde ırz ve namusu üzere bir karardır lakin çokluk meşakkat
16. ve mazlumen felekzede olub merhum pederine vâki nekebâtda hayli zahmete mübtela ve yed-i zalimînde mübtelâ-yı
17. renc u anâ' olması hasebiyle vücûd-ı şerîfinde illet-i maraz mevcuddur Allah'a emanet ola ve Abbas ve El-hâc
18. Çîn Mirza ebna El-hâc Murtaza dahî eyü mirzalardır ale'l-husus El-hâc Çîn Mirza mütedeyyin ve gayyûr düşman-ı dine
19. gayet bahadır ve cesur olub ümmet-i Muhammed'e hıdemât-ı mebruresi sebkat üdüp ve haliya vas'î miktarı üzere
20. hayr-endîş ve sadakat-gîş dir ve biraderen sagîri olan İnayetşah Mirza âkıl ve reşît ve diyanet-i istikametde
21. metin-i sedîd ve kerem ve sehâsı ve ni'met-i atâsı memdûh ve müstesnâ olan mirza-yı mürüvvet-peymâdır ve Salih Beğ bin El-hâc
22. Muhammedşah Beğ âkil ve sabbur ve kelâm-ı atâsı mevfûr olan mîr-i vakûrdur El-hâc Muradşah ve Celâl Mirzalar

23. Gazişah beğzadelerdir ki el-yevm akranı meyanında medh olunurlar ve pâk-nihâd olub arz-ı emareti ihyaya

s. 322-b

1. râgıb olan mirzalardır ve Devletşah ve Muradşah ebnâ Arslan Mirza ve Muhammed bin Kaplan Mirza ve Şîrîn Gazi bin
2. Kadirşah Beğ ümerâ-i Şîrîn meyanında sayılur ve ellerinden geldiği mertebede memlekete hayır sunarlar eyü mirzalardır
3. ve Bahadırşah bin Seferşah Mirza eyülerin yolunu izler ve mirzalık rütbesini gözler pak ve sahib-i idrâk
4. olan mirzadır ve Ali ve İslâm ebnâ-i merhum Badırşah Mirza dahî Azamat Beğ oğulları içinde ve belki sa'ir
5. Şîrînyân meyanında ehlü'l-ırz ve mirzalık tarîkasını ellerinden geldiği mertebede talib olan mirza-yı zî-şândır
6. Allah'a emanetlerdir ki ilerüye gelür ma'mûl olunur ve Kan Muhammed bin El-hâc Mustafa Mirza dahî el-ırkı nizâ'a
7. mazmûnu üzere cedd-i emcedi olan El-hâc Cantemür Beğ tarîkini ister ve ar ve nâmus üzere âkil ve bâzil olan
8. yaş mirzadır inşallahu teâla vakti ile baş mirza olur ümmîd olunur pes hândân-ı Şîrînde mirza çokdur cümlesini
9. tahrir eylemek emr-i asîr olmağla tay-i kelâm idelim cümleleri ellerime emânetdir hayırlı olan işlerin Allahu teâla asân götüre
10. ve eğri yolda olanlarına istikâmet ihsân eyleye Amin MA'RUF VE MEŞHÛR OLAN EDİGÜ
11. BEĞ VE ANIN EVLADININ İCMALEN AHVALİ BEYANINDADIR imdi Edigü Beğ hususunda Es-Sine-i Nâs'da
12. kıyl ü kâl mâlâmâldır lakin ehlü'l-insâf olanlara naklen ve âkılen sû-i zânnı terk idüb herkese yaramaz
13. isnâd itmeği eylemek lazıme-i diyanetdir hasm-ı kavî olanların Edigü Beğ hakkında irâd eyledikleri mechûlü'n-nisbliği
14. vâki' ise kibr ve nehûd ve hasb u nesb hususunda gayet tecessüse müsâr'at iden Özbek Tatarı ana ve anın
15. evlâdına ser-fürû eylemek değil yanında ilişmezleridi pes Tarih-i Özbek ve takrîr-i müverrihîn üzere ısgâya
16. sezâ' olan kelâm budur ki MİR-İ KEBİR EDİGÜ BEĞ BİN Kutlu Kıya Beğ bin Kadir Kıya Beğ bin İslâm Kıya

17. Beğ bin Karapçı Beğ bin Töreme Beğ bin Baba Âlim şeyh ‘Ârifbillah Tuğlas bin şeyh İbrahim bin Celâleddin
18. sultanü’l-ulemâ eş-şeyh Bahâeddin veled bin eş-şeyh Safâ bin eş-şeyh Has bin eş-şeyh Kaydâr bin eş-şeyh Halid bin eş-şeyh
19. Murad bin eş-şeyh Ka’b bin Muhammed bin Ebu-bekr es-sıddîk radı Allahu anhdır ki tertîb-i neseb ve’l-ahseb Mîr-i Edigü işbu
20. veche üzere tahrîr-i tevârih-i Özbekyân dır tevâ’if-i Nogay tekebbür-i arâ-yı asl Özbek halkı ve hadîs-i şerîfde
21. mezkûr olan ehl-i faris zümresinden olmağla nesl-i Kureyş ve ba-husus fırka’-i benî Haşime seyyîd sultan deyü cân
22. virûrler ve Mîr-i Edigü’ye olan rağbetleri dahî bizim takrîrîmizi te’yîd ideyerdir EDİGÜ BEĞ Kadir Berdi bin Toktamış
23. Han ma’rekesinde Şîrîn Tekene ve Barın Seray ve Kongrat Haydar Beğlerin himmetiyle katl olundukda ebnası perişan olub

s. 323-a
1. Nureddin bin Edigü Beğ vilâyet-i Tura’ya gidüb ol vilâyetde vefat idüb na’şını Sarayçık
2. vilâyetine getürüb defn itmişlerdir Abbas Vakkâs nam iki sagîr oğlu kalub Sadem Kıpçağının
3. babaları olan Sadem atalık müşârün ileyhümayı alub vilâyet be-vilâyet tebdîl-i hâl iderek gezüb
4. aherü’l-emr mirzalar adem haddine gelüb ve nöker sahibi olub Sadem Atalığın nesli kendü nesillerinin yanında
5. her vechle azîz ve muhterem olmaların ahd ü kanun itmişlerdir ve el-yevm merâ’at olunur VAKKAS BİN
6. NUREDDİN oğlu Musa Beğ’dir ve Musa Beğ’in hanzade zevcesinden İsmâ’il Beğ tevellüd eyledi
7. ve Seyyid Berke rahmetu’l-llahın kızı olan Şerife zevcesinden Mamay ve Al-çağır ve Şaydak ve Toğan nâm oğulları
8. tevellüd eyledi İsmâ’il evlâdına yedi avul dirler ve seyyîd kızının ismi Sultan Hanım olmağla anın evladına
9. Sultan oğlu dirler ve İsmâ’il mezkurun bir vâlideden olan biraderleri Şakmamay ve Sağım ve Abdullah ve Can
10. Arslan mirzalardır ve cümlenin pederi Musa Beğ olub valideleri iki olduğundan ötürü iki ananın

11. oğlu ta'bir olunur ve İsmâil'in oğlu Ten Akmât'dır ve Ten Akmât'dan Urmembet Ve Ten Muhammed ve Mümbit
12. ve Mamay ve Aksak ve Eşterk ve Caşterk nâm mirzalar tevellüd eyledi ve Canmembet oğlu deyü haliya Kıpçak
13. mirzalarına dirler ki El-hâc Yağmuçı ve El-hâc Ağaş andandır ve Membet oğlu deyü Hıtay Mirzalarına dirler ki El-hâc
14. Sırtlan ve Rus ve sa'ir mirzalardır ve Mamay oğlu Bay oğlu dedikleri halkın mirzalarıdır Uzun
15. oklu Arslan Beğ ve Kutluşah ve sa'irleridir ve Aksak oğlu dedikleri Burlak mirzalarıdır ki Ak Membet
16. ve Sultan Ali ve Câksât ve Cabâğı ve sa'irleridir ve Eşterk oğlu dedikleri meyk-i Tana'da olan meyk
17. mirzalarıdır ve Caşterk oğlu dedikleri vilâyet-i Kumuk'dan gelüb meyk-i Tana'da sakin olan Kondura
18. meyk dedikleri kabailin mirzalarıdır ve işbu mezkurata Yediçeki oğlu dirler ve Can Arslan ve Şâtı mirzalar
19. Kilçi nâm halkın mirzasıdır ve Şak Mamay ve Şagîm Cemboyluk dedikleri halkın mirzalarıdır ve Abdullah dedikleri
20. Yedisan halkının mirzasıdır VE SÂBIKAN beyan olunan Sultan Hanım'ın oğullarından Mamay oğlu
21. Akkerman adasında olan Mamay oğludur Al-çağır oğlu Orak'dır ve Orağ'ın Karaşay ve Gazi dediği
22. iki oğlunun Karaşay oğlu Ali ve Azamat ve Biy mirzadır ki haliya Akkerman'da Orak oğlu deyü ma'rûf
23. olan işbu Karaşay oğludur ve Gazi bin Orak'dan Kân Mirza doğub anın oğulları Davibek
24. ve sa'irleridir ki haliya anlar dahî Akkerman'a varub Karaşay oğluna hıssım olmuşlardır VE TEN AKMAT
25. oğlu Urmembet'den Kara Kilmembet ve Arslan ve Ali ve Şaydâk nâm mirzalar doğub ve Kara Kilmembet'den Vakkas
26. ve El-hâc Beğ Mirza ve sa'irleri doğub ve Vakkas'dan Tokta Küçük Tokta Küçük'den Nureddin ve andan Ten Akmât Beğ doğmuştur ve Hacı Beğ Mirza'dan

s. 323-b

1. El-hâc Yusuf Beğ ve Eşterk Mirza ve Kan Mirza doğdu ve Arslan bin Urmembet'den Adil ve Kutluk

2. Temür ve Kantemür doğdu ki Urmembed oğlu meyanında olan umumen Nayman bunların nökeridir ve haliya
3. bunların ebnasının elindedir ve Ali ile Şaydâk ebna Urmembet bunlar ikisi bir validedendir ve Lunga tesmiye
4. olunan nehrin derununda sakin olan Ağrân ve Çapçak ve Tuma ve Haydar oğlu deyü mezkur olan
5. Türkmen halkı bunların ve ebnasının nökeridir ve Sultan Hanım'ın Şaydak nâm oğlundan Boran Gazi
6. Beğ ve İslâm Mirza doğdu Boran Gazi'nin nesline Gazi oğlu dirler el-yevm tenezzül eylemişdir ve Akkerman
7. Adası'ndadırlar ve İslâm Mirza'nın Şîrîn kızı Fatıma Hanım hatunundan Kasây Beğ doğdu ve haliya Kasay-
8. oğlu dinilen ümerâ bunun ebnasıdır Kasay Beğin oğulları Kasbolat Mirza ve Abdullah Mirza ve Seltân Mirza
9. ve Nevruz Mirza ve Kan Muhammed Mirzalardır ve haliya Kasbolat oğulları olan Arslan Beğ ve Köbek ve Kara Mirzaların
10. nesline Kasbolat oğlu dirler ve Abdullah oğlu dedikleri Kara Kıpçak Mirzalarıdır Seltân oğlu dedikleri
11. Ten Akmât ve El Mirza ve sa'ir ümerânın neslidir ve nökerleri Mangıt'dır ki Altıayak oğlu ve Kızıl
12. Bay oğlu ve Aksüyün ve Nâr taylâk oğlu ve sa'ir kabâ'il bunların nökeridir ve meşur afâk olan Şîrîn
13. El-hâc Cantemür Beğ merhum işbu Seltan Mirzanın kızından doğmuşdur ve gayret ve celâdet-i husus bunlara isnâd
14. olunurudu ve bin yüz elli iki senelerinde hilekâr Moskovlu'dan vilâyet-i Tataristan'a bir mikdâr tezelzül gelmiş idi
15. zikr olunan Kasayoğlu ta'bîr dört sınıf kabileleri Moskovlular Kalmuk ve Kabartay Çerkesi vesatatıyla
16. Kuban'dan göçürüb Kabartay etrafında ve nehr-i Terek'den öte taraflarında iskân eylediği esnada Kalmuk-ı
17. bed-mahlûk askeriyle hanları Dunduk-Ombu dedikleri han ve Moskovlu vükelâsı gelüb diyar-ı Hacı Tarhân semtine
18. göçürmek üzere ihtimam ideriken Kasbolat ve Abdullah ve Nevruz oğulları perakende ve perîşan firaren Kuban semtine geldiler
19. ve haliya vilâyet-i Kırım içerüsünde sakin oldular ve ol esnada Seltân oğlundan olan Musâl oğlu Çolâk
20. Bahadır'ın oğlu Muradşah Mirzayı ve gayrılarını göçürüb diyar-ı küffara götürdüler ve bir mikdar Nevruz oğlu

21. Kabartay semtinde Kabartay Beği olan Kaytuka oğlu Arslanbek Beğ Nevruz oğlu yeğeni olmağla ana ilticâ'
22. itmişleridi ol sahib çıkub Kuban tarafına isâl eylemişdir ve Kan Muhammed bin Kasay'dan Toktâr
23. Mirza doğub ve bunun Kazak Mirza nâm oğlu vardır ve nökerleri Kanglı nâm halkdır ve Nevruz bin Kasay
24. Mirzadan Câdîk Hanım hatunundan iki Temür ve Muhammedşah Beğ ve Hatâguzuk ve Tokta Küçük sa'ir mirzalar
25. doğmuşdur ve Buzaduk Beği kızı olan Beğzade hatunundan Bahadır Mirza ve İnâyetşah ve Bahadırşah ve Davî
26. ve Musa nâm oğulları doğub bunların mecmu'na Nevruz oğlu dirler ve işbu Çerkes beğzadesi hatundan tevellüd
27. mirzalar vaktinde akranından fâik ve her vechle senâya lâyık imişler ve haliya bunların nesilleri Kâlavlar mu'tebercedir

s. 324-a

1. ve işbu Kasay oğlundan Sultek rütbesine varan ümerâsı çokdur ve ekseri Akkerman Adası'nda köylü arasında
2. sakinlerdir mesela Sarı Adalu Kantemür ve Kanglı mirzası olan El-hâc Nârıt mirza-i kebirler cümle Kasayoğludur
3. ve Edigü Beğ'in Mansur dedikleri oğlunun nesli İsnîoğlu Ali Beğ ve Arslanay oğlu Kantemür Paşa
4. evlâdı asrında şecâ'at ile mümtaz ve her vechle serfiraz olub Kırım hanlarına hizmet iderek ilerüye
5. gelüb bunları Karaçî ve Şîrîn ocağından sonra ikinci rütbede olan rükün beği itmişlerdir ve Canıbenk Giray
6. bin han-ı merhumun asrında Şîrînlere kahr olunub Azamat Beğ ve birkaç yarar mirzaları katl olunub kalanları
7. perakende ve mütezelzil olduğu vakitde Mansuroğluna Şîrîn beğliği dahî ihsan olunub Kantemür mezkur ve kölem
8. ve Saadet Giray ve Seltan nâm beğler ale't-tâ'kîb Şîrîn sancağına mutasarrıf olmuşlardır çünkü Mansuroğulları
9. her vechle murâi'at olunub ve zatlarına dahî tekebbür ve nuhûvet ve Edigü Beğden mevrûs olan cihandarlık sevdası
10. olduğu hasebiyle Gazi Giray bin Mengli Giray Han merhumun kalgası olan biraderi Pehlivan Hüsam Giray ile oğlu

11. olan Nureddin Saadet Giray Sultan'ı Özü sahrasında katl idüb Selmânşah ve Kutluşah ve Orak nâm mirzaları
12. hoşunut itmeğle el-umûr merhunete be-evkatiha medlûlünce merhum Bahadır Giray Han bin Selâmet
13. Giray Han bunlara rû-yı dil göstererek ve enva'-ı bâzıçeler erâ'et iderek akıbet çoğunu katl ve istisâl
14. idüb intikâm aldı ve kemâ-kân ümerâ-i Şîrîne iltifat ve ihyâ iderek on sekiz yaşında iken Mengli Giray
15. bin Mustafa Mirzayı getürüb Şîrîne emîrü'l-ümerâ eylemişdir ki el-yevm Şîrînler sadakat-ı sâbıka ve hizmet-i lahika-
16. ları üzere mesnedlerinde sahibü'l- ünvân emîr-i celîlü'ş-şândırlar.

См. раздел «ФАКСИМИЛЕ» на стр. 414–240
(направление текста справа налево
как принято в арабском языке)

ارضا و تطییب قلوب دشمنان ایدوب درونلری غل و غش و بغض و عداوه طولو ایدیکه علامت ایمان
اولدیغی نمایان ایدر و طول عمرنده توفیق خدا رفیقی اولوب حرکات و سکناتی مستسعد و ایام و لیالی
سی اسعد اولوردی و عساکر نصرت اثره سردار اولدقجه فتح و ظفر رهبر و هر غزاسی معتبر اولوب
غنائم بیشمار ایله غزاة مسلمین وسعت مدار اولورلردی و شر کفاری طغیانه قریب اولوب
زمان پیر کلدیکی هر کسه طول امل و طمعلری ایله تخلق اولماق امر بدیهی ایکن بونک خلافی ظهور
سخا و کرمی افزون اولمشیدی و جوامع و مساجد و مدارس و معابد بنا ایدرک و با خصوص مرحوم دولت
کرای بن سلامت کرای خان بناسی ایکن انهدامه قریب کوچک جامعی که اکثر بنا اولمش ایدی اوزره تعمیر
و بلکه تجدید رتبه‌سنده تعمیر ایلیدر و آخر عمرنده زمرهٔ علما و فرقهٔ مشایخ و صلحا مسلکینه داخل اولارق
و هر بار درگاه بی نیازه برله اغلایارق بیک یوز الی التی سنه‌سی ییلنده دار آخرته انتقال ایلدیلر
رحمة الله علیه و هر بار ارباب حسد و احتیال بونلرک استقرارلری ایدرک فرصت کذار ایدیلر تقدیم رب قدیر
بر تاج سنه دیار قریدن اجلاء و ابازه و قانلوق سمتلرنده ایلانز دوانوا ایتدیلر عاقبت الامر جناب
حق و فیاض مطلق مرحمته مظهر اولوب رعایت اولنوراق فرح و مخمور خانهٔ عالیلرنه تشریف
و اکرامات جزیله برله تلطیف اولنمشلر اگرچه قول خصمسز اولماز لکن عقبهٔ ایمانده استغفار و انعامانک اقتضاسی
اوزره کماکان ترحم ارباب ایمان و رایلری اوصیارد حسابی البیک الحاج مرتضی میرزا بن قوتلو شاه میرزا
ایله تقدم ما قرداشی و یا داشی و رفیق دیو لاقش ایدیلر اخر وقتلرنده میانه‌لرنده انشقاق و افتراق دوشوب
بیقونملری اولدی حق بودر که ایکیسی ده ذات پاک صاحب ادراک اولان امرادن ایدیلر الحاج مرتضی
دخی توصیف تطویل کلامه مؤدی اولمغله ایجاز ایدلم اولدخی علمادن عد اولنماجق قدر معارف
شناس و عدالت اقتباس اولوب همواره علمیله عمله ابتدار و سخا و کرمده استقرار اوزره اولان
امیر بی نظیر ایدیلر و هر خصوص الحاج جانبوتک معادل رتبه‌سنده وصفا ولنوزلردی بیک یوز قرق
سنه‌سنده منکلی کرای خانک عصرنده بوجاق اوزرینه عادل کرای سلطانک دغدغه‌سنی دفع ایچون عسکر
عباس میرزا ابن عظمت وارد قلنه بلنقه ده مرض ذخیردن وفات ایتدیلر رحمة الله علیه
بک مرحومک محمد شاه و احمد و مرتضی و مراد شاه و اسلام نام اوغللری اولوب محمد شاهدن عادل و مصطفی
و احمددن بسنغر شاه و علی و مراد شاهدن غازی بک و مرتضیدن مبارک شاه و عظمت و قادر شاه نام اوغول
اولوب

٢١٥ 317

اشبو سنه نك ذو الحجه سى ابتداسنده قلغاى خانى اولان سلامت كراى خان عاليشان نصب اولنوب مير آخور اول
قرارده حسن پاشا زاده عبد الله آغا تشريفات خانيه ايله كوندريلدى اشبو خان مرحمت عنوان الحاج سليم كراى خانك
ابنانك سنا اصغرى اولوب لكن اول اولادلر ارابنده مضمون نجه خيلى حليم وصبور وشفقت ومرحمتى موفور
وظلم وغدرى سالب ودعا خير علما وصلحايه جالب اولان صاف دل وپادشاه ديه بغل وآوج دو درت
عدد شهزاده لرى واردر واكبرينك اسمى مقصود كراى ايدرش ذكريه حضرتلرينك ميل ورغبتى عبادت وحضراته
اولمغله اجداد عظاملرندن قلان جامع شريف وسراى اجددتك عمارت رديف تجديدا بنا واولنماغه
همت ايدوب عموما علما وصلحا دعا خير ايتديلر لكن مدة مديده دنبرو بوقدر خانان عاليشان بنام اولان
سرايلرى بر خان بنا ايلمسى عقلا مستبعد در الحق جناب ستر الامالى تيسير ايدرديه نه دليلو ديلر
على الخصوص زمانيه كوره قوة مالكيه دخى اولميوب اما خزانه غيب لاريب لمما جدر ديو هر كس [illegible]
ايدر ايدى باقى حال جامع بالا انشاسنه شروع اولنوب اشبو خصوص مخصوص سمع همايون حضرت
سلطان محموده واصل اولدقده امداد شهنشاهى وعنايت عالمپناهى ايدوب خزينه دن دارزه [?]
وكسته واستادان متنازه ارسال اولنوب ليل ونهار خدمات بنا ده استوار اولديلر

احوال صلح نمچه ومسقو بانته دن

اشبو اثناده نمچه جاسارى ذيل صلح وعفوه
تشبث ايدوب حيله كار مسقولو چاريچه سى وساير جنرال احتيال بازيه نمچه دن آيرلماموق
دولت عليه يه تنها قالماموق اول ديرمزدر ديو جاسار دولتنه التجاء ومعا صلح اتمامنه رجاء
ايتمكله اثناء مصالحه ده مسقولو يه دخى ادخال ايدوب بعد اللتيا والتى مسقو ايله دخى اون
بش عدد شروط مصالحه اوزره صلح ادخال دشروط مرقومه اكرچه مسموع ومنظور حقير پرتقصير در
لكن اشبو كتاب انك تحملى اولمامغله تحريرى مناسب كورلمدى چونكه نمچه ومسقو ايله امور مصالحه
ختام بولوب اساراء اهل اسلام مسقولوده واساراء مسقولو اهل اسلامده قالميوب استرداد
اولنمق اوزره عهد وپيمان واشبو منوال اوزره صلح نامه حجتى املا وطرفينه دفع اولنوب ذكر اولنان
اوزره ايكى طرفدن اساراء رد واسترداد اولنوب اسير اولان وزير مكرم يحيى پاشا وقوللقچى الياس
پاشا حضراتى دخى اطلاق اولنوب جانب دولته كلديلر وقوللقچى پاشا بعدكور دوده وفات ايلدى
رحمة الله عليه ويحيى پاشا كريم الشان اليوم والآن بلغراد دارالجهادده وسائر اساراء

٣١٦

316

اشبو کونه عهد و پیمان ایله اعتماد ویرور و مرادی کندویه استخلاص ایتمك اما آنا بلا حیله قارك
مرادی واریسکه اشبو ترتیب ایله حقوب کیمه و سرحد نامه سی اولا اولته قلعه سنه وارد قوناغنك
موجود اولا سکز بیك عسکری امداد ایچون ارسال ایلیه اهل اسلام اولنلر صافی درون اولمغله
کلام و ایمانینه اعتماد ایدرلر و نحو طوناتك قرشو طرفنه محافظ تعیین اولنان وزرادن عوض
محمد پاشا و طوس پاشا موجود اولوب صاحب دولت فرمان ایدرکه قرال زاده بزم مسافرمزدر
اکرام تام ایله قونقلایوب و یانینه بیرآقار تعیین ایدوب سرحده ایصال ایدیه سز دیمش اما
مشار الیهما وزیر البصیرت اوزره بولنوب اشبو ایشك مبناسی حیله در قرال زاده بونی ایکن قلعه
تسلیم اولنمق مناسب کورنمز دیو الیقویوب عرض ایدرلر و حضرت صاحب دولت تکرار فرمان
کوندروب اهتمام ایدرایسه دخی مخالفت ایدرلر عاقبت الامر تسلیم قلعه شیفی اولنوب عسکره
قرال زاده یه محلنه ایصال ایدرلر مسموعدرکه بعد الخلاص قرال زاده دیمش اولاکه تورکلرك جمله سی عقلسز
دکلمش بنم تدبیر و احتیاللرمی فهم ایتدیلر دیمش دیلر نتیجه کلام تسخیر قلعه شانص اشبو وجه اوزره
ختام بولدقدنصکره صدارت عظما ید مؤیده عوض محمد پاشایه عنایت اولنوب اول وقت قصدی
دیو بلغراد دار الجهادك استخلاصه عزیمت اولنور قلعه بلغراد سنه ثلاث دست دشمنه وصولندنصکره غایت
متانت اوزره تعمیر و تکمیل اولندیغی شهره عالمدر و خارجنده عساکر موفوره دشمن امداد ایچون
کلمش ایکن متوکلا علی الکریم غزات مسلمین فوج فوج یوررلر و چرخه جیلو ایله یارم بیك عسکره
سردار نصب اولنوب قرامان والیسی وزیر مکرم محمد پاشا حضرتلری کوندریلور نواحی بلغراده دخی
اولان بیکلك چشمه سی جوارنه چرخه جی عسکرینك وصولنده نیجه عسکری مراد ایدرکه ایلروده چرخه جی
بوزار ایسك درعقب بویوك عسکری دخی بوزارز مقدما عثمانلونك بو طرزه بوزه کلمشدر دیو بویله
اتفاق ایدرك عسکر ایچنی انتخاب ایدوب قرشو کلورلر چاتشورلر ودکیشورلر و بقیه قلیل والی قلیچ
ایدوب چاقه چاقه دوکیشورلر شجاعت بیشه زارینك قپلان ارسلانی محمد پاشا یی قاردم ثابت قدم اولوب
صاحب دولتدن استمداد ایچون تعاقباً آدملر ارسال ایدر و کندو دخی جان و باش ایله چالشور
عاقبت جسته جسته عسکر آدیشورو معجزات نخر ثبات برکاتیله کفاره انهزام کلوب بلغراد
قربنه وارنجه قیرارلر علی الصحیح اون سکز بیك کافر قتل اولنمش و اسیر اولنلر وافر ایدی دیرلر و اهل

٣١٣ 315

ور قاج طوپلری دخی ضبط اولنوب عسکر تاتاردن هر کس غزا ایدوب قاقوردین قتل ایتمش اولوب
کچدر الحمد لله علی دین الاسلام ایلدوکی حمد وشکر خدایه حمداً ونعمت عظماسنی تحدیث ایچون اعلان
وایما ایلمک لازمهٔ دیانت ومقتضای عبودیت اولماغله بو قدر اشارت اولندی دشمنک
بر مقدار بو بیوزی قیرلدی وکورر کوزی چیقدی لکن عادت تاتار اوزره هر کس بر مقدار کیرو یه
چکلدکده خان حضرتلری سنجاق پاشنی کورلدی زیرا امرادن بعضیلر تخویف ایدرک قالدروب حتی
خندق جوارینه کوتورمشلر وعودت ایدن غزات خان حضرتلرینی بولمیوب بر از متنزل اولورلر
وفطر شاه لعین نفس الوب حرکته کلور وسلامته چیقاغه همت ایدرلر دور اکنده عسکرمزک احوالی
بیلیوب دشمنه عسکرمزک غفلته اوغرایوب بر مقدار پریشانلق کلور اکر خان حضرتلری یرندن حرکت
ایتدرمش ایسه لر وعسکر عثمانی دخی کلوب امداد ایدیدی علم الله شهد الله طابوره اضمحلال کلوردی
دیدیلر لکن تقدیر خدا اشبو مقدار ایله اکتفا اولنمق اولماغله اشبو مقداری فتوحات وجوده کلدی
بعونه بقیة السیوف اولنلر دوشارک وقتارق وصوسزلق حرارتیله اوزو دریاسی آرزولادیلر
و بزم عسکرمزده دخی دشمنی تعقیب ایلمکه قدرت قالمشیدی وعثمانلو عسکری اولان
یولداشلریمز اشبو غوغانک دغدغه سندن عسکر بوزلدی ظن ایدوب تاتارک الندن یغما الایکو قریک
ایچروسنه فرار ایدوب دورت بش کوندن صکره بر بشر کلمکه باشلادیلر اشبو جنک ونبرد اثناسنده
عسکر تاتاره زلزله کلدکده عسکر دولتدن قطعا اعانت اولمدیغی آختیار موره علی پاشا نامدار
ایکی بیوک طوپ ایله بر قاج عسکری جبریه ایلدوسوروب اوزاقدن ایشه دخی طوپلر آتیلور ایدی
فطرشاه قولینه توقف وبلکه کیرو یه رجعته سبب اولمشدر که الالکه حمد وغزاسنه مظهر اولنه
خوتین احوالی اشبو سنه اولان وقایعک بری دخی فطر شاهک منحوس خوتین اوزرینه واروب بو قدر عسکر
ایله کنج علی پاشا ومحافظ خوتین اولان قولچاق الیاس پاشا طابوره مقابل چقوب نصف ساعت جنک
ایدرلر وکنج علی پاشا قولینه بر قاج خمپاره دوشدکده عسکری بوزیلوب ترسنا چار قالوب شجاعت ایله
مشهور اولان قولچاق پاشا حضرتلری اندرون قلعه یه تحصن ایدرلر لکن عسکرک اکثری پراکنده اولمغله دوردنجی
کونی امان ایله قلعه یی کفاره تسلیم ایدرلر لعین یر آلهین پاشا وسایرین الوب کیرو یه کوتوررش نفس
ویلغراد احوالی وصلح احوالی بیاننده در اشبو سنه ده وزیر اعظم یکن محمد پاشا یخه لونک وقت ادبارینده

بر مخلوق و چرکس بکس و نوغای شجاعت آرای و قریم صداقت جسیم عساکری مجتمع ایدنلر اشبو سفر نصرته
اثره عزیمت ایچون خان کرم شان حضرتلرینه تشریفات دولت علیه ایکی قات تنه عنایت اولنوب مجدد
ومکمل مهترخانه و کوس سلطانه و تخت روان کلوب و دیارده غسانه اهالیسنی جلب واستخدام
ایچون مشهور اولان اوسمو احمد خان اوچ طوغ ایله وزیر مکرم وداغلو اولان قالمحمد دخی ایکی طوغ
ایله میرمیران محترم اولمق اوزره اشارة هانیه ایله فرمانلر کلوب و تشریفات لازمه ارسال
کلمش ایمش و خان معلا انشاء حضرتلرینک خلقت و طینتلری همت و غیرت اوزره مجبول و مخلوق
اولدقلرندن ناشی جانب قوبانه مرور ایدیجک هر کسه احسان بی پایان و زیاده سیله عنایت و احسان ایدرک
باخصوص صحرانشین اولان غول بیابانی قلموق بی امانه سیورغاللی عنایتلری ایله فریح الجنان ایدرک
و دیار قوموق حوالیسنه وصوللرنده ذکر اولنان اوسمو احمد خان حضرتنه وزارت و قالمحمد پاشالق
ایله امارت فرمان و تشریفاتنه و سایر امرا قوموغه انعامات کثیره و ایلدار نام بکلرینه شمخاللق
رتبه سیله صاحب وفا را ایدوب دولت علیه دن متعین اولان تشریفات جزیله وفا ایتدکدن
کندو ارادارینی و موروث پدرلری اولان یادکارلرینی اول جانبک اجناس مختلفه سنه توزیع ایتمشلر
حقیر پر تقصیر خدمت خان مشارالیه ده کمربند استقامت ایدم لکن اشبو سنه دن مقدم بتوفیق خدا
راحله بند سفر حجازه مجاز اولوب حج شریفه رونهاده اقبال و فریح البال اولمش ایدم فلله
الحمد والمنة بعد اداء فریضة الحج قرق سکز سنه سنه سفر مجددنه رجعت و دیار قریمه وصلت میسر
اولدغی اثناده خان عالیشان و عساکر ظفر نشانی باب الابواب یعنی دمور قاپو دربندنه
درلیو استماع ایدوب بعضا ترتیب جیوش دریا جوش ایله ذکر اولنان احوال و اطوارلری رأی
العین کوروب بیلن ثقاتدن مسموعم اولدغی اوزره تحریر تحریر اتمشمدر کوپرلی اوغلو
عبد الله پاشا احوالی بیاننده در بیس سنه مزبوره ده اجناد ظفر معتاد عثمانیه ترتیب
اولنوب دیار ایران و سر عسکر عجم اولان طهماسب قولی خان اوزرینه کوپرولو زاده وزیر مکرم عبد الله
پاشای محترم معیتیله بعث اولوب خان مشارالیه دخی امداده تسییر اولنمش ایدی قلغای مزبور جوار ملکوده
رواندہ عسکر عجم ایله ملاقات ایدوب بتقدیر خدا ذکری مستهجن اولان طرز ایله خطاء منهزم اولوب
عبد الله پاشا و چوقلو ضابطانی و وکلاسی شهید سعید اولوب عموما اردوی همایون مهمات و یراقلرندن

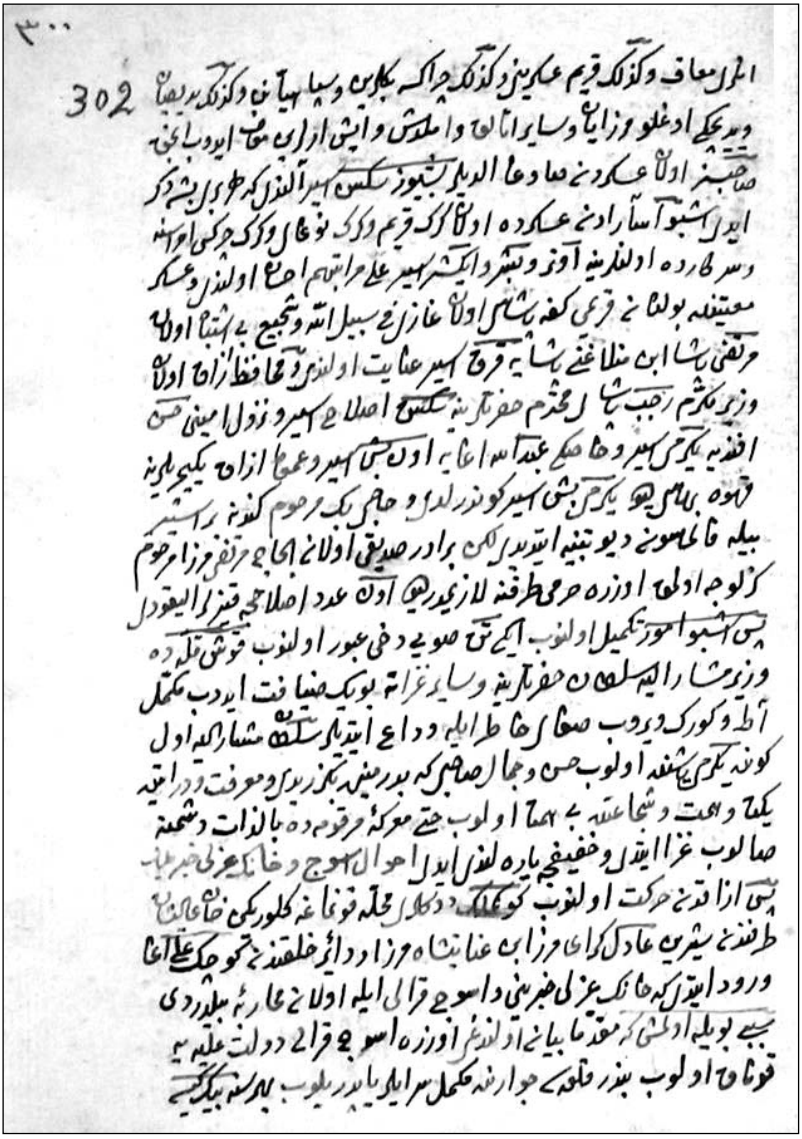

299

295

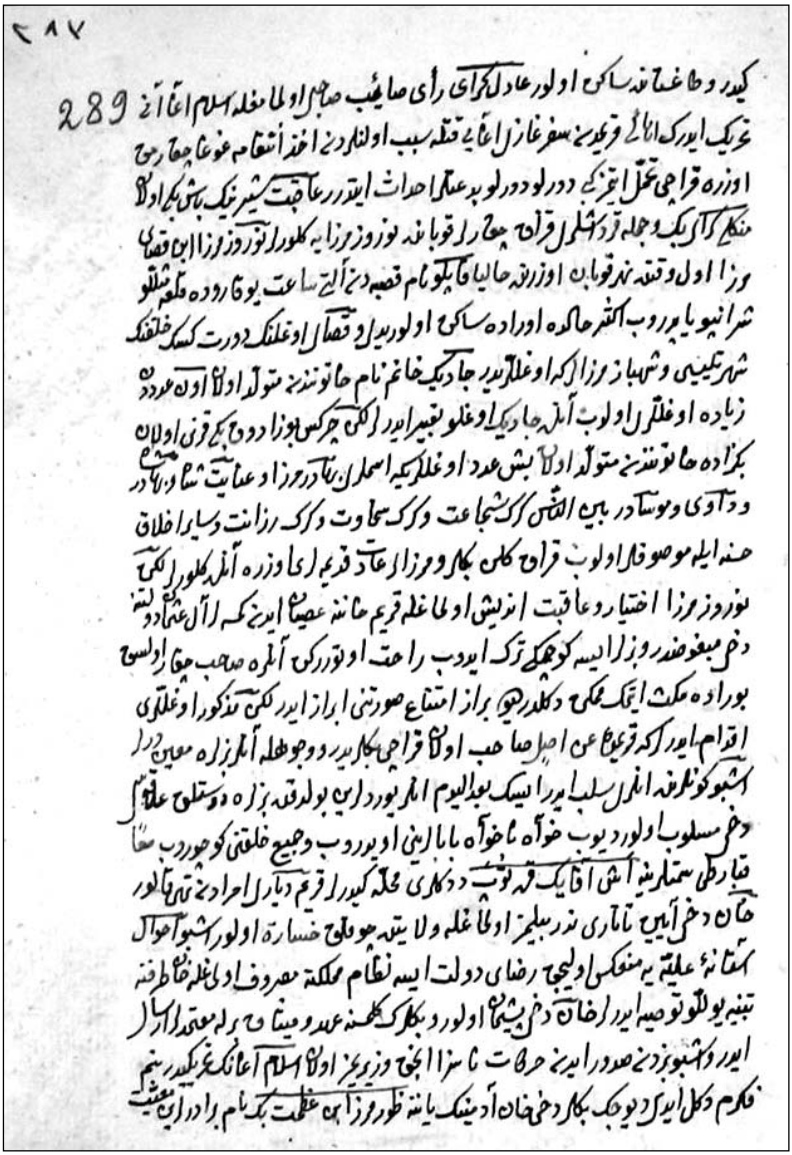

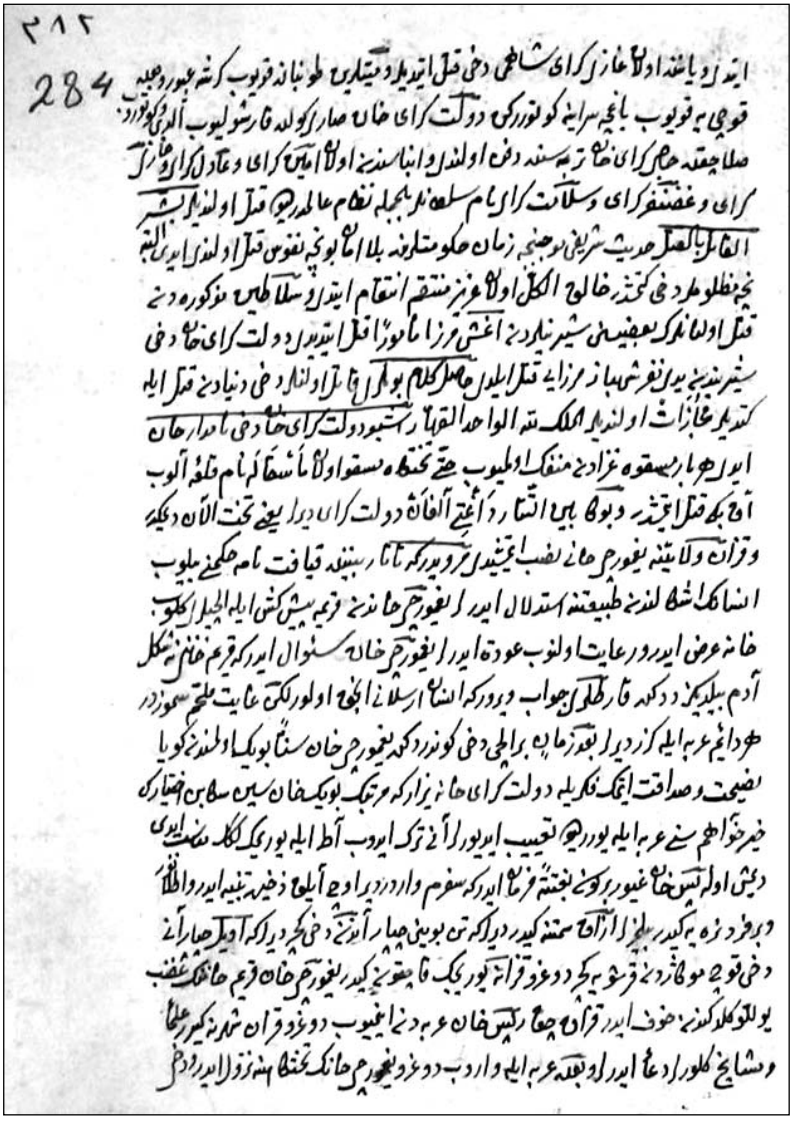

مطلب توبک محمد کرای خان
تاریخ مذکورده توبک اوغلو محمد کرای خان اولوب مسقوه غزاده ایکن اورای محاری اوغلینی
اجلاء ایلیک اوزره الحاقوب اذیل سمتنه واردقده نوغای ایلیلو عهد وپیمانلرینه دوربوب
جنک اولوب خان شهید اولدی مدت سلطنتی یکرمی اوچ سنه در معیتنده بولنان طفل
صغیر اوغلی غازی کرای خان اتمک مراد ایتدیلر اما تاتارستانه ضبط ایدمزدی بو سعادت
طقوز یوز قرق اوچده کرای بن منکلی کرای خان نصب اولندی و صاحب کرای نام برادرینی آستانهٔ علیه یه رهن ارسال
تاریخنه ۹۴۳ ایتدیرکه عصر سلطان سلیم بن سلطان بایزیدده رهن ارسالی ابتداء سلطان سلیمدن اولمشدر غافل افندی
کنه الاخبارنده تصحیح ایدوب نقل ایدر نیس سعادت کرای خان عدالت و استقامت ایله حکومتنده
ایکن اسلام کرای دکلی قرداشی خروج ایتدی و عساکر تاتار دخی ایکی طرف اولدی دولت علیه دن
سعادت کرای خان امدادنه کفه بکی بالی بک و ازاق بکی شاهین بک فرمان اولنوب اسلام کرای
بجرای ایله ازاق سمتنده تن صوبی قربنده جنک اولدی و کفه بکی و دخی نیجه دلاورلر شهید
اولوب سعادت کرای منهزماً عودت ایدوب دخی نیجه ایام قالدیغی خان اولمغله عاقبت زور بازو ایله
اسلام کرای خان نامنه اولدی و سعادت کرای خان آستانه یه کیدوب سلطان سلیم آغرساقینه کرامحانه
ایدوب دفتر حجم سوسنه معاً کوتورشی دیدی بعده استنبولده وفات ایتدی مدت سلطنتی اون درت سنه
اولوب نیس اسلام کرای کندوسی زور بازوسی ایله خان اولمغندن دائما سلطان سلیم کامرانلرنه
احتیاط اوزره ایدی عاقبت الامر رهن اولان صاحب کرای بن منکلی کرای خان اولوب
حسن امتزاجه اولوردی هم عرض ونیاز ایتمکله سلطان سلیم نامدار دردولتنده قوة حدیده قرار
ایدیب حسن جمالی بر دیدار دن بیدار اولان صاحب کرای ایله بر بار مصاحبت ایدوب وجوهله
آشفته حسن وجمالی ایکن بالحضور قریم خانلغی ایله چراغ ایتمنی روا کوردی صاحب کرای
خان بن منکلی کرای کلوب تختگاه الکسرایه جلوس ایلدیکه طقوز یوز اللی یدی تاریخنده اسلام
کرای ایله مدارا اوزره ایکن بوکا دخی اسلام کرای کسوه قصدی اولدیغی بیلوب کندو یکیجی
اولان شجیع و بهادر منصور اوغلندن باقی بک دکلی میرزایه سپارش ایدوب اسلام کرای قتل
ایتدردی بعده استقلالاً خان جلیل الشان اولوب صیت و صدای شوکتی دیار رکفیه ولوله
انداز اولدی و بر بار دیار کفاره غزای غرادن خالی اولمایوب انواع غنایم اغتنام
ایده

s. 279-a

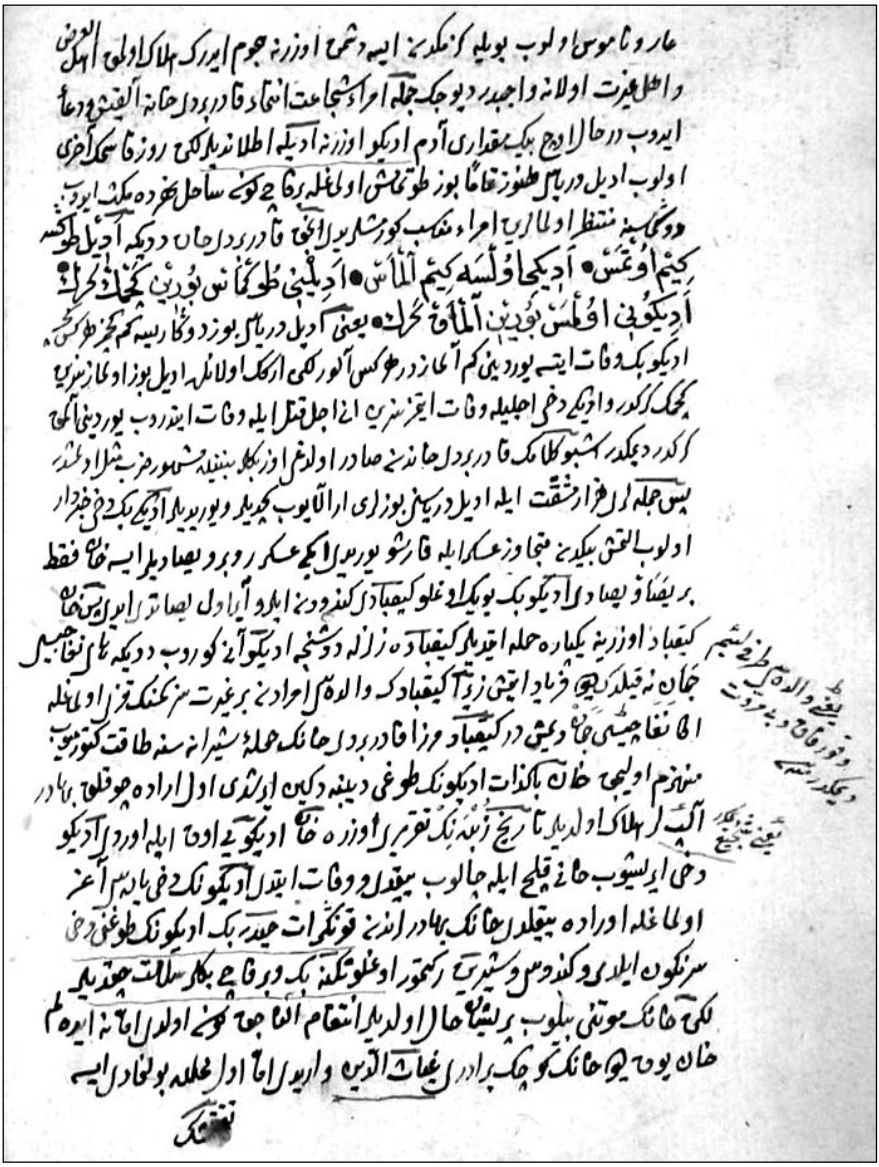

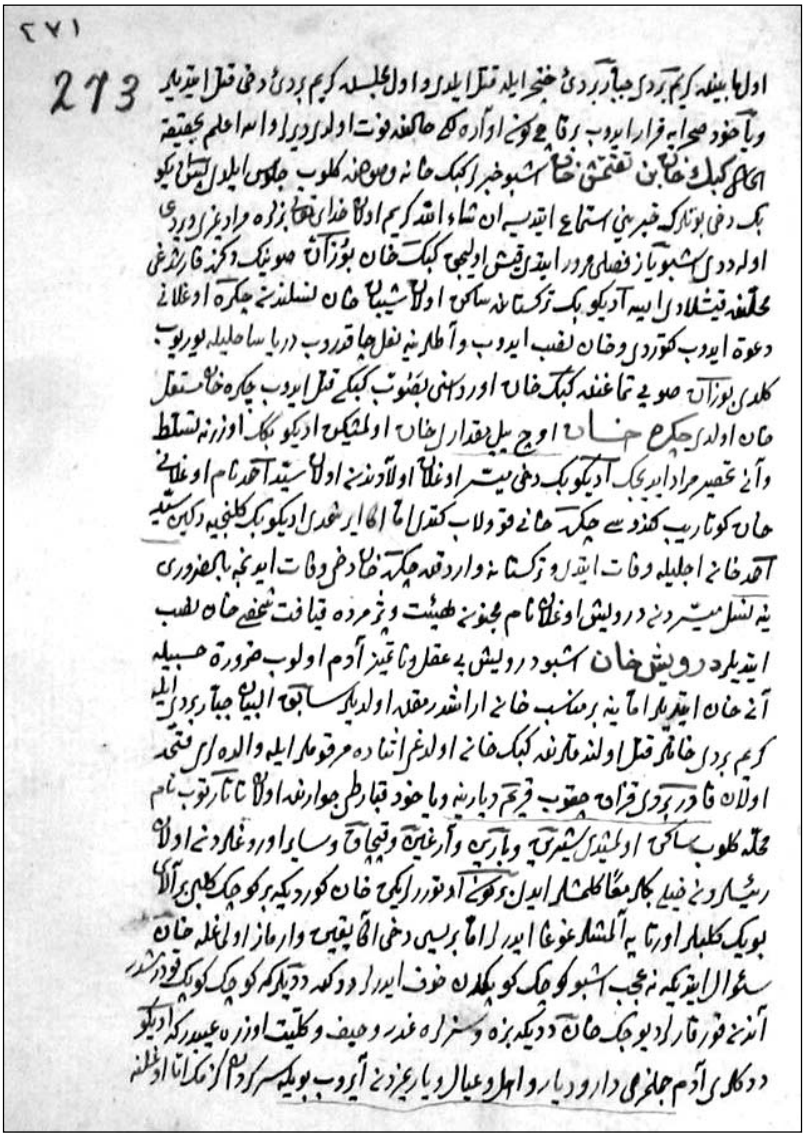

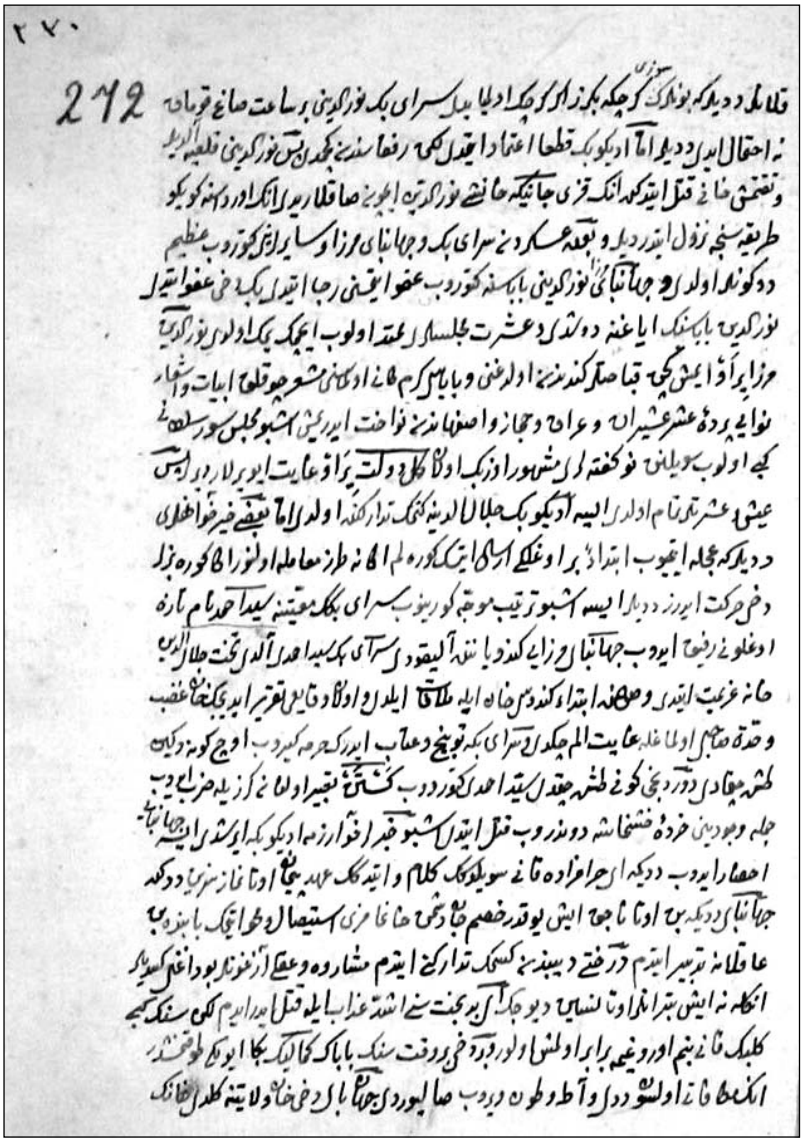

271

٢٧٠

270 اولماغله اکا عار و استنکاف ایدر دیکه نسل قریشدن اولدیغندن ماعدا خلیفهٔ رسول الله اولان
حضرت ابو بکر الصدیق اوغلو محمد رضی اولادندن اولدیغی تحقیق اولنمش حسبیله غلام مقابلنده
خدمتکارلغندن عار ایدر اولوب قزان چغتای و خان جوارندن بیلیقی سوردیکندن اما آرزوسی
توو انلکه الینه کرفتار اولوب درکاه خانه کتوردیلر و حبس ایتدیلر ایسه ادیکونک بابای اولان
قوتلوقیا بک کوچک برادری اولان آسنی بک اول وقتده میر میران اولان تیمور بک دوستی و مصاحبی
اولماغله ادیکونک جرمنی عفو ایتمک بابنده حضرت خانه حمایه ایتدی و اطلاق ایتدردی اما ادیکو
ایسه ذاتنده غیور و بهادر و ایتدیکی ایشلرینه قادر و جسور اولدیغی حسبیله بر قاچ دفعه اشبو
طرز فصاحت و قباحته جسارت ایتدی لکن خلاص اولایوب جلسنده دخی اله کیردی عاقبت
الامر خان عدالت نهاد خشیةً لمادة الفساد ادیکویی قتل ایلمک کلامنی یاد ایدیجک ادیکو بر قاچ
نوکریله یعنی مشهور اولان طقوز نفر کمسه ایله قزان چغتای و کندی اطراف بلدانی طولاشیر ایکن تیمور
لنگ صاحب ظهور اولدیغنی واروب التجا ایلدی و تیمورک یوریشلرنده و رستخیز روییشلرنده ادیکودن
ظهور ایدن مردانه لکلر حددن زیاده ایدوکی السنهٔ ناسده مذکور و ظفرنامهٔ تیموریده مسطوردر
تیمور لنک دخی آنی رعایت ایدر اولدی اشبو اثناده تیمور صاحب قران عساکر بیکران ایله عزم عراق
و ایران ایدیجک ماوراءالنهر و ترکستان خانی قالیبح امرا شیاطینی مغول و تاتار نقض عهد ایدوب تحریک
ایتدیلر آل چنکیزک بنده و بنده زاده سی اولان اوکوس برلاس دخی طراغای بهادرک اوغلو بادشاه اولوب
والکا دخی راضی اولدیغی شهنشاه هلوح مرکزینه همت ایلیه و سلکا اجدادک ممالک محروسه سندن اقلیم
توران و ترکستانی ضبط ایلیه الا مسامحه ایلمک غیرتسیزلکدر دیو سابقا تیمورک نقض خانه اولان
حمایت و رعایتنی فراموش ایتدیلر عسکر مور شمار تاتار ایله یوریوب توران و ترکستانی تخریب
ایتدیلر و تیمورک وکلانی قتل و خزائننی ضبط ایتدیلر عزیمت تیمور دخی نقض خانه پس تیمور
جهانکیر ایران و عراقدن عودت ایدوب کلنجک ترتیب جیوش درجوشی ایدوب و ادیکو بکی قراقول
ایدوب الاطاغ اوزرندن یوریدی سمت خوارزمه قریب کلدکلرنده ادیکو بکک بکلکنی ایکن رجعلرکه
دوشمن نسل شیبانیدن ملک تیمور اوغلو قوتلو تیمور اوغلانی اول وقتده یوز مقداری اشکیب پیدا ایدوب
خوارزم شهرنده اوتوروب حصار و تحویزیش ادیکو بک اول یکینی و اینک برادری کوچک اوغلانی دعوت ایدوب.

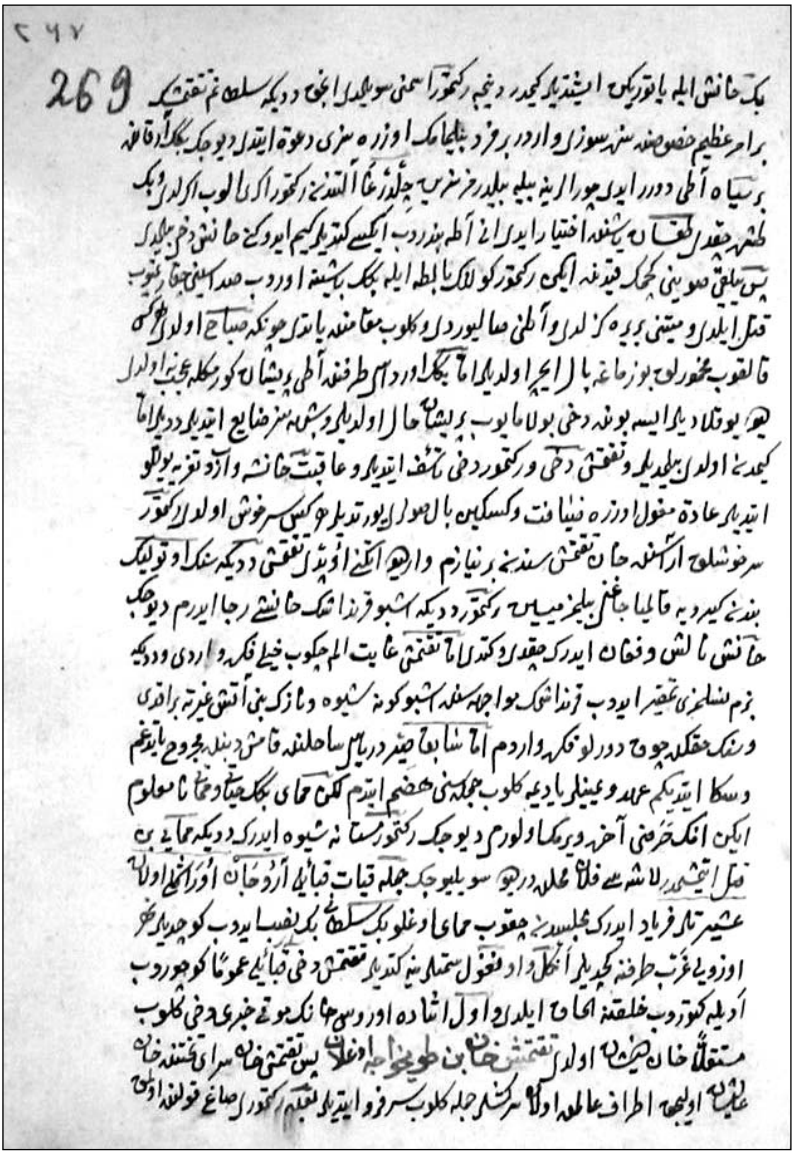

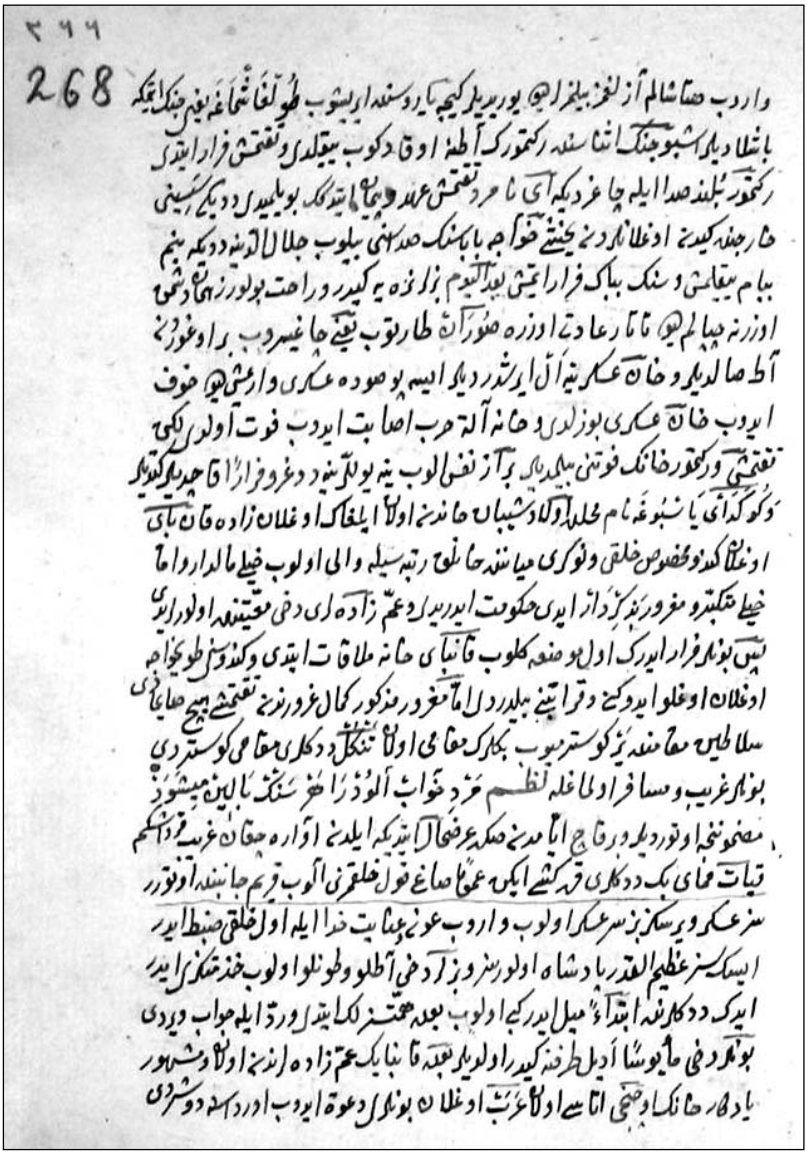

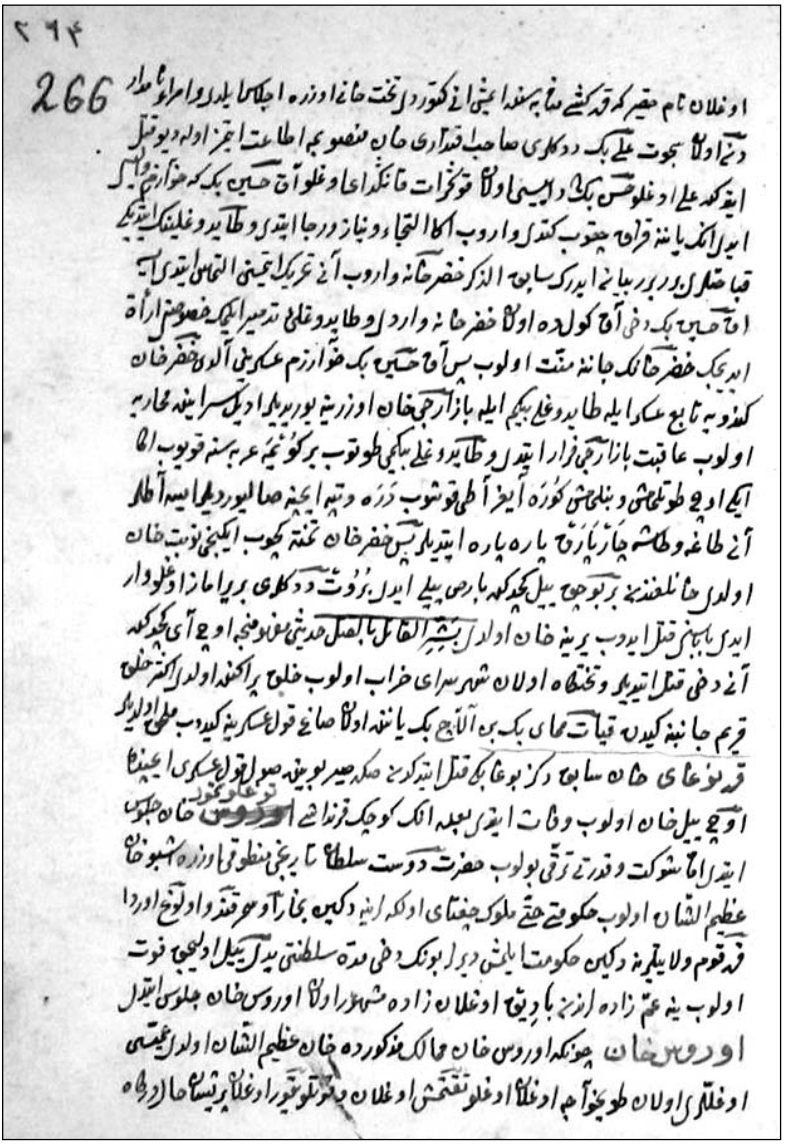

264

s. 254-b

از هفتصد و شانزده چو نه ماه بگذشت • از گاه و کلاه و سروری شاه بگذشت
بگذشت و جهان بی وفا را بگذاشت • آگاه ز حال خویش و ناگاه بگذشت

سلطان ابو سعید بهادر خان بن اونجایتو سلطان محمد خدابنده بن ارغون
خان بن ابقای خان بن هلاکو خان بن تولی خان بن چنگیز خان چونکه پدری وفاتی
کندو خاصی اولان خراسانده بوکا واصل اولدی اتالغی اولان سونیج مرزا بونی الوب
عراقه عزیمت ایتدی بونلر کیدیجک سابق توراندن کلن شهزاده بیسور بیاووت مرزا ایله
اتفاق ایدوب والی خراسان اولان یساوول بکی قتل ایتدیلر و خراسانی تغلباً ضبط
ایتدیلر بونلرک اشبو ایشلری اتالق سونیج مرزا ایله مواضعه طریقی ایله اولدغندن
اوتوری اتالق مقید اولمدی پس سلطان ابو سعید شهزاده یی سلطانیه کتوروب وصیت
پدری اوزره تخته اجلاس ایلدی که یدیوز اون یدی صغری ایدی ۷۱۷ و یاشی اون
ایکی ده اولوب طفل صغیر اولماغله امیر الامراء اولان چوبان مرزای ایشان تنظیم
دین و دولت و استراحت رعایا و برایایه صرف قدرت ایلدی حق بودر که زمان
اونجایتو سلطاندن دخی زیاده رفاهیته سبب اولدی طوقماق نام مرزا که سلطان
اونجایتونک ایناقلرندن یعنی مقربلرندن ایدی سلطان اونجایتونک خاتونلرینک
سر خاندانی اولان قوتلوغشاه خاتون ایله بونی متهم ایتدیلر و اخذ و حبس اولنوب
عاقبت الامر مصادره و اخذ اموال و خزاین ایدوب اطلاق ایتدیلر و بعده ابو سعید
خانک نیابتنی دخی ویردیلر اشبو اثناده امیر کبیر اولان اسن قوتلوق مرزایی عسکر
ایله خراسانه ارسال ایلدیلر که شهزاده بیسوری دفع و رفع ایلیه اولدغی حسن تدبیر ایله
شهزاده یی اطاعت ایتدردی اشبو میانه ده بین الوزراء مخالفت اولوب رجال
دولت ایکی صنف اولدیلر بر صنفی خواجه رشید الدین ایله یکدل اولوب خواجه تاج الدین
علیشاه دفعنه مبادرت ایتدیلر اما خواجه رشید الدین اختیار و اهل انصاف اولمغله انک
ازالهسنی مناسب کورمدی لکن بر قاچ ایام مرورنده خواجه تاج الدین رجالی فرصت بولوب

خواجه

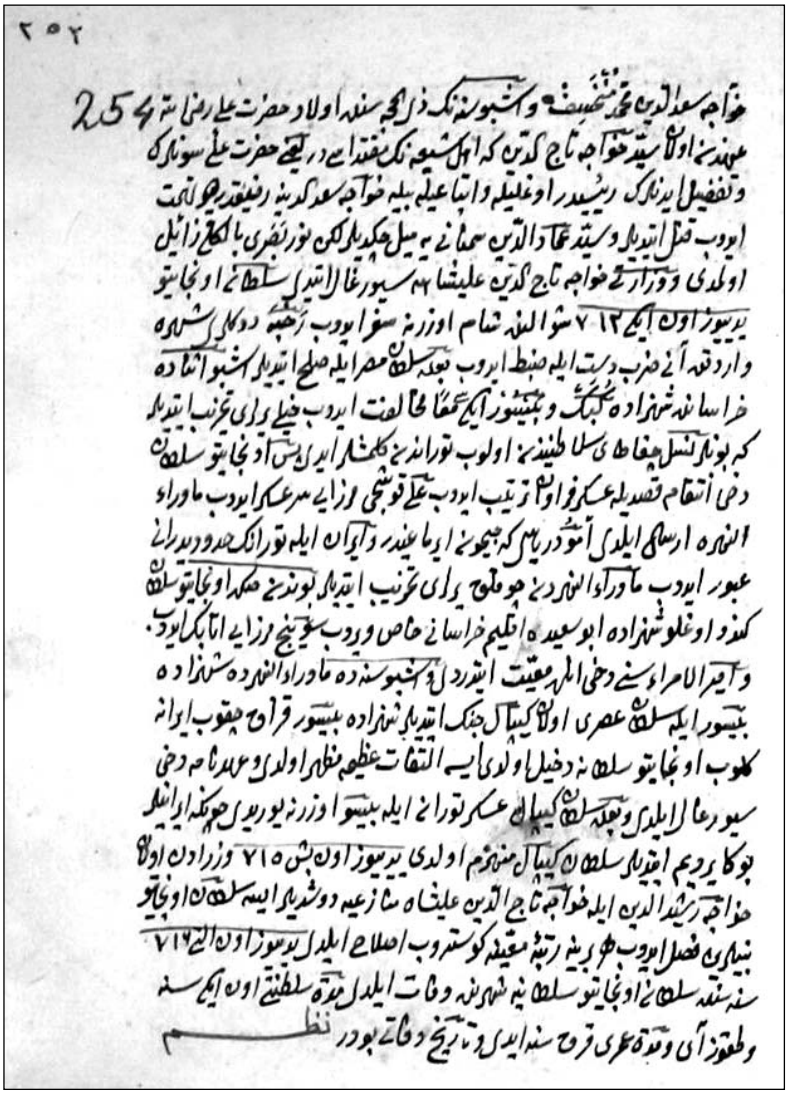

253

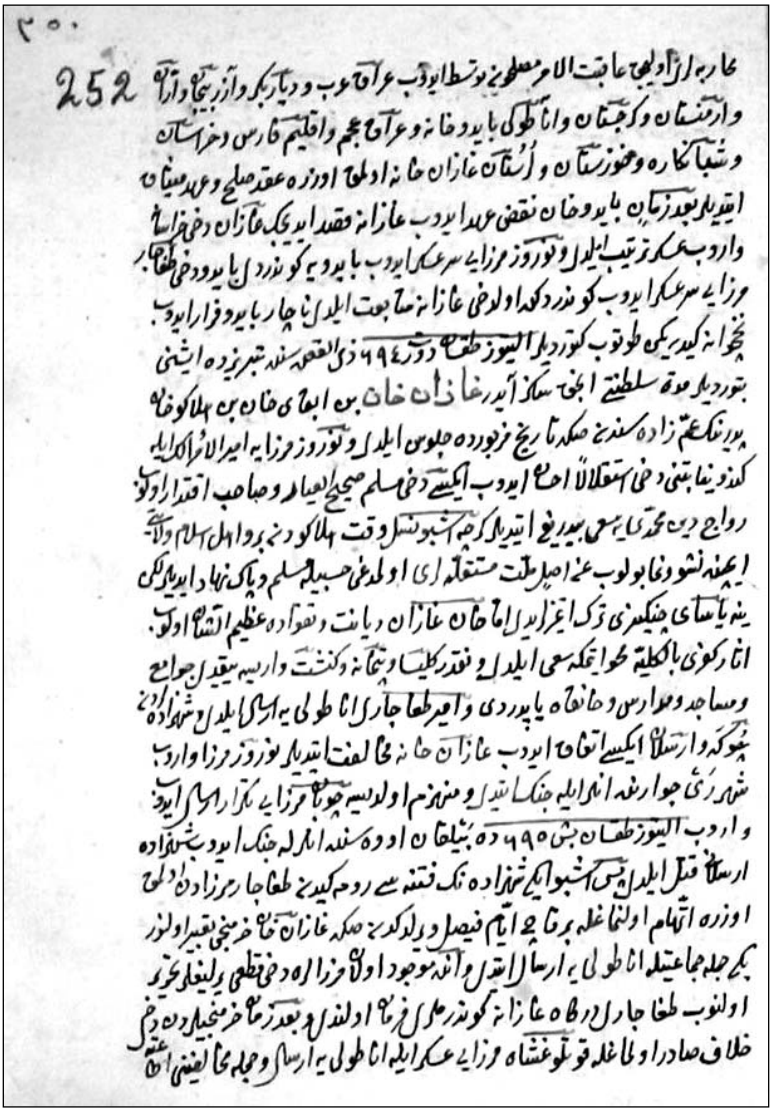

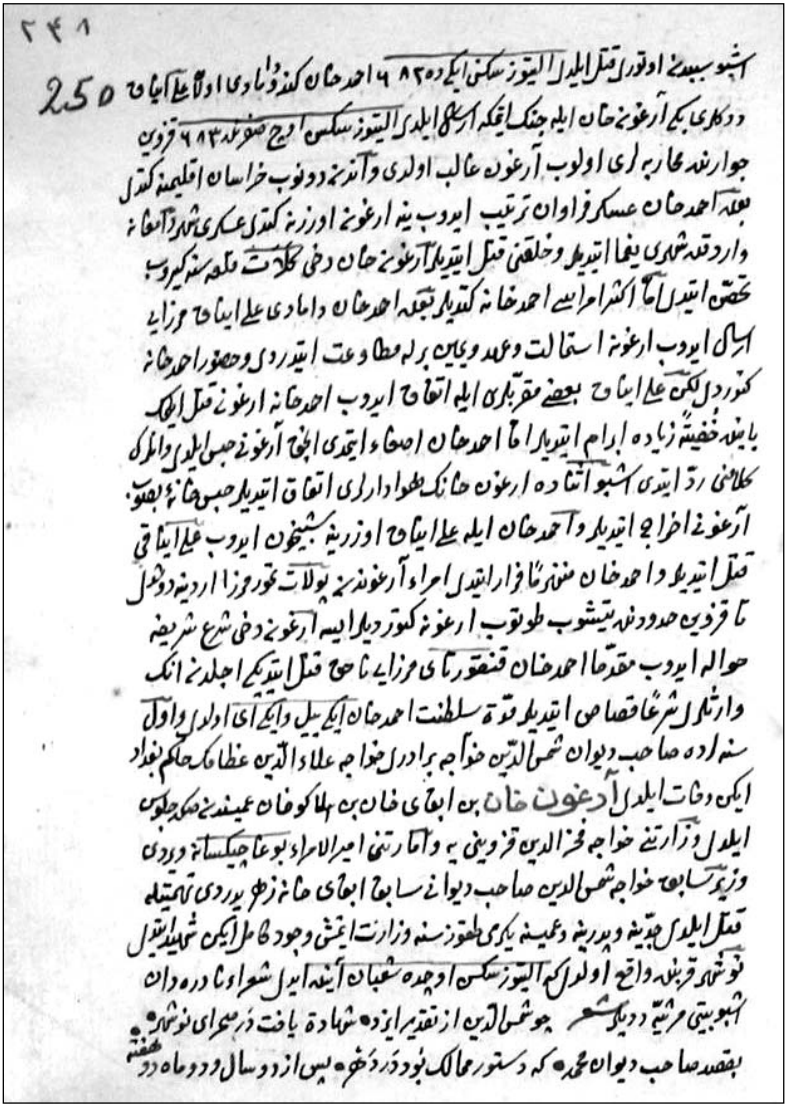

٢٤٧

مستقل قاآن اولوب منازع اولان برادرلرین دفع ایتدی التیوز التمش اوچ ٦٦٣ ده سکسن اوچ
249 یاشنده فوت اولدی وقت سلطنتنده ختای تختگاهی اولان شهر خان بالغ ده ساکن اولوردی
یوندن جنکزخان بالقبه بونک نبیره سی که تیمور بن جمکیم بن قبلای قاآن اولدی بعده عم زاده سی
آننده بن یغلای بن قبلای قاآن اولدی و مسلمان اولوب جمله مملکتی اهل اسلام ایتدی بعده
قیشات ده بن سنز ملا بن جمکیم بن قبلای قاآن اولدی اما نصارا دینني قبول ایتدی بعده
بونک نبیره سی توقتایتمور قاآن اولوب ینه اسلام دینني اختیار ایتدی حالا دخی ولایت
ختاینده قاآن اولنلر اشبو نسلدندر اولوب دیانت خصوصنده هر ملته رغبتدن خالی
اولمدغنی ولکن دین اسلامه زیاده رغبت ایتدکلرینی جهاننماده و سایر تواریخ معتبره ده
یزارلر هلاکوخان بن تولی خان مقدما بیان اولندغی اوزره برادر اکبری اولان
منکو قاآن یرلیغی برله دیار ایرانه اوزرنه یوریوب خلیفهٔ عباسیه نک اخری اولان مستعصم
باللهی جمله اقرباسیله التیوز اللی التی صفرنده قتل ایدوب بعده ملاحدهٔ اسماعیلیه سلاطینی
اوزرنه واروب الموت قلعه سنی و جمیع دیارینی تخریب و ضبط ایدوب طایفهٔ ملاحده یی
محو ایلدی و شامده مصر اولان سلطانی قطز ایله هلاکو سرعسکری اولان کوبایان بکلرندن امیرزا
کتبوغا جنک ایدوب آب وهوای عربستان سببیله منهزما عودت ایتدی و کتبوغا دخی فوت
اولدی التیوز التمش اوچ ٦٦٣ ربیع الاخرنده فوت اولوب اوغلو ابقای خان عمیسی
قبلای خان یرلیغی ایله جلوس تخت ایران ایلدی ابقای خان بن هلاکو خان بن تولی
خان التیوز التمش اوچ رمضاننده جلوس ایتدکده جوجی اوغلو برکه خان ایله محاربه ایچون
برادری آیشمت خانی ارسال ایدوب برکه نک سرعسکری اولان نوقای ایله محاربه
ایدوب مملکت ایراندن انلری طرح ایلدی و ولایت دشت سوردی جنکلری التمش درت ده
صفرنده اولمشدر و بعده برکه خانک کندوسی بالذات ایرانه یوریوب تر کر ساحلنده
مکث ایدوب نهری عبور ایده مدی ضرورا اولوب تفلیس جانبنه عزیمت ایتدی و یولده
قولنج مرضندن وفات ایتدی مسلمان اولدغندن غیری صاحب کرامة ولی الله ایدی دیرلر
الحمد لله اولاد جوجی بابنده ذکر اولنور بعده لشکر برکه متفرق اولدی اکثرینی ابقای طرفنه

248 قبیله‌سی اعانتیله قوه بولوب تدریج ایله رئیس قبائل مغول اولان منغوت کرایت جغطای و مرکیت
و نایقوت و اویغور و نایمان و ختای و سایر اوروغ اولوسی شجاعت تمام ایله
قتال ایدرک جملهٔ قبضهٔ تسخیره کتوردی و التیوز طقسان طقوز جمادی الآخره‌نک یکرمی
سکزنده قورلتای عظیم ایدوب جمله ملوک مغول‌دن بعد چنکیزخان یاوه سرفراز ایتدیلر
و طقوز پایه‌لو بیاض طوغ شهنشاهی به خیمه‌سی اوکینه نصب ایتدی که مغول بیننده طقوز
عدده اعتبار اولنمانک سببی مقدما بیان اولنمشدر و طقوز خی طقوز عدد پادشاه صاحب اقتدار که
قهر و تسخیر ایلدوکنه اشارة ایچوندر اوله و عموما ترکستان ولایتی و کاشغر و فرغانه و ماوراء
النهر و ختای و ختنی التیوز اوتز بیر یلی تاریخنه دکین تسخیر ایتمشدر یکرمی بش سنه استقلال
سلطنتی اولوب بینه ولادتی اولان طلکوز ییلی تمشی ایکی یاشنده جملنده التیوز یکرمی بشنده مرداولدی
و ولایت مضبوطه‌سی بر طرفی هندوستان و عربستان و با خصوص بغداد دار السلام
و عمومًا ایران و توران و چین ماچین و ختای و ختن علی الخصوص ولایت دشت قبچاقه
اولان صحرا نشینان که حد و حصری اغوض حالو عالم اولان الا ملک علم شریفنه موکولدر شهبو
ممالک وسیعه دورت عدد معتبر اوغلنه تقسیم ایلدیکه سابقا بیان اولنمشدر عموما ایران
و عراق عرب و عراق عجم هلاکوخان بن تولی‌خان بن چنکیزخان کندو حیاتنده سیورغال ایلدی
هلاکونک پدری اولان تولی‌خانه نوکر و خزینه دار یوللو کندو یاننده آرمازایدی و اوکتای
خانه قاآن ایدوب کندو تختکاهی اولان قره قوم اولوغ یورتنده ولیعهد زاده شهنشاه
ایلدی و جغاتای خانه عموما توران تا ختایه وارنجه سیورغال ایلدی و توبک اوغلو
جوجی خانه عمومًا کوچز خان اولوسی یعنی دشت قبچاق و رود بالشکر عظیم ایله کوندردی و آط
یمکا چوزنه ارسلان بو عموما خوارزم ولایتی یعنی مشهور اولان خیوه ولایتنی سیورغال
ایتدی اوکتای خان و اولادینک کیفیتی که چنکیزک ولی عهدی پدری بابایی وصیتی اوزره تخت
چنکیز اوزره جلوس ایدوب بذل و عطاده سرآمد دیکیا او اوغلی باتماندن رنجیده خاطر
اولنلرک قلبی پاره لرینه مرهم اچدی ادردب هرکسی راحت اولدیلر سایر برادرلری ایکی
مقر حکومتلرینه دخل ایتمدیلر لکن الملک ملکه الحلوک اولوب بحسب الاقتضا حکومت اجراء

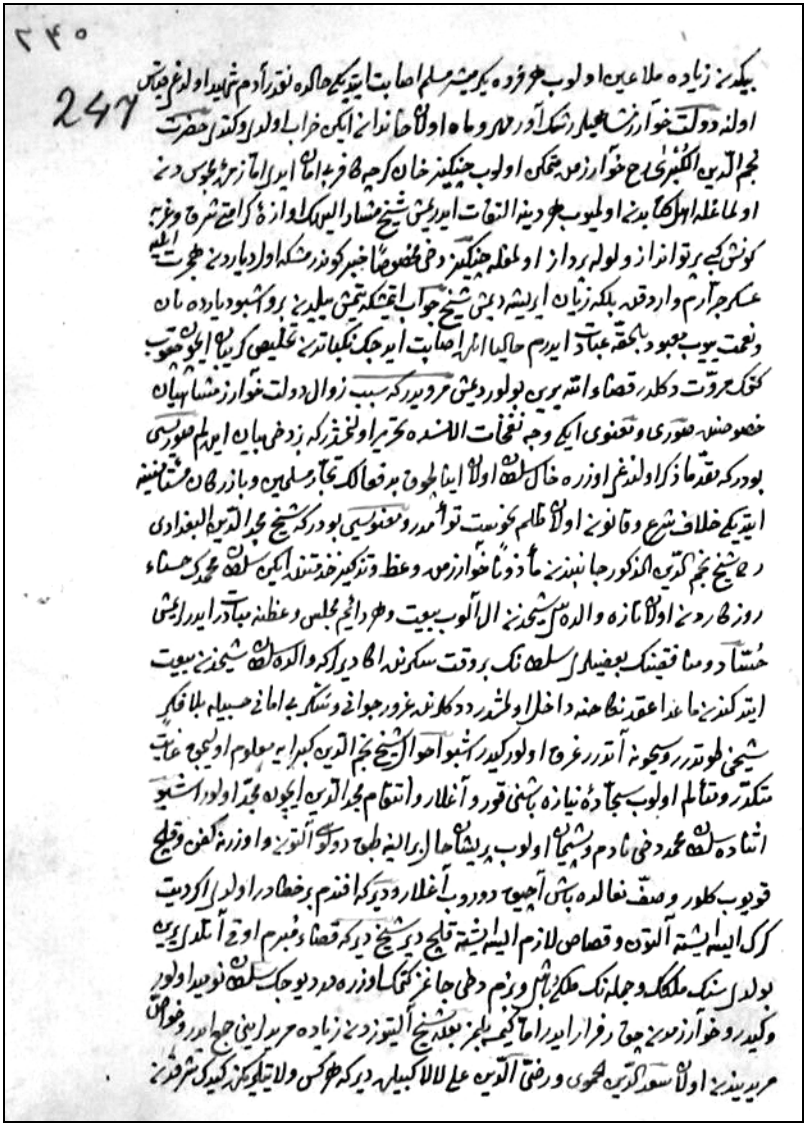

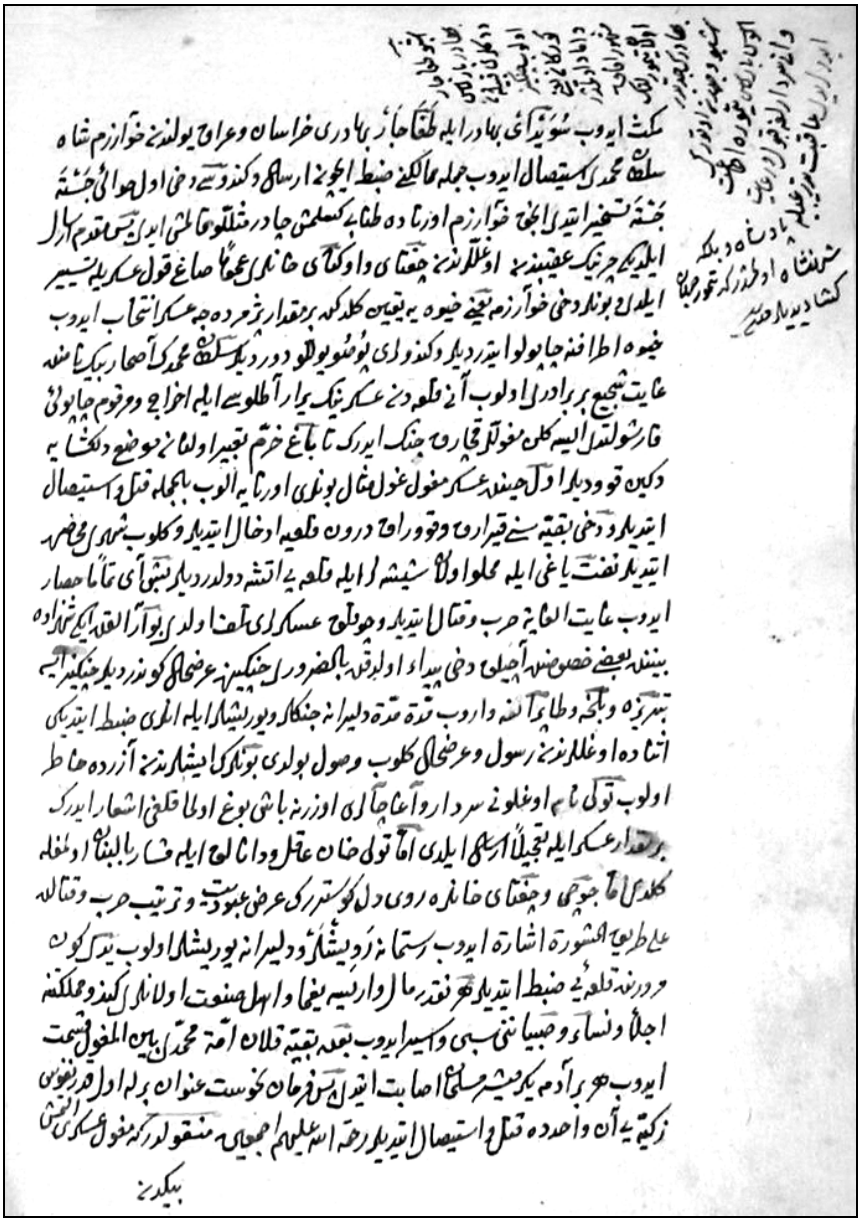

246

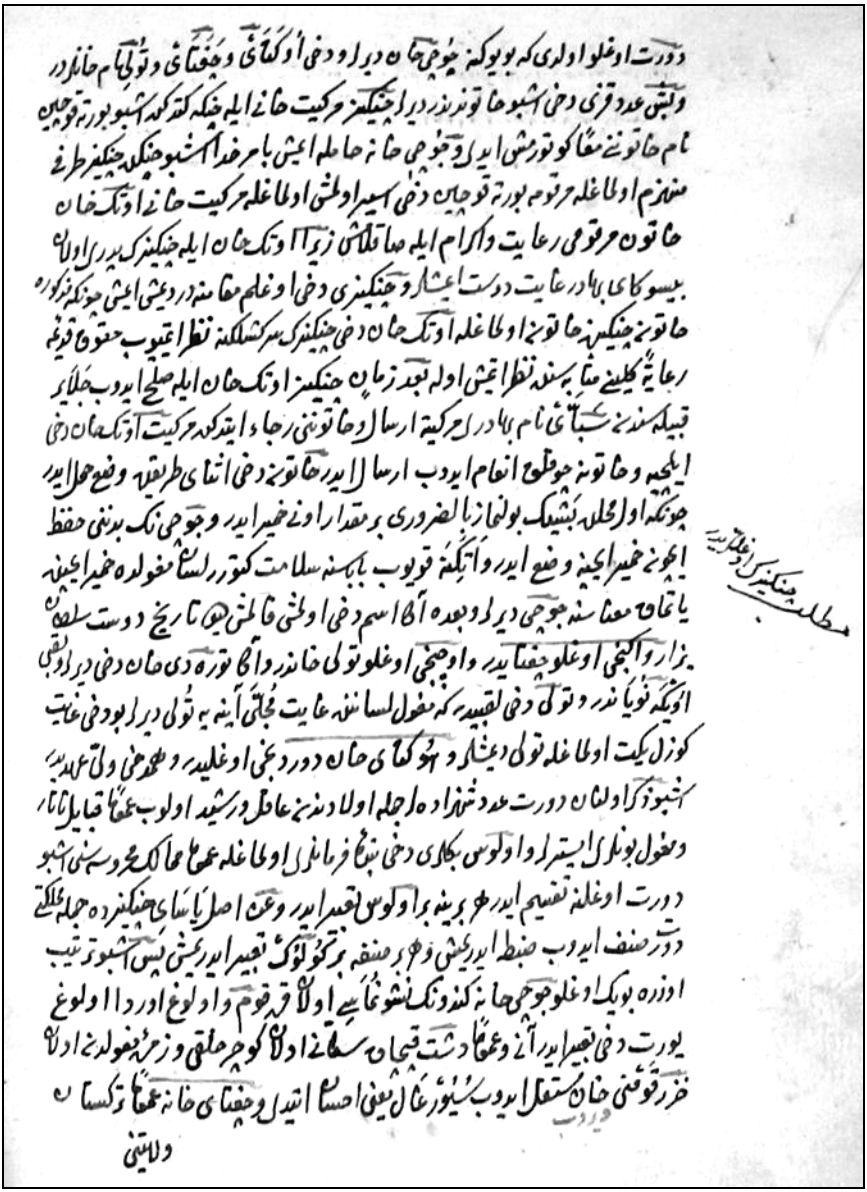

۲۴۳

245 ایری طمع خام ایله تجار چنگیزه خلاف واقع جاسوسلک تهمتنی اسناد ایدوب جملهسنی قتل واموال
بی نهایه لرین اخذ ایتدیکه خبر چنگیزه واصل اولدقده بنه عجله اغیوب ایناجوق مذکوری قتل ایدوب
کمالان بنیله رینه الفت امورینی مستحکم ایلمک یا بنده رجال طرفیله برایلچی ادیب ارسال ایلدی اما
سلطان محمد غرور جوانی وتکبر صاحبقرانی ایله کلن ایلچی قتل وباقیلرینی قطع انف واذن ایله عودته
رخصت واذن ویردی چونکه احوال بوکونه ظهور ایتدیسه چنگیز غضب انگیز تهور دلیرانه
اوزره کتیفنز ایدوب التیوز اون التی ده قصد خوارزم وایران ایدوب اطرافی ویران ایدرک
یوریدی و آثاره وصوصه ایناجوق مذکوری بعد الحصار اخذ وتدمیر وولایتی ضبط وتسخیر ایلدی
دیو تدریج صکره برمقدار عسکر جرار تاتار ربور شعاری اوغللرندن اوکتای خان وتولی خان معیتیله
کورک وباشقورد وبلغار ودشت قبچاق وروس وچرکس ولایتلرینه واقصای شمال اولان
عرض لتسعین که الان قراکول تعبیر ایدرلر اول یره واقصای جنوبده اولان حبشه وارغنیه دکین
ارسال وتیسیر واکثرینی تخریب وبعضینی تسخیر ایلدی وممالکت خطا یدنه بقیه ملکلری مملکتلرینی
بالجمله ضبط ایلدی وبعده اوغلو تولی خانک اوغلو هلاکو خانی سردار ایدوب بغداد ودیار
بکر وموصل وشام وانک اطرافنی وعموما ایران زمینی ضبط وتسخیر ایدوب سابقا بیان اولندیغی
اوزره خلفاء عباسیه نک آخری اولان مستعصم بالله وزیری اولان ابن العلقمی حیلهسی ایله حضور
هلاکویه کلوب جمله اقربا واتباعیله هلاک اولدی اشبو چنگیز خان که وحدانیت باری تعالی
بلمیین آتش پرست کافر بد سرشت ایکن جناب مالک الملوک وخالق الاحرار والمملوک ورازق
الاغنیاء والصعلوک کمال کرمندن هر کسک احوالنی اراده قدیمهسی اوزره تنظیم وتعیینه استدراجا
دنیاده تقدیم ایدوب تطهیر ذنوب عباد ایچون بویله قدرت ویروب برظالمی تسلیط ایدر واکا
دخی اولاجق جزای عملنی حاشا اهمال ایتمز لکن وقت آخره ویاخود روز جزایه امهال ایدر چنگیز
ضبط ... دخی شرقا وغربا عالمه مسلط اولدیغی من عندالله حکمت اولدیغی نمایاندر وهر ولایتی ایتدکه پادشاه
مطلب خواتین چنگیز ویک اولنلرینک حسنا قزی وار ایسه الور خاتونی ایدر وسایرلرندن اولان ام ولد اولمق اوزره آلور
ایتمک عادتی اولماغله اشبو مقدار خاتون الشدر دیو تاریخ ابو شجاع تحریر ایدر وجمله خواتیننک
افضل واقدم اولان قونکرات نویانی بهادرک قزی بورته قوچین بیسیم دردیر اشبو خاتونندن

s. 243-a

243

باب چنکیز خان صاحب عنوان و اولادندن اولان خانان

ذیشان بیاننده در خاطر رزانت مظاهر صاحب المآثرده ظاهر در ابتدای ظهور آل
عثمان و نسل پاک سلاطین ذیشان عثمانیان تحریر اولندغی بابده انلرک سلسلهٔ سنیه لری تا حضرت
نوح نجی اللهدن بر و کیملر در تسطیر اولنمشیدر پس ایمدی چنکیز جهان کشانک دخی نسلی دخی اصح
روایت صاحب درایت اوزره تاریخ میرخواند و روضة الصفا و آبشقا و قوتلو بوغا
و تاریخ دوست سلطان اوزبکی و زبدهٔ حضرت بیضاوی و جریدهٔ شیخ علی الیزدی و تاریخ
هندیابی دینلن تواریخ مطوله دن اتفاق لری اولان کلاملری تقریر و تحقیق و اختلافلری
اولان سوزلری تدقیق و توفیق اولنورق اشبو جریده خریده ده علی سبیل الاجمال تلفیق اولندی
مقصود بالذات اولان خانان قریم احوالنده تاریخ مدون اولمدغی معلوم انامدر لکن بعضی
خانلرک اخلاق پسندیده لری و بعضیلرینک خصالر نادیده لری اجمالاً و تفصیلاً بعضی اقلام
ذوی الافهام ایله مسطور و باخصوص خیر الدین زاده محمد الشیرینی نک رسالهٔ مختصره سنده ضبط
سالر و شهور و بعضی وقایعی مذکور اولماغله اشبو مذکور اتدن اصحی انتخاب اولنوب تنظیم
سلک سطور قیلندی معلوم اولا که آدم ثانی اولان حضرت نوح نجی اللهک اوچ اوغلو
که سام و حام و یافثدر جمیع دنیاده اولان بنی آدم بونلرک ذریتی ایدوکی نص قرآن ایله ثابتدر
سام جمیع انبیا و اولیا و سایر صاحب الملل اولان مسلم و یهود و نصارانک باباسیدر و حام ایسه
جمیع قهرلر و لایتنک سکاننک باباسیدر و یافث تورک و تاتار که بونلره مأجوج دیرلر و دخی
شهرهٔ جهان اولان یأجوجک باباسی ایدوکی علی الاختلاف ثابتدر پس حضرت یافث جانب
شرق و شمالده توطن ایدوب اولادی توره دی کتدی بینلرنده حکومت ایدنلری کیملردر
آنلری بیلدره لم یافث اوغلو تورکدر که صاحب حکومتدر و انک اوغلو آلنجا خان در بونک
دخی مغول و تاتار تعبیر اولنور ایکی اوغلو اولوب جمیع ممالکنه حکومت ایتدیلر و تاتار اویماغندن
سکز نفر خان سلطنت زمرهٔ تاتاران ده اولمشلردر مثلا تاتار و آلنجا خان و بوقای خان
و یلنجا خان و ایسلی خان و اتسز خان و اردو خان و بایدو خان و سونج خان که بونلردر
و مغول طبقه سی طقوز نفردر که حالیا تاتار بیننده طقوز عدده اعتبار ایتدکلری اشبو سببدندر دیمشلر

НАЧАЛО
предлагаемой вниманию части рукописи

***Абдулгаффар Кырыми.* Умдет ал-ахбар**

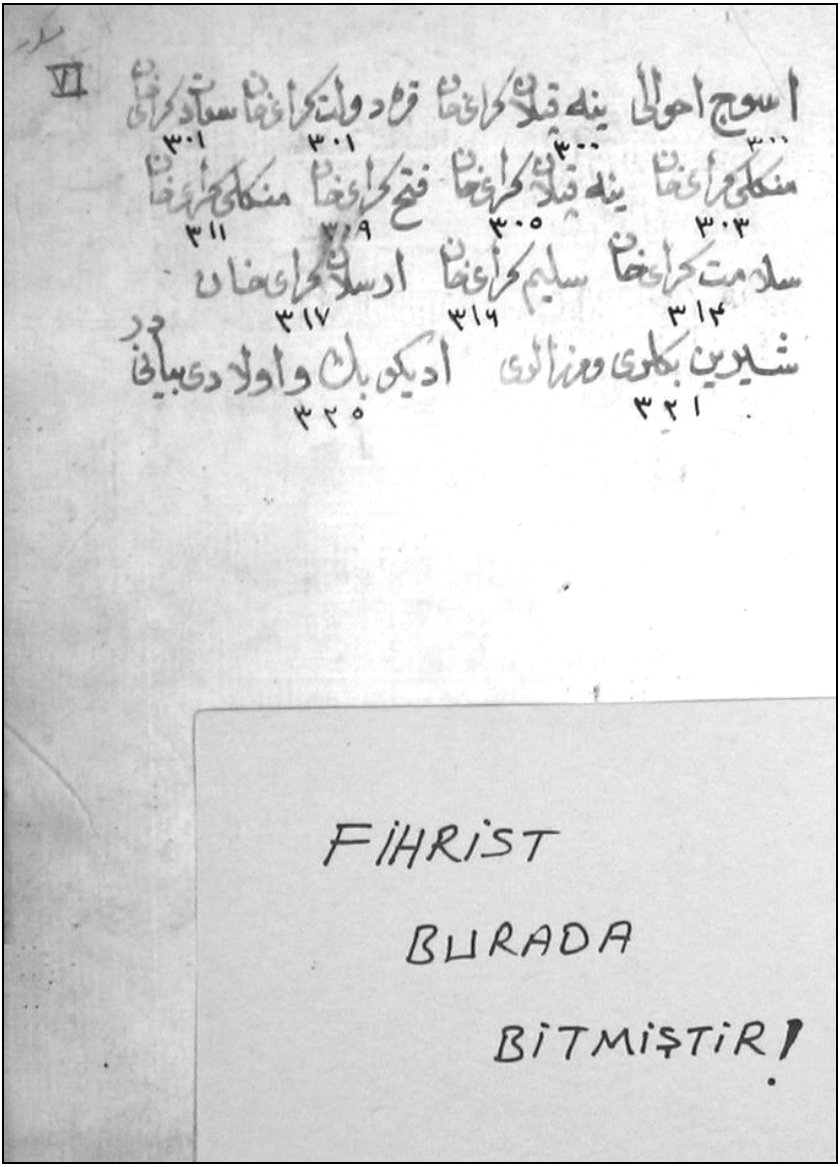
VI
FIHRIST
BURADA
BİTMİŞTİR!

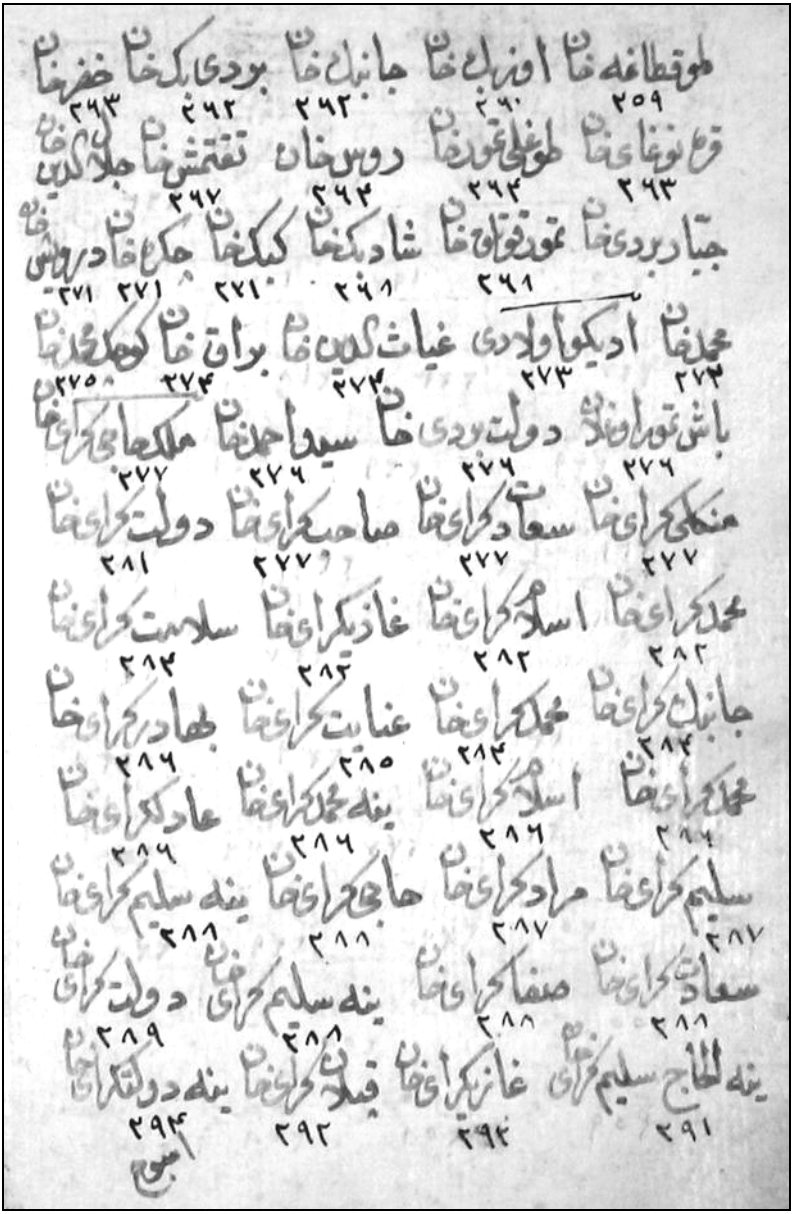

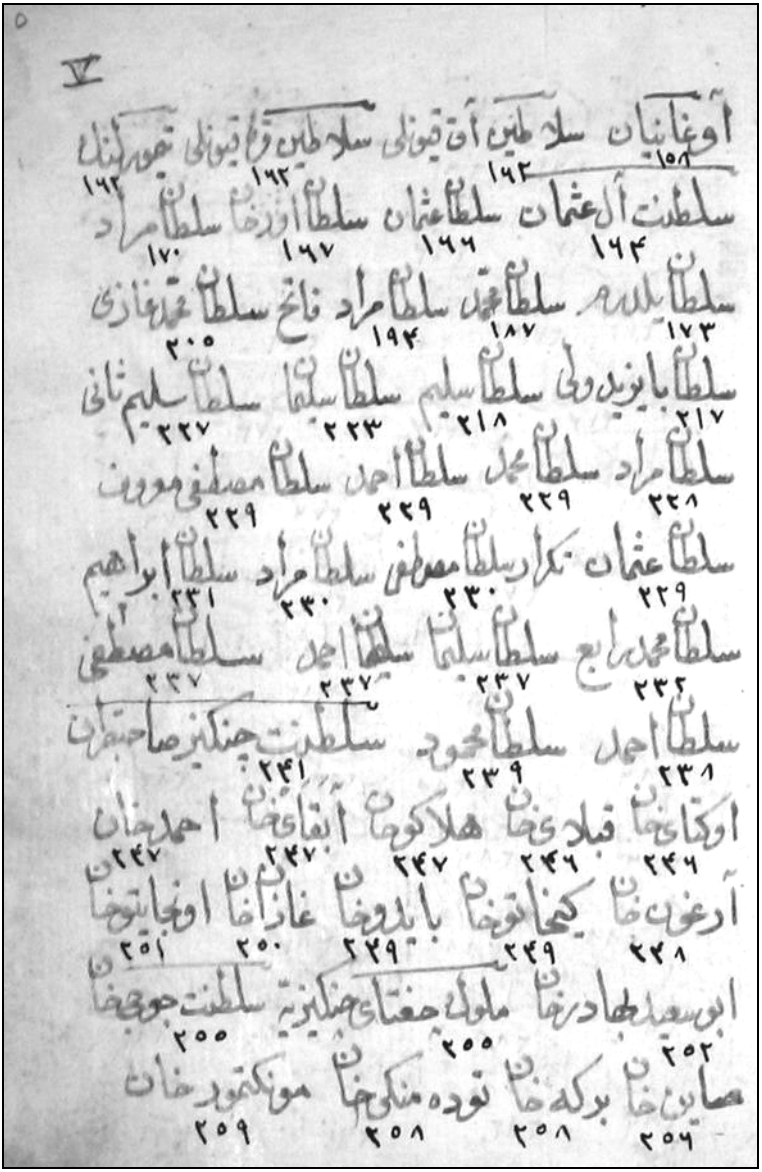
V
اوغانیان سلاطین آق قیونلی سلاطین قره قیونلی خوارزمشاه
سلطنت آل عثمان سلطان عثمان سلطان اورخان سلطان مراد
سلطان یلدرم سلطان محمد سلطان مراد فاتح سلطان محمد غازی
سلطان بایزید ولی سلطان سلیم سلطان سلیمان سلطان سلیم ثانی
سلطان مراد سلطان محمد سلطان احمد سلطان مصطفی معزول
سلطان عثمان تکرار سلطان مصطفی سلطان مراد سلطان ابراهیم
سلطان محمد رابع سلطان سلیمان سلطان احمد سلطان مصطفی
سلطان احمد سلطان محمود سلطنت چنگیزیه صاحبقران
اوکتای خان قبلای خان هلاکو خان آبقای خان احمد خان
آرغون خان کیخاتو خان بایدو خان غازان خان اولجایتو خان
ابوسعید بهادر خان ملوک جغتای چنگیزیه سلطنت جوجی خان
صاین خان برکه خان توده منکی خان مونکتمور خان

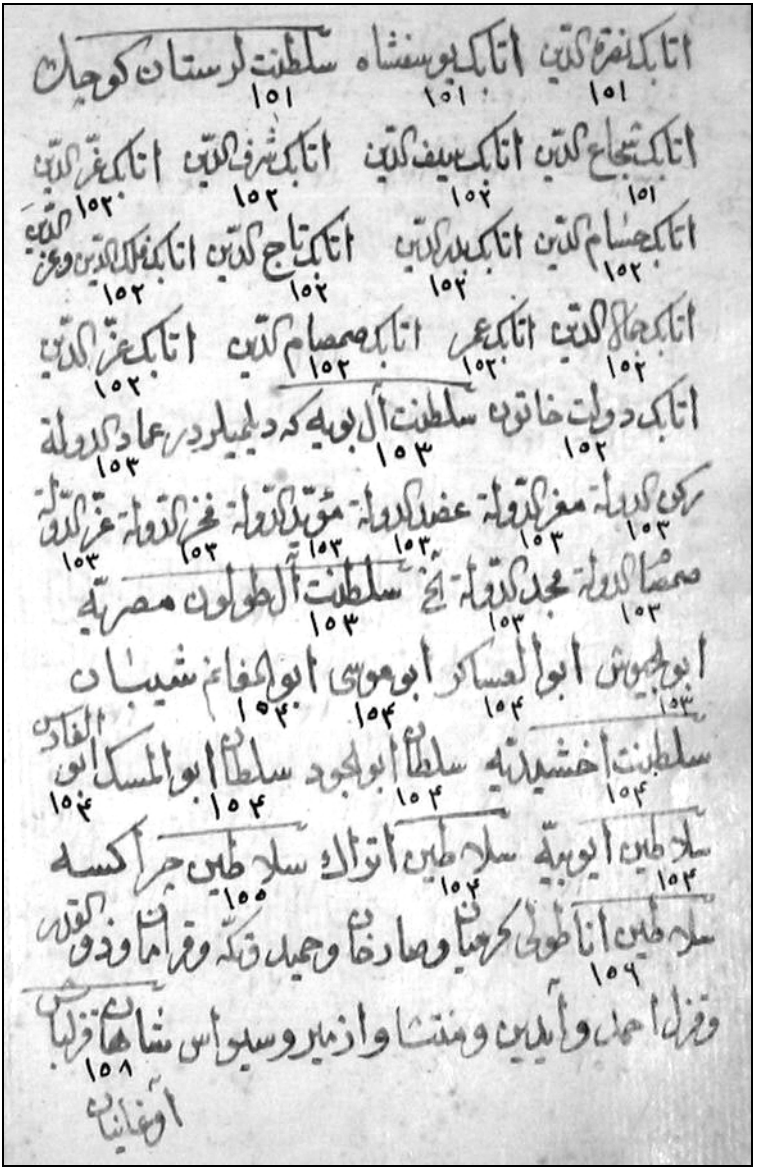

اتابک نصرة الدین ۱۵۱ اتابک یوسفشاه ۱۵۱ سلطنت لرستان کوچک ۱۵۱

اتابک شجاع الدین ۱۵۱ اتابک سیف الدین ۱۵۲ اتابک شرف الدین ۱۵۲ اتابک عز الدین ۱۵۲

اتابک حسام الدین ۱۵۲ اتابک بدر الدین ۱۵۲ اتابک تاج الدین ۱۵۲ اتابک فلک الدین و عز الدین ۱۵۲

اتابک جمال الدین ۱۵۲ اتابک عمر ۱۵۲ اتابک صمصام الدین ۱۵۲ اتابک عز الدین ۱۵۲

اتابک دولت خاتون ۱۵۲ سلطنت آل بویه که دیلمیلردر ۱۵۳ عماد الدولة ۱۵۳

رکن الدولة ۱۵۳ معز الدولة ۱۵۳ عضد الدولة ۱۵۳ مؤید الدولة ۱۵۳ فخر الدولة ۱۵۳ عز الدولة ۱۵۳

صمصام الدولة ۱۵۳ مجد الدولة ۱۵۳ الخ سلطنت آل طولون مصریه ۱۵۳

ابو الجیوش ۱۵۳ ابو العساکر ۱۵۴ ابو موسی ۱۵۴ ابو المغانم ۱۵۴ شیبان

سلطنت اخشیدیه ۱۵۴ سلطان ابو الجود ۱۵۴ سلطان ابو المسک ۱۵۴ ابو الفارس ۱۵۴

سلاطین ایوبیه ۱۵۴ سلاطین اتراک ۱۵۴ سلاطین چراکسه ۱۵۵

سلاطین اناطولی کرمیان و صارخان و حمید و تکه و قرامان و ذو القدر ۱۵۶

و قزل احمد و آیدین و منتشا و ازمیر و سیواس شاهان قزلباش ۱۵۸

اوغانیان

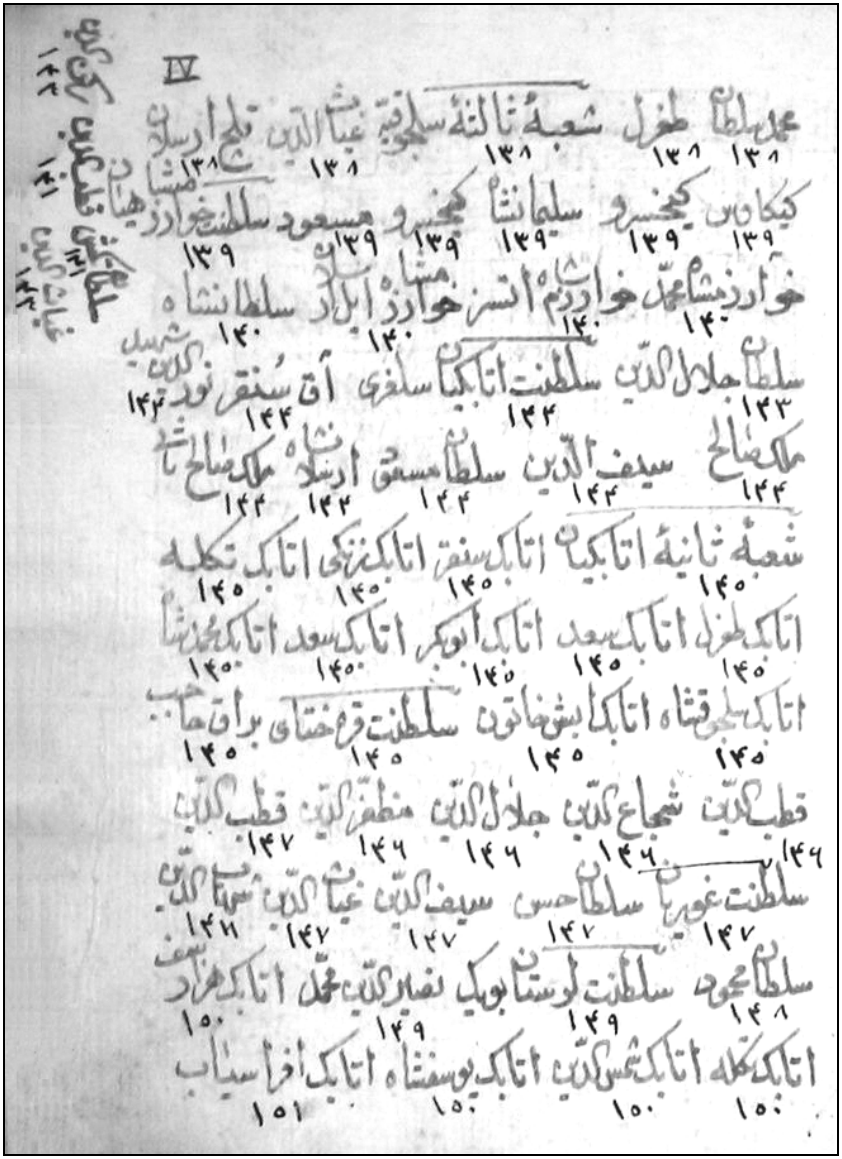

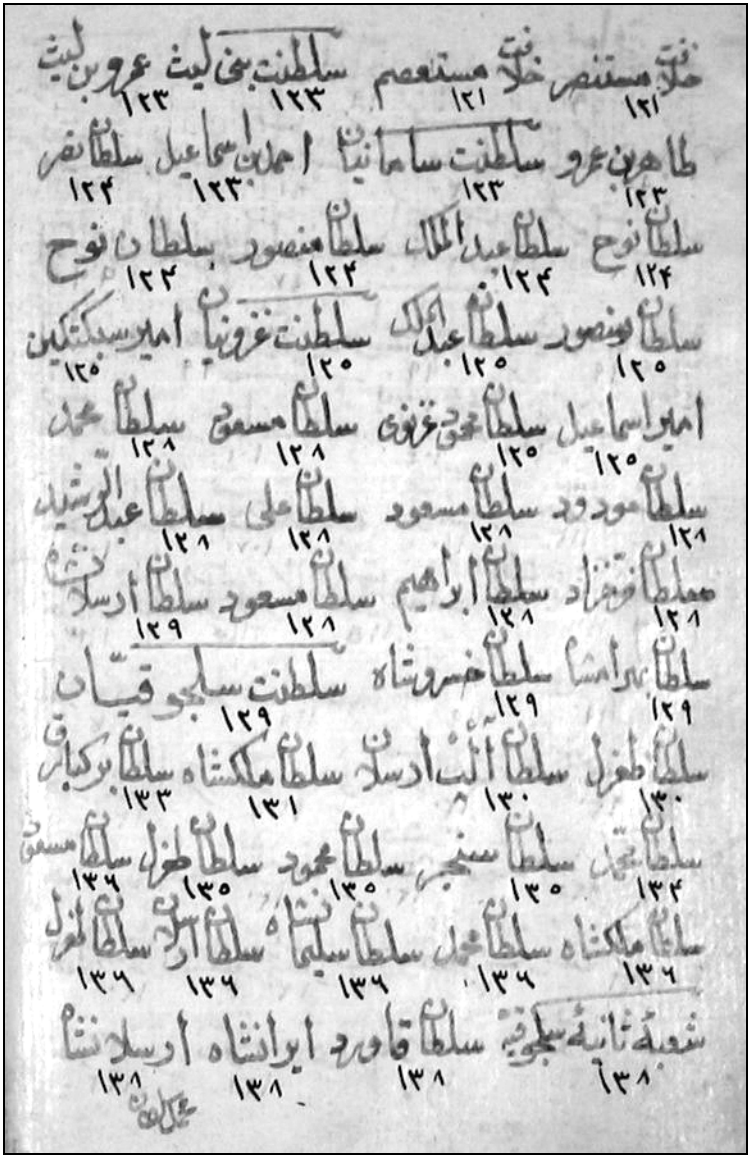
خلفاء مستنصر ۱۲۱ خلفاء مستعصم ۱۲۱ سلطنت بنی لیث ۱۲۳ عمرو بن لیث ۱۲۳
طاهر بن عمرو ۱۲۳ سلطنت سامانیان ۱۲۳ احمد بن اسماعیل ۱۲۳ سلطان نصر ۱۲۴
سلطان نوح ۱۲۴ سلطان عبد الملک ۱۲۴ سلطان منصور ۱۲۴ سلطان نوح ۱۲۴
سلطان منصور ۱۲۵ سلطان عبد الملک ۱۲۵ سلطنت غزنویان ۱۲۵ امیر سبکتکین ۱۲۵
امیر اسماعیل ۱۲۵ سلطان محمود غزنوی ۱۲۵ سلطان مسعود ۱۲۸ سلطان محمد ۱۲۸
سلطان مودود ۱۲۸ سلطان مسعود ۱۲۸ سلطان علی ۱۲۸ سلطان عبد الرشید ۱۲۸
سلطان فرخزاد ۱۲۸ سلطان ابراهیم ۱۲۸ سلطان مسعود ۱۲۸ سلطان ارسلان ۱۲۹
سلطان بهرامشا ۱۲۹ سلطان خسروشاه ۱۲۹ سلطنت سلجوقیان ۱۲۹
سلطان طغرل ۱۳۰ سلطان آلب ارسلان ۱۳۰ سلطان ملکشاه ۱۳۱ سلطان برکیارق ۱۳۳
سلطان محمد ۱۳۴ سلطان سنجر ۱۳۵ سلطان محمود ۱۳۵ سلطان طغرل ۱۳۵ سلطان مسعود ۱۳۶
سلطان ملکشاه ۱۳۶ سلطان محمد ۱۳۶ سلطان سلیمانشاه ۱۳۶ سلطان ارسلان ۱۳۶ سلطان طغرل ۱۳۶
شعبهٔ ثانیهٔ سلجوقیه سلطان قاورد ۱۳۸ ایرانشاه ارسلانشاه ۱۳۸ ۱۳۸

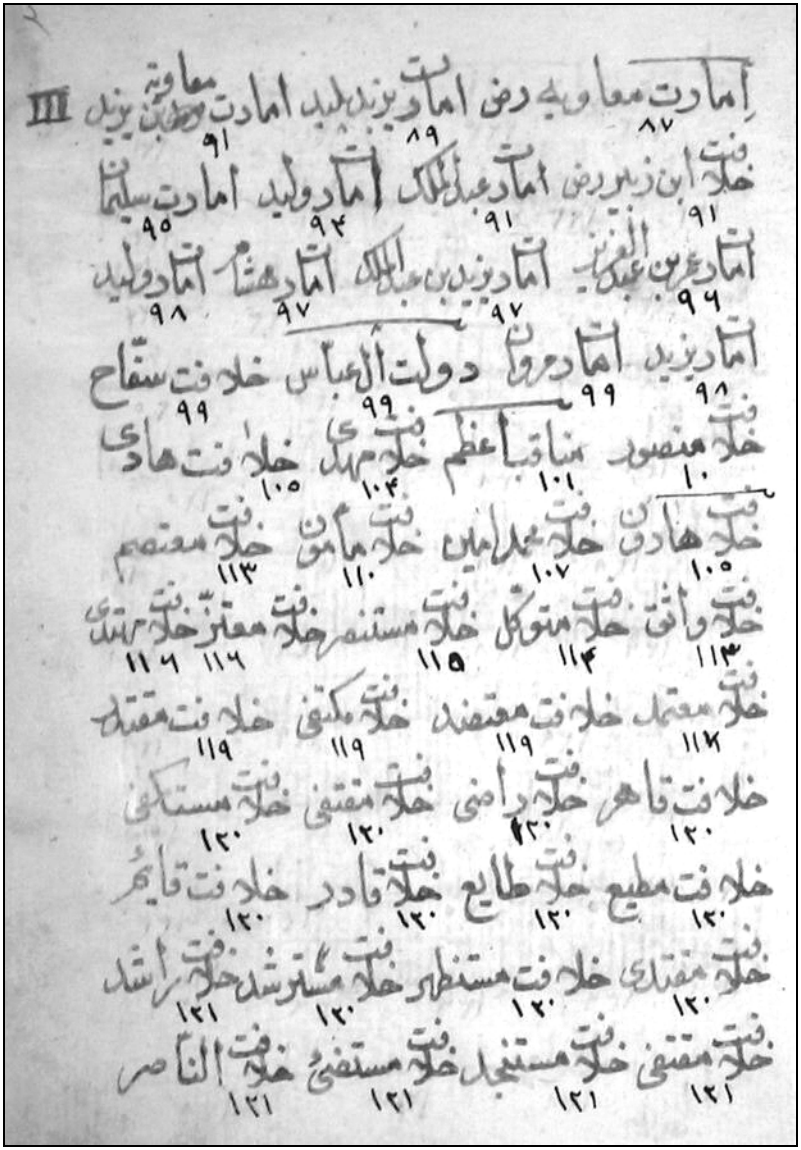
III
امارت معاویه رض ۸۷ امارت یزید ولید ۸۹ امارت معاویه بن یزید ۹۱
خلافت ابن زبیر رض ۹۱ امارت عبدالملک ۹۱ امارت ولید ۹۴ امارت سلیمان ۹۵
امارت عمر بن عبدالعزیز ۹۶ امارت یزید بن عبدالملک ۹۷ امارت هشام ۹۷ امارت ولید ۹۸
امارت یزید ۹۸ امارت مروان ۹۹ دولت العباس خلافت سفاح ۹۹
خلافت منصور ۱۰ مناقب اعظم خلافت مهدی ۱۰۱ خلافت هادی ۱۰۴ خلافت هارون ۱۰۵
خلافت محمد امین ۱۰۵ خلافت مامون ۱۰۷ خلافت معتصم ۱۱۰ خلافت واثق ۱۱۳
خلافت متوکل ۱۱۳ خلافت مستنصر ۱۱۴ خلافت معتز ۱۱۵ خلافت مهتدی ۱۱۶
خلافت معتمد ۱۱۶ خلافت معتضد ۱۱۹ خلافت مکتفی ۱۱۹ خلافت مقتدر ۱۱۹
خلافت قاهر ۱۲۰ خلافت راضی ۱۲۰ خلافت متقی ۱۲۰ خلافت مستکفی ۱۲۰
خلافت مطیع ۱۲۰ خلافت طایع ۱۲۰ خلافت قادر ۱۲۰ خلافت قایم ۱۲۰
خلافت مقتدی ۱۲۰ خلافت مستظهر ۱۲۰ خلافت مسترشد ۱۲۰ خلافت راشد ۱۲۱
خلافت مقتفی ۱۲۱ خلافت مستنجد ۱۲۱ خلافت مستضیء ۱۲۱ خلافت الناصر ۱۲۱

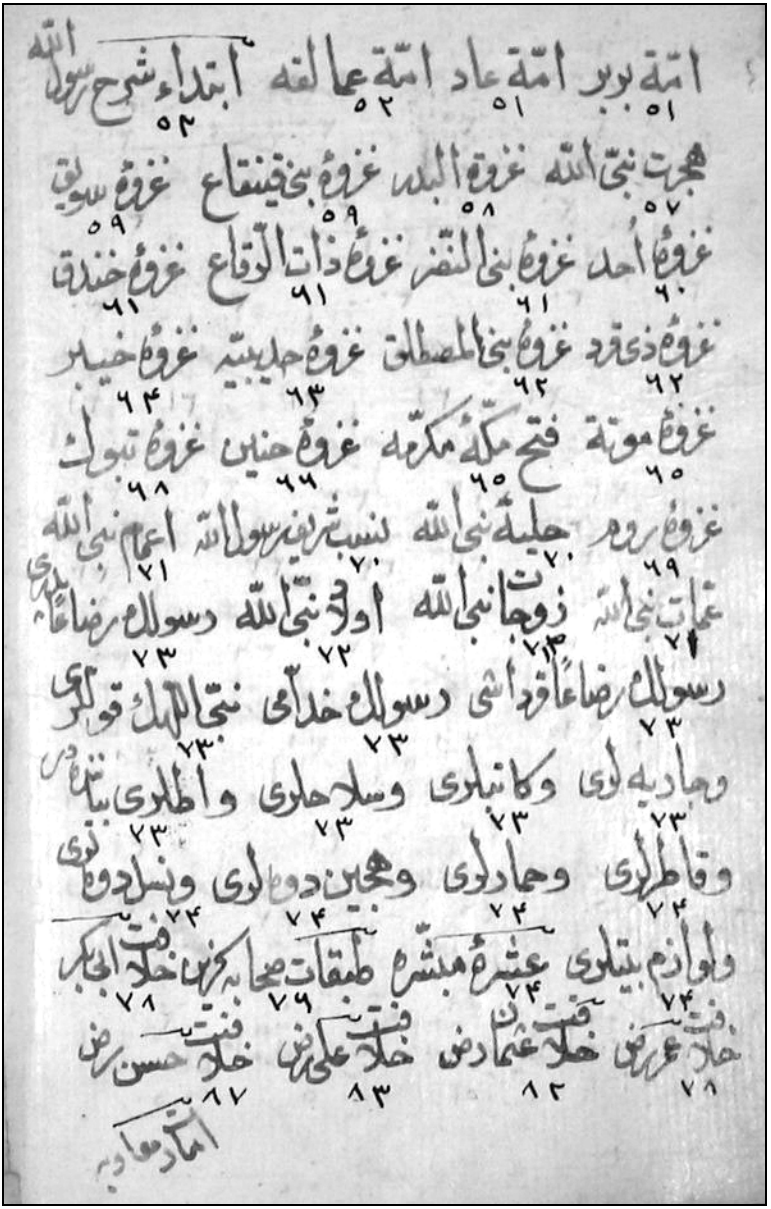

امة بربر ٥١ امة عاد ٥١ امة عمالقه ٥٢ ابتداء شرح رسول الله ٥٢

هجرت نبی الله ٥٧ غزوة البدر ٥٨ غزوهٔ بنی قینقاع ٥٩ غزوهٔ سویق ٥٩

غزوهٔ احد ٦٠ غزوهٔ بنی النضر ٦١ غزوهٔ ذات الرقاع ٦١ غزوهٔ خندق ٦١

غزوهٔ ذی قرد ٦٢ غزوهٔ بنی المصطلق ٦٢ غزوهٔ حدیبیه ٦٣ غزوهٔ خیبر ٦٤

غزوهٔ موته ٦٥ فتح مکهٔ مکرمه ٦٥ غزوهٔ حنین ٦٦ غزوهٔ تبوك ٦٨

غزوهٔ روم ٦٩ حلیهٔ نبی الله ٧٠ نسب شریف رسول الله ٧٠ اعمام نبی الله ٧١

عمات نبی الله ٧١ زوجات نبی الله ٧٢ اولاد نبی الله ٧٢ رسولك رضاعاً پدری ٧٣

رسولك رضاعاً قرداشی ٧٣ رسولك خدامی ٧٣ نبی اللهك قوللری ٧٣

وجاریه لری ٧٣ وکاتبلری ٧٣ وسلاحلری ٧٣ واطلری بیاننده در ٧٣

وقاطرلری ٧٤ وحمارلری ٧٤ وهجین دوه لری ٧٤ ونسل دوه لری ٧٤

ولوازم بیتلری ٧٤ عشرهٔ مبشره ٧٤ طبقات صحابه کرین ٧٦ خلافت ابی بکر ٧٨

خلافت عمر رض ٧٨ خلافت عثمان رض ٨٢ خلافت علی رض ٨٣ خلافت حسن رض ٨٧

امارت معاویه

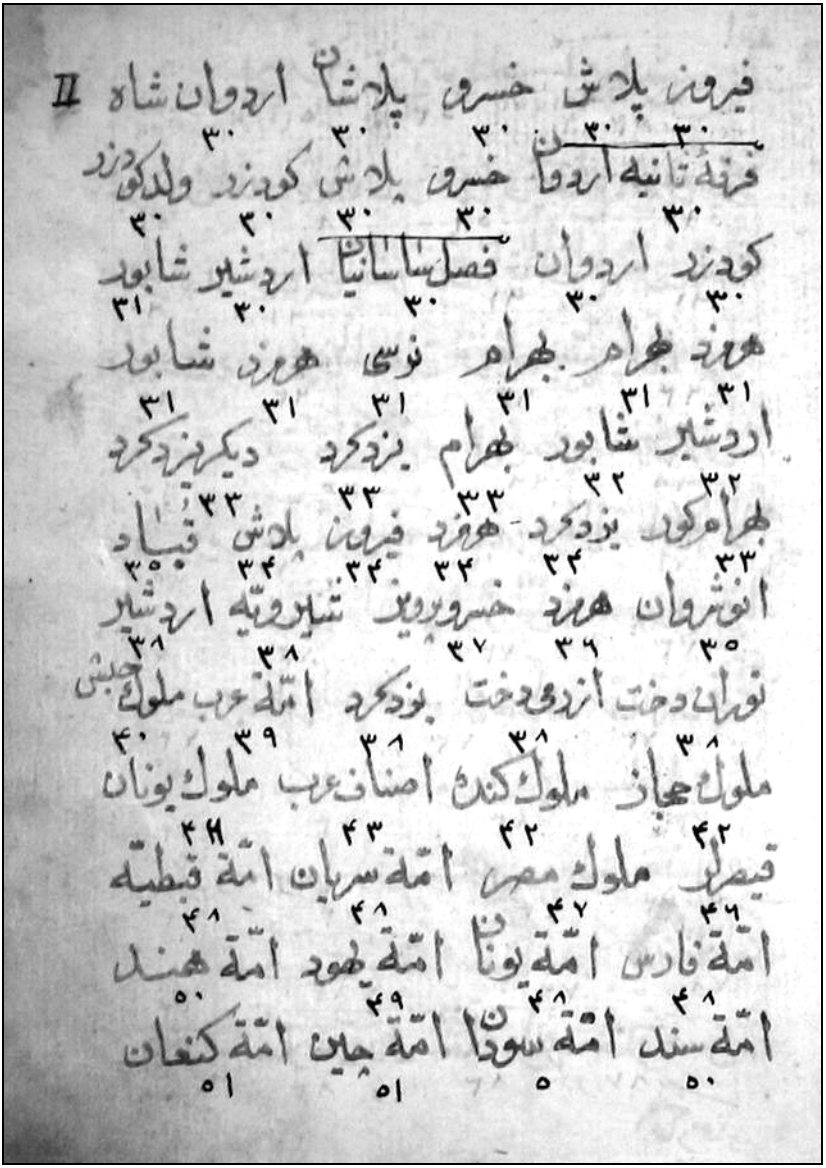

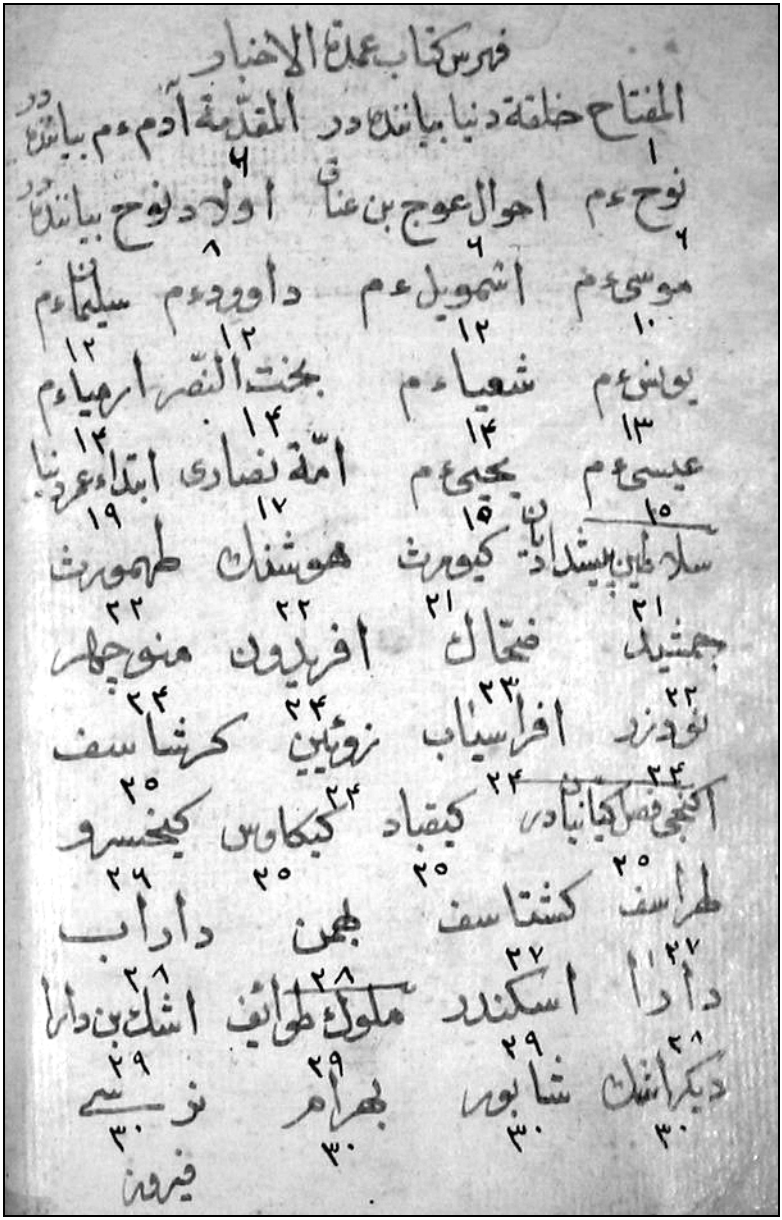

فهرس کتاب عمدة الاخبار

المفتاح خلقة دنیا بیاننده در ۱ — المقدمة آدم ع م بیاننده در ۶

نوح ع م ۶ — احوال عوج بن عناق ۶ — اولاد نوح بیاننده در ۸

موسی ع م ۱۰ — اشمویل ع م ۱۲ — داوود ع م ۱۲ — سلیمان ع م ۱۲

یونس ع م ۱۳ — شعیا ع م ۱۴ — بخت النصر ۱۴ — ارمیا ع م ۱۴

عیسی ع م ۱۵ — یحیی ع م ۱۵ — امة نصاری ۱۷ — ابتداء عمر دنیا ۱۹

سلاطین پیشدادیان ۲۱ — کیومرث ۲۱ — هوشنگ ۲۲ — طهمورث ۲۲

جمشید ۲۲ — ضحاک ۲۳ — افریدون ۲۴ — منوچهر ۲۴

نوذر ۲۴ — افراسیاب ۲۴ — زوئین ۲۴ — کرشاسف ۲۵

اکنجی فصل کیانیان در ۲۵ — کیقباد ۲۵ — کیکاوس ۲۵ — کیخسرو ۲۶

لهراسف ۲۷ — کشتاسف ۲۷ — بهمن ۲۸ — داراب ۲۸

دارا ۲۸ — اسکندر ۲۹ — ملوک طوائف ۲۹ — اشک بن دارا ۲۹

دیگر اشک ۳۰ — شابور ۳۰ — بهرام ۳۰ — نرسی ۳۰

فیروز

ФАКСИМИЛЕ

Абдулгаффар Кырыми. **Умдет ал-ахбар**

Из коллекции рукописей Эсад Эфенди под номером 2331, библиотека Сулеймания (Стамбул, Турция)

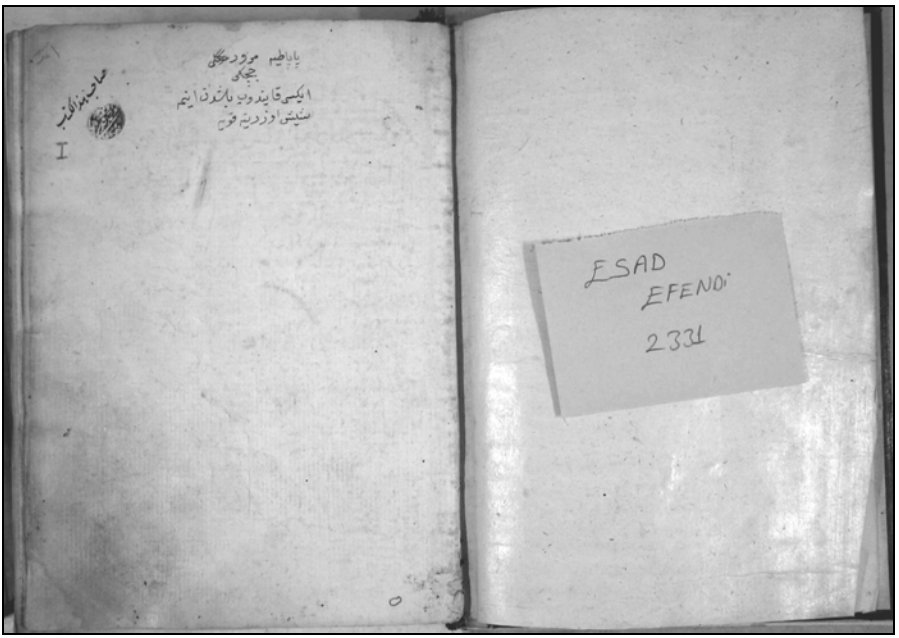

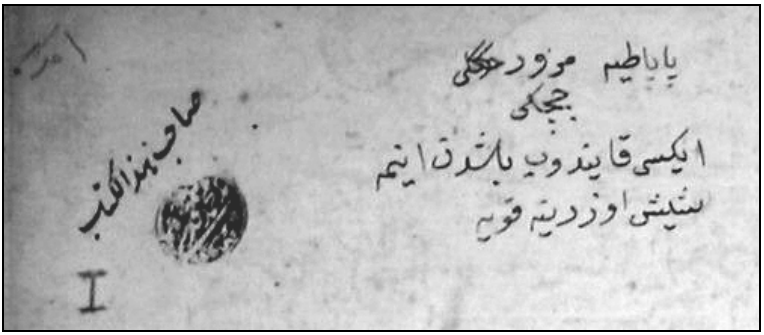

ÖZET

Abdülgaffar Kırımî'nin Umdetü'l-Ahbar'ına Göre Kırım Tarihi

Derya Derin Paşaoğlu

Altın Orda Hanlığı parçalandıktan sonra ortaya çıkan hanlıklardan biri olan Kırım Hanlığı, kurulduktan kısa bir süre sonra Osmanlı Devleti'nin hakimiyeti altına girmiş ve coğrafi konumu gereği devlette önemli ve ayrıcalıklı hale gelmiştir.

1748'de Abdülgaffar Kırımî tarafından yazılan Umdetü'l-Ahbar adlı el yazması bu eser, Kırım tarihini yerli kaynaklara dayanarak anlatan birinci el tarihi kaynaktır ve üzerinde hiçbir detaylı çalışma yapılmamıştır. Hz. Adem'den başlayarak peygamberler tarihi, İslam Tarihi, Türk-İslam Devletleri, Selçuklu Devleti, Osmanlı Devleti, Cengiz Han, oğulları ve Kırım Hanlığı hakkında detaylı bilgiler veren müellif, bilgilerin çoğunluğunu dönemin kaynak eserlerinden derlemiştir. Müellif, özellikle eserin esas kısmını oluşturan Cuci Han, oğulları ve Kırım Tarihi ile ilgili bölümünde, o dönemdeki şartlar, yaşanan olaylar, savaşlar, devletin iç işleri, beylerin ve halkın durumu hakkında şahsi gözlemlerinin yanı sıra yerli kaynaklara ve ravilere dayanarak çok kıymetli bilgiler vermiştir.

Kırımlı olan Abdülgaffar Kırımî, Altın Orda Hanı Cuci oğlu Sayın Han soyundandır. Yönetimde kadı ve danışman olarak görev yapmıştır. Selim Giray Han'a yakınlığına rağmen, bilinmeyen bir nedenden ötürü gönderildiği sürgünde bu eseri yazmıştır.

Eser, İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Esat Efendi Yazmalar Koleksiyonu, 2331 numarada kayıtlıdır. Eser el yazması olup, *talik kırması* tarzında yazılmış ve 329 varaktır. Unutulan kelimeler ve

cümleler satır aralarına ve satır başlarına yazılmıştır. Ayrıca derkenar ifadesi kullanılmaksızın gerekli görülen yerlerde şahıs, yer ve olaylar hakkında eserin kenar boşluklarına açıklamalar yapılmıştır. Sade bir dille yazılmış olan eserde, deyimlere, atasözlerine ve şiirlere yer verilmiştir. Bu nedenle eserin, halk bilimi, dil ve edebiyat açısından detaylı bir incelemeye ihtiyacı vardır.

SUMMARY

Crimean History according to Umdet ul-Ahbar of Abdulgaffar Qirimi

Derya Derin Paşaoğlu

The Crimean Khanate was one of the khanates founded after the collapse of the Golden Horde, but after only a short period Crimea came to be under the dominion of the Ottomans. Crimea became an important province of the Ottoman State owing to its geographical location.

This handwritten book, called "Umdet ul-Ahbar", was written by Abdulgaffar Qirimi in 1748 and is a primary historical source explaining the history of Crimea with reference to many other local sources. This is the first time that it has been subjected to detailed study. The author gives detailed information about the history of many different groups and entities: the prophets starting from the Prophet Adam; Islam; the Turkish-Islamic States; the Seljuk State and the Ottoman State; Genghis Khan, his sons and the Crimean Khanate. He compiled most of the information from contemporary sources. Especially in the section relating to Juchi Khan, his son and the Crimean history that constitutes the main theme of the book, his personal observations provide invaluable historical information, as does his use of other local sources and figures to enlighten us about the conditions, events, wars, internal affairs of the state, status of rulers and public in that period.

Abdulgaffar Qirimi was a Crimean Tartar and he is a descendent of Batu Khan, son of Juchi, Khan of the Golden Horde. Qirimi worked as an advisor and qadi (judge) in the state administration. Although he was very close to Selim Giray Khan, he wrote this book in exile, and we do not know the cause of his banishment.

This manuscript, handwritten in the style of ta'liq kırması consists of 329 pages and is registered as no. 2331 in Esat Efendi's Manuscripts Collection, Suleymaniye Library, Istanbul. This book was for the most part written in clear prose, enriched which idioms, proverbs and poems. It therefore deserves thorough study not only for its historical insights, but also for the folklore it preserves and for its linguistic and literary merits.

СОДЕРЖАНИЕ

О серии **«Язма Мирас. Письменное наследие. Textual Heritage»** (*Рафаиль Хакимов*) 5

Предисловие (*Ильнур Миргалеев*)..... 6

Введение (*Дерья Дерин Пашаоглу*)..... 8

Транскрипция

FİHRİS-İ KİTÂB-I UMDETÜ'L-AHBAR 15
S. 243-a – 21
S. 324-a 238

Факсимиле 414–240

ÖZET. Abdülgaffar Kırımî'nin Umdetü'l-Ahbar'ına Göre Kırım Tarihi (*Derya Derin Paşaoğlu*) 415

SUMMARY. Crimean History according to Umdet ul-Ahbar of Abdulgaffar Qirimi (*Derya Derin Paşaoğlu*) 417

Абдулгаффар Кырыми

УМДЕТ АЛ-АХБАР

Книга 1: Транскрипция, факсимиле

Научное издание

Оригинал-макет – *Л.М. Зигангареева*
Подписано в печать 07.04.2014 г. Формат 60×84 $^{1}/_{16}$
Усл. печ. л. 26,25 Тираж 500 экз.

Отпечатано ИП Миннуллина Р.В.
420066 г. Казань, Чистопольская, 14

ТЮРКО-ТАТАРСКИЙ МИР TÜRKİ-TATAR DÜNYASI
Сайт
Института истории
Академии наук РТ
www.tataroved.ru